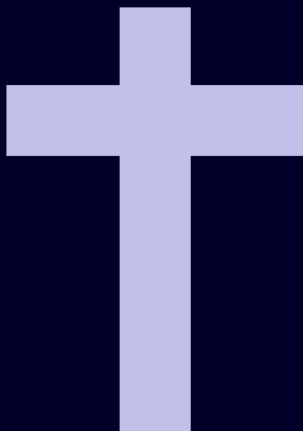

Godin Akar Aghuim;
Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2004 Edition

**Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam
The New Testament in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2004 Edition
Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2004**

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

MATYU	1
MAK	69
LUK	110
JON	175
APOSEL	228
ROM	291
1 KORIN	325
2 KORIN	355
GALESIA	375
EFESUS	387
FILIPAI	398
KOLOSI	406
1 TESALONIKA	414
2 TESALONIKA	421
1 TIMOTI	425
2 TIMOTI	435
TAITUS	442
FILEMON	447
HIBRU	449
JEMS	477
1 PITA	486
2 PITA	496
1 JON	502
2 JON	510
3 JON	512
JUT	514
MOGOMER AKAR AGHURIAGHRIZIM	517

Matyu Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4 plan akinafaribar faragha zui. Egha akinafarir 4 plan kaba, da Iesusin akar aghuim miġia, egha dughiar Iesus nguazim in iġiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiam in otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezim in tu. Egha a ua mozim in dikavigha, uan adarazi ategha God in Nguibam in ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anekakaghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akam in dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim in da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelba ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamagh in en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamagh in en miġia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miġirigiar God in akam niġha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otogha gifa. Ni gansi Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a miġei, a God Bizibar Ativamin Dughiam miġei. God kamagh in ifonge, Iesus in ingangarim in a bar gumazamizibar atirivim in iġiava, eghti gumazamiziba bar an ifongiam in gin mangam.

Ezi Matyun akinafarim in aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5 pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5 ko 6 ko 7 in iti, ezi akar Iesus miġhsiar mam gis in iġiava, mikemeziba an iti. Ezi akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Namba 2 in akar ruarim, a sapta 10 in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh an iġizim. Dughiar kam, me mangiva Iesus in akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3 in akar ruarim, a sapta 13 in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiam in akar is in zuim in gumazamizibav gei. Ezi namba 4 in akar ruarim, a sapta 18 in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun miġei. Egha namba 5 in akar ruarim, a sapta 24 ko 25 in iti, Iesus dughiar abuanam in bizibar gun miġei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizim in gun mikemezir pu-vati. Akinafarir kam kamagh in ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me gumazir dagiaba isir Matyu, a ginighnisi. (Mt. 9:9-13 in gan.)

Iesus nguazir kam in oto

(Sapta 1:1-4:16)

*Iesus in inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Kraisi Iesus in inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devit in ovavim. Ezi Devit Abraham in ovavim. ² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.* ³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aning in amebam Tamar. Ezi Peres Hesron in afeziam, Ezi Hezron, Ram in afeziam. ⁴ Ezi Ram Aminadap in afeziam, Ezi Aminadap Nason in afeziam; Ezi Nason Salmon in afeziam. ⁵ Ezi Salmon

¹:1 Stt 22:18, 1 Sto 17:11 ^{*} ¹:2: (1:2) Juda uan aveghbuaba ko, me Israel in iġizir 12 plan inaziba.
¹:3 Stt 38:29-30, Rut 4:18-22

Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

⁶ Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.[†] ⁷ Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. ⁸ Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. ⁹ Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hesekian afeziam. ¹⁰ Ezi Hesekia Manasan afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam. ¹¹ Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelba ghua Babilonin kalabusin ghue.

¹² Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. ¹³ Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam. ¹⁴ Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. ¹⁵ Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam. ¹⁶ Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Krais a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹⁷ Kamaghın Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamın tu, 14 plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamın ikegha ghua dughiar Israelba Babilonin nguibamin Kalabusin ikezim, 14 plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabusin ikezimın ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisın dughiamın tuzim, uaghan 14 plan ovaviba otifi.

Maria Krais Iesus bate, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

¹⁸ Krais Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tıghar uaning inıgh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godın Duamra borim a gati. ¹⁹ Ezima Josep Godın damazim derazir gumazim an averara Maria ataghraghasa nıghnısi. An azenimın Maria aghumsızim a danıngan aghua. ²⁰ Egha a kamaghın nıghnıgha itima Ekiamın enselin mam irebamın kamaghın a mıgei, “Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inıgh an iki. A navim asangizir borim, a Godın Duam da ize. ²¹ An otarım bateghıtıma, eghti a uan gumazamizıbar arazir kuraba gin amadagh men akurvaghım. Kamaghın ni ziam Iesus a datıgh.”[‡]

²² Arazir kabanagh kamaghın otiva, egha Godın akam inıgha izir gumazir mamın mıgırıgıamın mırarım otifi. ²³ A kamagh mıkemı, “Amızir gumazıtım ko akuzır puvatızım navım asegh, otarıtım bateghım. Eghti me ziar kam Emanuel a darıghım, ziar kamın mıngarım kara, ‘God e ko itı.’ ” ²⁴ Ezi Josep daguraguımın dikavıgha, Ekiamın ensel irebamın aven a mıkemızeı mıghın, ghua Maria inıgha an itı. ²⁵ A poroghamıba uarı ısava akur arazıtım Maria gamızır puvatıgha, ghua an otarım bate. Ezi a ziam Iesus a isa a gati.

1:6: 2 Sml 12:24 [†] **1:6:** (1:6) Amızir ziar kagh otıvızıba, Israelian amızıba puvatı. Me Israelian gumazıbar itı. Tamar ko Rahap anıng Kenanın amızımning. Rut, a Moabın amızım. Betseba Solomonın amebam uabıra Israelian amızım. A faragha Urian ike, Uria Hititın gumazım. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 [‡] **1:21:** (1:21) Ziam Iesus Hıbrun akamın bar roghıra mıgırıgıar kam, “Ekıam, a gumazamızıba ua me inıamın gumazım.” Ziam Iesus Grıghın akam. Me Hıbrun akam Iesus, Josua a garısı. **1:23:** Aıs 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21

2

Saghon itir fozozir gumaziba Iesus bagha ize

¹ Maria Distrigh Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamin Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus batezima fozozir gumazir maba aruem anadi naghin ikegha Jerusalem in ize.* ² Egha me kamaghin azai, "Borir Judabar Atrivimin ikiamin, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghin an ganigha an ziam fasa ize." ³ Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalem in itir darazi uaghan kamaghin ami. ⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumazibar diagha me akuvagha kamaghin men azai, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?" ⁵ Ezi me ghaze, "Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehem in, an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin akam inigha izir gumazimin osizirim kamaghin iti,

⁶ 'Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti,
nin aven atrivir ekiatam azenim giram,
egh a nan gumazamiziba Israeibagh ativagham.'

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagha mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimin apizir dughiam gifogha, ⁸ egha me isa Betlehem in me amadagha kamaghin me migei, "Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam."

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghin ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisirara iti.† ¹⁰ Me mikovezimin ganigha bar akonge. ¹¹ Egha me dipenimin aven ghua borim bato, a uan amebam Maria ko. Me tevibar pirigha avigha ghuaghira borimin ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir borem ko avir migharir muguriar aghuim gamim da isava a ganingi.

¹² Ezi God irebamin me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimin uamategha uan nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

¹³ Fozozir gumaziba ghuezima Ekiamin enselin mam irebamin Josep batogha a migia ghaze, "Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghin amizi ia mangi maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamin." ¹⁴ Ezima Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue. ¹⁵ Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mam in akatorimin mikomezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, "Nan Otarim Isipin itima ki an diazima a ize."

Atrivim Herot mikomezima, me borir aviribav soghezima da ariaghira

* **2:1:** (2:1) Atrivim Herot Judia ko Judian boroghin itir distrigh bar gari. Herot Atrivimin ikia, uaghan Romin Atrivir Ekiam Sisarin apemin iti. **2:2:** Num 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 † **2:9:** (2:9) Betlehem a Jerusalem in saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 **2:15:** Hos 11:1

¹⁶ Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua borir otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. ¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze, ¹⁸ “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovegezezir boriba bagha azi. An navir amirizim inian aghua.”

Josep amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovegezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. ²⁰ Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovege. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.” ²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha egha Galilin Distrighin ghu.† ²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian gumazim, a darigham.”

3

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, akam akuri (Mak 1:2-8 ko Luk 3:1-18 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumaziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaziba itir puvatizir danganimin ikia akam akuri. ² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.”*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴ Jon kemelin ariziba ingarizir korotiaba aghuigha asizir inim uan ivariam ike. An odeziba ko ruarimin haniba api.† ⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalem in nguibar ekiam ko Judian Distrigh ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha zui. ⁶ Me iza uan arazir kurabar gun migeima, Jon Jordan dipamin me rue.

⁷ Egha a gari, Farisiba ko Sadyusibar men avirim a gumaziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa? ⁸ Ia navim girazir arazibar amu. ⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin

2:18: Stt 35:19, Jer 31:15 **2:20:** Kis 4:19 ‡ **2:22:** (2:22) Herot ovegezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrigh Galili ko Distrigh Judian gari. A 10 plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 * **3:2:** (3:2) Ziar kamning, “Kingdom Bilong God” o “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 † **3:4:** (3:4) Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Akar 2 King 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16

ovaviba.' Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ "Ezi ki ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11 ko Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kam Iesus Galilin Distrigh ategha Jon a ruasa, Jordanin dipamin zui. ¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, "Ni manmagh sua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!" ¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, "Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamia, God ifongezir araziba dar gin tighiti, da otivam." Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipam ategha azenimin ize. Ezi overiam kuiaghrizi a garima, Godin Duam bunbammin min mighegha izaghira a gisin apera. ¹⁷ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge."

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori

(Mak 1:12-13 ko Luk 4:1-13)

¹ Dughiar kamia Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa danganir gumaziba itir puvatizimin ghu. ² Ezi Iesus 40 plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. ³ Ezi gumazir ifavaribagh amin Satan iza a batogha kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da bretin rubuzibar min otogh."

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumamaziziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.'"

⁵ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem in ghua a isa Godin Dipenimin pin mar anefa. ⁶ Egha Satan a migei, "Ni oragh, Godin Akinafarim kamagh migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.' Kamaghin ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh uabi ekunigh."

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim ua kamaghin migia ghaze, 'Ni uan Ekiam God a gifariva, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.'"

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mam in ghua nguazir kamia kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, ⁹ "Ni tevemning apirigh nan ziam feghtima, bizir kaba ki bar da ni daningam."

3:10: Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13
3:12: Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 **3:17:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15
4:2: Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15

¹⁰ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamagh miġei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizi enselba iza an akura.

*Iesus Galilin Distrighin ingari
(Mak 1:14-15 ko Luk 4:14-15)*

¹² Ezi Iesus orazi, me Jon Gumaziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu. ¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam dipar ekiam Galilin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.* ¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam ingha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze, ¹⁵ “Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuim boroghira itir danganim ko Jordanin dipar dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Kar, gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven itiba, me angazangarir ekiamin gani. Egha gumazamizir ovengamin mitatemin aven ikeziba, angazangarim me gisira.”

Iesus akar aghuim akuri

(Sapta 4:17-9:34)

*Iesus suren gumazir 4 plan diazi, me an gin zui
(Mak 1:16-20 ko Luk 5:1-11)*

¹⁷ Dughiar kam in Iesus ingarim foregha akam akura gumaziba me miġia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin dipar dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita” a garisi. A uan dozim Endru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning miġia ghaze, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.” ²⁰ Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mam in iti. Men iveba dighoraghrezi, me dar toribar kiri. Ezima Iesus aning diazima, ²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

*Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)*

²³ Ezi Iesus Galilin Distrigh bar a garua me God ko miġeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akura, men arimariaba akirava men mikarzarib itir bizir osimtiziba a uaghan da gefi. ²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezima gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghreziba, me bar me

4:10: Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:13:** Jo 2:12 * **4:13:** (4:13) Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin dipar dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:23:** Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:24:** Mk 6:55

inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.† 25 Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin itir darasi ko Distrih Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrih, ko Jordanin vongin itir danganimin itiba me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

1 Iesus gari avirir ekiam an gin izima a mighsiar mammin anabogha, egha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami (Luk 6:20-23)

2 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze,† 3 “Ia Godin damazimin ia fo ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Kamaghin ian naviba deragh. 4 Ia datirighin azia itir gumaziba, ia bar akuegham. Kamaghin ian naviba deragh. 5 Ia gumazir uan gavgaviba ko ziaba fer puvatiziba, God nguazim bar ia daningam. Kamaghin ian naviba deragh. 6 Ia gumazir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a givagham. Kamaghin ian naviba deragh. 7 Ia gumazir apangkuvim igharazibar itiba, God ian apangkuvam. Kamaghin ian naviba deragh. 8 Ia gumazamizir navir averiar zueziba, ia Godin gamam. Kamaghin ian naviba deragh. 9 Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba, me ‘Godin Boriba’ ia darigham. Kamaghin ian naviba deragh. 10 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iananam. Kamaghin ian naviba deragh. 11 Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza arazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh. 12 Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

Ia amangszim ko angazangarimin min iti (Mak 9:50 ko Luk 14:34-35)

13 Ezi Iesus ua me migia ghaze, “Ia gumazamiziba bar me bagha, amangszimin min iti. Ia uan isingtizim ateghtima e manmaghin a damuti a ua singigham? Amangszir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a

† 4:24: (4:24) Judan Nguibam Romin gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti. 4:25: Mk 3:7-8 * 5:1: (5:1) Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Matyu 13:2 ko 24:3 koma Luk 4:20in gan.) † 5:2: (5:2) Matyu 4:23-25 koma 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5 pla akuni, sapta 5-7in itir migirigiar ruarim a 5 plan kabar faragha otifi, ezi 4 pla ikiavira iti. Akar sapta 5-7in itiba a mighsiar mammin ikia da akuni. 5:3: Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 5:4: Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 5:5: Sng 37:11, Ais 29:19 5:6: Ais 55:1-2, 65:13 5:7: Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 5:8: Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 5:9: Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 5:10: 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 5:11: Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 5:12: 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 5:13: Mt 9:50, Lu 14:34-35

isi nguazimîn anekunigh a dikabinam. ¹⁴ Ia mati nguazir kamîn angazan-garim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiar mam mighsiamin iki modoghan kogham. ¹⁵ Egha gumazitam lam tam a gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazir dipenimîn itiba bar me gisiragham. ¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isightima, gumaziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. ¹⁸ Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogham, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. ¹⁹ Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamîn kuragh egh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazi men sure damuva, gumazir kamaghin amin, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. ²⁰ Kamaghin ki ia migei, ia Godin ifongiamin gin tighan koghiva ian arazir aghuiba Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuiba dagh afiraghan kogham, eghti ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.”

Iesus akabar kirir arazim migei (Luk 12:57-59)

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha gifa egha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam. ²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamîn atar suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir danganimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir danganimin dar atigh. Eghiva uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Egh nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimîn a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimîn mangam. Eghti jas ni inigh polisin agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghin ia

5:14: Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 5:15: Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 5:16: Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 5:17: Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 5:18: Lu 16:17, 21:33 5:19: Je 2:10 5:20: Ro 9:31, 10:3 5:21: Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 5:22: Je 1:19, 1 Jo 3:15 5:23: Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 5:24: Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 5:25: Mt 6:14-15, 18:34-35 5:27: Kis 20:14, Lo 5:18 5:28: 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14

migei, ni gumazitam ni amizir mamın gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamın aven, a ko a gamigha gifa.

²⁹ “Eghti nin damazir guvimin itim ni gami, ni arazir kuram damighti, anesigh a makunigh. Kamaghın dera, nin mikarzitam dutughti, ni arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. ³⁰ Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghın dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

*Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghraghan kogham
(Matyu 19:9 ko Mak 10:11-12 ko Luk 16:18)*

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghın migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ ³² Ezi ki kamaghın ia migei, Gumazir manam uan amuimın garima, a gumazir igharazitam ko akuiz puvatizi a pura anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara. ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Egh ia Ekiamın damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ ³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibam akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghın damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. ³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamın nguibar ekiam. ³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibor akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. ³⁷ Ia pura kamaghın mikim, ‘Guizbangira’ o ‘Puvati.’ A kamaghın dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghbir migirigiaba.”

*Iesus ghaze, arazir kuraba ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavın damazim a gasighasighti, eghti me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavın ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’ ³⁹ Ezi ki kamaghın ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatham apezeghti, ia koviar vuem sara a daningh. ⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuір korotiam sara a daningh. ⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasha ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba

5:29: Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7

atera an aku tuavir asizitamın mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin angi. ⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a danıngi. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniıasa ian azai, ia akırim ragh a gasan marki.”

İesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh

(Luk 6:27-28 ko 6:32-36)

⁴³ Egha İesus miğia ghua ghaze, “İa oraki, me fomira kamaghın miğei, ‘İa uan namağabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’” ⁴⁴ Ezi ki kamagh ia miğei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godın azang, eghti God gumazir osımtıziba ko mızaziba ia ganıdibar, men apanguvigham. ⁴⁵ Arazir kam kamaghın ian akagham, ia guızbangira uan Afeziar uan Nguıbamın itim, ia an boribara. Guızbangira, an aruem gamıma, a gumazir kuraba ko aghuıba bar me gisiı. Egha an amozim gamıma, a gumazir aghuıba ko gumazir arazir kurabagh amıba sara me gizi. ⁴⁶ Eghti ia gumazir ia ifongezibagh ifueghıva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagıaba isıba uaghan arazir kabagh ami. ⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazira anıng, egh ian arazir manam ıgharaz darazir arazim gafıragham? Gumazir God fıfozir puvatıziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! ⁴⁸ Kamaghın amizi, ia uan Afeziar uan Nguıbamın itim, an arazir aghuıbara dagh ami moghın, ia uaghan arazir aghuıbar amu.”

6

İesus ıgharazıbar akurvazir arazim miğei

¹ Egha İesus ua kamaghın miğei, “İa deraghvıra gan. İa gumazamiziba gansi osamıva, arazir aghuıbar amuan marki. İa kamagh damu, uan Afeziar uan Nguıbamın itim da ivezitam inıghan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazıtam danıngııva, tav amadaghtıma a mangı ian arazir aghuır kam an gun mikıman marki, egh matı gumazir maba me God ko miğeir dipenıba ko tuavıbar tuıva odava ami moghın. İa men mın damuan marki. Kamagh amir darazi, me gumazamizıbar damazıbar uan arazıba akakaghtıma, me men ziaba fasa. Ki guızbangira ia miğei, me uan ivezim inıgha gıfa. ³ İa asaghasazıtamın akurvaghısi, ian agharır guvim arazir kam damuti, agharır ikıriam arazir kam fıfoghan kogham. ⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikıti, ian Afeziar bizir mogomebar garım, ian arazir aghuım ikaragham.”

İesus God ko miğeir arazibagh eghari

(Luk 11:2-4)

⁵ Egha İesus ua kamaghın miğei, “İa God ko mikımsı, gumazir ifavarıba ami moghın damuan marki. Me God ko miğeir dipenıba ko tuavir ekiabar akabar tuıva, God ko mikımasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir avırıba nan ganıgh nan zıam fam. Ki guızbangira ia miğei, me uan ivezim inıgha gıfa. ⁶ Egh ia God ko mikımsı, uan dipenır averıamın mangı tıam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikım. Kamaghın, ian Afeziar bizir mogomebar garım, a ian ivezim ia danıngam.

5:42: Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 † **5:43:** (5:43) Migirigiar uan akar gumazıbara ifongeghamım Wok Pris 19:18ın iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamım itir danganıme a fıfozir puvati. Pura Lo 7:2, ko 20:16; koma Song 139:21-22ın gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 **6:1:** Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:3:** Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18

⁷ “Ia God ko mikimsiva migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir pu-
vatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar
amuam, eghti kamaghin God me baragham. ⁸ Ia me ami moghin damuan
marki. Guizbangira, bizir ia puvatiziba, dughiar ia tighar uan Afeziam da
bagh an azangsighamim, ana dagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

‘En Afeziar uan Nguibamin itim,
nin ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰ Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

Eghti nin Nguibamin itir darasi nin ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin gin mangam.

¹¹ Eghti ni e datirighin damamin dagheba da isi e daning.

¹² Eghti me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.

¹³ Egh e ateghti, e osimtizar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damuan kogham.

Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

¹⁴ “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangti, ian
Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. ¹⁵ Ia men
arazir kuraba gin amangan koghtima, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba
gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghrazir arazibav gei

¹⁶ Egha Iesus ua migia ghua ghaze, “Ia dagheba ataghrazir dughiamin
ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba
dagheba ataghrazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba
ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki
guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ¹⁷ Eghti ia dagheba
ataghrazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, ¹⁸ eghti gumaziba
ia dagheba ataghrazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar
danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar
bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei

(Luk 12:33-34)

¹⁹ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba
akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko ome-
baba dar amiti, da maziva akughregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba
akar da okimam. ²⁰ Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav
kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghtima, da
mazigh, akughran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarighiva

6:7: 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4 **6:10:** Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39,
26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu

22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 * **6:13:** (6:13) Fofozir gumazir
maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir
gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin:
“Atrivar arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:**
Ef 4:32, Kl 3:13 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi
13:5, Je 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4

da okemeghan kogham. ²¹ Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim
(Luk 11:34-36)

²² Egha Iesus migia ghua ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim deragham, angazangarim bar nin namnam gizivaghti, ni arazir aghuubar amuam. ²³ Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ingangarir gumazitam, ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghivira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki
(Luk 12:22-31)

²⁵ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, inir manatam uan nivafizim avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin namnam ti inibagh afira. ²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvati, egha da dar pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba me ganidi. Ezi ian dabirabim ti kuarazibar dabirabim gafirazir puvati? ²⁷ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizim sua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. ²⁹ Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikiava an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ³⁰ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ³¹ Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam ramam? O, e inir manatam ikegham?’ ³² Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. ³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghivira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuubar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam. ³⁴ Kamaghin amizi, ia pamten gurumizaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osintiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

6:21: Lu 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:24:** Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:26:** Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24
6:29: 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:34:** Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11

7

*Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38 ko 6:41-42)*

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. ² Ia me tuisigha men ikurvagha ami moghira, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. ³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiam nin damazimin itimin garir puvati? ⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’ ⁵ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghrigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.”

*God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)*

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, a biziba batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh akuigham. ⁹ Eghti ia afeziaba, ian boritam bretha bagh ian azangtima, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. ¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹ “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egh ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazir a ko migeibar aningam.

¹² “Kamaghin, ia arazir aghuir igharaz darazi me ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

*Tiar akar asuvazim ko arogezhim
(Luk 13:24)*

¹³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar arogezhim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamän zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. ¹⁴ Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

*Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan
(Luk 6:43-44 ko 13:25-27)*

¹⁵ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan. Me ia gifarsi miġirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. ¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba. Gumaziba ter ataghataritam in wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. ¹⁷ Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. ¹⁸ Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bategghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bategghan kogham. ¹⁹ Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. ²⁰ Kamaghin amizima, ia men arazibar gan fofogh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba, o akar aghuim akurir gumaziba. ²¹ Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. ²² Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri.’ Egh mikim suam, ‘E nin ziamin duar kuraba batoke,’ egh mikim suam, ‘E nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.’ ²³ Eghti ki Dughiar kam in bighvira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’ ”

Dipenir ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)

²⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. ²⁵ Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghrizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. ²⁶ Ezi gumazir manam nan akam baregha an gin zuir puvati, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore. ²⁷ Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.” ²⁸ Iesus miġirigiar kabav mikemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami. ²⁹ Me fo, Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gumazir ziar ekiam itir mam in min men sure gami.

8

Iesus lepa itir gumazim gamizi, a ua dera
(Mak 1:40-44 ko Luk 5:12-14)

¹ Egha Iesus miġisiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.*
² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a miġia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua

7:15: Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6
7:20: Mt 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2
7:23: Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:29:** Jo 7:46
* **8:1:** (8:1) Akar Matyu 5:zin itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25

deragham.”† ³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin miǵiavira itima, gumazir kamin lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡
⁴ Ezi Iesus a miǵia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamin gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumaziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

*Iesus midorozir gumazimin ingangarir gumazimin arimariam a gifa
 (Luk 7:1-10)*

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam iza, Iesus gaghora ghaze, ⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An sorogha-fariba bar ariaghire, ezi a mizazir kuram barasi.” ⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.” ⁸ Ezi midorozir gumazir ekiam Iesusin akam ikaragha a miǵia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham. ⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikimam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.” ¹⁰ Ezi Iesus miǵirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia migei, gumazamizir avirim uan nguibabar aruem anadir dangan-kan ko aruem ghuaghiri danganim ategh, izi Abraham ko Aisak ko Jepok dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam. ¹² Egh God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darazi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam.” ¹³ Egha Iesus 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam miǵia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera.

*Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera
 (Mak 1:29-31 ko Luk 4:38-39)*

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. ¹⁵ Ezi Iesus an dafarim suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

*Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuumaghe
 (Mak 1:32-34 ko Luk 4:40-41)*

† **8:2:** (8:2) Moses osirizir akaba miǵia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantima an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Wok Pris 13 ko 14in gan. ‡ **8:3:** (8:3) Judabar akar mam ghaze, gumazim arimariam lepa ikitima ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:10:** Mt 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:14:** Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghrasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa. ¹⁷ Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi e bativir arimariaba ko mizaziba da batoghezi, da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabin gin mangamin arazibav gei
(Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anakufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipam giregh vongin mangam.” ¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.” ²⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, “Afir atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarim danganir dakuamiba puvati.” ²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” ²² Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41 ko Luk 8:22-25)

²³ Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. ²⁴ Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵ Ezi an suren gumaziba agaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!” ²⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazima, dipam uam amiraghiri. ²⁷ Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

Iesus gumazir pumuningin duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17 ko Luk 8:26-37)

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin ongarir dadarimin vongin itimin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. Egha iza gumazir pumuning duar kuraba apazimning bato. Aning matmatin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹ Egha aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni tizim ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” ³⁰ Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti. ³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batosi, kamaghin ni e ateghtima, e mangi dar bizir munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mam in ghuaghira dipam apa bar ariaghire. ³³ Ezi gumazir dabar gariba men ganigha ara ghue. Me ghua nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴ Kamaghin amizi, nguibar ekiar kam in itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

*Iesus gumazir soroghafariba aremezim akirizi, a ua dera
(Mak 2:1-12 ko Luk 5:17-26)*

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. ² Ezi me soroghafariba aremezir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus men garima, me nighnizir gavgavim itima, a kamaghin arimariar gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.” ³ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamagh uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei.”

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? ⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ⁶ Eghti ki ia kamaghin foghasa ki ifonge, Gumazibar Otarim, a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Iesus kamaghin mikemegha soroghafariba aremezir gumazimin gara kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh uan dipenimin mangi!” ⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu. ⁸ Ezima gumazamiziba arazir kam in ganigha bar digavir kuram gami. Egha me Godin ziam fa ghaze, “Godra gavgavir kam isa gumazibagh anidi.”

*Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17 ko Luk 5:27-32)*

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezima Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagha amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba ko api.*

¹¹ Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

¹² Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ¹³ Ia mangi, Godin Akinafarir osizirim da fofozim inigh. Ki ia ofa gamir arazibagh ifongezir puvati. Nan ifongiamra kara, ia arazir aghuibar gumazir igharazibar amu.” Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

*Iesus dagheba ataghrazir arazim migei
(Mak 2:18-22 ko Luk 5:33-39)*

9:2: Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 * **9:10:** (9:10) Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim (Mak 2:15) Marazi ghaze Iesusin dipenim.

† **9:11:** (9:11) Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15

¹⁴ Ezi Jon Gumaziba Ruer Gumazimın suren gumaziba iza, kamaghın İesusin azai, “Manmaghın amizi, e ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba dagheba ataghrazir puvati?” ¹⁵ Ezi İesus kamaghın me migei, “İa nighnigh. Gumazitam amuimın ikisi damu, uan adarazi ko ikitima, me ti amughamugh, dagheba ataghragham koghām. Puvati. Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Gumazitaba gin izi, gumazir kamın aku mangiti, a me ategham, eghti dughiar kamın me dagheba ataghragham.

¹⁶ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamagh damigh gin korotiar kam rueghtima, inir avizir korotiar bibizim apirizim akuvaghıva korotiar ghurim bar anebigham.

¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isıva asizir inir misevir ghuritam agurighan koghām. A kamaghın damightima, wainin dipam gin buva anangva asizir inir ghurim kam abighti, wainin dipam nguazim gireghām. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghın me wainin igiam isa asizir inir igiabaram azui, eghti aning virara deraghıvıra ikiam.”[‡]

İesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamın arımarıam agıfa

(Mak 5:22-43 ko Luk 8:41-56)

¹⁸ Ezi İesus Jonın suren gumaziba ko miııavıra itima, gumazir dapanir ekiar mam iza İesusin boroghın tevemning apırigha kamaghın a migei, “Nan guivim datırighrama areme, ezi ni izi uan dafarim a datıghtıma a ua dikavigham.” ¹⁹ Ezi İesus dikavigha an gin zuıma, an suren gumaziba a ko zuı.

²⁰ Ezıma amizir mam, a 12 plan azenıbar, zurara ghuzim bati. Amizir kam İesusin girakırangın iza an korotiar avizimın suıra. ²¹ A kamaghın nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimın suıraghti, nan arımarıam ti gıvaghām.”

²² Ezi İesus ragha an gara a miııa ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amıragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghın, nin arımarıam gıfa.” Dughiar kamra, amizir kamın arımarıam gıfa.

²³ Ezi İesus ghua gumazir dapanir ekiar kamın dipenimın otogha gari, amizıba ko gumazıba azıa iti. Gumazir maba sıghabagh ivıma, gumazamizıba azıa niıınir ekıam gamı. ²⁴ Ezi İesus me batogha me miııa ghaze, “İa dikavigh mangı. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghın miııeıma, me a dipofi. ²⁵ A me batoghezi, me azenan ghuezıma, İesus aven ghua guivimın dafarımın suırazıma, a dikafi. ²⁶ Ezi İesus amizir bizir kamın eghaghanım nguıbaba bar dar ghu.

İesus gumazir damazir okavırızir pumuning, ko gumazir miııeır puvatızir mam, me gamizi, me ua dera

²⁷ Ezi İesus danganır kam ategha zuıma, gumazir damazir okavırızir pumuning an gin iza kamaghın an dei, “Ni Devitin Otarım, ni gan apangkufigh.”[§] ²⁸ A ghua dipenimın aven ghuzıma, gumazir kamning a bagha izıma,

[‡] **9:17:** (9:17) Judaba asizir memeba misoghava dar inıba isava dar dipav kivızibagh amı, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin ovızıba, me igıamra da mırmırighıva, da isıva wainin misevıbar aghuam, egh aneteghti a dughıatabar ikeghām. Egh wain, onganım itir dipamın otogham. Wain memen inir kamın aven iki buv mangı, egh memen inir ghurım abighām. Me wainin misevir bar igiam a gurıghtı, wain deravıra iki, egh inir igiam abıghan koghām. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:20:**

Mk 5:25, Lu 8:43 **9:21:** Mt 14:36 **9:24:** Jo 11:11 **9:27:** Mt 15:22, 20:29-34 **§ 9:27:** (9:27) Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezim, Atrivim Devitin ikizimın otıvam. Gumazir damazir okavırızir kamning nighnizir gavgavım İesus ikıa ghaze, İsrailba gumazir kamra mızıuaı. Kamaghın aning dia ghaze, “Devitin Otarım.”

a kamaghin aningin azai. “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.” ²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazimning gatigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.” ³⁰ Ezi aningin damaziba kuiaghrezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aningin migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.” ³¹ Puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamın gun bar distrighin kamın itir gumazamizibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. ³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.” ³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi.

(Sapta 9:35-10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, men God ko migeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ³⁶ A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipba ghuaviba puvatizir moghin iti. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. ³⁷ Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarim gumazir da iniamin aviriba puvati. ³⁸ Kamaghin, ia azenir kamın ghuavimin azangsighti, a ingangarim gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

10

12 plan suren gumazibar ziaba

(Mak 3:13-19 ko Luk 6:12-16)

¹ Ezi Iesus uan suren gumazir 12 plan diazi, me izima, a duar kuraba batoghiva arimariar gumazamizibar itibar akiramin gavgavim me ganingi. ² Aposelin 12 plan ziabara kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Ko Jems, Sebedin otarim, ko an dozim Jon, ³ Filip ko Bartolomyu ko Tomas ko Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfusin otarim, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa, 12 plan aposelbagh anidi

(Mak 6:7-13 ko Luk 9:1-5)

⁵ Ezi Iesus gumazir 12 plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.” ⁶ Ia sipsipin ovengezir Israelin ikizimin itiba bagh

9:29: Mt 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:32:** Mt 12:22 **9:33:** Mk 2:12 **9:34:** Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 **10:5:** Ap 13:46 * **10:5:** (10:5) Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24

mangi. ⁷ Ia mangi, akam akun suam, 'God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.' ⁸ Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva; egh gumazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inimiz ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ "Ia gol tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. ¹⁰ Ia daruamin dughiahar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o difizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumaziba, me damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹ "Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitam in angstva, ia deraghvira azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi, dughiar ia nguibar kam ategh mangamin. ¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, 'God deragh ia damuam.' ¹³ Egh gumazamizir dipenir kamin itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. ¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, eghti dughiar ia dipenir kam o nguibar kam ataghraghamin, ia uan dagaribar itir meneziba apisigh.† ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, God gumazamizibar arazir kuraba tuisighiva, eghti gumazamizir nguibar kamin itiba iniamin osimtizim, a Sodom ko Gomora uan arazir kuraba bagh inimizim osimtizim bar a gafiraghham."

Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13 ko Luk 21:12-17)

¹⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, "Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh ia gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. ¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. ¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Egh ia akar aghuimin gun gumazir ekiar kabav kim. Egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia uaghan me mikim. ¹⁹ Egh me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, 'E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvaghham?' Puvati. God uabi dughiar kamin ia mikimamin akaba ia daningam. ²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ "Gumaziba uan aveghbuaba isi kot darighiva, egh me misoghiva arimighrisi me mikimam. Eghti afeziaba kamaghira uan boribar amuam. Eghti boriba uan afeziaba ko amebaba pazi me damuva, me misoghti, me arimighrisi, gumazibav kimam. ²² Eghti gumaziba bar nan ziam bangin

10:7: Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 **10:12:** Lu 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 † **10:14:** (10:14) Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumazamiziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** St 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21

ian ikuvigham. Me bar paza ia damuti, eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamın otoghamiba, God men akurvagham. ²³ Egh gumazamiziba nguibar ekiar mamın pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiar igharazimın angi. Ki guizbangira ia miği, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven damuamın ingangariba, da gıvaghan koghtima Gumazibar Otariam uamategham.

²⁴ “Suren gumazitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazitam uan gumazir ekiam gafiraghan kogham. ²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan mın otoghıva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamın mın otoghıva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul a isa dipenimın ghuavim gati, ezi e kamaghın fo, me uaghan bar ziar kuraba da isıva an adarazi darıgham.”[‡]

Gumaziba Godrama atiatingam

(Luk 12:2-7)

²⁶ Egha İesus miğia ghua ghaze, “Gumaziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Bizir mogomebar aven ikeziba, bar azenim giram. Eghti miğiriğiar aven ikeziba, gumaziba bar dagh fogham. ²⁷ Ki mitatemın ia mikemezir akaba, ia angazangarimın dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim. ²⁸ Ia gumazir namnar kinıbar sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isıva avimın aning gasıghasıghamin gavgavim iti. ²⁹ Ia fo, gumaziba kuarazir dozir pumuning wan toean virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavıra kuarazir kabar gari. İan Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. ³⁰ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavıra ia gıfo. ³¹ Kamaghın amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar mın itir puvati. Ia Godın damazimın bar ekevegħa dagħ afıra.”

E İesusın adarazir ikıva aghumsıghan kogham

(Luk 12:8-9)

³² Ezi İesus miğia ghua ghaze, “Gumazir manam gumazamizibar damazimın ghaze, a nan anav, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamın itimın damazimın mikim suam, gumazir kam a nan anav. ³³ Eghti gumazitam gumazamizibar damazimın mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamın itimın damazimın mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia İesus bar a gifuegh, faragħ anetıgh

(Luk 12:51-53 ko 14:26-27)

³⁴ Ezi İesus miğia ghua kamaghın miği, “İa niğniğħa ghaze, ki navir vamıran arazim inıgha, nguazir kamın ize. Ezi ia kamaghın niğniğħan marki. Ki adariba ko midoroziba gıvasa izezir puvati. Puvati. Ki midorozir sabam inıgha ize. ³⁵ Ki bizir kam bagħa ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamın apanimın ikiam. Eghti guivim uan amebamın apanimın ikiam, eghti amızir pamın itim uan ivozir amebamın apanimın ikiam. ³⁶ Gumazimın anababa uari, an apanim ikıva, an ikuvıgham.

10:23: Mt 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 ‡ **10:25:** (10:25) Ziam Belselbul, a Satanın ziar mam. Matyu 12:22-28ın gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:28:** Aıs 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:36:** Sng 41:9, 55:13

³⁷ “Gumazir manam uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arigha, a guizbangira nan namakam puvati. Egha gumazir manam uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Egh gumazir manam uan ter ighuvir an ovengamim a gisaghpuha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. ³⁹ Ezi gumazir manam deravira uan ikirimirim anekiriva, gumazir kam gin ikian kogham. Eghti gumazir manam na bagha nighnigha uan ikirimirim akirizir puvati, a guizbangira ikirimirim bativam.”

Gumazir manam Kraisin adarazi deragha me gami, a uan ivezir aghuim iniam

(Mak 9:41)

⁴⁰ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Egha gumazir na inimizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini. ⁴¹ Eghti gumazitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam in akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kam in akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitam in akurvaghasa, egha gumazir aghuitam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. ⁴² Eghti tav suam, ki Iesus in suren gumazitam in akurvaghsi, egh pura dipar orangtizam a isiva suren gumazir ziaba puvatizir katam a daningam, bar guizbangira ki ia migei, God gumazir kam ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1-16:20)

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, uan suren gumaziba amadazi me Iesus ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Ezi Iesus akar kaba uan 12 plan suren gumazibagh ganiga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim in ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

³ Egha me migia ghaze, ia mangi kamaghin Iesus in azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam, ⁵ ‘Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba

10:37: Lo 33:9, Lu 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **§ 10:38:** (10:38) Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba koma pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpuh mangi danganir me misevizim in otogham. Iesus akar isin zuir kamin uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazim in otivisiva uaghan ovengamin nighnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:3:** Mal 3:1

ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.*
 6 Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

7 Ezi Jonin suren gumaziba an ategha ghuezima, Iesus an gun gumamazibav gei, “Ia gumaziba itir puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ghurunir aminim vaimin ganasa ghue? Puvati. 8 Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. 9 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. 10 Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ 11 Ki guizbangira ia migei, Jon Gumazibar Ruer Gumazim, gumazir nguazimin itiba, bar me gafira. Ezi gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikia ziaba bar puvatizim, a bar Jon gafira.

12 “Jon Gumaziba Ruer Gumazimin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Arazim iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.† 13 Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu. 14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, ‘Godin akam inigha izir gumazim Elaiza izam,’ kar a Jon baghavira migei. 15 Tina kuarimning iti, an oragh.

16 “Eghti ki datirighin itir gumamazizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min biziba amadir danganimin apiaghav ikia uarir dei,

17 ‘E ia bagha marvibagh ivima,
 ia ighian aghua.
 Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
 ia azir puvati.’

18 Datirighin itir gumaziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ 19 Ezi Gumazibar Otirim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ Me kamaghin migeima, gumamaziziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

*Navibagh irazir puvatizir gumamaziziba, me bar ikuvigham
 (Luk 10:13-15)*

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamın nguibar kabar gumamazizibar atara

* **11:5:** (11:5) Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamin dughiam, arazir kaba otivam. Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31
11:7: Mt 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 † **11:12:** (11:12) Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35

ghaze, ²¹ “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava aguruava, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ²² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ²³ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighi ia Helin avim magiram. Ezi gumazitam ti Sodomn nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. ²⁴ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom inimiz gafiragham.”

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)

²⁵ Egha dughiar kamin Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minabi. ²⁶ Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²⁷ Egha Iesus ua kamagh migei, “Nan Afeziam biziba bar ada isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo. ²⁸ Ia, gumazir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam. ²⁹ Ia na da fofozim iniva nan migirigiar apengan iki, egha mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha ki gumazibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. ³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osememizir puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghadosi
(Mak 2:23-28 ko Luk 6:1-5)

¹ Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. An suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba kuara da api. ² Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amim, en Judabar Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”* ³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Averpenudin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. E fo, me bretin kam raman kogham. Puvati, Moses

11:23: Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12 **11:25:** 1 Ko 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **12:1:** Mo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 * **12:2:** (12:2) Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Kisim Bek 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati. **12:4:** Wkp 24:9

Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kam ramam. ⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Godin Dipenimin aven Sabatin me ingaram. Me ingara, egha Godin damazim arazir kuraba puvati. ⁶ Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. ⁷ Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, 'Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.' Ia migirigiar kam gifogha, egha ia pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. ⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Jesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizima a dera (Mak 3:1-6 ko Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamın ghua God ko migeir dipenimin aven ghu. ¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamın aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazibar arimariabar akiram, o puvatigham?" ¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian tongin itir gumazitam, a sipsipin mam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirightuma, eghti a ti mangi uam anesigham, o? ¹² E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumazibar akurvagham." ¹³ Egha a gumazir kam migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera. ¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Jesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

¹⁵ Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. ¹⁶ Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun igharazibav kiman markiam. ¹⁷ A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme,

¹⁸ "Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefo, egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikim suam, dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

¹⁹ Gumazir kam atar dagarvaghan kogham.

Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

²⁰ Egh ighurunir gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar dipirighan kogham,

egha lamin pamtem isir puvatizim, an anemungeghan kogham.

Egh kamaghira, a gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, arazir aghuiba dar amutima da bar azenim giramin dughiam otogham.

12:5: Nam 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:10:** Lu 14:3
12:11: Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 † **12:14:**
 (12:14) Farisiba ghaze, arimariaba agevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agevi, kamaghin me a baseme, egha a misueghasa tuaviba buri. Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12

21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba niġhnizir gavgavim an ikiva uarir akurvahsiva a mizuum ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimin ingari

(Mak 3:20-30 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

22 Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inġha Iesus bagħa iġe. Gumazir kam miġeir puvatigħa uagħan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizima a deragħa ua miġia eġħa uagħan gari. 23 Ezi gumazamiziba diġavir kuram gamiġħa miġia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”[†]

24 Ezi Farisiba miġirigiar kam baregħa ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, ezi a gavgavir kamın duar kuraba batosi.”[§]

25 Ezi Iesus men niġhnizibagħ fogħa eġħa kamagħ me miġei, “Kantrin tamin gumaziba uari tuiragħ uarira uariv sogħiva, eghti men dabirabim ikuvigħam. Eghti dipenir vamira itir darazi o nguibar vamira itir darazi uari tuiragħ uarira uariv sogħiva, eghti men dabirabim ikuvigħam. 26 Eghti kamagħira e fo, Satan uabi uabi batogħiva, an adarazi uari tuiragħiva, eġħ a managħ gavgavim inġħ bizibagħ ativam. 27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamagħin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagħa ghaze, ia paza na miġei. 28 Eghti ki Godin Duamin gavgavim inġħiva duar kuraba batogħti, eghti bizir kam ian akagħti, ia kamagħin fogħ suam, God Bizibagħ Aktivamin Dughiam ia batogħa giġa.

29 “Eghti gumazir manam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegħam? Puvatigħam. A faragħvira benibar gumazir gavgavir kam ikegħam. A kamagħin a damiġħ gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegħam.

30 “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragħa gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men ġintizima me tintinibar zui.

31 “Kamagħin amizi, ki ia miġei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasiġħasizir akaba, God bar da ġin amadagħam. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasiġħasigħti, God an arazir kurar kam ġin amadagħan kogħam. 32 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemegħti, God an arazir kurar kam ġin amadagħam. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemegħtima, God dughiar kam ko ġin izamin dughiamin, an arazir kurar kam, a ġin amadagħan kogħam. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

Temer kuraba ovizir kuraba bati

(Luk 6:43-45)

33 Ezi Iesus miġia ghua ghaze, “Ni temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uagħan ikiam. Eġħ ni temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uagħan ikiam.

34 Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Eġħ manmagħ miġirigiar aghuitam mikemegħam? Puvati. Ian navir averiabagħ izivazir niġhniziba dar amara ian akatoribar otifi. 35 Gumazir aghuim, an navir averiamin

12:22: Mt 9:32-33 † 12:23: (12:23) Akar Matyu 9:27in itimin gan. 12:24: Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 § 12:24: (12:24) Belsebul uagħan Satanin ziar mam. 12:25: Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 12:30: Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 12:32: Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 12:34: Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45

aven niġhnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven niġhnizir kuraba a gizifa, egha amara arazir kurabagh ami. ³⁶ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar niġhniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷ God gin nin migirigiabagh niġhnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni damutima, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

*Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12 ko Luk 11:29-32)*

³⁸ Ezima Judabar arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damuti, an otoghti e fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kam in itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimin osirir ekiar mam in navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazibar Otarim arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimin nguazimin aven ikiam. ^{**} ⁴¹ Eghti God Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! ⁴² Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kam in saghon ikegha Solomon in fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin, God gumazamizibar Kotim Damuamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

*Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, ⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. ⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar paz ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghira amizim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazi ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

*Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35 ko Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Iesus me miġiavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenimin ikia a ko mikimasa. ⁴⁷ Ezi gumazir mam a migia ghaze, “Ni gan, nin amebam

12:38: Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22

12:39: Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32

12:40: (12:40) Ni Jona 1:17 in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8

12:45: Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22

12:46: Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14

ko doziba azenimin tuivighav ikia ni ko mikimasa.”* 48 Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” 49 Egha uan suren gumazibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. 50 Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

Iesus witin oviziba akurir akar isin zuim migei
(Mak 9:14 ko Luk 8:4-8)

1 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. 2 Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti. 3 Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akurava arui.* 4 A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. 5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. 6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi. 7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariiki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. 8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100 plan oviziba misevima, maba 60 plan oviziba misevima, maba 30 plan oviziba misefi. 9 Tina kuarimning itı, an oragh.”

Iesus nighnizir tizim ikia, akar isin zuibara migei
(Mak 4:10-12 ko Luk 8:9-10)

10 Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?” 11 Ezi a me ikaragha ghaze, “God fozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. 12 Godin akabagh fozir gumazim, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham. 13 Men damaziba gara, egha me bizitamın gari puvati. Egha me oragha, me bizitamın mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tughā akar isin zuibar me migei. 14-15 Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangira otifi. A kamaghin mikeme.

‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba kome.
Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamın ganighai,
men kuariba oreghai.

* **12:47:** (12:47) Fofozir gumazir maba mikovezir pumuningin (*) tongin itir migirigiar kabar ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin da osiri, eghti da Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **13:2:** Lu 5:1-3 * **13:3:** (13:3) Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti. **13:12:** Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:14-15:** Ais 6:9-10

Ezi men naviba kuighrizima me migirigiabagh foghava
 egha navibagh iragha na bagha izima,
 ki ua me inigha me gamizima me deraghai.
 Me kamaghin damuan aghua,
 kamaghin me zurara oraghiva,
 egh deragh bizitamın mingarim gifoghan kogham.
 Me zurara ganıva, egh deragh bizitamın ganıghan kogham.'

¹⁶ Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia bar akongegh! ¹⁷ Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati."

Witin akar isin zuimin mingarim
(Mak 4:13-20 ko Luk 8:11-15)

¹⁸ Ezi Iesus migia ghua ghaze, "Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara. ¹⁹ Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha anebizir puvatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini. ²⁰ Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumaziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge. ²¹ Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham. ²² Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumaziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamın osimtizibagh nighnigha, egha uaghan dagiar aviriba iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharighizima da misevir puvati. ²³ Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumazir kabanagh dagheba misefi, maba 100 pla, maba 60 pla, maba 30 plan oviziba misefi."

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

²⁴ Egha Iesus uam akar isin zuir mamın kamagh me migei, "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. ²⁵ Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. ²⁶ Ezi witba gin aguigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti. ²⁷ Ezi azenir kamın ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, 'Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?'

²⁸ "Ezi a me migia ghaze, 'Nan apanir mam arazir kam gami.' Ezi an ingangarir gumaziba an azai, 'Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suagham?'

²⁹ Ezi a ghaze, 'Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghin da asian marki. ³⁰ Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam, "Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham." ' ' "

Mastetin ovizimin akar isin zuim

(Mak 4:30-32 ko Luk 13:18-19)

³¹ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamın me miġia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anekuni.

³² Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an agubar mikonibar ingaram.”

Yisin akar isin zuim

(Luk 13:20-21)

³³ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramın ekiamın itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui.”

Iesus Godın akam akar isin zuibara anekuri

(Mak 4:33-34)

³⁴ Iesus gumazamizibav geir miġirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a miġirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me miġei. ³⁵ Fomira Godın akam inigha izir gumazim kamagh miġia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamın da modogha iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isin zuimin mingarim

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin miġia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazibar Otarim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanın gumazamiziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam ġivamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam ġivamin dughiamın, me kamaghin damuam. ⁴¹ Gumazibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugham. ⁴³ Eghti dughiar kamin gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, me aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim ġivese.”

13:35: Sng 7:8-2 **13:38:** 1 Ko 3:9 **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6 **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27

13:42: Mt 8:12 **13:43:** Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl

3:7-8, MAA 3:18

Manmaniar ivezir bar pin kozimın akar isin zuim

⁴⁵ Ezi İesus miġia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemın akar isin zuim

⁴⁷ Egha İesus miġia ghua ghaze, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamın ghuaghira, osirir guar aviriba, dar akome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a geuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. ⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselda iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me me isiva, avir ekiamın me akunam. Eghti me avir ekiar kamın iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha İesus uan suren gumazibar azai, “İa ti akar kamın mıngarım gifo?” Ezi me ghaze, “Are.” ⁵² Ezi a kamaghın me miġei, “Kamaghın amizi, gumazir manam Judan arazibagh fozir gumazimın ikia, egha ġin God Bizibagh Ativamin Dughiamın akabar mıngariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamın ghuavimın min ami. A uan dipenimın aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim ġarisi.”

Nasaretin itir darazi İesusin aghuagha, akiribagh ragha a gasara (Mak 6:1-6 ko Luk 4:16-30)

⁵³ İesus akar kaba akunigha ġivagha danganir kam ategha ⁵⁴ uan nguibamın ghu. A ghua men God ko miġeir dipenimın aven ghugha, Godın akamın gumazimizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghın dagh ami? ⁵⁵ E a ġifo, a dipenibar ingarir gumazimın otarım, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghın a manmagh bizir kabanagh damuti, da otivam.” ⁵⁷ Me kamagh miġia navir averiaba İesusin ikufi. Ezi İesus me miġia ghaze, “Godın akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimın aven, a ziaba puvati.” ⁵⁸ Me niġnizir gavgavım an itir puvati, kamaghın amizi, a nguibar kamın mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, İesus ti Jon, Gumaziba Ruer Gumazim (Mak 6:14-29 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kamın Galilin Distrighın Atrivim Herot, a İesus amizir araziba baregha, kamaghın uan ingangarir gumazibav ġei, “Gumazir kam ti, Gumaziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Bizir kam bagha a mirakelbar amuamin gavgavım iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimın Filipin amuım Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miġiavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua

13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:57:**

Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 * **14:1-2:** (14:1) Herotin kamın ziar mam Antipas. A Galilin Distrighın ġari. An afeziam atrivimın itima, Maria İesus bate. Ni Matyu 2in ġan.

14:3-4: Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20

uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵ Egha a Jon misueghti an aremeghasava nighnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gami. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. ⁷ Egha Herot overiam dafarim an akua kamaghın a migei, “Bar guizbangira, ni bizitizim gifonge, ki a isiva ni daningam.” ⁸ Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghın Herot migei, “Ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazimın dapanim isiva itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi akar gavgavim gumazir a ko itibar damazimın a gamigha, bizir kamın aghumsızim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezir moghın ami. ¹⁰ A gumazir mam amadzima, a ghua kalabusın midorozir gumazibav geima, me Jonin firim atu. ¹¹ Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a isava a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi. ¹² Ezi Jonin suren gumaziba iza an namnam inigha ghua anerefa. Me anerefagha egha ghua Iesus mikeme.

*Iesus dagheba isa 5,000 gumazibagh aningi
(Mak 6:31-44 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

¹³ Ezi Iesus orazi, me Jonin firim atuzima an ovenge, ezima a nguibar kam ategha kurim inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamın ghu. A uan suren gumaziba ko ghu. Ezi gumazamizir avirim orazima, a kagh ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimın otogha garima, avirir bar dafam iti. Ezi a men apanguva men areir gumazibar arimariaba agefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusın suren gumaziba iza kamaghın a migei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganım, ezi aminim pırasava ami. Kamaghın ni gumazamiziba amadaghti, me mangi nguıbabar uari bagh daghebagh ıvez.”

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamagh me migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daningigh.” ¹⁷ Ezi me ghaze, “E dagher aviriba itir puvati. Kar 5 plan bretba ko osirir pumuningra.”‡ ¹⁸ Ezi a ghaze, “Ia bretin maba ko osirimning inigh izi.” ¹⁹ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5 plan bretba ko osirir pumuning inigha egha kogha overiamın gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumazamizibagh anıdi. ²⁰ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, navıba bar izıfa. Egha dagher naba itima, me da akuvagha 12 plan akırabagh aghui. ²¹ Gumazir amezibar dibobonım 5,000ın tu. Me amızıba ko borıba diponezir puvati.

*Iesus dipam gısın tugha zui
(Mak 6:45-52 ko Jon 6:16-21)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamın vongın mangi. A uabi iki gumazamiziba amadagham. ²³ A

14:5: Mt 21:26, Lu 20:6 † **14:8:** (14:8) Herodias uan guivim ko, aning deraghvıra foghasa, Jon guızbangıra areme, kamaghın amızı aning ghaze, ni an dapanım isıva itarım datıgh a inigh izi ga daningigh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34 ‡ **14:17:** (14:17) Judaba ingarır bretba ekevezır puvati. Da en skonbar mın gari. Ezi bretın 5 pla, gumazır pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28

gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men botin misosi. ²⁵ Ezi aminim tiasasava amima, Iesus dipam gisin tugha uan suren gumaziba bagha zui. ²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoi. Egha me ghaze, kar aser mam. Egha atiatiava arai. ²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam." ²⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ni izi." Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiatiava dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuragh!"

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?" ³² Egha aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa. ³³ Ezima botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni Godin Otarim!"

*Iesus Genesaretian arimariar gumazir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. ³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiam suiziba, men arimariaba gifa.

15

*Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)*

¹ Dughiar kamın Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, ² "Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati."*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamagh me migei, "Manmagh amigha ia Godin arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan iki', egha ghaze, 'Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.' ⁵ Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningın akuragha aghuagha, kamaghin aning migei, 'Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.' ' A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningın akurvaghan kogham. ⁶ Ia

14:26: Lu 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4 **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38 * **15:2:** (15:2) Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, egh Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16

kamaghin amuava, ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.”

⁷ Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, ⁸ “Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.”

Iesus Godin damazimin mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazibar akatoribar ikegha ghuagheriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize.” ¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fos, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mammin akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigiam.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamiziba mikemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?” ¹⁶ Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti.” ¹⁷ Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. ¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize. ¹⁹ Ki gumazibar nighnizibar otivir bizir kabanagh migei, nighnizir kuraba, ko gumaziba misogharizir araziba, ko gumaziba ko amiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiarabar gumazibagh ifarir araziba, ko gumazibar ziabagh asighasizir araziba. ²⁰ Arazir kaba gumazibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumaziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.”

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kammin ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatam a ikarvazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “God Israelbar akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.” ²⁵ Ezi

amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afi-abav kinam.”[†] ²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiaba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan itir dagher muzemziariba api.”²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezima dughiar kamra an quivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazir aviriba, men arimariaba agifa

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin dipar dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mamim anaboghava apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi. ³⁰ Egha suer kurabar ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin suemningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera. ³¹ Ezi gumazamiziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

Iesus dagheba 4,000 plan gumazibagh aningi (Mak 8:1-10)

³² Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.” ³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar danganir gumaziba puvatizim. E managh bretiñ aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?” ³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh bretba iti?” Ezi me ghaze, “E 7 plan bretiñ rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia. ³⁶ Ezi a 7 plan bretiñ rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. ³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isava 7 plan akirabagh aghui. ³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. ³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16

Me Iesus migia ghaze, a mirakelin tam damuam (Mak 8:11-13 ko Luk 12:54-56)

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, an otoghti me kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. ² Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, ezi gurumin dughiam deragham. ³ Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ezi ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deragham

[†] 15:26: (15:26) Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin akar aghuim isiva Israelin adarazir aningigh, eghti gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelba boribar min itima, igharazir darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamin nighnizir gavgavimin garava an akura.

kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abizir puvati.* ⁴ Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godın akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

Farisiba ko Sadyusibar yisin akar isin zuim
(Mak 8:14-21)

⁵ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin ofifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki. ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.” ⁷ Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, ezi a kamaghin yisin bizimin e migei.” ⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e Bretin puvati? ⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5 pla inigha gumazir 5,000 pla dagheba me ganingi. Me amezi, ezi ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnisi, o puvati? ¹⁰ Egha ia ti fo, ki Bretin 7 pla inigha gumazir 4,000 pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki Bretin nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus Bretin bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha, egha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30 ko Luk 9:18-21)

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamın uan suren gumazibar azai, “Gumazamiziba manmaghin migei, Gumazibar Otirim a tina?” ¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godın akam inigha izir gumazir mam.” ¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godın zurara ikiavira itimin Otirim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonın otirim, nguazimin gumazitam migirigiari kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemın Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.† ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamın kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighiti, eghti God uan

* **16:3:** (16:2-3) Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38 **16:14:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 † **16:18:** (16:18) Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23

Nguibamin uaghan kamaghira a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumaziba anogorogha ghaze, me tong an gun fav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumaziba migia ghaze, me uaghan an amir araziba, dar amuam (Sapta 16:21-20:34)

Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31-9:1 ko Luk 9:22-27)

²¹ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalem mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judabar arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mikezimin a ua dikavigham. ²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Bar puviratigham. Arazir kaba ni bativan kogham.” ²³ Ezi Iesus raghrigha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na gitagh! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

²⁴ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpuh nan gin izi. ²⁵ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givaghm. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ²⁶ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmagnin an akuragham? Bar puvati. A ivezir manamin uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ²⁷ Guizbangira, Gumazibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamin angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamin ivezim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me daningam. ²⁸ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

17

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36)

¹ Ezi 6 plan arueba givazima, Iesus Pita koma Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamin anabo, egha me uarira iti. ² Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharagha oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin min sira. ³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. ⁴ Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki averpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita miaviara itima, ghuariam angazangarimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamin aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghin oragha, egha me bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimin akuigha ireghav iti. ⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, “Ia dikafigh atiatingan marki.” ⁸ Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamin min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. ¹² Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumaziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.” ¹³ Iesus kamagh migeima me fo, a Jon Gumaziba Ruer gumazimin gun migei.

*Iesus otarir mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29 ko Luk 9:37-42)*

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mizekim inigha ghua gumazamizir avirir ekiam bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha egha ghaze, ¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. ¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiar manmaghin ia ko ikiava egha ian osimtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

¹⁹ Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamin min ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

*Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32 ko Luk 9:43-45)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin uari akuvaghava kamaghin me migei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar agharim datigham. ²³ Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mizekimin a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

17:9: Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2

* **17:20-21:** (17:20-21) Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamin iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.” **17:22:** Mt 16:21

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, "Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?" ²⁵ Ezi Pita ghaze, "Are."

Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, "Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamın atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin igharazibar gumaziba da takisba isi?" ²⁶ Ezi Pita ghaze, "Me gumazir igharaziba da takisba isi." Ezi Iesus a migia ghaze, "Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. ²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni mangi dipamin akezim akun. Egh osirir ni faraghvira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isiva me daningigh."

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam (Mak 9:33-37 ko Luk 9:46-48)

¹ Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?"*

² Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a izima a men tongin anesara. ³ Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, egh ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁴ Gumazir uabi dikabiragha, egha borir dozir kamın min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. ⁵ Egh gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi."

Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba (Mak 9:42-48 ko Luk 17:1-2)

⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, "Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

⁷ "Ki ghaze, gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!

⁸ "Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. ⁹ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighiva, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

17:24: Kis 30:13, 38:26 **18:1:** Lu 22:24 * **18:1:** (18:1) Matyos osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruarir dibobonim 5 pla gami. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazimiziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

Sipsipin ovegezimin akar isin zuim

(Luk 15:3-7)

12 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100 plan sipsipba ikiam, eghti vamira oveghti, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99 plan sipsipba mighsiamin da ategh egh mangi ovegezir kam buriam. 13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekir kam, an agoroger 99 plan ovegezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. 14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damightima, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anakirigh. A ni baragham, eghti ni ua uan aveghbuam inigham. § 16 Eghti a ni baraghan aghuagham, ni mangi gumazir igharazir mam, o gumazir igharazir pumuning, uam me inigh. Eghti me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitamin arazir kuram an gun a mikimasa, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’ 17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adarazi mikimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghtima, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.”

18 “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ia nguazimin bizir manam a frighti, eghti God uan Nguibamin uaghan kamaghira a firigham.

19 “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isiva gua daningam. 20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziam uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba da gin amangasa akar isin zuim akuri.

21 Ezi dughiar kamin Pita iza kamagh Iesusin azal, “Ekiam, ki manmaghin dughiaabar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7 plan dughiaaba?”

22 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7 plan dughiaabar an arazir kuraba gin amanagasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

23 “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir

18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 † **18:10-11:** (Akar 18:10-11in faraghavira itim) Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** (18:10-11in akar abuananam) Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazibar Otarim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.” **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 § **18:15:** (18:15) Vezin kamin itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13

gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvaghäm. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghämın bizim akırasa. ²⁴ An adar kırır dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien Kina inizimın akua izi. ²⁵ Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghın atrivim me miġia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimın ingangarir gumazir kinibar mın iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikaraghäm. ²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın oragha atrivimın guamın irigha kamagh miġia a gakaghori, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghäm.’ ²⁷ Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

²⁸ “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimın dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 Kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghırama an firmin suigha anegoava kamaghın a miġei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’

²⁹ “Ezi gumazir kam an guamın irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghäm.’ ³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egħa a inigha ghua kalabus gati, egħti a iki mangi dagiar kaba ikaraghäm.

³¹ “Ezi aning ko ingarir marazi, arazir kamın ganigha men naviba bar men ikufi. Egħa me ghua atrivim batogħa gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. ³² Ezi atrivim gumazir kamın diazıma, a uam a bagħa għu. Ezi a kamaghın a miġia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragħa na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. ³³ Ki nin apangkufi, kamaghın amizıma, ni tizim bagħa ni ko ingarir tavın apangkuvan aghua?’ ³⁴ Egħa atrivim atarava gumazir kam isava, mızaziba agasamın gumazibar dafarim gati. Egħti a kaghıra iki mangi, a biziba bar da ikarvaghämın dughiamın tughäm.

³⁵ “Egħti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangıra uan navir averiabar aven, da gin amangan kogħtima, nan Afeziar uan Nguibamın itim uaghan kamaghıra ia damuam.”

19

İesus porogħamiba uari atagħrazir arazibav ġei (Mak 10:1-12 ko Luk 16:18)

¹ İesus miġirġiar kaba a ġivagħa, egħa Galilin Distrigh ataki, egħa Judian Distrighın ghua Jordan dipamın vongın għu. ² Ezi gumazamizir avırım an ġin zui, ezi a danganir kamın men arimariaba agıfa. ³ Ezi Farisiba İesus basamasa iza kamaghın an azai, “Ni manmagħın niġnısi? Gumazim uan ifongiamın ġin ghua uan amuim puram anetagħragħısi damuti, Judan Arazıba ti an amangatıghäm, o ti puvatıghäm?”

⁴ Ezi İesus me ikaragħa kamaghın men azai, “İa ti Godın miġirġıaba itir Akinafarımın ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God faragħavıra bizıbar ingara, gumazamizıbar ingari egħa me gamizi, me gumazim ko amizimın oto.’ ⁵ Ezi God ghaze, ‘Kamaghın amizıma, gumazim uan afeziam ko amebam ategħıva a uan amuim ko aning uaningın porogħam. Egh aning

nivafizir vamiram otogham.’ ⁶ God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizima, God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.” ⁷ Ezi Farisiba kamaghin a migei, “Manmaghin amizima, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghragsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba. Kamaghin amizima, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghrasi. Faraghavira arazir kam puvati. ⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitam in amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, eghti an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amibar ikian markiam.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumaziba ko amiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian kogham. ¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men nivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi, Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

*Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi
(Mak 10:13-16 ko Luk 18:15-17)*

¹³ Ezi dughiar kam in gumazamiziba boriba inigha Iesus bagha zui. Me ghaze, a dafarim me darigh egh me bagh God ko mikimam. Ezi an suren gumaziba, gumazamizir boriba isa izibar atari. ¹⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵ Egha Iesus dafarimning boribagh isin arigha, egha danganir kam ategha ghu.

*Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei
(Mak 10:17-31 ko Luk 18:18-30)*

¹⁶ Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisiva, Godin akabar gin mangi?”

¹⁸ Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin akar gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹ egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki egh me baragh, egh ia uari gifongezim moghin gumazir igharazibagh ifonge.”

²⁰ Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, egh mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isiva gumaziba ko amizir biziba puvatizbar aningigh. Ni kamaghin damigh, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²² Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

²³ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia miġei, gumazir dagiar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham. ²⁴ Egha ki ua ia miġei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangan. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵ Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶ Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamagh mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ki guizbangira ia miġei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazibar Otarim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darazi, ia uaghan 12 plan atrivir dabirabibar dapiagh Israelian anabar 12 plan ganam. ²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba ko aveghbuaba ko amiziba ko afeziam ko amebam ko boriba ko nguazim, da ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kam in itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam. ³⁰ Eghti dughiar kam in faragha itir darazi, me gin ikitima, eghti gin itir darazi me faragh ikiam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin miġia ghaze, “Ki gumaziba faragh faragh ikiasa miġeir nighnzim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiamin mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue.

³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti. ⁴ Ezi a kamaghin me miġei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’

⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kam in pura iti.’ Ezi me a miġia ghaze, ⁷ ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’ Ezi gumazir ekiam me miġia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’

19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10
19:26: Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **20:1:** Mt 21:33

⁸ “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’ ⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini. ¹¹ Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, ¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

¹³ “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvasi. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?’ ¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. ¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?’” ¹⁶ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

*Iesus uan ovever dughiam, dughiar mizekimin uam a migei
(Mak 10:32-34 ko Luk 18:31-33)*

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12 pla ko Jerusalem in zui. Egha me ghua a me inigh danganir miriar mam in ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze, ¹⁸ “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otirim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. ¹⁹ Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar aningti, eghti gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva egh a isiva temer ighuvim gafughti an aremegham. Eghti aruer mizekim givaghtima, a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aning in amebam itevimning apirigha, egha ua bagha bizitam damuasa an azai. ²¹ Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiam in otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim dapitima, tav nin agharir ikiriam daperagh.”

²² Ezi Iesus akam baregha egha kamaghin a ikara, “Ia azangsizir bizir kam, ia an mingarim gifozir puvasi, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?” Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.” ²³ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan ikiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvasi. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegga, egha me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10 pla akar kam baregha aning in atari. ²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba

pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghosa puvira me abiraghbirasi. ²⁶ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ²⁸ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumamazibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumamazir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me inasa ize.”

Jesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari
(Mak 10:46-52 ko Luk 18:35-43)

²⁹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. ³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamın izima, aning pamten kamaghin dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” ³¹ Ezi gumamaziba aning barazi, aning deima, me pamten aningin anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aningin migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghin amizima, Iesus tugha aningin dia ghaze, “Gua tizim gifonge, eghti ki gua bagh a damuam?” ³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aningin apangkuvigha egha dafarim aningin damazibagh atizi, aningin damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusin gin zui.

Jesus Jerusalemın otogha gumamazibar sure gami

21

(Sapta 21-25)

Jesus atrivimin min Jerusalemın aven zui
(Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın boroghın izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningin benim firigh na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim aningin iti.’ Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam.”

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin, ⁵ “Ni akar kam isiva Saionin nguibamin itir gumamazibav keme. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami. ⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isin apera. ⁸ Ezi gumamazir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi. ⁹ Ezi gumamazir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi. An Ekiamin

ziamin izir gumazim, eghti God deravira a damu. Hosana! Ia Godin bar pin itimin ziam fi!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalem in aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai, ¹¹ “Kar gumazir manam?” Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

Iesus Godin Dipenimin miriamin aven biziba amadir gumaziba, me batosi (Mak 11:15-19 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godin Dipenimin miriamin gumazibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.* ¹³ Egha a kamaghin me migei, “Godin Akinafarim akar kam iti. ‘Nan dipenim, me ziar kam a darigham, Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim. Ezi ia a gamima, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin oto!’”

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi. ¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenimin miriamin ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam fi.” Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari. ¹⁶ Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’”

¹⁷ Egha me ategha ghua Jerusalem in nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi (Mak 11:12-14 ko 11:20-24)

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalem in zui. A zuima, mitiriam an azi, ¹⁹ ezi a tuavir apinimin temer fighin mam in garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha, egha ghaze, “Temem manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, egh okam nighnighan kogh, egh ia, ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezir moghin otivam. ²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, ia bizir manaba bagh Godin azangisigh, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai (Mak 11:27-33 ko Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalem in otogha Godin Dipenimin miriamin aven

21:11: Mt 21:46 * **21:12:** (21:12) Gumaziba Godin Dipenimin miriamin iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:23:** Jo 2:18

gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?”²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsizir mam ia damuasa. Ia deravira a ikaraghtima, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami.”²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumaziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumaziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’²⁶ Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazibar ize,’ e kamaghin gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jon migia ghaze, a Godin akam ingha izir gumazir mam.”²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamın otarimning akar isin zuim migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha ghua kamagh otarir avebam migei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari.”³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi, ingaram.’ Egha gin ghuzir puvati.”³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baragha an gin zui?” Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir avebam.” Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui.”³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim (Mak 12:1-12 ko Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamagh me migei, “Ia akar isin zuir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, egha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.”³⁴ Ezi wainin temeaba ber dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasta ghue.”³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, egha mam me a misoghezima an areme, egha dagiaba mam ginifi.”³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

21:26: Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:31:** Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 † **21:33:** (21:33) Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelba damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelba wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6

³⁷ “Kamaghin amizima, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baragh deragh a damuam.’ ³⁸ Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da iningham. Aria. E a misueghti, an aremegham. Eghti e uari bagh wainin azenim iniam.’ ³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?”

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar gani, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.

Ezi e an garima, a bar dera.’

⁴³ “Kamaghin, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kam in aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam. ⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba dipirighregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisarigham.”[‡]

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amuava, egha gumazamizir aviribar gara atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamir isar ekiamin akar isin zuim (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mam in gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, ² “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam in otarim amuimin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira gumazamizir mabav gia ghaze, ia izi. Dughiam otozima, a uan ingangarir gumaziba amadi, eghti me mangi gighamizir gumazamizibar diaghti, me izam. Puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, ‘Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, “Ia oragh. Ki dagheba tuegha gifa, nan kaun apuriba ki dav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamir isar ekiam in izi.”’

⁵ “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kam in gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

21:38: Mt 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 † **21:44:** (21:44) Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osizirir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Luk 20:18in gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **22:4:** Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35

⁷ “Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha kamaghin uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibar misogheziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi.

⁸ “Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamir isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham. ⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir akaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamir isar kamin izi.’ ¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasava apiazì dipenim bar izifa.

¹¹ “Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamìn garima, a isamin izasa adiarir aghuitam aruzir puvati. ¹² Ezima atrivim an azai, ‘Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikiman asa. ¹³ Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatemìn anekunigh. Danganir mitater kamin me puvira tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumazamizir aviribar dei, egha vaghvazibara a me amisevima, me aven zui.”

Gumaziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?

(Mak 12:13-17 ko Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a bizitam a paza mikemegham, eghti me an migirigiam baghavira an suigham. ¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir darazi amada, ezi me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazir ziaba itiba, ko gumazir kiniba uaghara, me migei. ¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? ¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?” ²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisin nedazim ko an ziam.” Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisin biziba Sisar daningiva, egh Godin biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, egha anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai

(Mak 12:18-27 ko Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, ²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba bati, eghti an aveghbuamin ikizim kuvaremeghan kogham. ²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7 pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati,

egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. ²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningnin dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami. ²⁷ Egha me bar aremegha gifa, ezi abuan amizir kam uaghan areme. ²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumaziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvaghera kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puwati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puwati. Kamaghin, ia paza migei. ³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amubar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiamin bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamin ganizir puwati, o? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir nivafizir ariaghribar God puwati, a gumazir duar angamra itibar God.”

³³ Ezima gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin arazir faraghavira itim
(Mak 12:28-31 ko Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazima, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvaghera a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judabar arazibagh fo. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin arazir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizimin, uan God gifongegh. ³⁸ Kar arazir bar ekiam, egha a mabar a faraghavira iti. ³⁹ An girara itim, bar an mirara. A kamakin: ni uabira uabi gifongezimoghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai
(Mak 12:35-37 ko Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvaghera ikiam itima, Iesus men azai, ⁴² “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Otarim.”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighniziba Devit ganidima, Devit gumazir kam ‘Ekiam’ a gati, egha Devit kamaghin migia ghaze,

⁴⁴ ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
“Ni nan agharir guvim daperagh, egh na ko atrivimin ikiam.
Egh mangi dughiar ki nin apandiba,
me damighti me nin apengan ikiam.”’

⁴⁵ Eghti ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Otarimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghuburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

*Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Mak 12:38-39 ko Luk 11:43 ko 11:46 ko 20:45-46)*

¹ Ezi Iesus gin gumazir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. ² Egha kamaghin migei, "Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha me Moses Osirizir Araziba ia geghari. ³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragh dagh eghari moghin ia damu. Egh me amir araziba ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati. ⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazibagh isaghpuima, ezi me da ateran buraghuburasi. Egha me tong uan dafarpuzitamın men akurvaghan niĝhnizir puvati.

⁵ "Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apınir sazır bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamın me uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.* ⁶ Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar danganir faragha itibar apiaghiri. ⁷ Egh me biziba amadir danganibar mangiti, gumazamiziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸ "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. ⁹ Egh ia nguazimın kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamın iti. ¹⁰ Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹¹ Ian gumazir ekiaba pura ian ingangarir gumazibar min iki. ¹² Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba men arazir kurabar gun me migei

(Mak 12:40 ko Luk 11:39-52 ko 20:47)

¹³⁻¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

¹⁵ "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam

23:3: Mal 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 * **23:5:** (23:5) God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isava mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir ikiriabagh aghui, egha maba isava uan guabagh afe. Kisim Bek 13:9 ko 13:16 ko Lo 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Namba 15:37-41in garava sazır oteviba uan korotiabagh itui. Iesus Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba migia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazır ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 † **23:13-14:** (23:13-14) Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifarava men dipenibar okiava, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40in gan.

batogh Judabar arazibar a geghanti, eghti a ian niġhnizibar ġin mangi, eġh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damightima, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

¹⁶ “Ia damazir okaviriziba, eġh ia gumazir iġharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam ġuizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Eġh gumazir kam ġuizin mikimsiva, ġolin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a ġuizbangira migei, eġh a mikemezir arazimin ġin mangi, a damu.’ ¹⁷ Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti ġol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, ġolin kam Godin Dipenimin aven iti, eġh tuavir kamın ġolin kam Godin bizimın oto. ¹⁸ Eġh ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan miġirigiabar amuti da ġuizin otivsi, altan akakaghti, an miġirigiaba pura biziba. Eġhti gumazim altan itir ofabar akakagh mikimti, kar a ġuizbangira migei, eġh a mikemezir miġirigiabar ġin mangi.’ ¹⁹ Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti altan itir ofaba, o alta uabi? Ia fo, ofaba altan iti, eġh tuavir kamın ofan kam Godin bizimın oto. ²⁰ Eġhti kamaghin, gumazim ġuizbangira mikimsiva altan akakagh mikimti, an miġirigiaba alta ko altan ofaba virara aningın akakasi. ²¹ Eġh gumazim ġuizbangira mikimsiva Godin Dipenimin akakagh mikimti, an miġirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningın akakasi. ²² Eġhti gumazitam ġuizbangira mikimsiva Godin Nguibamin akakagh mikimti, an miġirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningın akakasi.

²³ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10 plan dafaribar aghava, eġh dafarir vamira God ganadi. Eġh Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghrasi. Ia, gumamazibaba deragha me gamir arazim, ko arazir apangkuvim itiba, ko niġhnizir gavvim Godin itir arazim, ia da ġin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar ġin mangi dar amu, eġh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. ²⁴ Ia damazir okaviriziba, eġh gumazir iġharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an ġarir puvatigha, a tui.

²⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh niġhnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini. ²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghvira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ġhurghurim a gaghui, ezi azenan matmatiamin ganganim bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. ²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, ġuizbangira ian navir averiabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami. ³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’ ³¹ kamagh miġia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’ ³² Aria, mangi, ia uan inaziba amuataghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin angi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ “Kamaghin amizima, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko gumazir Godin Akinafarim itir arazibagh foziba, me amangam. Eghti ia men tarazi misoghti me arimighiram, egh tarasi isiva temer ighuvibagh afugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gin tighiti, me ari nguibar igharazibar mangam.

³⁵ Eghtima arazir aghuibagh amir gumaziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegħa, iza Berekian otarim Sekeraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir danganim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagħ a iniam.

³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

Iesus Jerusalem in apangkufi
(Luk 13:34-35 ko 19:41-44)

³⁷ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalem adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagħa amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mugħasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi mogħin, ki ia damuasa. Ezi ia na bagħ izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. ³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogħ, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’”

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighrigham
(Mak 13:1-2 ko Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategħa azenan zuima, an suren gumaziba a bagħa izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi. ² Ezi an akar kam in me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da puegħti da bar mogħira dagħ iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogħam.”*

23:31: Ap 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9 **24:2:** Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 * **24:2:** (24:2) Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam (4 pla faragħa gifa). Akar kaba, da 24:2-25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei.

*Jesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Mak 13:3-13 ko Luk 21:7-19)*

³Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?”

⁴Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁵Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara, ki Gumazir God Gumamaziziba Ua Me Iniaa Misevezim.’ Egh me gumamazizir aviribagh ifaram. ⁶Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam zuamira otoghan kogham. ⁷Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumamaziziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam. ⁸Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi moghin.

⁹“Dughiar kamin me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighram. Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuaghham. ¹⁰Egh dughiar kamin gumamazizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uari damuva, uari isiva anpanib argharim darigham. ¹¹Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumamazizir aviribagh ifaram. ¹²Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumaziba uarigh ifongezir arazim, givagham. ¹³Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam. ¹⁴Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir gumamaziziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

*Jesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23 ko Luk 21:20-24)*

¹⁵Egha Iesus migia ghua kamagh migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamin gun mikeme. (Gumazir osizirir kamin garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.) ¹⁶Dughiar kamin Judian Distrighin itir gumamaziziba ari danganir mighsiabar mangi. ¹⁷Egh gumazir manam dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki. ¹⁸Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuuir korotiam inian marki. ¹⁹Ia naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba lavzika! Dughiar izamin kaba bar ian ikuvigham! ²⁰Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh

24:3: Mt 24:27, 24:37-39., Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11

Ekiam ko mikim. ²¹ Dughiar kamın osımtızır bar ekiam otivam, nguazim igiamra otozır dughiamın ikegha iza datırıghın itir dughiamın tu, osımtızır kamaghın ititam fomira otozır puvati, egh gin tam kamaghın uam otivan kogham. ²² Egha God uan gumazamızır misevezibagh nıghnıgha, egha dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezır puvatızı, gumazamızıba bar ariaghreghai.

²³ “Eghti gumazitam dughiar kamın kamaghın ia mikimam, ‘İa gan, God Gumazamızıba Ua Me İnıasa Mısevezır Gumazım, a kagh itı,’ o ‘a muna munagh itı,’ ia gumazır kamın akam baraghan markı. ²⁴ Gumazıtıba ızıva ia gıfar suam, ‘Kırara, God Gumazamızıba Ua Me İnıasa Mısevezır Gumazım,’ o ‘kı Godın akam inıgha ızır gumazır mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma dıgavır kuram gamır arazıbar amutı da otivam. Me kamaghın ifonge, me gumazamızıba bar me gıfaraghtı, me onanıgham. Egh me gavgavım ikı, uaghan God ua bagha mısevezır gumazamızıba, me uaghan me gıfarasa. Kamaghın me mirakelin kabar amuam. Egh dughıataba me me gıfarsı damuva avegham. ²⁵ İa oragh! Bizır kı faragha ia mikemezıba, da otivam.

²⁶ “Kamaghın amızı, me ia mikim suam, ‘İa gan. A muna gumazıba itır puvatızır danganımın itı,’ eghtı ia mangan markı. Egh me suam, ‘İa gan. A kara, dıpenır kamın aven modoghav itı,’ ia men akam baraghan markı. ²⁷ İa fo, onımarım taghtagha, an angazangarım aruem anadı naghın ikegha nguazım bar anevaragha ghua aruem ghuaghırı naghın tu. Eghtı Gumazıbar Otarım ua ızamın arazım, uaghan kamaghıram otıvtı, nguazımın itır darazı bar an ganam.

²⁸ “Danganır manam gumazır kuam ırıghav itı, a gısırara ısaba uarı akufı, eghtı gumazıba fogham, kuar mam kagh itı. Kamaghıra, Gumazıbar Otarım ızıtıma, gumazıba bar an ganam.”

*Iesus ghaze, Gumazıbar Otarım gın ızam
(Mak 13:24-27 ko Luk 21:25-28)*

²⁹ Egha İesus mıgıa ghua ghaze, “Osımtızır ekıar kaba otıvıgh gıvaghtı,

‘Aruem mıtatęgham,
eghtı iakınım ısıraghan kogham,
eghtı mıkovęzıba overıamın asıghıram,
overıamın itır bizır gavgavıba bar uarıra uarı sıvagh sıvagh,
uan danganıba ataghıragham.’

³⁰ “Eghtı, Gumazıbar Otarım ızamın dughıam, an arazarazım overıamın otıvtıma, nguazımın itır nguıbaba bar azıam. Dughıar kamın gumazıba gantı Gumazıbar Otarım ghuarıabagh ısın ikı, uan gavgavır ekıam koma angazangarır ekıam sara ızam. ³¹ Eghtı sıgham bar pamten arangtı, a uan enselba amadaghtı, me mangı nguazım ko overıamın danganıba bar dar mangı, a ua bagha mısevezır gumazamızıba akuvam, egh enselba nguazımın otevíba bar, me akuvaghıra, men aku a bagh ızam.”

*Iesus ghaze, ia temer fıghın gan fogh
(Mak 13:28-31 ko Luk 21:29-33)*

24:21: Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:22:** Aıs 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:27:** Mt 24:37-39
24:28: Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:29:** Aıs 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:31:** Aıs 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16

³² Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁴ Ki guizbangira ia miġei dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³⁵ Overiam ko nguazim givaghham, eghti nan miġirigiatam givaghan kogham.”

*Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati
(Mak 13:32-37 ko Luk 17:26-30 ko 17:34-36)*

³⁶ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Bizir ki ia miġeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. ³⁷ Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam. ³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba apava, dipar onganiba apava, egha amuiba ko pabar iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu. ³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghirama otivam. ⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighti, tav ikiam. ⁴¹ Amizir pumuning bretbar amusi flaua mirmiriva ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

⁴² “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati. ⁴³ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁴ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamin, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim

(Luk 12:42-46)

⁴⁵ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. ⁴⁷ Ezi ki guizbangira ia miġei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’ ⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir darazi misoghiva, dipar onganibar amiva, gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. ⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. ⁵¹ Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir

24:33: Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23
24:51: Mt 8:12, 25:30

gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh ikivira ikiam.”

25

Iesus 10 plan guivir igiabar akar isin zuim migei

¹ Egha Iesus migia ghua Gumazibar Otarim ua izamin dughiam migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10 plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin anapuasa zui. ² Men 5 pla, nighnizir aghuiba itima, 5 pla nighnizir aghuiba puvati. ³ Egha 5 plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, da bagha borer taba inizir puvati.* ⁴ Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini. ⁵ Ezima gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’ ⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri. ⁸ Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin, ia borer taba e daning.’ ⁹ Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikarvagher kamaghin migia ghaze, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, borer amadir danganitamin uari bagh tabagh ivesegh.’ ¹⁰ Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

¹¹ “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamagh migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’ ¹² Ezi a me ikarvagher kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghin, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otogham.”

Ingargarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim (Luk 19:11-27)

¹⁴ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami moghin. Gumazir kam uan ingargarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. ¹⁵ A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 Kina a ganiga, mav 2,000 Kina a ganiga, mav 1,000 Kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu. ¹⁶ A ghuzima, gumazir 5,000 Kina inizim maghira an ingara, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁷ Ezi gumazir 2,000 Kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁸ Ezi gumazir 1,000 Kina inizim ghua mozim okoregha uan ekiamin dagiaba isava mozim gatigha egha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingargarir gumazibar ingargaribagh fofoghasa men dei. ²⁰ Ezi gumazir 5,000 Kina inizim, 5,000 Kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingargarim gamua, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

^{25:1} Lu 12:35, MAA 19:7 * ^{25:3}: (25:3) Israelin adarasi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati. ^{25:12}: Mt 7:23 ^{25:13}: Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 ^{25:14}: Mk 13:34 ^{25:15}: Ro 12:6

²¹ “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ ²² Ezi gumazir 2,000 Kina inimiz iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 Kina mam dagh isin uam a ini.’ ²³ Ezima an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki gifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²⁴ “Ezi gumazir 1,000 Kina inimiz uaghan izava, egha kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. ²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 Kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’

²⁶ “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirizim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. ²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isava, dagiabar ingaribagh amir dipenitam gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. ²⁸ Kamaghin amizi, ia ada 1,000 Kina inigh, a isiva 10,000 Kina itir gumazim daningh. ²⁹ Arazim kamaghin iti, gumazir biziba itiba, ki ua taba me daningam. Egh gumazir biziba puvatiziba, bizir vaghvazir me itiba ki uaghan me dama, da inigham. ³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemir anekunigh. Danganir kam in me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.’ ”

Gumazibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³² Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pununing damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mam in me amaga, memeba bizir mam in me amadi. ³³ A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir ikiriam in amangam. ³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiam in a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi; ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi; ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu; ³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi; ezi ki areima, ia nan akurvasi; ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin, ia aven izi.’

³⁷ “Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manam, kuarim nin pirima, e dipam ni ganingi? ³⁸ Ezi dughiar manam, ni nguibar

25:21: Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 **25:29:** Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:30:** Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16

gumazir igharazimîn mîn itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi? ³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, en nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?"

⁴⁰ "Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiba, ia dar na gami.'

⁴¹ "Egh Atrivim uan agharir ikiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, 'Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimîn aven itir darasi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti. ⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati; ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati; ⁴³ ezi ki nguubar igharazimîn gumazimîn mîn itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati; ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati; ezi ki areima, ia nan akurazir puvati; ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin, ia na gitagh!'

⁴⁴ "Eghti me kamaghin a mikimam, 'Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin azi, o kuarim nin piri, o ni nguubar igharazimîn gumazimîn mîn ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin iti, ezi e deravira ni gamizir puvati?'

⁴⁵ "Eghti a me ikarvagh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.' ⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam."

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26-28)

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri
(Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)*

¹ Iesus migirigiar kaba da gifa, egha uan suren gumaziba kamaghin me migei, ² "Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumazibar Otarim isiva apanibar agharim datightima me a isiva temer ighuvim gafugham."

³ Dughiar kamîn, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan arazibagh fozir gumaziba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimîn dipenimîn uari akufa. Gumazir kamîn ziam Kaiafas. ⁴ Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi. ⁵ Egha me kamagh uariv gei, "E isar ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham."

*Amizir mam borem isa Iesusin dapanim ginge
(Mak 14:3-9 ko Jon 12:1-8)*

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin ikia, Saimonin dipenimîn iti, Saimon faragha arimariam lepa an mikarzim gami. ⁷ Dughiar kamîn Iesus dagher dakozimîn aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamîn misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamîn ivezim bar pin iti. Ezi amizir kam borer kam

isava, Iesusin dapanim ginge. ⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁹ E anemaga dagiar ekiatam inigha egha a isava asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. ¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. ¹² Ezi amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manamin Godin akar aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva egh a ginighnighivira ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri
(Mak 14:10-11 ko Luk 22:3-6)

¹⁴ Ezi dughiar kamin Judas Iskariot, a 12 plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. ¹⁵ Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30 plan silvan dagiar ovizir maba mega, da isa a ganingi.* ¹⁶ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesus men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, ezi Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?” ¹⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelbagh Itazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.’” ¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

²⁰ Ezi Iesus guaratighin dagher dakozimin uan 12 plan suren gumaziba ko api. ²¹ Egha me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.” ²² Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvaha kamaghin an azangsigha kamaghin migei, “Ekiam, ti narara, o?” ²³ Ezi a me ikarvaghera kamaghin migei, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko bret isava itarir vamira daghuam. ²⁴ Ezi Gumazir Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazir Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizima, a deraghai!” ²⁵ Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, Judas kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia, ma?” Ezi Iesus ghaze, “Ni migei moghira!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi

(Mak 14:22-26 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)

26:11: Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 * **26:15:** (26:15) Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da avirase, egha gumazim iakinir 5 pla o 6 plan ingarizir ivezimin min otogham. (Matyu 27:9-10in gan.) **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12

²⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a Bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.” ²⁷ Ezi a wain apir itarir mam inigha God minabagha, egha a isa me ganiga kamaghin migei, “Ia bar wainin dipar kam aneremi. ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam ramam.”

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragha agasaragham
(Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kam in na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam, ‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.’ ³² Egh ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.” ³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.” ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kam in ni uabi dughiar pumuning ko mizezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.” ³⁵ Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin God ko migei
(Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46)

³⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha kamaghin me migei, “Ia kagh dapiagh iki, eghti ki munagh mangi God ko mikimam.” ³⁷ Egha Pita ko Sebedin otarimning inizima, me an gin ghu. Egha an navim bar a baseme, ezi a bar paza uabi barasi. ³⁸ Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.” ³⁹ Egha a sivagha ghua irigha, uan guam isa nguazim gatigha egha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghisa, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

⁴⁰ Egha Iesus dikavigha suren gumazir 3 pla bagha ghua garima, me akuavira iti. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia na ko dughiar otevimin gan ikian kogham? ⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar pu. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. ⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mizekimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin ua a ko migei. ⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, "Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dumghiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴⁶ Ia dikavigh! E mangan! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!"

Judas Iesus isava an apanibar agharim gati
(Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)

⁴⁷ Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12 plan suren gumazibar mav. Ezi gumazir avirir ekiam iza asianiba ko midorozir sababa inigha Judas ko izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba, me amadazi me Iesus bagha izi. ⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, "Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh."

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, "Tisa, dimagarir aghuim," egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamira a damu." Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki. ⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi kuarim dutuaghiri. ⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arigharim. ⁵³ Egha ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12 plan amibagh afira. Eghti me izi nan akuragham. ⁵⁴ Egh ki kamaghin damightima, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme."

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, "Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. ⁵⁶ Ezi Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami."

Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati
(Mak 14:53-65 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba izava uari akuvagha iti. ⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kam, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, Iesus akar ifavaribar agasasa tuaviba buri. Me nighnigha

26:44: 2 Ko 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:46:** Jo 14:31 † **26:50:** (26:50) Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, "Namakam, ni bizitam bagha izi?" **26:51:** Jo 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:55:** Lu 19:47, 21:37 **26:56:** Mt 26:31

ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. ⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹ kotin aven migia ghaze, "Gumazir kam kamaghin migei, 'Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimn uam an ingarigham.' "

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, "Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?" ⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, "Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?"

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Are, ni mikemezi moghira. Egha ki ia migei, ni gin ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagham, egh overiamin ghuariabagh isin izam."

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, "A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?" Ezi me a ikarvagha ghaze, "An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam."

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸ Egha ghaze, "Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, 'Kar gumazir manam ni misosi?'"

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18 ko 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir amizir mam an boroghira iza ghaze, "Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike." ⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, "Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati." ⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir amizir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, "Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike." ⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati." ⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuvighav itiba iza kamaghin Pita migei, "Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei." ⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamten migia ghaze, "Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh." A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake. ⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, "Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghvira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati." Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Mak 15:1 ko Luk 23:1-2 ko Jon 18:28-32)

26:60: Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12
26:64: Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63,
 Jo 10:33, Ap 14:14 **26:66:** Jo 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:74:** Mk 14:71
26:75: Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38

¹ Ezima aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba Iesus misueghtima an aremighasa akabar kiri. ² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

*Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)*

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha, egha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30 plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴ Egha ghua kamaghin migei, "Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham." Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, "Kar en bizim puvati. Nin bizimra." ⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenimin miriamin aven da kunigha, egha ghua uabi aguragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, "Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar atighan kogham." ⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. ⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam "Ghuzir Nguazim" a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.† ⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, "Me 30 plan silvan dagiaba ini, kar Israelba gumazir kam givezasa atizir ivezim." ¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese."

*Pailat Iesusin azai, "Ni Judabar atrivim, o?"
(Mak 15:2-5 ko Luk 23:3-5 ko Jon 18:33-38)*

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, "Ni Judabar atrivim, o?" Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira." ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba akar aviriba isava Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati. ¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, "Ni me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?" ¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

*Pailat Iesus isiva ter ighuvim gafughasa migei
(Mak 15:6-15 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)*

¹⁵ Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamin dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir manam gumazamiziba ifongezim, Pailat a isi me bagh anemadagham. ¹⁶ Ezi dughiar kamin gumazir arazir kurabar

27:1: Lu 22:66 * **27:2:** (27:2) Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 19:23 † **27:8:** (27:8) Migirigiar otevir kam "me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti," an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. **27:11:** Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 **27:12:** Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 **27:14:** Jo 19:9

ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba izava uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, "Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghergham. Ki Barabas ataghergham, o Iesus, me a dibora ghaze, 'Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,' ki anetaghergham?" ¹⁸ Pailat fo, men naviba pura Iesusin ikuvigha egha a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga migia ghaze, "Ki dimangan irebamın arazir kuraba puvatizir gumazir kamin gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitam a damuan marki."

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba, gumazamizir avirimın navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanın gumazir ekiam ua men aza ghaze, "Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghergham?" Ezi gumazamiziba dia ghaze, "E Barabas gifonge." ²² Ezi Pailat men azai, "Eghti, Iesus me a dibora ghaze, 'God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,' ki manmaghin a damuam?" Ezi me bar dia ghaze, "A isi ter ighuvim gafugh!" ²³ Ezi Pailat men azai, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami?" Ezi me bar pamten dia ghaze, "A isi ter ighuvim gafugh!"

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, "Gumazir kamin ovevem, a nan osimtızim puvati. Kar ian bizimra." ²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvaghergha ghaze, "An ovevemın osimtızim mar en iki, egh en boribar iki."

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoro ke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20 ko Jon 19:2-3)

²⁷ Ezi gavmanın gumazir ekiamın midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanın dipenir ekiamın miriamın aven ghuezi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevır ruarir mam isa a garu. ²⁹ Egha me benir dikonibar atrivibar amianimın min an ingari, egha a isa an dapanim garu. Egha difizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, "Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!"[‡] ³⁰ Egha me a giparava a suirazir difizim inigha an dapanim misosi. ³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ua ananaba agaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, me Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu. ³³ Egha me ghua danganir

27:18: Jo 11:47-48, 12:19 **27:20:** Ap 3:14 **27:24:** Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 [‡] **27:29:** (27:29) Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kamin, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:31:** Ais 53:7

mamın ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kamın ziamın mingarim kamaghın, Dapanir Agharir Danganim.) ³⁴ Ezi me danganir kamın İesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, egha mam inigha İesus ganidi. Ezi a muziarir mam inigha anetaki. ³⁵ Ezi midorozir gumaziba İesus isava ter ighuvim gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. ³⁶ Egha danganir kamın apiagha anesavsuisi. ³⁷ Me an dapanim gisin, an kotim gamizir miğirigiam osiri. Me osirizir akam ghaze, “Kar İesus, a Judabar Atrivim.”

³⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, İesusin boroghın uaghan aning agura. Me mav isa İesusin agharir guvımın itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamın itir ter ighuvim gafu. ³⁹ Ezi gumazamiziba mangı izegh gamua İesus dipova, uan dapaniba roava a dipova ghaze, ⁴⁰ “Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mıkezimın uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹ Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir dapaniba izava a dipova ghaze, ⁴² “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelbar Atrivim, kamaghın a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e niğhnizir gavgavim an ikiam. ⁴³ A niğhnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikıva, datirighın an akuraghti, e ganika!” ⁴⁴ Ezi kamaghira okimakiar gumazir İesus boroghın ter ighuvımningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a miğei.

İesus areme

(Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimın itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam ghua 3 kloghin guaratizimın tu. ⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, İesus pamten kamaghın dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamın mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷ Ezi gumazir an boroghın tuivighav itiba akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamıra ivegha ghua dipamın suizir bizir mam inigha wainın afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa İesusin amadi. ⁴⁹ Ezi marazi miğia ghaze, “İa tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰ Ezi İesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.

⁵¹ Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimın guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar ekiaba biaghire. ⁵² Ezi matmatiaba kuaghırıma, Godin gumazamizir avirir ariaghreziba ua dikavigha, ⁵³ egha uan moziba ataki. Eghti gin İesus dikavightıma, me nguıbar ekiam Jerusalemın aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. ⁵⁴ Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekıar mam, uan midorozir gumaziba ko, me garıma mikimkizim otozima, arazir kaba otivıma, me bar puvıram atıati. Egha me kamaghın miğei, “Bar guizbangıra, gumazir kam Godin Otarımra.” ⁵⁵ Amizir avirıba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrigh ategha İesusin akurvaghıasa an gin

27:34: Sng 69:21, Mt 27:48 27:35: Sng 22:18 27:38: Ais 53:12 27:39: Sng 22:7, 109:25

27:40: Mt 26:61, Jo 2:19 27:42: Jo 11:50 27:43: Sng 22:8 27:46: Sng 22:1, Hi 5:7 27:48:

Sng 69:21 27:51: Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20

ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati
(Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazir. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniassa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua mozim in akam gasaragha, anepiri. A kamagh in amigha ghu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozim in borogh in aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozim in gara iti

⁶² Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gifa, ezi an gin izir dughiam in ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. ⁶³ Me ghua kamagh in a migei, "Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, 'Aruep pumuning ko mikezim givaghtima ki ua dikavam.'" ⁶⁴ Kamagh in amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezim in deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumamazibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham."

⁶⁵ Ezi Pailat kamagh in me migei, "Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikimtima, me mozim in gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh." ⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevim in min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba ataghizima, me mozim in gara iti.

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10 ko Luk 24:1-10 ko Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozim in ganasa izi.*

² Ezi mikimkizir ekiam maghiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apinin in ghugha, egha dagiam gaperaghav iti. ³ Enselin gan-ganin, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri.

⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.

⁵ Ezi ensel kamagh in amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itir

27:56: Mt 20:20 **27:58:** Lo 21:22-23 **27:60:** Ais 53:9 **§ 27:62:** (27:62) Kar Sabatin dughiamra.
27:63: Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:65:**

Dan 6:17 **27:66:** Dan 6:17 * **28:1:** (28:1) Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21

puvatı. A faragha mikemezi moghin ua dikavigha gifa. Gua izı, a kagh irıghav ikezır danganımın gan.

⁷ “Egh gua zuamıra mangı, an suren gumazıbav kim suam, a ua dikavigha gıvagha mozımın itır puvatı. Ia oragh. A ia batıvasa faragha Galılın zui. Ia mangı, munagh an ganam. Ki bızır kamın gun gua mikımasa ize.”

⁸ Ezi amızımning puv atıatiava, egha uaghan bar akongı. Egha zuamıra mozım ategha, ıvegha İesusın suren gumazıbav kımasa zui.

⁹ Ezi İesus tuavımın maghıra anıng bato, egha ghaze, “Mızarazır aghuım.” Ezi anıng an boroghın ghua, an dagarımning suıragha an zıam fe. ¹⁰ Ezi İesus kamaghın anıng mıgıa ghaze, “Gua atıatingan markı. Gua mangı, nan aveghıuabav kim suam, me Galılın mangı egh munagh nan ganam.”

Mıdorozır gumazıba mikemezir akam

¹¹ Amızımning İesusın suren gumazıba bagha zuıma, mıdorozır gumazır mozımın gara ikezıba İerusalemın aven ghue. Egha otıvızır arazıba bar dar gun ofa gamır gumazır ekiabav keme. ¹² Ezi ofa gamır gumazır ekiaba, İudabar gumazır dapanıba ınıgha akar mam akırı. Egha dagıar avırıbar mıdorozır gumazıbagh ıvezegha, ¹³ egha me mıgıa ghaze, “İa kamaghın mikım suam, e akuıma, an suren gumazıba dımagarımın ızava an kuam okemegha ghue. ¹⁴ Eghtı gavmanın gumazır ekıam akar kam bareghtıma, e uarı a ko mıgırıgıam akıram, eghtı ia osımızıba puvatıgham.” ¹⁵ Ezi mıdorozır gumazıba dagıar kaba ınıgha, gumazır ekiaba mikemezi moghin amı. Ezi akar kam ghua İudabar tongın bar ekefegha ıza dughıar kamın, İudaba kamaghıra mıgıavıra itı.

İesusın suren gumazıba damuamın ıngangarım, İesus an gun me mıgeı (Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi İesusın suren gumazır 11 pla Galılın ghua, mıghsıar a me batıvasa mikemezımın oto. ¹⁷ Egha me İesusın garava an zıam fe, egha men marazı okam nıghnısi. ¹⁸ Ezi İesus men boroghıra ıza kamaghın me mıgeı, “God nguazım ko overıam gatıvamın gavgavıba bar na ganıngı. ¹⁹ Kamaghın amızı, ia nguazımın itır nguıbaba bar dar mangı, gumazamızıba bar me damutı, me nan suren gumazamızıbar otıv. Eghtı ia Afezıamın zıam ko, nan zıam, ko Godın Duamın zıamın me ru. ²⁰ Egh ki ia mikemezir mıgırıgıaba, ia bar da ısıva men sure damu, eghtı me dar gın mangı. Ia deravıra fogh, ki ia ko ikıvıra ikı mangıtı, nguazır kamın dughıam gıvaghıam.”

Mak Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Mak osirizir akinafarim, an akar faragha itim kamaghin migei, “Kar Godin Otarim Kraiss Iesusin akar aghuimin mingarim.”

Akinafarim kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam iti. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarimin aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, “Gumazibar Borim”. Egha a kamaghin migei, a gumazamizibagh ivezasa, kamaghin a uabi me bagha ovenge. A bizir kam bagha ize (10:45).

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan a gifarazir eghaghanimin gun migei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira me gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Egha Mak Osirizir Akar Aghuir aboananaba, a Iesus aremegha egha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1-3:6)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri (Matyu 3:1-12 ko Luk 3:1-9 ko 3:15-17 ko Jon 1:19-28)

¹ Kar Godin Otarim Kraiss Iesusin akar aghuim. ² God fomira uan akam, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. An an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara.

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.”

³ “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴ Kamaghin amizima Jon izava gumaziba itir puvatizir danganimin iki-ava gumaziba ruava kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghtima ki ia rueghtima God ian arazir kuraba gin amadagham.” ⁵ An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalem in itir gumazamiziba me bar izava uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin dipamin me rue.

⁶ Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, ana asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikeghava asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.* ⁷ Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an mingarir

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 **1:3:** Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 **1:4:** Ap 13:24, 19:4 **1:6:** Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 * **1:6:** (1:6) Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:7:** Ap 13:25

puvati. Ki uaghan aviraghva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati. ⁸ Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.”

*Jesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori
(Matyu 3:13-17; 4:1-11 ko Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Dughiar kam Jesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ateghava Jon bagha izezima, a Jordanin dipamin a rue. ¹⁰ Jesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiaghirizima Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri. ¹¹ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.”

¹² Ezi Godin Duam anemadazima a gumaziba itir puvatizir danganimin ghu. ¹³ A ghugha, 40 plan dughiaabar danganir kamin itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

*Jesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17 ko Luk 4:14-15 ko Matyu 4:18-22 ko Luk 5:1-11)*

¹⁴ Ezi me Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Jesus gin Galilin ghugha Godin akar aghuim akuri. ¹⁵ A kamaghin migei, “Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iraghiva nighnizir gavgavim Godin akar aghuimin iki.”

¹⁶ Dughiar mam Jesus Galilin dipar miriamin ghuava Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba kuri. Aning osiriba isa dagh ivezir gumazimning. ¹⁷ Ezi Jesus kamaghin aning migei, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.” ¹⁸ Aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. ¹⁹ Ezi a mong sivagha ghuava, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri. ²⁰ An aningin garavira aningin diazima, aning pura uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizima me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

*Jesus duar kurar mam batoghezima a gumazim ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)*

²¹ Ezi Jesus ko an gin zuir darasi Kaperneamin ghue. Egha me zuima Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamin aven itir gumazamiziba men sure gami. ²² A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiari kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.† ²³ A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam izava God ko migeir dipenimin aven izegha dei. ²⁴ A dia kamaghin migei, “Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim.” ²⁵ Ezima Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, “Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh.” ²⁶ Ezi duar kurar kam Iesus

1:8: Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 **1:11:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:14:** Mk 6:17 **1:15:** Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10
1:17: Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 **1:21:** Mt 4:13 **1:22:** Mt 7:28-29
† **1:22:** (1:22) Ni Judan arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:24:** Mk 5:7 **1:26:** Mk 9:26

bareghava gumazir kam gunabagha araviram azenan ize. ²⁷ Ezi gumazamiziba bar bizir kamın ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsi, “Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akavav gei. A uaghan akar gavgavimın duar kuravav geima da an akam barasi.” ²⁸ An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrih bar a garui.

Jesus gumazamizir aviribar akuragha me gamima me ghuamaghe.
(Matyu 8:14-17 ko Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Jesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ateghava Jems ko Jon sara, me Saimon ko Andrun dipenimın ghue. ³⁰ Me ghua garima Saimonın asamim ariava mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Jesus migei. ³¹ Me a mikemezima, ezi an a bagha ghuava an agharimın suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariam kuraba koma duar kuraba apazaziba bar me inigha Jesus bagha izi. ³³ Nguibar kamın itir gumazamiziba bar izava dipenir kamın tiar akamın uari akufa. ³⁴ Ezima Jesus arimariam guar aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amima me ghuamaghe. A duar kurar aviriba sarama otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghın a ghaze, ia kamaghın mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogroke.

Jesus gumaziba itir puvatizir danganimın God ko migei
(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha aminizaraghan aminim tighar itima, Jesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumaziba itir puvatizir danganimın ghugha God ko migei. ³⁶ A ghuzima Saimon uan roroaba ko a buriagharui. ³⁷ Me ghuava an apighava kamaghın a migei, “Gumazamiziba bar ni buria gari.” ³⁸ Ezi Jesus men akam ikaragha kamaghın migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki uaghan munagh Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.” ³⁹ A kamaghın mikemegha, egha Galilin Distrihın danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Jesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera.
(Matyu 8:1-4 ko Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Jesus bagha izava, an guamin aviraghava tevimming apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimın zuegh ua deragham.” † ⁴¹ Jesus kamaghın oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” ⁴² Jesus kamaghın miaviavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizima an mikarzim ua dera. ⁴³ Ezi Jesus gumazir kam amaga akar gavgavimın kamaghın a migei, ⁴⁴ “Ni oragh. Ni bizir kamın gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim ofa gamir gumazimın akagh. Moses fomira mikemezir arazim, ni arazir kamın gin mangiva, uan arimariam

1:28: Mt 4:24 **1:34:** Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 † **1:40:** (1:40) Lapan arimariam fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighın itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

givazir bizim bagh Godin ofa damu. Ni damightima, me ganigh fogham, nin arimariam guizbangira gifa.”⁴⁵ Ezima gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuaghava egha bizir kam bar me migei. Kamaghin amizima maburan avirim Iesus akuvazima, kamaghin a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimin itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera (Matyu 9:1-8 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghuava dipenimin itima gumazamizir aviriba a uamatengezir akam baraki.
² Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazima an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri.
³ An akam akurima, gumazir maba gumazir soroghafariba aremezir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpuha izi.
⁴ Me iza garima dipenimin tiar akam bar izivazima, kamaghin me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri.*
⁵ Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, nin arazir kuraba gifa.”

⁶ Iesus kamaghin a migeima, Judan arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamagh migei,
⁷ “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.”
⁸ Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmagh sua kamaghin nighnisi? ⁹ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.
¹⁰ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kam arazir kuraba gin amanganin gavgavim iti.” Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei,
¹¹ “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.”
¹² Egha a migiavira itima me garima gumazir kam dikavighava uan akuriam inigha azenan ghu. Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13 ko Luk 5:27-32)

¹³ Ezi Iesus ua Galilin dipar miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazima, a men sure gami.
¹⁴ A men sure gamuava dipar miriamin ghuava Alfusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an garava, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

* **2:4:** (2:4) Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:14:** Jo 1:43 † **2:14:** (2:14) Matyun ziar igharazim kara, Livai.

¹⁵ Egha gin Iesus Livain dipenimın ikiava uan suren gumaziba koma api. Dagiaba isir gumazir aviriba koma arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghın amir aviriba, me uaghan Iesusın gin arui. ¹⁶ Ezi me apa itima, Judan arazibagh fozir Farisin gumaziba me an ganigha, egha an suren gumazibar azangısi, “A manmagh sua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”[†] ¹⁷ Ezi Iesus men azangısim baregha kamaghın me migei, “Arımariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arımariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godın damazimın derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Me God ko mikımasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusın azangısi (Matyu 9:14-17 ko Luk 5:33-39)

¹⁸ Ezi dughiar mam Jonın suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me God ko mikımasa dagheba ataghrasi. Ezi Iesusın suren gumaziba dughiar kamın apıma gumazir maba Iesus bagha izava kamaghın an azangısi, “Kar manmaghın amizir arazim? Jonın suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me datirighın God ko mikımasa dagheba ataghrasıma, nın suren gumaziba God ko mikımasa dagheba ataghrazir puvati.” ¹⁹ Ezi Iesus kamaghın men azara, “Gumazıtam amuımın ikıasa isar ekıam gamuava gumazir mabar diazıma me ize. A me ko ikıtıma, me manmaghın damuam, me dagheba ategham, o? puvatıgham. A me ko ikıtıma me dagheba ataghraghan kogham. ²⁰ Me dagheba ataghrazir dughıam itı. Dughıar kam izıtıma, gumazıtıba amuımın ikıamın gumazımın suıragh mangıtı me dughıar kam dagheba ataghragham.

²¹ “Egh gumazıtam inir avizir igıatam inıgha korotıar ghurıtam porogha a isamizir puvati. A kamaghın damıghıva egh a rutıma inir avizir igıam ekonegh korotıar ghurım geıuıgh, anebıghtıma an torım guızbangıra bar ekevegham. ²² Eghı gumazıtam wainın igıam inıghıva, asızir inir misevir ghurımın a ruıghan kogham. A kamaghın damıghtıma wain buva asızir inir misevir ghurım bıghıva, wain ko asızir inım, anıng vırara ikuvıgham. A kamaghın damuan kogham. A wainın igıam inıgh asızir inir misevir igıamra ruıgham.”

Iesus Sabatın Ekıam (Matyu 12:1-8 ko Luk 6:1-5)

²³ Egha Iesus Sabatın dughıar mamın, raızın mın garır dagher mam, wıt, me an azenır ekıamın torımın zui. An suren gumazıba a ko ghuava wıtın ovızıba kuara zui. ²⁴ Me zuıma Farısın maba men ganıgha kamaghın Iesus mıgei, “Nı gan. Me manmagh sua arazır kam gamuava Sabatın arazımın gin zuır puvati?”

²⁵ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın mıgei, “Ia, Devıt amızır bızım me an osırızıma a itı, ia an ganızır puvati? A uan gumazıba ko me mıtırıam men azıma a bızır kam gamı. ²⁶ A ghuava Godın Dipenimın aven ghugha God ganıgızır bretba ame. A da apava, uaghan maba isa uan gumazıbagh anıngızıma, me uaghan ame. Dughıar kam Abıatar, ofa gamır gumazıbar dapanım itıma, Devıt dame. Judabar arazır kam itı. Bretın kaba ofa gamır

2:16: Mt 11:19, Lu 15:1-2 † **2:16:** (2:16) Farısıbar arazır avırıba itı. Gumazamızır men arazıbar gin zuır puvatızıba me kamaghın gıngıhnısi, me Godın damazımın derazır puvati. Farısıba kamaghın dagıaba isır gumazıbagh nıghnısi, me Romın gavman bagha dagıaba isi. Kamaghın amızı me uaghan Godın damazımın derazır puvati. Me kamaghın amuava Romın gumazıba ko arazır kurabagh amı.

2:23: Lo 23:25 § **2:23:** (2:23) Nı wıtın mıngarım gıfoghısi, akırangın itır Akar Mıngarıbar gan.

2:24: Lo 23:25 **2:26:** Wkp 24:9

gumazibara dapi, gumazir kiniba puvati. Ezi Devit, gumazir kinim, bretin kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazibar akur-vaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumaziba atizir puvati. ²⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”**

3

*Iesus Sabatin dafarim ekonezir gumazir mam gamizima a ua dera
(Matyu 12:9-14 ko Luk 6:6-11)*

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghuava, garima dafarim ekonezir gumazir mam gumazamizir aviribar tongin dipenir kamın aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damightima, me akam agasasa bar deravira an gari. Me kamagh sua an gari. A Sabatin gumazir kamın akuragham, o? ³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghın dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghın men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghın men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghın a bar osemegha gumazim kamaghın a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. ⁶ Ezi Farisiba ikia ganigha dipenim ategha azenan izegha Herotin gumaziba ko ikia Iesusin misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarasi nighnizir gavgavim an itir puvati.

(Sapta 3:7-6:6)

*Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui
(Luk 6:17-19)*

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma Galilin dipamin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighın ikegha an gin ghuaghiri. ⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrigh koma Jerusalemın nguibam koma Idumean Distrigh ko Jordanın dipamin vongin itir danganiba koma Tair ko Saidonın nguibamning ikegha, me Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam bareghava a bagha ghuaghiri. ⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviriba men akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba givasa Iesusin boroghın uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghın amizima, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.” ¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba izava, Iesusin garava duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghın arai, “Ni Godın Otarim.” ¹² Me kamaghın amima,

2:27: Lo 5:14 2:28: Mt 12:8 ** 2:28: (2:28) Ni Gumazibar Otarimin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. 3:4: Luk 14:3 3:5: Jo 11:33 3:6: Mt 22:15-16 3:8: Mt 4:25 3:9-10: Mk 4:1, Lu 5:1-3 3:11: Mk 1:23-24, Lu 4:41 3:12: Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34

an akar gavgavimîn me migia ghaze, “Ia kamaghîn mikîman marki, ‘Ni Godin Otarim.’”

*Iesus 12 plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4 ko Luk 6:12-16)*

¹³ Ezi Iesus dipar miriamin ikegha dikavighava mighsiamin ghuavan-abogha uan ifongezir gumazibar diazîma, me a bagha zui. ¹⁴ Me zuima a gumazir 12 pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amadaghti me mangî Godin akar aghuim akunam. ¹⁵ Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. ¹⁶ A misevezir gumazir 12 plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), ¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamîn mingarim kamaghîn ghu, atara pamtem migeir gumazimning), ¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotiabar gumazir mam), ¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

*Me kamaghîn migei, “Iesus Belsebulin gavgavimîn ingari”
(Matyu 12:24-32 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)*

²⁰ Egha Iesus uamategha dipenimîn aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anakufa. Me bar anakuvazîma kamaghîn a uan suren gumaziba koma me daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati. ²¹ Ezi gumazamizir maba kamaghîn migei, “An ongani.” Ezi Iesusin adarasi akar kam bareghava, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemîn ikegha izaghrava kamaghîn migei, “Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimîn gavgavimîn duar kuraba batosi.”*

²³ Ezi Iesus me migeir akam bareghava, egha kamaghîn gumazamizibar diaghava akar isin zuir maba me migei, “Satan manmaghîn uabîra uabi batuegham? ²⁴ Kantrin tam tongira uari abighiva uarira uariv soghiva kantrin kam ikian kogham. ²⁵ Kamaghîn uaghan, dipenir vamîran itir darasi me tongira uari abighiva uarira uariv sogh dipenir kamîn itir darasi ikian kogham. ²⁶ Kamaghîra Satanin adarazi uarira uari abighiva uariv misoghtîma an gavgavim bar givaghiva ikian kogham.

²⁷ “Eghti gumazir manam puram aven mangî gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghîn a damigh gumazir kamîn dipenimîn aven mangî, an biziba okemegham.

²⁸ “Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. ²⁹ Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightîma God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.” ³⁰ Me faragha kamaghîn a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50 ko Luk 8:19-21)*

3:16: Jo 1:42 **3:17:** Lu 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 * **3:22:** (3:22) Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29
† **3:30:** (3:30) Iesus Godin Duamin gavgavimîn ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimîn ingari. Me kamaghîn Godin Duamin ziam gasighasisi.

³¹ Ezima Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesusin mikimasa aven zui.
³² Gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikiava kamaghin a migei, "Ni oragh, nin amebam ko doziba me ni bagha izeghava azenan iti."

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, "Tina nan amebam? Te nan doziba?"

³⁴ A kamaghin men azaraghava, an okarigha apiaghav itir gumazamizibar garava, kamaghin me migei, "Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

³⁵ Gumazamizir God ifonegezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam."

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, "Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da kuragharui"

(Matyu 13:1-23 ko Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamın biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghın dadarimın apiaghav iti. ² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, ³ "Ia oragh. Gumazir mam raizin mingarim daghem, wit, a inigha ghua uan azenimin da akuragharui. ⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezima witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30 pla misevima maba 60 pla misefe. Ezi maba ghua 100in tu."

⁹ Iesus me migia ghua kamaghin me migei, "Tina kuarimning iti, an oragh."

Iesus manmagh suavira akar isin zuibagh ami

¹⁰ Gumazamizir aviriba bar ghuezi, ezi Iesus uabira itima, an 12 plan gumaziba koma an boroghın itir gumaziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, "God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. ¹² Kamaghin amizima

'Me zurazurara ganiva, me bizitam gifoghan kogham.

Me uaghan zurazurara oraghiva,

me deraghvira akar mingaritam gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh irazi,

God men arazir kuraba gin amadaghai.' "*"

Witin akar isin zuimin mingarim

¹³ An akar kam me miġia ghua kamaghin miġei, “Ia witin akar isin zuir kamin mingarim gifozir puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham? ¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam a mati gumazir Godin akam kuragharuim ¹⁵ Gumazir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi Satan zuamira izava me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. ¹⁶ Gumazir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba bareghava da bagha bar akonge. ¹⁷ Egha men biba iraghuezir puvatigha, egha uaghan dughiar ruarimin itir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. ¹⁸ Gumazir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. ¹⁹ Me da bareghava me uaghan nguazir kamin osimtiziba bagha nighnighava, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amuava, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharizima da misevir puvati. ²⁰ Ezi gumazir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Egha me misefi. Maba 30 pla misevima, maba 60 pla misefi. Ezi maba ghua 100in tu.”

Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)

²¹ Egha Iesus kamaghin me miġei, “Ian tina lam gaboroghava a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia a daborogh a inigh azenan an danganimra aneguragh. ²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ²³ Tina kuarimmg it, an oragh.” †

²⁴⁻²⁵ Egha a miġia ghua kamaghin miġei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Ia deraghvira a baraghiva deragh fogh, eghti God uan akabar fofozir aviriba ia daningam. Godin akabagh fozir gumazitam a Godin akar igharaziba uaghan da baragham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazitam, an fofozir muziarim God a dama iningham. Ia Godin akam barazi moghin God uaghan kamaghin damuva, bizir avirir maba sara ia damuam.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

²⁶ Egha Iesus miġia ghua kamaghin me miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da kuri. ²⁷ Gumazir kam da kunighava, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. ²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha egha adava ghua akimariba otivigha misefe. ²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inighava dar akori. A fo, dagheba iti, ezi dar akoramim dughiam oto.”

Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32 ko Luk 13:18-19)

4:18: Mt 26:31 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 **4:21:** Mt 5:15, Lu 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2
† **4:23:** (4:23) Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. **4:27:** Je 5:7 **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18

³⁰ Egħa a ua kamaghin miġei, “E manmagħin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? ³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragħa ekefe. † ³² Gumazir mam anekunizima a ġin aghua bar ekevegha azenimin itir zuraviriba bar dagħ afiragħa bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

³³ Egħa Iesus men nighniziba tuzinaghara min amir akar isin zuir aviribar Godin akabar me miġei. ³⁴ An akabar gumazamizibav ġiava zurara akar isin zuibar me miġei. Egħa a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me miġei.

Jesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezima aning pura nimira irighav iti

(Matyu 8:23-27 ko Luk 8:22-25)

³⁵ Aruer kamın aminim pırasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav ġei, “E dipar kam atugh an vongin mangam.” ³⁶ A kamaghin me miġeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti. Ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogħa pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. ³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafrazi dipam botin aven ghuaghira, bot ġizifa, ezi an atam dipamin aven magırasava ami. ³⁸ Bot magırasava amima, Iesus botin kamın ġırakırangın dapanir aghogħonir mam uan dapanimin aghorogħa akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragħa kamaghin a miġei, “Tisa, e ġifa! Ni e bagħa nighnisi, o puvati?”

³⁹ Ezi Iesus dikavigha tugħa aminim batogħa, egħa dipavsizim kamaghin a miġei, “Gua amiragħ, egh nimira iki!” A miġeima, aminim amırazima, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav ġei, “Ia tizim bagħa puv atiati? Ia nighnizir gavgavim otevegha kamaghira iti?”

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv ġei, “Gumazir kam tinara? Aminim ko dipavsizim uaghan an akam barasi!”

5

Jesus Gerasan gumazir mamın duar kuraba batoghezima da anetaki

(Matyu 8:28-34 ko Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma dipam atughav vongin Gerasan danganimin oto. ² Me otivigha, Iesus bot ategħa dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin ikegħa Iesus batıvasa izi. ³⁻⁴ A matmatiamin ikiava a ġakui. Me dughiar aviriba senbar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suıghava dar aghora egħa an suemning ikezir ankavbav sogħa dar aghoragħarisi. Kamaghin amizima gumazitam gumazir kamın suiragħ a ikıva avegham. Me uaghan senbar a ikegħti da an suiraghan kogħam. Egh gumazitam gavgavigh a ikegħan kogħam. ⁵ A dimagariba ko aruebar matmatiam ko miġsiabar purama aruava pamtem arava dagıabar uabi uan mikarzim aghori.

⁶ A sagħon ikia Iesusin ganigha ivegħa a bagħa izava an guamin uan tevımning apiri. ⁷⁻⁸ Ezi Iesus kamaghin duar kuram miġei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategħ azenan izi.” Iesus kamaghin a miġeima, ezi gumazir kam

pamtem arava kamaghin migei, “Ni manmaghin na damuasa, Iesus biziba bar dar pin itir Godin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsis, ni na gasighasighan marki.”

⁹ A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, “Ni uan ziam diborogh.” Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, “E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba.”

¹⁰ A Iesus danganir igharazitam me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakahori.

¹¹ Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api. ¹² Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migeiava a gakahori, “Ni e mikemegh e amadaghtima e mangiva dar bizir munabagh apazaka.” ¹³ Ezi a men amamangatizima duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dar bizim gapasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghuaghira davarir kuram giraghueghava dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

¹⁴ Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kam in itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kam in gun migei. Gumamaziziba bizir kam in ganasa dikavigha izi.

¹⁵ Me izava Iesus boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazima, a uan korotiaba aghuighava aperaghav iti. Me an ganighava atiatingi. ¹⁶ Ezi otozir bizir kam in ganizir gumamaziziba, me duar kuraba apazazir gumazimin bizir otozir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migeiava ghua uaghan daba batozir bizimin gun migei.

¹⁷ Gumamazizir kaba bizir kam bareghava uan danganim ategh mangasa kamaghin me Iesus migia a gaghori.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori. ¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, “Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Gumazir Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva egh a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim.” ²⁰ Gumazir kam a bareghava ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumamazizir kaba a bareghava digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam koma arimariar amizir mam gamizima aning ua dera

(Matyu 9:18-26 ko Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima gumamazizir aviriba izava anekufa. ²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a izava, Iesusin garava an guamin uabi ekunigha kamaghin puviram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam.” ²⁴ Ezi kamaghin Iesus a ko zui.

A zuima gumamazizir aviriba bar anekuvaghava an gin zui. ²⁵ Me zuima men tongin ghuzim batir arimariar amizir mam uaghan me ko zui. Amizir kam, ghuzim batir arimariam an itima 12 plan azeniba gifa. ²⁶ A fomira arimariam a givasava doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam a givasava pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam in akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti. ²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, a kamaghin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh

nan arimariam givaghham.” A kamaghin nighnighava egha damuasa. A gumazamizir aviribar gin izava me munamaga izava Iesusin korotiamin suira. ²⁹ Amizim an korotiamin suighavira, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi uabi baregha a God gumazibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan korotiamin suira?”

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, “Tina nan korotiamin suira?” ”

³² Me kamaghin Iesus miaviavira itima Iesus uan korotiamin suirazir gumazim gifoghasa raghrigha garagharui. ³³ A ruivavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha izava Iesusin guamin degiaghrigha, atiatia nighava guizbangira a batozir bizim gun a migei. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan quivim, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ezi nin arimariam gifa. Ni navir amirizim mangi, eghti nin arimariam kam ua ni damuan kogham.”

³⁵ Iesus amizir kam miaviavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikeghava ize. Me izegha kamaghin Jairus migei, “Nin quivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”

³⁷ An gin aruir gumaziba a ko mangasa amima a men anogoregha, egha Pita, ko Jon an dozim Jems, merara inigha me zui. ³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ A me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.” ⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipovava an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima ezi a bar me batuegha quivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me quivimin kuam itir danganimin aven zui.

⁴¹ Me ghuegha a quivimin agharim suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kamin mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”)

⁴² An a migeimrama, quivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12 pla.) A dikavigha tugha aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami.

⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me miaviava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darasi an aghuagha akirim a gasara (Matyu 13:53-58 ko Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus kagh tegha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. ² Ezi, Sabatin dughiam otozima a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba bareghava digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha azara, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuiba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavim ini? ³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, a Jems ko Josep, Judas, Saimon, a men avebamra. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghin amizima me dibovir akabar a miyava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati.” ⁵ Kamaghin amizima a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabara me garighizima, men arimariaba gifa. ⁶ Egha me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, kamaghin a digavir kuram gami.

Jesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, ezi me deragha a gifozi pu

(Sapta 6:7-8:21)

*Jesus uan 12 plan aposelba ingangarim me ganighava me amada
(Matyu 10:5-15 ko Luk 9:1-6)*

Egha Iesus nguibabagh aruava gumazamizibar sure gami. ⁷ Iesus men sure gamuava, egha 12 plan aposelbar diazima, me a bagha izezima, a me akuvagha, me miyava me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amuava uaghan duar kuraba batozir gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹ A migirigiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizir taba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suiragh mangi. ¹⁰ Ia kamaghin damigh, mangiva nguibatamin mangighti me dipenitam ia danighti, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghraghaim. ¹¹ Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangightima, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan koghiva, me uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apisigh, egh nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati.”*

¹² A kamaghin me mikemeghava me amadazima me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh. ¹³ Me kamaghin me miyava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapaniba ingiava me gamima, me ua dera.

*Herot Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, frim atu
(Matyu 14:1-12 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)*

¹⁴ Ezi Iesus bizir aviribagh amizima an ziam otogha ekevezima, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin atrivim, Herot, a baraki. Me marazi kamagh migel, “Jon Gumaziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

¹⁵ Ezi me marazi kamagh migei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamagh migei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

6:3: Jo 6:42 **6:4:** Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 **6:6:** Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:7:** Lu10:1

6:11: Ap 13:51 * **6:11:** (6:11) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizima a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezima, me gumazir mam Jon, Gumazibar Ruer Gumazimin firim atuzima, a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filip da an amuim Herodias a ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, na arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamagh migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha a Jon misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herotin migei. Ezi Herot Herodias ifongezir moghin damuan aghuaghava, a uan gumazir mabav kemezima me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizima Herot an atiatiava, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amuava, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jon misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herot an amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Herodias Jonin misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangarir ekiabar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. ²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gami. A ighiam gamima, Herot ko izegha apir gumaziba ighiamin ganigha guizbangira an ighiam gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, egha Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigam.” ²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh azaragham?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim.” ²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh.”

²⁶ Ezi Herot a bareghava navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizima, an an azangsizim pueghan kogham. ²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazima a ghuava kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. ²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizima anenigha ghua uan amebam ganingi. ²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gati.

*Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar gumazibar sure gamizibar gun Iesus migei. ³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha iza zuima, me damamin dughiaaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumaziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.”

³² A kamaghin me miġiava eġha me uarira bot inġha gumaziba itir puvatizir danganir mamn zui. ³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me ġifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira iveġha ghuava me zuir danganimin otifi. ³⁴ Ezi me ghuava dadarimin ghueġha Iesus gumazamizir aviribar garima, me ġuibangira bar aviraseme. A men garima, me sipsipbar min ami, me ghuaviba puvati, me pura asaghasazibar min arui. A kamaghin bar men apangkufi. Eġha a bizir aviriba men sure gami.†

³⁵ A miġiavira itima, aminim pirizima an suren gumaziba a bagħa izava kamaghin a miġei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganin, ezi aminim piri. ³⁶ Ni gumazamiziba amadagħti, me mangi danganir kamin itir nguibaba ko roġħira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagħ dagħebagħ ives.”

³⁷ Ezi a me ikaragħa kamaghin miġei, “Ia uari dagħetaba me daning.” Ezi me kamaghin a miġei, “Dagħar e me bagħ bretbagħ ivezamim, a 200 Kinan tu. E da inġh, mangi, me bagħ bretbagħ ivezegħ me daningasa, ni ifonge?”‡

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmagħira bretbā itī? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a miġei, “E bretin 5 pla koma osirir pumuning kati.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav geima, me uari uari tuiragħa grazim gapia. ⁴⁰ Ezi me uari tuiragħa apia, marazi 50, marazi 100in ghu. ⁴¹ Me apiagħav itima, ezi Iesus bretin 5 pla inġha, osirir pumuning inġha, pin overiamin garava God minabagħa bretbā abiagħariki. Eġha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagħ anidi. A uagħan osirimning sara biagħarighizima, me da isa, me ganidi. ⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegħa, naviba bar izifa. ⁴³ Men naviba bar izivazima Iesusin suren gumaziba, dagħer nar me atagħiziba, me da inġha akirar 12 pla gagħuizima, da bar izifa. ⁴⁴ Dagħeba amezir gumazibara, men avirim 5,000in tu.

*Iesus dipam ġisin tugħa zui
(Matyu 14:22-36 ko Jon 6:16-21)*

⁴⁵ Gumazamiziba dagħeba amezima, ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragħa ghaze, Ia botin binighiva faragħ Betsaidan vongin nguibamin mangi. Ki uabira ikiva gumazamiziba amadagħtima me ua uan nguibabar mangam. ⁴⁶ A me amadazi, me ghuezima, ezi a God ko mikimasa miġhsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. ⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot ġivai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Eġha aminim tiasava amima, Iesus dipam ġisin tugħa me bagħa zui. A mangi me gitagħ mangasa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an garima, a dipam ġisin tugħa zuima, me kamaghin niġhnisi, “Kar ti asetam.”

Me niġhnizir kam gamuava, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me miġei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” ⁵¹⁻⁵² A kamaghin me miġiava, me gatin botin aven ghuzima, aminim pura dutugħa ghu. Ezi me bizir kam, Iesus 5,000in gumaziba bretbā me

6:34: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 † **6:34:** (6:34) Ni sipsipin mingarim ġifogħsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 ‡ **6:37:** (6:37) Grighin akam kamaghin miġia ghaze, gumazim bretbā kamaghin ivesiva, an 8 plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34 **6:46:** Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28

ganingizi, me damezi, me ganigha, kamaghin me tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha bizir kabagh nighnighava guizbangira digavir kuram gami. §

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike. ⁵⁴ Me bot ikegha dadarimin anadima, gumamaziziba Iesusin garavira a gifo. ⁵⁵ Me a gifogha, egha gumamaziziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garuava uan arimariar gumaziba inigha me akuriabagh arigha me inigha Iesus bagha izi. ⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibaba dar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumaziba inigha izava nguibamin tongin da arigha, egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumamazizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira. (Matyu 15:1-9)

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem in ikegha, izaghrava, Iesus bagha izava anakufa. ² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghuava dafariba ruegha dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. ³ Farisin kaba koma Judan gumamaziziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikiava, me dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. ⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suiraghavira iti. Me pura dagheba isamigh dameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin, Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?”

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migiava kamaghin osiri,

‘Gumamazizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,
egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.
Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’

⁸ Ia kamaghin amua, Godin akaba, ia da ategha, uan ovavibar araziba, dar suiragha gavgafi.”

⁹ A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi. ¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh

§ 6:51-52: (6:52) Dughiar kamin Iesus bret gumamazizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. 6:56: Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 7:2: Lu 11:38 7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 7:4: Mt 23:25 7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4

men apengan ikiva, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ ¹¹ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ ¹² Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akuravazir puvati. ¹³ Ia kamaghin amuava, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghuava, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gami a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti.”

Godin damazimin mizezir biziba, Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Ia bar na baraghiva egh nan akar kaba, deraghvira dagh fogh. ¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegha gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damightima, a Godin damazimin mizeghan.” *

¹⁷ Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Da an navimin aven magirigh, egh an muriamin magirightima a gin dar aviam. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damightima a Godin damazimin mizeghan kogham.” (Iesusin akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. ²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinba uari koma akui, biziba okei, gumazibav misozi da ariaghiri, ²² poroghamiba uari bakei, mighivira bizibagh ifonge, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, ²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize.”

Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Matyu 15:21-28)

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, egha mogomebar ghua dipenir mamim aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. ²⁵ A dipenir kamim itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimning iri. ²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. Sirian danganir ekiamin aven

7:15-16: Ap 10:14-15 * **7:15-16:** (7:15-16) Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23

itir distrigh. Ezi a Grighin akamın miġei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus miġiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus miġei, “Gumazir Ekiam, ki fo, afiaba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Nin miġirigiam dera. Kamaghin ni uamategħiva uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategħa azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategħa uan dipenimin ghuava garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam an ategħa azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamın akurazi a dera.

³¹ Ezi Iesus dikavigha Tairin danganim ategħa, ghua Saidonin danganimin otogħa ghua, Dikapolisin Distrighin otogħa ghua, Galilin dipamin dadarim giragħu. ³² A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagħa ize. A uaghan mizem osemegħa deravira miġeir puvati. Me izegħa dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategħa aning uaningra miriamin ghugħa, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira. ³⁴ Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagħa navim bigħa arava kamaghin miġei, “Efata!” (Akar kamın mingarim kamaghin ghu, “Kuighrigh!”) ³⁵ Iesus kamaghin miġiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki. Ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kamın gun mikıman men anogoroke. A men anogoroghezima me ua puvirama bizir kamın gun miġiavira iti. ³⁷ Me akar kam miġeima, gumazamizir kaba a baregħa guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin miġei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osımtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

8

Iesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi

(Matyu 15:32-39; 16:1-4)

¹ Dughiar kam gumazamizir avirir igharaziba uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Ezi kamaghin Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagħa izima a kamaghin me miġei, ² “Gumazamizir kaba, me na ko aruer puneming ko mizekimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. ³ Me marazi sagħon kegħa ize. Kamaghin ki me amadagħti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.”

⁴ Ezi an suren gumaziba an akam ikara, “E managh gumaziba itir puvatizir danganir kamın tina bretin aviriba inigh me daningam?”

⁵ Me kamaghin miġeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagħ bretba iti?” Me a ikaragħa kamaghin miġei, “7 pla.”

⁶ Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7 pla bretba inigha God minabagħa egha da biagħarigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizima me me ganidi.

⁷ Ezi me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. ⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin suren gumaziba dagher nar me taghiziba, me da inigha 7 pla akirabagh aghuizima, da izifa. ⁹ Dughiar kamın itir gumazamizir dibobonim 4,000in boroghın ghu. Me amezima, a me amadazi, me uan nguıbarar ghu. ¹⁰ Me zuıma, a uan suren gumaziba koma botın bınigha, Daramanutan danganimın ghu.

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsızibar İesus gami. Eghti, God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guızbangıra anemada. ¹² Ezi a men azangsızir ifavarıbar amıragha ghuarıaba suegha, egha me mıgei, “İa datırighın itir gumazamizir kaba tızim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsızı? Kı guızbangıra ia mıgei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.” ¹³ Egha a me ategha uamategha botın bıragha, egha dipamın vongın ghu.

*Farisiba ko Herotın yısın akar ısın zuım
(Matyu 16:5-12)*

¹⁴ Egha me ghuava İesusın suren gumaziba bretba bakınighınigha ize. Me bretın vamıra inızima a me ko botın iti. ¹⁵ Ezi İesus akar gavgavımın kamaghın me mıgei, “İa deragh uarı bagh gan! İa deravıra Farısıbar yıs ko Herotın yıs bagh deravıra gan.” *

¹⁶ İesus me mıkemezima, me kamaghın uarıra uarıv gei, “E bret tam inigha izezir puvatızı, kamaghın amızima an e mıgei.”

¹⁷ Me uarıra uarıv geıma, İesus men mıgırıgıabagh fogha kamaghın men azara, “İa tızim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvatı? Eee, ia kı amir bıızıbar garava, fozır puvatı. İa tıghar deraghvıra dagh fofogham? İan nıghnızıba bar ofefe. ¹⁸ İa damazıba ikıa, garır puvatı? İa kuarıba ikıa, orazır puvatı? İa bıızır kabagh nıghnızır puvatı? ¹⁹ İa, kı bretın 5 pla bıagharıgha ia ganıngızıma, ia 5,000ın gumazıbagh anıngızıma, me da apa ızıvagh, ataghızır naba ia da akıraba manmaghın aghuı?” Me kamaghın a ikara, “E 12 pla akırabagh aghuı.”

²⁰ Ezi a ua kamaghın me mıgei, “Ezi kı bretın 7 pla bıagharıgha ia ganıngızıma, ia 4,000ın gumazamızıbagh anıngızıma, me da apa ızıvazı ia dar naba akıraba manmaghın aghuı?”

Me kamaghın a ikara, “E 7 pla akırabagh aghuı.” ²¹ Me kamaghın a mıgeıma, a kamaghın me mıgei, “Eee, ia tıghar bıızıbagh fofogham.”

İesus uan suren gumazıbar sure gamı

(Sapta 8:22-10:52)

İesus Betsıdan gumazır damazır kurar mamın akurazı, an damazımning ua dera

²² Egha me Betsıdan ghuezıma, gumazır maba gumazır damazır kurar mam inigha, İesus bagha ızı. Me ızegha dafarım a darıghasava İesus gakaghori. ²³ Ezi İesus gumazır damazır kuramın agharımın suıragha, a inigha nguıbam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, egha İesus gumazımın damazımning gıparıgha uan dafarımning a gısın atıgha kamaghın an azara, “Nı bıızıtamın garı?” ²⁴ Ezi gumazır kam kogha garava kamaghın mıgei, “Are, kı garıma, gumazıba temebar mın garav aruı.” ²⁵ Ezi İesus ua

8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:15:** Lu 12:1 * **8:15:** (8:15) Nı yısın mıngarım fıghıghı, akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26

uan dafarimning an damazimningin suirazima, gumazimin damazimning kuiaghruzima, a ua deragha bizibar gari. ²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin migei, “Ni ua nguibar kamin aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.”

*Pita Iesusin gun migei
(Matyu 16:13-20 ko Luk 9:18-21)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimin men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?” ²⁸ Me a ikaragha kamaghin migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikara, “Ni Kraisi, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

*Iesus uan ovevem ko ua dikavamin migirigiam gami
(Matyu 16:21-28 ko Luk 9:22-27)*

³¹ Egha Iesus men sure gamuava kamaghin migei, “Gumazibar Otirim bar mizazir ekiaba koma osintiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” ³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, ezi Pita a inigha miriamin ghugha, an atarava kamaghin a migei, “Ni kamaghin mikiman marki.”

³³ A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atarava kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar, diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpuh nan gin izi. ³⁵ Gumazir manam uan ikirimirimin suiraghsi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam akar aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam. ³⁶ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ³⁷ A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ³⁸ Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan akar aghuimin gun mikiman aghumsighti gin Gumazibar Otirim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham.”

9

¹ Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighram.”

*Iesusin nikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13 ko Luk 9:28-36)*

² Ezi dughiar 6 pla givazima, Iesus Pita koma Jems ko Jon me inigha mighsiar ekiamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto. ³ An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati. ⁴ Ezi me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

⁵⁻⁶ Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, "Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mizekimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam." ⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazima ezi tiarir mam ghuariam tongin otogha kamaghin migei, "Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!"

⁸ Egha zuamira me gara ua gumazitam in garir puvati. Iesus uabira me ko iti.

⁹ Egha me uamategha mighsiamin izaghraha Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumazibar Otarim aremegh ua dikavigham. ¹⁰ Me ganizir bizir kam merara itima, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, "Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?"

¹² Ezi Iesus men azangsizim ikara, "Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, 'Gumazibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham?' ¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba akinafarimin osizirir an gun mikemezimin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami." †

*Iesus otarir duar kuram apazazim gamizima a ua dera
(Matyu 17:14-23 ko Luk 9:37-45)*

¹⁴ Egha me iza suren gumazir maba bativigha garima gumazamizir avirim me akuvazi Judan arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari adosi.

¹⁵ Me uari adozima gumazamiziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ivegha zui. ¹⁶ Egha a kamaghin men azara, "Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?"

¹⁷ Ezi gumazir mam gumazamizir avirim in torimin ikiava kamaghin migei, "Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati. ¹⁸ Egha an a gamir dughiamin, an anekurima a daghira, pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azarazi me a batoghezir puvati."

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, "Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumazamiziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Ki dughiabar zurara ian osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi."

9:3: Dan 7:9 * **9:4:** (9:4) Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 † **9:13:** (9:13) Dughiar kamin Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumaziba ruer gumazir migei. Ni foghsi, Matyu 17:12 in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize.

²⁰ Ezi me otarim Iesus bagha a inigha ize. Ezima duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nisi. A nguazim girigha poghpogha pupuviba an akam misefi. ²¹ Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, "A man dughiamin duar kuram a gapasa?" Ezi afeziam kamaghin migei, "An aghirimra itima an a gapasa. ²² An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh."

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham."

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, "Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!"

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, "Ni duar kurar gumazibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!"

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, "An areme." ²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, "Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?"

²⁹ Ezi a kamaghin me ikara, "Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi."

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, "Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mizezim givaghti a ua dikavigham." ³² Ezi me migirigiar a mikemezim a gifozir puvatigha, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam

(Matyu 18:1-5 ko Luk 9:46-48)

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, "Ia tuavimin tizim migia uari batosi?" ³⁴ Me tuavimin tinara ekiam, a migirigiam gamua uari batoke. Kamaghin me nimira iti. ³⁵ Egha Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12 plan diagha kamaghin migei, "Tina faragh ikisi, a bar gin kegh egh gumaziba bar men ingarir gumazimin otogh."

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anefazi a tughav iti. Egha a uan agharinning a muigha kamaghin me migei, ³⁷ "Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadzim gami."

Tina en apanim gami puvati a enanav

(Luk 9:49-50)

³⁸ Egha Jon kamaghin a migei, "Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi."

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, "An anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazim akar kuraba na damighan

kogham. ⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a enanav. ⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningiva a guizbangira uan ivezim iniam.”

Arazir kuraba nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9 ko Luk 17:1-2)

⁴² Iesus migia ghua kamaghin migei, “Eghiva tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham. ⁴³⁻⁴⁴ Egh nin agharim ni damighti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, nguibar avim mungemari puvatizim. ⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham. ⁴⁷ Egh nin damatuzim ni damuti na arazir kuratam damighiva anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham. ⁴⁸ Danganir kam

‘Apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham.

Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.’

⁴⁹ “Gumaziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, egha God ganidi. Amangsizim koma avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. † ⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ateghti, ni manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari datigh, egh ia uari ko navir amirizimin iki.”

10

Poroghamiba uari ataghrasi
(Matyu 19:1-12 ko Luk 16:18)

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin dipamin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua izava, anekuzavima, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba izava a gifarava kamaghin an azara, “Ni e mikim, en arazim manmaghin migei? Gumazim uan amuim ateghamin arazir kam deras, ti puvati?” ³ A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?” ⁴ Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamning uaning ataghraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, an e mikeme.” ⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ian naviba gavgafi, kamaghin amizima Moses ia bagha arazir kam osiri. ⁶ Bar fomira God nguazir kam ko biziba bar dagh amuavira gumaziba ko amizibagh ami. ⁷ Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam

9:40: Mt 12:30, Lu 11:23 **9:41:** Mt 10:42 **9:43-44:** Mt 5:30 **9:47:** Mt 5:29 **9:48:** Ais 66:24 **9:49:** Ese 43:24 † **9:49:** (9:49-50) Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati. **9:50:** Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31

ko amebam ateghiva, a uan amuim ko aning uaningin porogham. ⁸ Egh aning nivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam ⁹ Kamaghin amizima God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. ¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. ¹² Ezi amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus boriba ko

(Matyu 19:13-15 ko Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumamaziziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atarava men anogorosi. ¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi. Men anogoroghan marki. ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiamin inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.” ¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa Godin migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30 ko Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirighava Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” ¹⁸ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migei, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuarim. ¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aning in akaba baragh.’” ²⁰ Ezi an a ikaragha kamagh migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” ²¹ Ezi Iesus gumazir kam in garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadaghiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi.” ²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. A kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!” ²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizima, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagham. ²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin

aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”* ²⁶ A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamuava nighnizir aviribagh amuava uarira uariv gei, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” ²⁷ Ezi Iesus men garava kamaghin me migei, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.” ²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan akar aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, o uan buaramiziba, o uan afeziam ko amebam, o uan boriba, o uan azeniba ategh, ³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kamin God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba ko aveghbuaba ko buaramiziba ko amebaba ko borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghtima dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam. ³¹ Datirighin dughiar kamin faragha itir gumazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazir aviriba, me gin faragh mangam.”

*Iesus uan ovevem, dughiar mikezimin uam a migei.
(Matyu 20:17-19 ko Luk 18:31-34)*

³² Egha me Jerusalem ghuavanagava Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12 plan suren gumaziba inigha me miriamin ghughava, a bativamin bizibar gun me migei. ³³ A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham. ³⁴ Egh Kantrin Igharazibar Gumaziba, me dibovir akabar a mikimiva, a gipariva, a fozoroghiva, egh a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ziar ekiamning iniasa ifonge.
(Matyu 20:20-28)*

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha izava kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.” ³⁶ Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?” ³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otoghiva egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?” ³⁹ Ezi aning a ikara, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam. ⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsisi, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin

* **10:25:** (10:25) Ni kamelin mingarim gifoghisi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31 **10:38:** Mk 14:36, Lu 12:50 **10:39:** Ap 12:2, MAA 1:9

bizimra. A danganir kabar dapiamin gumaziba, a me gifogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kamın Iesus migeima, 10 plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonın atari. ⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghın me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvıra me abiraghbırası. ⁴³ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamın ikisi, a ingangarir gumazimın mın iki. ⁴⁴ Eghti gumazir manam ian faragh mangısi, a bar ian ingangarir gumazir kinimın mın iki. ⁴⁵ Ezi kamaghıra Gumazibar Otarım iza, gumazamizibar amutı me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir avırıba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam gamizi a dera
(Matyu 20:29-34 ko Luk 18:35-43)

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegħa, egha gumazamizir avirim sara nguıbar ekiam atagħrasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarım), a tuavir mırıamın aperagħav ikiava biziba bagħa inge. ⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uagħan iza zuıma a dia għaze, “Iesus Devitın Otarım, nan apangkufigh!” ⁴⁸ Ezi gumazamizir avırıba dıman an anogoregha egha nımıra ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavıra iti, “Devitın Otarım nan apangkufigh!” ⁴⁹ Ezi Iesus tugħa kamaghın migei, “An diagħ.” Ezi me gumazir damazir kuramın diagħa għaze, “Ni uabin gavgafigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.” ⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuım suegha anekunigha zuamıra dikavigha Iesus bagħa ize. ⁵¹ Ezi Iesus an azara, “Ki ni bagħ tizim damuasa ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamaghın migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.” ⁵² Ezi Iesus kamaghın a migei, “Mangi. Ni nıghnızir gavgavım Godın itıma, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamıra a ua gari. Egha a Iesusın gın tuavımın zui.

Iesus mızazım inıgha aremegħa ua dikafi

11

(Sapta 11-16)

Iesus atrivımın mın Jerusalemın zui
(Matyu 21:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın boroghın izava Betfage ko Betanin boroghın Olivin mıghsıamın oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning aning amaga, ² kamaghın aning migei, “Gua nguıbar munagh itimın mangi, gua an mangıva gantıma donkin igıar mam, me a ikezıma, a iti. Gumazıtam dugħiatamın a gaperagħava aruızir puvati. Gua an benim frıghıva a inıgh kagh ızı.* ³ Eghtı tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagħa donki fıri?’ gua kamaghın a mikım, ‘Ekiam ingangarım an iti. A uam anemangam.’”

⁴ Ezi aning ghua garıma, me donki dipenir tiar akamın azenan tuavımın a ike. Ezi aning a fırima, ⁵ gumazir maba tuıvıghav ikia aningın azara, “Gua tizim bagħa donkin benim fıri?” ⁶ Ezi Iesus aning mikemezi mogħon aning men akam ikara. Ezi gumazıba aningın amamangatzıma aning zui. ⁷ Egha

aning donki inigha Iesus bagha izeghava uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuani. Ezi Iesus a gisin apera. ⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. ⁹ Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghin migei,

“Hosana! Ia Godin ziam fi!
 Gumazir kam Ekiamin ziam ko gavgavimin izi.
 God deravira a damu.”
¹⁰ “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi moghin
 gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.
 Eghti God deravira a damu.
 Hosana! Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!”

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem in aven ghugha ghua Godin Dipenir miriamin ghu. A ghugha biziba dar garava da asavsuisi. Ezi aruem givazi a suren gumaziba ko me Betanin ghue.

*Iesus temer figh bar an anogoroke
 (Matyu 21:18-19)*

¹² Amimizaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghragha, Iesus mitiriam an azi. ¹³ A saghon garima temer fighin mam dafaribara iti. Ezi a roghira mangi foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighin temeba bamin dughiam puvati. Ezi kamaghin a ghua ovizitam in apizir puvati, dafarir kinbaram an iti.† ¹⁴ Egha a kamaghin temem migei, “Tav gin nin ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

*Iesus Godin Dipenir miriamin ghua gumazir asiziba amadiba me batosi
 (Matyu 21:12-17 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)*

¹⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem in otivigha, Iesus Godin Dipenir miriamin ghuava gumazir asizir ofa gamibagh iveziba ko asizir ofa gamiba amadiba me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba, da fava egha da ighagharisi. ¹⁶ Egha a tav bizir amaditam inigh Godin Dipenir miriamin aven izi mangan an anogoroke. ¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghin me migei, “Migirigiar kam Godin Akinafarimin osizirim in iti, o puvati?”

‘Nan dipenimin ingangarimin mingarim kamakin,
 kam nguaziba bar men Gumazamiziba
 God ko Migeir Dipenim.’

Ezi ia gumazir okeibar danganir mogomemin min a gami.”

¹⁸ Gumazamizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba Iesus in atiatigha, egh me a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. ¹⁹ Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalem in nguibar ekiam ategha azenan zui.

*Temer fighin misingizim
 (Matyu 21:20-22)*

²⁰ Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer

11:9: Sng 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 † **11:13:** (11:13) Ni fighin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:20:** Mk 11:14

fighin biba sara misingi. ²¹ Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!” ²² Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki. ²³ Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, egh nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham. ²⁴ Kamaghin amizima ki ia migei, ia bizir tizim bagh God ko migeir dughiam an azangsiagh, egh nighnizir gavgavim iki suam, ‘Ki a inigha gifa,’ ni bizir kam inigham. ²⁵⁻²⁶ Egh ni tugh God ko mikimiva egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim nin arazir kuraba gin amadagham.”[‡]

*Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27 ko Luk 20:1-8)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalem in otogha Iesus Godin Dipenimin miriamin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba a bagha ize. ²⁸ Egha Iesusin azara, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?”

²⁹ Ezi Iesus me ikara, “Ki azangsiar mam ia damuasa ia na mikemeghti ki gavgavir manamin bizir kabagha amimin gun ia mikimam. ³⁰ Jonin rurim—kar Godin bizim, o gumazibar bizim? Na mikemegh!”

³¹ Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghtima a kamaghin ua en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’ ³² Eghti e suam, ‘An rurim gumazibar ize’....” (Gumazamiziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumazamizibar atiatingi.) ³³ Egha me Iesusin azangsiar ikaragha kamaghin migei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham.”

12

*Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46 ko Luk 20:9-19)*

¹ Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi (eghti me gin wain taba uam a ikaragham). Egha saghon igharagha ghu.* ² Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizir taba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu. ³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafaribara uamatenge. ⁴ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amadazi me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami. ⁵ Ezi a ua mizezim amada, ezi kam me a misoghezi an areme. Ezi an

11:23: Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 ‡ **11:25-26:** (11:26) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnsi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham.” **11:32:** Mt 14:5, Mk 6:20 **12:1:** Ais 5:1-2 * **12:1:** (12:1) Ni wainin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

avirir igharazir maba saram amangi; maba me pura me misoke, maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶“Ezi bar abuananam iti anenemangasa, an otarir kamra, a bar ifongezim. A bar men gin anemagava kamaghin miġia ghaze, ‘Me nan otarir kamın akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu. ⁷ Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’ ⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anakuni.

⁹ “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A iziva wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam. ¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarir osizirir kamın ganiz, o puvati?”

‘Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin
bar dera.’”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragha a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumamazizibar atiatigha, anetegha ghue.

*Gumamaziziba dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?
(Matyu 22:15-22 ko Luk 20:20-26)*

¹³ Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir darasi amadazi, me Iesus bagha ize. Eghti me Iesusin migirigiar otevitamin an suighasa. ¹⁴ Me izegha kamaghin miġei, “Tisa, e fo, ni zurara guizbangira miġiava, migirigiar vamira gumamaziziba bar me ganidi. Gumazir ziaba itiba o gumazir kiniba, ni akar vamira me miġiava guizbangira Godin arazibar men sure gami. E Godin arazim gin mangiva, gavmanin dagiaba Sisar daningam o puvatigham? E ivezam, o ivezan kogham?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatham na bagh a inigh iziti ki an ganika.” ¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarın nedazim.” ¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Kamaghira, ia Sisarın biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

*Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangsisı
(Matyu 22:23-33 ko Luk 20:27-40)*

¹⁸ Ezi Sadyusiba, me kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsisir mam sara Iesus bagha ize.† ¹⁹ Me izegha kamaghin miġei, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7 pla aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezima, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mikezim kamaghiram ami. ²² Ezi 7 pla aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi

12:6: Mt 3:17 **12:8:** Hi 13:12 **12:10-11:** Sng 118:22-23 **12:13:** Mk 3:6 **12:17:** Ro 13:7
12:18: Ap 23:8 † **12:18:** (12:18) Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:19:** Lo 25:5

abuan, amizim uaghan areme. ²³ Aveghbuar 7 pla an ike. Egh kamaghin ua dikavamin dughiam, tinarama an pam?"

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, "Ia Godin Akinafarimin osizirim ko Godin gavgavim gifozir puvati, kamaghin ia paza nighnigha migei? ²⁵ Ariaghreziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ "Ezi ariaghreziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an gani, o puvati? Eghaghanir kamin, God kamaghin Moses mikeme, 'Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.' ²⁷ God gumazibar nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazibar duar angamra itibar God. Ia bar paza nighnigha migei."

Godin arazir faragha zuim

(Matyu 22:34-40 ko Luk 10:25-28)

²⁸ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, "Godin arazir manamra maba bar dagh afiragha, faragha zui?" ²⁹ Ezi Iesus a ikara, "Arazir bar ekiamra kara: 'Israel, ia oragh. Ekiam en God, Ekiam uabira. ³⁰ Ia uan Ekiam, ian God, uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh.' ³¹ Ezi arazir anarira irimra kara, 'Ni uabi gifongezir moghin gumazamiziba bar me gifongegh.' Ua arazitam kamningin min ekeveghe aning gafirazir puvati."

³² Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, "Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati. ³³ E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezir moghin gumazamiziba bar me gifongegham. E arazir kamningin gin mangam, eghti arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afira."

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, "Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati." Egha datirighin tav ua azangsizitam ua Iesus damuan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumazamizibar azangsisi

(Matyu 22:41-46; 23:1-36 ko Luk 11:37-54; Luk 20:41-47)

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumazamizibar sure gamuava, men azara, "Manmagh amizi Judan arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin ovamim? ³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme,

'Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
 "Nan agharir guvim daperagh,
 egh na ko atrivimin ikiam.
 Egh mangi dughiar ki nin apanibar amighti
 me nin apengan ikiam.'"'

³⁷ Egha Devit uabi 'Ekiam' gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Otarim?" Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba bareghe bar akonge.

³⁸ Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba me biziba amaga dagh ivezi naghin ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. ³⁹ Egh God ko migeir dipenibar dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaaba me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiari ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafragham."

*Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikiava gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. ⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarim izava dagiar muziarir pumuning ati, aning dagiar rubuzir muziarir vamera an min ghu. ⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagma kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningl. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati."

13

*Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham
(Matyu 24:1-2 ko Luk 21:5-6)*

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, "Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an gananim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!" ² Ezi Iesus kamaghin a ikara, "Ni dipenir dafar kabanaghin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham."

*Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Matyu 24:3-14 ko Luk 21:7-19)*

³ Egha Iesus Olivin mighsiam gisin, Godin Dipenimin guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, ⁴ "E mikemeugh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?"

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁶ Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, 'Ki Kraiss, God ua e iniasa misevezir gumazim,' egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷ "Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragh. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁸ Kantrin mam in itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mam in adarazi dikavigh atrivir igharazimin

adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvatightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivighti nguazir kam givamin dughiam tighar. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim isi mokin.

⁹“Ia deravira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiva, egh ka amizir biziba ia dar gun me mikimam. ¹⁰Eghti Godin akar aghuim gumaziba faragh nguibaba bar dav kinigh. ¹¹Eghti gumazitaba dughiar manam ian suiragh ia inigh kotin mangiti, ia faragh mikimsi nighnighiva osiman marki. Pura migirigiar manam God kotin aven ni danighti, na mikim. Kar ni uabi migeir puvati, Godin Duam migei.

¹²“Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira dar amuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ¹³Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Egh tina tugh gavgavigh mangi ana aremeghamin dughiamin tughti, God ikirimirir aghuarim gin a daningam.”

*Jesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28 ko Luk 21:20-24)*

¹⁴Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia ganti God bar aghuazir bizim an dipenimin ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamın ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamın otoghti, Judian Distrighin aven itir darasi me zuamiram ari mighsiabar ghuavanangam. ¹⁵Tav dipenimin avughsir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki. ¹⁶Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁷Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ¹⁸⁻¹⁹Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin ia God ko mikim, eghti osimtizir ekiar kaba amozimin dughiamin otivan marki. ²⁰Egha Ekiam uan misevezir gumazamizibagh nighnigha, dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi da mong ofete. A ti dar aghorezir puvatizi gumazamiziba bar ariagheghai.

²¹“Dughiar izamin tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ an akam baraghan marki. ²²Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamizibagh ifaraghti, me onanigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham. ²³Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan.”

*Jesus ghaze, gin Gumazibar Otarim izam
(Matyu 24:29-31 ko Luk 21:25-28)*

²⁴ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Osimtżir ekjar kabar dughiam ġivaghti, ġin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
²⁵ eghti mikoveziba overiamin asighiram,
eghti overiamin itir bizir gavgaviba sivaghsivagh,
uan danganiba ataghragam.’

²⁶ Dughiar kamın gumaziba ganti Gumazibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamın tongin izam. ²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar ko nguazimın otevíba bar dar mangiva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam.”

*Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Matyu 24:32-35 ko Luk 21:29-33)*

²⁸ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimın dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan niġhnizim iniam. ²⁹ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁰ Ki ġuizbangira ia miġei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³¹ Overiam ko nguazim ġivagham, eghti nan miġirigiaba ġivaghan kogham.”

*Iesus ghaze, a ua izamin dughiam tav a ġifozir puvati
(Matyu 24:36-44)*

³² Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Tav fozir puvati, dughiar manamra ki ia miġeir bizir kaba otivam. Godın Nguibamin itir enselba ko Godın Otarim uaghan fozir puvati. Afeziar Ekiam uabira fo.

³³ “Ia dughiar kamın izamin dughiam ġifozir puvati. Ia deravira uari bagh ganiva mizuam. ³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim ġarighava dipenimın ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazimın miġia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ “Dipenimın ghuavim izamin dughiam ia a ġifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimın izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. ³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. ³⁷ Ki ia miġeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me miġei, ‘Ia deravira gan!’ ”

14

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa miġirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)*

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam, koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir

mogometamin Iesusin suiragh amisueghti an aremeghasa tuaviba buri.*
² Me kamaghin uariv gei, "E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam e damigham."

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge.
 (Matyu 26:6-13 ko Jon 12:1-8)

³ Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava lepa itir gumazim Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. An apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam. An alabastan ingarizir misevimin iti. An ziam nat, an ivezim bar pin iti. Amizir kam borer kam ingha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge. ⁴ Ezi uaghan itir darasi me naviba isiava kamaghin uariv giavira iti, "Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuum pazava a gami?" ⁵ An anemadagha dagiar aviriba inghai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham." Egha me puv an atari, egha an anogorosi. ⁶ Ezi Iesus kamaghin migei, "Anetakigh. Ia tizim bagha osimtizim a garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami." ⁷ Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. ⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham. ⁹ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kam danganir manamin Godin akar aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikuniva egh a ginighnighivira ikiam."

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim arkiri
 (Matyu 26:14-16 ko Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12 plan aposelin mam, a Iesus isiava ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. ¹¹ Ezi me an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akar gavgavim arkiri. Ezi an an suiragh me daningasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api
 (Matyu 26:17-25 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar faragha zuir dughiam, Judan gumaziba me arazir kam iti. Me faragh God Israelbagh Itazir Dughiam ginighnighiva sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, "Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?" ¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi." ¹⁴ Dipenir an aven zuum gua an mangiva an ghuavim mikim suam, "Tisa kamaghin azanghsi, "Nan danganir ki uan suren gumaziba ko Israelbagh Itazir Dughiamin isamar amamim mana?" ¹⁵ Eghti a dipenimin aven pin itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar dar akir." ¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba a migirigiamin mirara ghuzi, ezi aning maghira God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

* **14:1:** (14:1) Ni Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:12:** Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7

¹⁷ Ezi guaratizimîn İesus uan 12 plan suren gumaziba ko otifi. ¹⁸ Egha me dagher dakozimîn apiaghav ikiava apava, İesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.” ¹⁹ Me an akam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagma an azangsigha kamaghin migei, “Kirara markiama?” ²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “İa 12 pla ian tavra. Gumazir na ko itarir vamira bret azuim. ²¹ Ezi Gumazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezir moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!”

İesus bret ko wain uan suren gumazibagh aningi

(Matyu 26:26-30 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)

²² Ezi İesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a Bretin mam inigha God minabagha egha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. İa a inigh aneremi.” ²³ Egha a wain apir itarim inigha egha God minabagha me ganingizi, ezi me vaghvagma uarir guri. ²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimîn dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimîn otogham. Eghti dughiar kam, ki wainin dipar igiam ramam.”

²⁶ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

İesus ghaze, Pita gin mikim suam, a İesus gifozir puvati.

(Matyu 26:31-35 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

²⁷ Egha İesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akinafarimîn osizirim kamaghin iti,

‘Ki sipsipbar garir gumazim a misueghti
sipsipba tintinimîn aregham.’

Kamaghin ia bar nighnizir gavgavim nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. ²⁸ Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.” ²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, “Me bar ni ateghti kirara puvatigham.”

³⁰ Ezi İesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamîn ni uabi dughiar pumuning ko mizezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.” ³¹ Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

İesus Getsemanin azenimîn God ko migei

(Matyu 26:36-46 ko Luk 22:39-46)

³² Egha İesus uan suren gumaziba ko temer olivbar azenim, an ziam Getsemanin ghuegha, İesus kamaghin me migei, “İa kagh dapiaghiv kiti ki God ko mikimam.” ³³ Egha a Pita, Jems ko Jon me inigha ghu. Ezi atiatim puviram an anadima, a bar osemegha, ³⁴ kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. İa kagh iki, deravira gan.” ³⁵ Egha a mong isivagha ghugha, egha uan guam moghin

nguazim girigha kamaghin God ko miġia ghaze, tuavir igharazitam ikitima God dughiar kurar kam na dam a inigh. ³⁶ A kamaghin God ko miġei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osememizir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ki ifongezir moghin puvati, ni ifongezir moghira, ni damu.”

³⁷ Ezima a uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezimin bighan ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pita miġei, “Saimon, ni akui? Ni tong na ko iki ganiva dughiar otevimin ikeghan kogham? ³⁸ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

³⁹ Egha a uamategha ghugha faragha God ko mikemezi moghin ua a ko miġei. ⁴⁰ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mikezimin ghugha God ko mikemegha uamategha iza me miġei, “Ia avughsa akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴² Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!”

*Judas Iesus isava an apanibar dafarim gati
(Matyu 26:47-56 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)*

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon miġiavira itima, Judas, an suren gumazir 12 plan mam oto. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba, me me amangizi, me izi. ⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, egh deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin miġei, “Tisa!” Eghava an tore. ⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezima Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin miġei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? ⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikememizir moghira ia kamaghin na gami.” ⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar anetegha are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvati, egha inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, ⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

*Iesus Judan kotin aven iti
(Matyu 26:57-68 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)*

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. ⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin

divazimín aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba koma aperaghav ikia avimín fii.

⁵⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar Iesusín misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buri, egha tam batozir puvati. ⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati. ⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamín a migei, ⁵⁸ “E orazima, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim anepirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimín igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim gumaziba ingarizir puvatizim.’” ⁵⁹ Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tughá egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Kraís, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?”

⁶² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Eghti ni ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba sara izam.” ⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abighava azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! ⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa, egha ghaze an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avara, egha me uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inighava a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-75 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimín aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimín ingangarir guvir mam izi. ⁶⁷ Egha Pitan garima an avimín fiima, a dikiraviram an gari. Egha kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.” ⁶⁸ Ezi a uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimín tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati. ⁶⁹ Ezi ingangarir guvir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.” ⁷⁰ Ezi a ua uabin ghuara. Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darasi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira.” ⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.” ⁷² A kamaghin miaviara itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimín suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Luk 23:1-5 ko Jon 18:28-38)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir

gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. ² Ezi Pailat an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?” Ezi Iesus a ikaragha kamaghin migei, “Are, ni deraghavira migei.” ³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a miyiava, a gasi. ⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagh, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni miyiava ni gasi.” ⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus guasa migei
(Matyu 27:15-26 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kam in dughiam, me Pailatin mikimtima a kalabusin itir gumazir me ifongezim, aneteghti, a mangam. ⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire. ⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangisi. Kar arazir Pailat zurara amim. ⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?” ¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarin gati. ¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailatin mikemeghti a Iesusin anogoregh, egh Barabas ateghti a me bagh izam. ¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?” ¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin aneguragh!” ¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamtem dia migei, “Ter ighuvimin aneguragh!” ¹⁵ A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav kemezi me benibar Iesus fozoroghezi Pailat ter ighuvimin aneguasa me ganingi.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31 ko Jon 19:2-3)

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa. ¹⁷ Egha me korotiar aghevur ruarim a garugha egha dikonor amianim arkirigha an dapanim garu. ¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” ¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misoghava, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan tevir akuribagh isin ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. ²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ananaba agaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin aneguragha a gafu
(Matyu 27:32-44 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

²¹ Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguivar igharazimin ikegha Jerusalem aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim a terasa an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgata, me an ofi. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) ²³ Egha me wain ko mizaziba agevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. ²⁴⁻²⁵ Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir

gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. ²⁶ Egha me an gun migeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme. ²⁷⁻²⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamin itir ter ighuvim gafu.

²⁹ Ezi iza zui darasi me dibovibar a miyiava uan dapaniba roava ghaze, “Ore! Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizekimin uam an ingarasa mikemezim, ³⁰ datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!” ³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghram a dipova uariv gei. Me kamaghin miyia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa! ³² Gumazir kam, a ghaze, ki God Ua Gumamaziziba Iniasa Mizevezir Gumazim ko Israelbar Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a miyivira iti.

Iesusin ovevem

(Matyu 27:45-56 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kamın mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki? ³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darasi oregha ghaze, “Ia oragh, a Elaijan dei.” ³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.” ³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. ³⁹ Ezi midorozir gumazir 100 plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha manmaghin aremezir arazimin ganigha ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!”

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. ⁴¹ Amizir kaba Galilin ikegha Iesusin akurvagha egha an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalemın anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati

(Matyu 27:57-61 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. ⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100 plan garir gumazim bagha akam amadazima a izima an an azara, “Iesus guizbangira aremezi, o?” ⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati. ⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam

givezegha izava Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha anerizima Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning garima, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuogha izava an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Luk 24:1-12 ko Jon 20:1-10)

¹ Egha Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese. ²⁻³ 7 pla dughiaabar faragha zuir dughiamin aruem anadima mizaraghara me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?" ⁴ Egha me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuogha ghu. ⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. ⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin mangam. A mikemezir moghin ia munagh a bativam.'"

⁸ Ezima me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatingi, kamaghin me taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7 pla dughiaabar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghra Iesus faragha duar kurar 7 pla an itiba batoke.* ¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. ¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamn akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimin Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹² Egha dughiar kamnaghra gin Iesus gumazir igharazimin min otozi suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning bato. ¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kamn gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aningn akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin gun uan suren gumazibav gei

(Matyu 28:16-20 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11 plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamn itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari. ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamn itir gumazamiziba bar akar aghuim me mikim. ¹⁶ Eghti tina

16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 **16:9:** Lu 8:2 * **16:9:** (16:9-16) Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in kegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri. **16:10:** Lu 24:10 **16:14:** 1 Ko 15:5 **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21

nighnizir gavgavim nan ikiva, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin ikiva ivezir kuram iniam. ¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziam duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariaghiritamar ameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazibar arighti men arimariaba givam.”

*God Iesus inigha uan Nguibamin ghuavanabo
(Luk 24:50-53 ko Aposel 1:9-11)*

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kabar me mikemegha givazima God a inigha uan nguibamin ghuavanabo. Ezima a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. ²⁰ Ezima an suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam guizbangira.

Luk Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Luk Osirizir Akar Aghuim, e Iesusin garima, a Israelbar gumazamiziba uan me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba, uaghan me ini. Ezi Iesus uan ingangarim damuasa, kamaghin gumazamizibav migia ghaze, God akar aghuim gumazir onganaraziba mikinasa na ginaba. Ezi kamaghin amizima, Ekiamin Duam nan iti. (Luk 4:18in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kamın Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazir gamima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimın, gumazamiziba bar akonge (Luk 1:42-48, 2:10), egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabozima, me bar akuega mamaghira iti. (Luk 24:52in gan.)

Iesusin ikimirimın bizir aviriba Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesusin akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesusin akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimivira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Lukin akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kamın aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E gumazir uari uan damaziba ganizibar akam baraki. Egha me faragha Godin akamin ingangarir gumazibar otivigha, egha an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

Jon Gumaziba Ruer Gumazimin amebam a batezir dughiam, ko Maria Iesus batezir dughiamın migirigiam

(Sapta 1:5-2:52)

Ensel Sekaraian migia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kamın Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mamın ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezima an amuim Elisabet, an Aronin ovavim. ⁶ Aning bar deraghavira Godin araziba koma an

akam baragha dar gin zui. Ezima God aningın garima, aning an damazimın bar dera. ⁷ Elisabet furabagh ati, kamaghın amizima aning boriba puvatighava, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mamın ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimın mın Godın damazimın ingari. ⁹ Ezi me Godın Dipenimın ofa gamir gumazibar arazibar gıntigha, gumazim amisivasa me dagiabagh da kuri. Ezi God anemisefe. Eghti Sekaraia Godın Dipenimın aven mangi mıgharir mughuriar aghuim zuim dapongam.* ¹⁰ Ezima mıgharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumazamizir Godın ziam feba, Godın Dipenimın miriamın uari akuvagha God ko migei.

¹¹ Ezima Ekiamın Ensel a batogha, mıgharir mughuriar aghuimın ofan danganimın agharir guvimın amadaghan tughav iti. ¹² Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. ¹³ Ezima ensel kamaghın a migei, “Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezima nin amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh. ¹⁴⁻¹⁵ Egh ni bar akuegh navir amirizimın iki. Eghti a Godın damazimın ziar ekiam iniam, kamaghın gumazamizir aviriba an otoghamin dughiamın bar akuegham. Eghti a wain ko diparonganibar aman kogham. Egh a uan amebamin navir averiamın aven ikivıra ikiti, Godın Duam bar a gızivagham. ¹⁶ Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh men Ekiam God bagh mangam. ¹⁷ Egh Elaijan itir Godın Duam ko gavgavir kamra Jon Ekiamın faragh mangıva, afeziabar amutima me uan boriba ua dagh fueghıva, akırıba ragha God gasarızıba ua me damutıma me ua nıghnızır aghuıbar gumazıbar amuva, egh gumazıbazıv kımıtıma me uarı akırıghası Ekıam mızıuam ikıam.”

¹⁸ Ezi Sekaraia enselin azara, “Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gıfa. Kamaghın amızı, ki manmaghın bizir kam guızbangıra a gıfoghım?”

¹⁹ Ezi ensel an akam ikara, “Ki Gebriel. Ki Godın damazimın tughav iti. God uabi na amadazıma, ki akar aghuır kamın ni mikımasa ize. ²⁰ Ni nan akaba baregha nıghnızır gavgavım dar itır puvatı. Ezi bizir kam bagh ni mikıman kogh nımıra ikıam, mamaghıra ikıtıma bizir kaba otıvamin dughiam otoghım.”

²¹ Ensel Sekaraia migeıma, gumazıba ko amızıba azenan ikıa Sekaraia mızıua ghuav amırıgha pura nıghnısı, manmaghın amızım a dughıar ruarımın Godın Dipenımın aven itı? ²² Ezi an azenan otoghava, me mikıman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godın Dipenımın aven irebamin mın bizıtımın gani. Egha an akamin me mıgeır puvatıgha dafarıbara me mıgeı.

²³ Eghava an ingangarır dughıam gıvazıma, a uan nguıbamin ghu. ²⁴ Ezıma dughıar maba ghua gıvazıma an amuım Elisabet navım ada 5 plan iakınıbar uabi modo. ²⁵ Egha a kamaghın mıgeı, “Ekıam na bagha bizir kam gamı. A nan apangkuvıgha nan aghımsızım gumazamızıbar damazımın anedangi.”

Ensel Maria bagha akam inıgha zui

1:8: 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 * **1:9:** (1:9) Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagha anemisivasa, me ikararer kam gamı. Ikararer kam a satun ikararer bizıba inıasa ikararemın amır puvatı. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4

²⁶ Egha Elisabetin navir adasem 6 plan iakinimin otozima, God ensel Gebriel Nasaretin anemada, Galilin Distrighin aven itir nguibam. ²⁷ Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. ²⁸ Ensel a bagha ghuava kamaghin a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongeha deravira ni gamua egha ni ko iti." ²⁹ Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmaghin amizim?"

³⁰ Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. ³¹ Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. ³² A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin bar pin itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. ³³ Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a bizibagh ativamin dughiar kam givaghan kogham." ³⁴ Ezima Maria kamaghin enselin azara, "Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezima bizir kam manmaghin na batoghham?" ³⁵ Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, "Godin Duam ni bagh izeghti bar pin itir Godin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham. ³⁶⁻³⁷ Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghurigha, egha uaghan navim adai. Me ghaze, an navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6 plan tu." ³⁸ Ezi Maria kamaghin ensel ikara, "Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu." Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

³⁹ Ezi dughiar kamın Maria uan biziba akirighava zuamira nguibar ekiar Judian Distrighin mighsiamin itimin ghu. ⁴⁰ Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi. ⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezima Elisabet Godin Duam a gizifa. ⁴² Eghava a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, "Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami. ⁴³ Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezima nan Ekiamin amebam na bagh izi? ⁴⁴ Ezi ki ni barazi, ni dughiam na ganingizima borir na navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa. ⁴⁵ Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin ni bar akongegh."

Marian ighiam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghin migei,

"Ki pura Ekiamin ingangarir amizim,
kamaghin amizima a na giniri.
Kamaghin nan navim Ekiamin ziam fe.
Ezi nan duam God bagha bar akonge,
a nan akurvazim.
God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.
Ezi an ziam bar zuegha dera.
Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi
gumazamiziba na mikim suam,
God deravira ni gami.

- 50 Ezima a gumazamizir an atiatiaava an apengan itibar apangkufi.
A kamaghira datirighin itir gumazamizibar amu
gin izamin gumaziba ko amizibar amu mamaghira ikiam.
- 51 A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami.
Gumazir uarira uan ziaba feba, a men agirazima me are.
- 52 God atrivibar gavgavim dikabiragha
gumazir kiniba fe.
- 53 A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh aniga,
biziba bar izivaziba amangizima me pura ghué.
- 54-55 A uan ingangarir gumazim Israelin akura.
Egha en ovavibagh amizir akar gavgavim ginighnighavira iti.
Egha Abrahamin apangkuvigha,
egh gin otivamin gumazibar apangkuvigh mamaghira ikiam.”

56 Ezi Maria iakinir pumuning ko mizekimin Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

57 Ezima Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate. 58 An boroghira itir darasi koma an anababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuim a gamizima, me a ko bar akonge. 59 Ezi an 7 plan dughuiba givazima, me borimin mikarzir mogomem aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa. 60 Ezima an amebam kamaghin me migei, “Puvati! E Jon a darigham.” 61 Ezi me kamaghin a migei, “Nin anabatam ziar katam itir puvati.” 62 Egha me dafarimra an afeziamin azangsis, a ziar manatam uan otarim darigham. 63 Egha Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsis. Egha kamaghin osiri, “An ziam Jon.” Ezima me kamaghin ganigha bar aguaghfa. 64 Ezima an akam zuamira kuiaghrizima an mizem firaghrizima, a maghira migiava Godin ziam fe. 65 Ezima an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezima Judian Distirighin itir nguibar mighsiabar itibar gumaziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei. 66 Ezi Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezima me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsis, “Borir kam bar manmaghiram otogham?”

Sekaraian ighiam

67 Ezima an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei,

- 68 “Ekiam iza uan gumaziba ko amiziba ua me ini,
kamaghin amizima, e an ziam fe, a Israelbar God.
- 69 God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven
gumazir bar gavgavim amisefe.
- 70 Godin akam inigha izir gumaziba bizir kam in gun fomira kamaghin me
mikeme.
- 71 An en apaniba koma en atara pazav e gamibar dam e iniasa ize.

- ⁷² Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva, uan Akar Dikirizir Gavgavim nirigham,
⁷³ akar gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.
- ⁷⁴ Egh en apaniba dam e iniva, en amamangatightima e an ingarsiva atiatingan koghiva,
⁷⁵ eghiva e an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangam, eghti a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.
- ⁷⁶ Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir. Kamaghin amizim, me Godin bar pin itimin akam inigha izir gumazim ni darigham.
- ⁷⁷⁻⁷⁸ Godin apangkuvim e ko itima, a uan gumazamiziba ua me iniamin fofozim me ganiga, men arazir kuraba gin amadi. Ezima aruemin angazangarim Godin Nguibamin ikegh e bagh izighram.
- ⁷⁹ Egh angazangarim mitarmemin ikiava aremeghasava amibagh feghiva, egh navir amirizimin tuavim en suebar akagham.”

⁸⁰ Ezima Jon gin aghuiga givazima an duam uaghan aghua gavgafi. Egha a Judian nguazir gumaziba puvatizimin iti. Egha ghua an azenim girigha Israelin gumazibar damazimin oto.

2

Maria Iesus bate (Matyu 1:18-25)

¹ Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumazamiziba bar mangi uan ziaba osir.” ² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimin itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto.* ³ Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui. ⁴ Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemin zui, kar Devitin nguibam. ⁵ A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimin navim adai. ⁶ Egha aning ghuava Betlehemin itima, Maria borim batamin dughiam oto. ⁷ Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha borim inir avizibar a nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara me geghufi. ⁹ Ezi Ekiamin enselin mam pura me batozi, Ekiamin angazangarim me gisira. Ezi me bar atiatingi. ¹⁰ Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegham.

1:72: Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18

1:80: Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 * **2:2:** (2:2) Dughiar kam, Romin gavman Israelbar nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23

¹¹ Datirighin Devitin nguibamin akurvazir gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam. ¹² Ia mangi kamaghin ganigh fogh, ia gantima me borim inir avizibar a nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.” ¹³ Ezi maghira, Godin nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei,

¹⁴ “Ia bizibar pin itir Godin ziam fi.

Eghti nguazimin itir gumaziba ko amizir God ifongeziba, me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

¹⁵ Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin nguibamin ghuezima, ezi sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gel, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.” ¹⁶ Egha me zuamira ghuava Josep ko Marian api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti. ¹⁷ Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, egha ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazir igharazibav gel. ¹⁸ Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. ¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, egha dagh nighnighavira iti. ²⁰ Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari, da otifi. Kamaghin me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi mokon, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7 plan dughiaa givazima an mikarzir mogomem aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui. ²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, borir otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. ²⁴ Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar pumuning, o bunbamin min gari kuarazir igiar pumuning inigha izi.

²⁵ Ezi Jerusalem aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba a givamin dughiam bagha mizuai iti. ²⁶ Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.† ²⁷ Kamaghin amizima Godin Duam nighnizim a ganingizima a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inighava aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. ²⁸ Ezi Simeon Iesus inighava uan dafarimningin a ifiraghava Godin ziam fa kamaghin migei,

29-32 “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.

2:11: Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 † **2:26:** (2:26) Kraissin ingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.

Eghti nîn akurvazimîn angazangarim ni Kantrin Igharazibar Gumaziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelbar aningam; me nîn gumazamiziba.

Ezi ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimîn an ganigha gifa.

Kamaghîn amizi, ni fomira mikemezi moghîn ni na ateghti ki mangi, navir amirizimîn ikiam.”

³³ Ezi borimin amebam ko afeziam Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha aning nighnizir aviribagh ami. ³⁴ Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh a dar amu, egha Simeon an amebam Maria kamaghîn a migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. ³⁵ Kamaghîn gumazir aviribar nighnizir navimîn aven itiba azenan otivam. Eghti osimtizir ekiar mam uaghan nîn mikarzimîn otivam.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, Aserin anabam. A faragha pamîn itima aningîn 7 plan azeniba, ezi an pam aremezima, ezi datirighîn a bar ghuri. ³⁷ Egha 84 plan azeniba, a odiarimîn iti. A Godin Dipenim ataghrazir pu, egha dimagariba ko arueba Godin ziam fa, egha dagheba ataghragha God ko migei. ³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamîn tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamîn gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalemîn itir gumaziba ko amiziba iniamin dughiam mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Egha Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghîn dagh amigha givagha, egha uamategha Galilin Distrighîn aven itir nguibam Nasaretin zui. ⁴⁰ Ezi borim aghuiga mikarzimîn gavgafi. Ezi fozozir aghuim bar a gizifa. Ezi bizir aghuiba God a bagha dagh ami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimîn ghu.

⁴¹ Azeniba zurara Iesusin amebam ko afeziam, God Israelbagh Itazir Dughiamîn Isam bagha Jerusalemîn zui. ⁴² Ezi an azenir 12 plan otogha, arazim mirara me isam bagha zui. ⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamîn zuima, aningîn otarim Iesus, a Jerusalemra itima aning a gifozir puvati. ⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamîn ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar torimîn a bagha rui. ⁴⁵ Egha aning an apizir puvati, egha aning a bagh ruiasa uamategha Jerusalemîn zui. ⁴⁶ Dughiar mikezimîn gin aning Godin Dipenimîn avizimîn an api. A tisabar torimîn aperaghav iti, egha me baragha azangsizibar me gami. ⁴⁷ Gumazir kaba bar an fozozim ko akar ikarvazir kaba baragha egha digavir kuram gami. ⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, egha digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghîn a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamîn ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.” ⁴⁹ Ezi a kamaghîn aningîn azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamîn Dipenimîn aven ikiam?”

⁵⁰ Ezi an aningın miğeir bizimın mıngarim aning a gifozir puvati. ⁵¹ Egha a aningın akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti. ⁵² Ezi Iesus fofozim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God koma gumazibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(*Sapta 3:1-4:13*)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusın akam akuri (Matyu 3:1-12 ko Mak 1:2-8 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kam Taiberius Sisarın 15 plan azenimın Romın atrivimın itim oto. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti, Herot Galilin Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti. Ezi an avegh-buam Filip Iturian Distrigh ko Trakonitisın Distrighın gavmanın gumazir dapanimın ti, ezi Lisaniyas Abilenen Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti. ² Ezima Anas ko Kaiafas Godın ofa gamir gumazir dapanimningın iti. Dughiar kam Jon, Sekaraiian otarim, gumaziba itir puvatizir danganimın itima, God uan miğirigiam a ganingi. ³ Ezi Jon Jordanın dipar mırıamın aruava akam kura kamaghın miğei, “İa uan navibagh iraghıva rueghti, God ian arazir kuraba gın amadagham.” ⁴ Godın akam ingha izir gumazim Aisaian akınafarımın osirizir miğirigiabar mirara ghu, a kamaghın miğei,

“Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimın dia ghaze,
İa Ekiam baghıva tuavıba azenıva, dar kır.

⁵ Kukunıba apemıva, miğhsiaba ko akırıbar amuti da mağiri.
Tuavir ighuagha aruıba dar amuti da voroghıra iki.
Egh tuavir kurabar amuti da deragh.

⁶ Eghti nguazir kamın gumazamızıba bar
Godın akurvazımın ganam.’”

⁷ Ezi Jon gumazamızir bizir ruasa a bagha izıbav gei, “İa kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godın adarımın arı mangasa? ⁸ İa navım girazir arazıbara amu. Egh ia pura Abrahamın ovavıbar uarı arıgh mikıman marki. Ki ia miğei, God dagıar kabara amightı da Abrahamın ovavıbar mın otıvıghamın gavgavım iti. ⁹ Sobıam datırighın temer povıbar iti, eghti temer dagher ovızir aghuıba itir puvatızıba, God bar da okeghıva da ısıva avım mikıman.”

¹⁰ Ezi gumazamızıba Jonın azara, “Ezi e manmaghıra damuam?” ¹¹ Ezi Jon me ikara, “Gumazir korotiar aven ezuir pumuning itim, tam isi gumazir puvatızim danıngıgh. Ezi dagheba itıba uaghan kamaghıra damu.” ¹² Ezi gavmanın dagıaba ısır gumazıba uaghan ruasa ize. Egha me azangsiğha ghaze, “Tısa, e manmaghıra damuam?” ¹³ Ezi a kamaghın me miğei, “Gumazıbar dagıabagh ısın ua dagıataba inıan marki.” ¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonın azara, “Ezi eıa, e manmaghın damuam?” Ezi a me ikara, “Gumazamızıbar dagıaba okımsıva akar ifavarıbar me gasan marki. İa uan ingangarımın ıvezımra inıti deragham.”

¹⁵ Gumazamiziba bizir kabar garima men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim? ¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikara, "Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹⁷ A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam." ¹⁸ Egha Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha kamaghin akar aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Ezi dughiar kam Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. A uan aveghuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba sarama ami. Ezi kamaghin Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. ²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atighava, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17 ko Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumazamiziba ruer dughiam, Iesus uaghan, Jon a rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghrizi, ²² Godin Duam bunbamin nivafizim gavagha a bagha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, "Ni nan Otarim, Otarir ki ifongezim. Ki ni bagha bar akonge."

Iesusin inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kam Iesus uabi 30 plan azeniba. Ezi a uan ingangarim maghiram a gami. Gumaziba ko amiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep Helin otarim. ²⁴ Ezi Heli Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. Ezi Livai Melkin otarim. Ezi Melki Janain otarim. Ezi Janai Josepin otarim. ²⁵ Ezi Josep Matatiasin otarim. Ezi Matatias Amosin otarim. Ezi Amos Nahumin otarim. Ezi Nahum Eslin otarim. Ezi Esli Nagain otarim. ²⁶ Ezi Nagai Matin otarim. Ezi Mat Matatiasin otarim. Ezi Matatias Semin otarim. Ezi Semin Josekin otarim. Ezi Josek Judan otarim. ²⁷ Ezi Joda Joananin otarim. Ezi Joanan Resean otarim. Ezi Resea Serubabelin otarim. Ezi Serubabel Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel Nerin otarim. ²⁸ Ezi Neri Melkin otarim. Ezi Melki Adin otarim. Ezi Adi Kosamin otarim. Ezi Kosam Elmadamin otarim. Ezi Elmadam Erin otarim. ²⁹ Ezi Er Josuan otarim. Ezi Josua Elieserin otarim. Ezi Elieser Jorimin otarim. Ezi Jorim Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. ³⁰ Ezi Livai Simeonin otarim. Ezi Simeon Judan otarim. Ezi Juda Josepin otarim. Ezi Josep Jonamin otarim. Ezi Jonam Eliakimin otarim. ³¹ Ezi Eliakim Melean otarim. Ezi Melea Menan otarim. Ezi Mena Matatan otarim. Ezi Matata Natanin otarim. Ezi Natan Devitin otarim. ³² Ezi Devit Jesin otarim. Ezi Jesi Obetin otarim. Ezi Obet Boasin otarim. Ezi Boas Salmonin otarim. Ezi Salmon Nasonin otarim. ³³ Ezi Nason Aminadapin otarim. Ezi Aminadap Atminin otarim. Ezi Atmin Arnin otarim. Ezi Arni Hesronin otarim. Ezi Hesron Peresin otarim. Ezi Peres Judan otarim. ³⁴ Ezi

Juda Jekopin otarim. Ezi Jekop Aisakin otarim. Ezi Aisak Abrahamin otarim. Ezi Abraham Teran otarim. Ezi Tera Nahorin otarim. ³⁵ Ezi Nahor Serukin otarim. Ezi Seruk Reun otarim. Ezi Reu Pelekin otarim. Ezi Pelek Eberin otarim. Ezi Eber Selan otarim. ³⁶ Ezi Sela Kainanin otarim. Ezi Kainan Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat Siemin otarim. Ezi Siem Noan otarim. Ezi Noa Lamekin otarim. ³⁷ Ezi Lamek Metuselan otarim. Ezi Metusela Enokin otarim. Ezi Enok Jaretin otarim. Ezi Jaret Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel Kenanin otarim. ³⁸ Ezi Kenan Enosin otarim. Ezi Enos Setin otarim. Ezi Set Adamin otarim. Ezi Adam Godin otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Matyu 4:1-11 ko Mak 1:12-13)

¹ Iesus, Godin Duam bar a gizivazima a Jordanin dipam ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezima Godin Duam a inigha gumaziba itir puvatizir danganimin zui. ² Ezi Iesus danganir kamın 40 pla arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puвати. Ezima dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezima Satan kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kam mikemeghtima a bretin min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumamaziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham.’”

⁵ Ezi Satan Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanaboghava, egha zuamira nguazir kamın nguibaba bar an aka. ⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, “Bizir kaba nan agharimin iti, kamaghin amizima ki tina daningsi fueghiva, a daningam. Kamaghin ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. ⁷ Eghti ni tevimning apirigh nan ziam fiti, bizir kaba bar nina.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹ Ezima Satan Iesus inighava Jerusalemın ghughava a isava Godin Dipenim pin mar anefa. ¹⁰⁻¹¹ Egha a kamaghin a migei, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselbar mikemeghtima me deraghvira nin ganam, egh me uan dafaribar ni feghtima ni dagiatam uan dagarim aseghan kogham!’ Kamaghin amizima ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

¹² Ezi Iesus an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God a gifar, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’”

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua ingangarim gami (Sapta 4:14-9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami (Matyu 4:12-17 ko Mak 1:14-15)

¹⁴ Ezima Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezima an akam bar moghira nguibabar ghu. ¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

*Nasaretin itir gumaziba Iesusin aghua
(Matyu 13:53-58 ko Mak 6:1-6)*

¹⁶ Ezi Iesus Nasaretin ghu, a ikiava aghungizi naghin. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, an arazir a zuraram amin. Egha tughu Godin Akinafarim diponasava ami. ¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaiyan akinafarir righizim a ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kam in api.

18-19 “God akar aghuim gumazir onganarazibav kinasa na ginaba, ezi kamaghin amizima Ekiamin Duam nan iti. Egha uaghan akar kam kunasa na amada; akar kalabusin itiba ataghraghim ko gumazir damazir kuraba ua ganamim. Egh osimtizibav apengan itiba ki ua me firiva egh suam, Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam otogha gifa.”

²⁰ Ezi Iesus akinafarim uam a righava, egha a isava ingangarir gumazim ganigha, egha apera. Ezi Iesus me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtem an gari. ²¹ Ezi Iesus a maghira kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim a guizbangram oto!”

²² Ezi me an akabagh ifongehava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar pura Josepin otarimra, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*

²⁴ Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mizezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. ²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Sidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada. ²⁷ Ezi Iesus Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

²⁸ Ezi gumazir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam bareghava men naviba Iesus bagha men isi. ²⁹ Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibam itir mighsiar avarir konim anekunasa zui. ³⁰ Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

*Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke
(Mak 1:21-28)*

4:16: Mt 2:23, Mk 6:1, Ap 13:14, 17:2 **4:17:** Ais 61:1-2 **4:18-19:** Ais 61:1-2 **4:22:** Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 **4:23:** Mt 4:13, Jo 2:12 * **4:23:** (4:23) Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, eghti me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14
4:30: Jo 8:59, 10:39

³¹ Egha Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumaziba ko amizibar sure gami.

³² Egha an akaba gavgavim dar ti. Egha bizir kam bagha me an suren migirigiaba baraghava digavir kuram gami.

³³ Ezima gumazir duar kurar itir mam, a God ko migeir dipenimin aven iti. Egha a pamtem dia kamaghin migei, ³⁴ “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni God amadazimra, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”

³⁵ Ezima Iesus an atarava a migei, “Ni nimira iki! Eghiva gumazim ateghiva azenan izi!” Ezima duar kuram men damazibar gumazim akunigha azenimin izava duatam gumazim gatizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha egha uarira uariv gei. “Eei, kar migirigiari manam? A migirigiari gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.”

³⁷ Ezima an amir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

*Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15 ko Mak 1:29-31)*

³⁸ Egha Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akuravaghasa Iesusin azai. ³⁹ Ezi Iesus amizimin min tughaviraghava akar gavgavimin an arimariam batoghezima arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

*Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera
(Matyu 8:16-17 ko Mak 1:32-34)*

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar anabar aviriba itiba Iesus bagha me inigha ize. Ezi a vaghvagha uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi. ⁴¹ Ezi uaghan a duar kurabagh ami da gumaziba ataghragha azenan iza kamaghin dei, “Ni Godin Otaram!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizima Iesus mikiman dar anogoroke.

*Iesus nguibar igharazibagh arui
(Mak 1:35-39)*

⁴² Ezi aminim tirazima Iesus danganir gumaziba puvatizimin ghu. Ezima gumazamiziba a buria ghuava a batogha, egha a me ategh mangan me an anogorosi. ⁴³ Ezima a kamaghin migei, “God akar aghuim kunasa na amada. Kamaghin amizima ki nguibar igharazibar uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akunam.” ⁴⁴ Egha Judian Distrighin a God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

*Iesus faragha diazir suren gumaziba
(Matyu 4:18-22 ko Mak 1:16-20)*

¹ Dughiar mam in Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumaziba anekuvagha Godin akam barasi.* ² Ezima a dipar miriamin garima osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. ³ Ezi Iesus botin mam in ghuavanabo, Saimonin bot.

4:31: Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28

4:34: Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 **4:41:** Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1 **4:44:** Mt 4:23

* **5:1:** (5:1) Ziam “Genesaret,” a Gallin dipar akaremin ziar mam.

Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumaziba ko amizibar sure gami.

⁴ Egha Iesus mikemegha givagha Saimonin migei, "Bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh."

⁵ Ezi Saimon an akam ikara, "Ekiam, e dimagarir kamän ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam."

⁶ Ezi me Iesus mikemezi moghin amigha, egha me osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami. ⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezima Saimon Pita, ko a ko itir darasi, me osirir me inizir kabar ganigha kamaghin digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizima Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, "Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizima ni na ategh mangi." Ezi Iesus kamaghin Saimonin migei, "Ni atiatingan marki, datirighin tugh mangi, ni gumaziba iniam." ¹¹ Ezi me uan botba mikirveghe, dipar dadarimin ghuavanega, egha biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

Gumazir lepa itim

(Matyu 8:1-4 ko Mak 1:40-45)

¹² Ezima Iesus nguibar ekiar mamän itima, gumazir mam lepa bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apighava ira uan guam nguazim mituaghava kamaghin a migei, "Ekiam, ni fueghiva ni na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham." †

¹³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh." Ezima lepa zuamira anetaki.

¹⁴ Egha Iesus akar gavgavim a ganingi, "Tavin mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa."

¹⁵ Ezima Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin gumaziba ko amizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi. ¹⁶ Ezi Iesus zurara me ataghragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera

(Matyu 9:1-8 ko Mak 2:1-12)

¹⁷ Dughiar mamän Iesus gumaziba ko amizibar sure gami. Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrigh ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemän nguibamän ikegha izava apiaghav iti. Ezi Ekiamin gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amutima da deragham. ¹⁸ Ezi gumazir maba gumazir soroghafariba aremezim inighava akuriam gatighava a inigha dipenimin aven mangi Iesusin guamin anerighasa. ¹⁹ Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezima me aven mangan iburaghava dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghrazima a ghuaghira gumazamizir okuruamin tongin Iesusin guamin aneti.

²⁰ Ezima Iesus men nighnizir gavgavibar ganigha, egha kamaghin migei, "Namakam, nin arazir kuraba ki da gin amada."

²¹ Ezima Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, "Kar gumazir manam Godin danganim iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira."

²² Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha a men azara, "Ia tizim bagha bizir kabar uan navir averiabar dagh nighnisi? ²³ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikimam kogham suam, ni dikavigh mangi, egh ua deragh. ²⁴ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti." Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, "Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi." ²⁵ Ezima a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe. ²⁶ Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei, "E datirighin bizir bar igharagha garibar gari."

*Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13 ko Mak 2:13-17)*

²⁷ Bizir kabar gin Iesus ghua garima gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan gin izi." ²⁸ Ezi Livai dikavighava, biziba bar da ateghava an gin zui.

²⁹ Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezima dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara izava me koma api. ³⁰ Ezima Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumazibar adarasi, me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, "Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"

³¹ Ezi Iesus men akam ikara, "Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ³² Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amibar dimiva men navibagh iraghasa, ki ize."

*Dagheba ataghrzir arazimin azangsizim
(Matyu 9:14-17 ko Mak 2:18-22)*

³³ Ezi me kamaghin a migei, "Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti."

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kinti me dagheba ategham, o puvatigham? ³⁵ Egh dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim me me dama a inigh mangitima, eghti dughiar kabar me dagheba ategham."

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamın me geghari, "Gumazitamın korotiar ghurim torim an ikitima, a korotiar igiatam abigh, egh inir avizir kam isi, korotiar ghurim a dukuagh a isaman marki. A kamaghin damuva, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim

dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham. ³⁷ Ezi gumazitam wainin igiam isava wainin misevir ghuribagh ingezir puvati. A kamaghin damightima, wainin igiam wainin misevir ghuriba a bightima wain iritima wainin miseviba ikuvigham. ³⁸ A kamaghin damuan kogham. Wainin igiam, wainin misevir igiam gingam. ^{**} ³⁹ Ezima gumazim wainin ghurim amegha, egha igiam gifongezir pu. Eghiva a kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.'"

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam

(Matyu 12:1-8 ko Mak 2:23-28)

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit, an kuriabagh aruava, egha an suren gumaziba witin asiziba ghuaza da kuava, dar tuziba api. ² Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia tizim sua arazir Sabatin amir puvatizim gami." ^{*} ³ Ezi Iesus me ikara, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezima Devit Godin Averpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. Egha e fo, me bretin kam raman kogham." ⁵ Egha Iesus me migei, "Ezi Gumazibar Otaram a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera

(Matyu 12:9-14 ko Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. ⁷ Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh akam agasasa, me bar deravira an gari. Me kamagh sua, a Sabatin arimariaba batogham, o? ⁸ Kamaghin Iesus men nighnizibagh fogha egha gumazir dafarir ekonezim migei, "Dikavigh men damazibar tughtima me bar nin ganika." Ezi a dikavigha tughav iti. ⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, "Kian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o a gasighasigham?" ¹⁰ Egha a bar men ganigha egha gumazim migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera. ¹¹ Ezima me atara egha uarira uariv gia ghaze, e arazir tizitamin Iesus damuam.

Iesus 12 pla aposelba misefe

(Matyu 10:1-4 ko Mak 3:13-19)

¹² Dughiar kabar dughiar mam Iesus God ko mikimasa mighsiamin min ghuavanabogha, egha God ko migeima aminim a bangin tira. ¹³ Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me a da ghuezima ezi a 12 pla me amisefe. Egha maghira ziam aposelba me gati: ¹⁴ Saimon (Iesus Pita a gati), ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfusin otarim, Saimon, a Selotiabar gumazir mam, ¹⁶ Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isava apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi

(Matyu 4:24-25 ko Mak 3:7-12)

****** **5:38:** (5:38) Ni Matyu 9:17in itir akamin gan. **6:1:** Lo 23:25 **6:2:** Kis 20:10, Jo 5:10 ***** **6:2:** (6:2) Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. **6:4:** Wkp 24:5-9 **6:7:** Lu 14:1 **6:8:** Lu 5:22, 9:47 **6:12:** Mt 14:23 **6:13:** Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70

17-18 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghirava danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair koma Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba, bar Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, da me ataki. ¹⁹ Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumaziba ko amiziba bar me gami me ghuamazi, ezi kamagh sua me bar moghira Iesusin mikarzimim suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh.
(Matyu 5:1-12)

²⁰ Ezi Iesus uan gin aruir gumazibar garava kamagh migei,

“Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh.

²¹ Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham, kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh.

²² Me ian ganti ia Gumazibar Otaramin gin mangitima, men naviba ia bagh bar kuvigham.

Egh me ia batoghiva paz ia damuva ian zibagh asighasigham. Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.

²³ Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi moghin me ia gami.

Ia uaghan ivezir ekiam Godin nguibamin a iniam.

Kamaghin dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva agoroguem sara pin uari akun.

²⁴ Ia bizir aviriba itiba, datirighin ia navir aghuim inigha gifa, kamaghin ia ikuvigham.

²⁵ Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham.

²⁶ Gumaziba migirigiar aghuibar ia damuti, eghti ia bar kuvigham.

Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.

Kamaghira gumaziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, kamaghin ia bar ikuvigham.”

Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ian na barazir darasi, ki ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, arazir aghuiba ia gifongezir puvatiziba me damu, ²⁸ migirigiar aghuiba ia migirigiar kuraba ia gamibar amu, paza ia gamiba ia me bagh afeziam ko mikim. ²⁹ Eghti tav ian koviatam apezeghti, ia koviar ven sara a danangi. Eghti tav ian korotiar azenan itim inangtimsa, uaghan aven itir korotiam sara an taki. ³⁰ Egh te biziba bagha ian azangtsisi,

6:20: Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:21:** Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:22:** Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:24:** Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:28:** Lu 23:34, Ap 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42

ia da me daning. Egh te ian biziba ini, ua da bagh mikimiva me dam ada inian marki. ³¹ Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

³² “Egh ia, ia gifongezibara fueghiva, egh manmaghin arazir aghuitam damigham? Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me me gifongezidaraziragh ifonge. ³³ Egh ia deraghvira deragha ia gamir darazigh amua, egha kamaghin arazir aghuir manam ia gami? Gumazir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. ³⁴ Egh ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvaghham, egh manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumazir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, eghti a gin ua da ikarvaghham. ³⁵ Ia uan apanibagh ifueghiva, deravira me damuva, eghiva biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. Ezi God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba koma gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghtima, ia Godin bar pin itimin boribar min ikiam. ³⁶ Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danigan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham. ³⁸ Ia daning, eghti God ia daningam. Minem bar deravira izivaghtima, a isi mikebabar amangiva agasavkon, eghti a iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.” ³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme; “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozinin magirigham. ⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure a givazim, a uan tisan mirara ghu. ⁴¹ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴² Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmagh uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.”

*Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20 ko 12:33-35)*

⁴³ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Temer aghuitam ovizir kuram batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuim batezir puvati. ⁴⁴ Gumaziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari pu. Egha me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati. ⁴⁵ Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim, dav gei. Kamaghin gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri.”

*Dipenimîn ingarir gumazir dikiriam ko onganim
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Egha Iesus ghua kamaghin migei, "Ia tizim bagha 'Ekiam' na garisi, egh a ki migeir biziba dagh amir puvati?" ⁴⁷ Tina iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham. ⁴⁸ A mati gumazim dipenimîn ingara, an okora bar vîn ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiämîn dughiam dipam dipenir kamin aven ghuzima a nuighnuizir puvati. ⁴⁹ Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar dipam izamim a dipenir kam biraghtima, a irigh bar kuvigham."

7

*Midorozir gumazir dapanimîn nighnizir gavgavim
(Matyu 8:5-13)*

¹ Ezi Iesus avir kabar gumaziba ko amizibav kemegha givagha, Kaperneamin bezin zui. ² Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir ekiam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami. ³ Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha Judan gumazir aruar dapanir maba a baghava da amangi. ⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagha izeghava pamtem kamaghin a migei, "Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimîn ingari. Kamaghin gumazir kam an akurvazim baghava ami, ni an akuragh." ⁶ Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimîn boroghin otozi, ezi midorozir gumazir dapanir ekiam uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, "Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimîn aven izam? Ezi ni izi nan dipenimîn averiamîn izan marki. Ni paz uabi damuan marki." ⁷⁻⁸ Kamaghin ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikimam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham." ⁹ Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, egha raghrigha gumazamizir a gin zuibav gei, "Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamîn ganizir puvati." ¹⁰ Ezima gumazir amadaziba uamategha dipenimîn ghuava ingangarir gumazimîn garima a dera.

Amuir odiarimîn otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. ¹² Egha a nguibar kamin tiar akar ekiam kamin boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimîn otarir vamira. Ezi nguibar ekiam kamin itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. ¹³ Ezi Iesus an gara egha bar an apangkuvigha kamaghin a migei, "Ni arangan marki." ¹⁴ Ezi Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir kezin suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiam a migei, "Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh." ¹⁵ Ezima gumazir aremezim dikavigha maghira

migeima, ezi Iesus uam a isava an amebam ganingi. ¹⁶ Ezima me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa, egha ghaze, "Godin akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongin oto." Egha me ghaze, "God uan gumaziba ko amizibar akurvaghasa ize." ¹⁷ Ezima Iesus amizir bizir kamın eghaghanim bar Judian Distrigh ko an boroghın itir nguibaba sara ghu.

*Gumaziba Ruer Gumazim, Jon, a Iesus bagha azangsiwa
(Matyu 11:2-19)*

¹⁸ Ezi Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diaghava, ¹⁹ egha Ekiam Iesusin azangsighasava aning amada, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikememiz? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?" ²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, "Jon, Gumaziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, 'Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikememiz? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?'" ²¹ Ezi dughair kamnaghra Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ua dera. Ezi a duar kuraba batosi, egha gumazir damazir kurar avirim, a me gamima, me ua gari. ²² Kamaghin amizi, Iesus Jonin abuir gumazimningin akam ikara, "Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jonin mikemegh! 'Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.*" ²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!"

²⁴ Ezi Jonin abuir gumazimning uamategha ghuzima, ezi Iesus maghira Jonin gun gumaziba ko amizibav gia ghaze, "Ia tizimin ganasa gumaziba puvatizir danganimin ghue? Ia aminim vair ghurunimin ganasa ghuez ti? ²⁵ Ti puvati, ezi ia tizimin ganasa ghue? Gumazir kurukazir aghuibagh amizim? Ti puvati, gumazir korotiar ivezir ekiaba itiba aghua egha bizir aghuiba men mkarzibar itima, me atrivibar dipenibar iti. ²⁶ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazimin ganasa? Are. Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam Jon, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba bar dagh afira. ²⁷ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.'" ²⁸ Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumaziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira." ²⁹ (Jon gumazamizir aviriba ruava egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin me Iesusin akam baregha, egha fo Godin arazim, a bar guizbangira. ³⁰ Ezi Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

³¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Egh ki gumazamizir datirighin itibar arazibav kimsiva, egha akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? ³² Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei,

'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

7:16: Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 * **7:22:** (7:22) Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:26:** Mt 11:9, Lu 1:76 7:27: Mal 3:1

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

³³ Egha Jon, Gumaziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ezi ia ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.' ³⁴ Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.' ³⁵ Ezi gumazamizir Godin fofozim iniziba, me gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim."

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

³⁶ Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Ezi kamaghin an a ko daperagh damasa an dipenimin ghu. ³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kam in itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. ³⁸ Egha a Iesusin dagarimning gin tughav ikia azima, ezi an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arizimin an dagarimning adizava an dagarimningin torava egha borem an dagarimning ginge. ³⁹ Ezi Farisin an diazim bizir kam in ganigha uabira uabi migei, "Gumazir kam a Godin akam inigha izir guizbangira gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim." ⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti." Ezi Saimon ghaze, "Tisa, na mikemegh." ⁴¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura ada ini egh aning gin a da ikarvaghm. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50 plan dagiaba ini. ⁴² Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aning in tina gumazir kam bar a gifuegham?" ⁴³ Ezi Saimon an akam ikara, "Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim." Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni deragha migei." ⁴⁴ Egha a ragha amizimin garava kamaghin Saimonin migei, "Ni amizir kam in gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning bagha dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, egha uan dapanir arizimin anedisi. ⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin. ⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanin gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge. ⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, a kamaghin na gifongezir arazir muziarim ikiam." ⁴⁸ Ezima Iesus amizim migei, "Nin arazir kuraba, ki da gin amada." ⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, "Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?" ⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim migei, "Nin nighnizir gavgavim nin akura. Eghti ni navir amirizimin mangi."

8

Amizir maba Iesusin gin arui

¹ Egha bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kuri. Ezima an gumazir 12 pla uaghan an gin arui. ² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus

men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7 plan duar kuraba aneteghava azenimin ize, ³Joana ko Susana koma amizir avirir igharaziba uaghan a ko arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

*Iesus akar isin zuir gumazir witin oviziba akurir akar isin zuim
(Matyu 13:1-9 ko Mak 4:1-9)*

⁴ Ezi gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha izava uari akuvazima, an akar isin zuir kam migei: ⁵ “Azenir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem, wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. Egha a da akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumaziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. ⁶ Ezima maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi witin kaba ua misinghira ariaghire. ⁷ Ezima witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghari. ⁸ Ezima mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin da vaghvaghera 100pla bar misevegha iti.” An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Iesus manmagh sua akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17 ko Mak 4:10-12)*

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara. ¹⁰ Ezima a migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghtima gariba me gan fofoghan kogham, ezi uaghan oraziba me akar mingaribagh foghan kogham.”

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23 ko Mak 4:13-20)*

¹¹ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam. ¹² Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi ezi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghtima me nighnizir gavgavim God damuan koghti God ua me inian kogham. ¹³ Ezima dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati gumazamizir akam baregha bar akongeziba, egha me biba itir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezima osimtizar dughiam me God ataki. ¹⁴ Ezima witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min ti. Egh me deragha tuavimin zuima nivafizar agoroger osimtiziba, ko dagiar nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamin bizir ganganir agorogeba, me isima me dar aven ikia egha misevir puvati. ¹⁵ Ezima witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir akar aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha adar suira egha gavgavigha ikia, men dagher aghuiba otifi.”

*Gumazitam avir angazangarim minemin aven anetizir puvati
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha egha a isa dakozimin apengan anefazir puvati.

Egh an a isiva dakozim gisirarama anefagham, eghtima tina aven iziva angazangarimin ganam. ¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ¹⁸ Ezi kamaghin amizima ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham.”

Tinara a Iesusin amebam koma doziba?
(Matyu 12:46-50 ko Mak 3:31-35)

¹⁹ Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. ²⁰ Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia, egha nin ganasa.” ²¹ Ezima an an akam ikara, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.”

Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27 ko Mak 4:35-41)

²² Ezi dughiar mam Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Aria e dipamin vongin mangam.” Eghava me botin ghuavanega egha vongin zui. ²³ Egha me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezima aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin me osimtizir ekiamin aven iti. ²⁴ Egha suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavighava aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiraghavira iti. ²⁵ Ezima a uan suren gumaziba kamaghin men azara, “Ian nighnizir gavgavim managh iti?” Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangisi, “Gumazir kam, a tina? A migeima aminim ko dipam, an akam barasi.”

Iesus gumazir mamın duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34 ko Mak 5:1-20)

²⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, Galilin dipamin vongin. ²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiar kamin itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatighava dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti. ²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, egha an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava ara ghua gumaziba itir puvatizi naghin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin bar pin itimin otarim? Ezi ki nin azangisi ni arazir kuratam na damuam marki!” ³⁰ Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?” Duar kurar aviriba an aven ghuz. Ezi a kamaghin migei, “Aviriba.” ³¹ Ezima duar kuraba Iesus kamaghin a gaghoravira iti, “Ni e batoegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamin mangan marki.” ³² Dughiar kam dar bizir ekiar maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezima duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatightima e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezima a me ataghizima me zui. ³³ Ezi duar

kuraba gumazim ateghava azenan izeghava dabar aven ghue. Ezima dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. ³⁴ Ezima dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizima, me ara ghuava nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima nguibar azenan roghira itiba sarama orasi. ³⁵ Ezima gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimrama oto? Egha me Iesus bagha iza, egha garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizima an nighnizimra uam an izes. Kamaghin me atiatingi. ³⁶ Ezi ikia bizir kamin ganizir darasi gumaziba ko amizibagh eghari, me eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera. ³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatiava, egha Iesusin azangsi, “Ni e ategh danganir igharazimin mangi.” Ezi a botin ghuavanabogha uamategha zui.

³⁸ Ezima duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsi gha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze, ³⁹ “Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua egha nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

*Iesus aremezir guivir mam gamizima a ua dikafi Egha amizir an korotiamin suirazim gamizima a ua dera
(Matyu 9:18-26 ko Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Egha Iesus uamategha Galilin dipamin vongin izezima gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. ⁴¹⁻⁴² Ezima gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12 plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin a iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim an anekuvagha anedughadusi.* ⁴³ Ezima amizir 12 plan azenimin ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam a damightima a deraghan kogham. Ezi a men tongin zui. ⁴⁴ Egha a Iesusin gin izava an korotiar avizimin suira, egha zuamira an ghuzir arimariam dutugha ghu. ⁴⁵ Ezi Iesus azara, “Tina nan suira?” Ezi me bar uarir tiragha Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.” ⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.”

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Eghava atiatim sara iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha a gumaziba ko amizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. ⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Nan guivim, ni nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Navir amirizimin mangi.”

⁴⁹ Egha Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim, Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha a Jairus migei, “Nin guivim areme. Eghti ni tisa ua ingangarim a daningan marki.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki eghtima nin guivim ua deraghan.” ⁵¹ Eghava a Jairusin dipenimin otogha, egha a ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, kerara a ko aven mangam, Pita, Jon, ko Jems koma guivimin amebam koma afeziam. ⁵² Dughiar kam gumazamiziba bar uan evaribav misogha azia iti. Ezi Iesus me migia ghaze, “Azir akam atakigh.

* **8:41-42:** (8:42) An guivir vamira, a 12 plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi e ghaze, an azenir 12 plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13

Guivim aremezi puvati. An akui.”⁵³ Me fo, guivim aremezi, kamaghin me an ingaravati.⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha egha migia ghaze, “Nan borim, ni dikafigh!”⁵⁵ Ezima an duam uamategha izezima a zuamira dikavigha tu. Ezima Iesus me migia ghaze, “Ia daghetam a daningh.”⁵⁶ Ezi an amebam koma afeziam bar aguaghfa. Ezima a kamaghin migia aning abira, bizir otzir kam gua gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12 pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15 ko Mak 6:7-13)

¹Egha Iesus 12 plan suren gumazibar diaghava me akuvaghava, egha gav-gavim koma gavgavir duar kuraba batogham koma arimariaba agivamim sara me ganingi. ²Egha me amadagha ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kunigh, egh gumazibar arimariabar akirtima me ua deragham. ³Egha a me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, koma siotin ia gin daghuamin tam inian marki. ⁴Eghti dipenir ia aven zuir manam, anarira iki, mangiva nguibar kam ategh mangi. ⁵Eghtima gumaziba ia gifueghan koghtima, dughiar ia men nguibam ataghraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghtima me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir pu.”* ⁶Ezima Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, akar aghuim akurava egha arimariar gumazibar kirima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara (Matyu 14:1-2 ko Mak 6:14-16)

⁷⁻⁸Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, maba ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima Herot bar nighnizir aviribagh ami. ⁹Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin frim atu. Tina, bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi (Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Jon 6:1-13)

¹⁰Ezima Iesusin aposelba uamategha izeghava, bizir me amizibar gun a migei. Ezima a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. ¹¹Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava egha an gin zui. Ezi Iesus me gifueghava me isava, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, eghava gumaziba ko amizibar arimariabar akiri. ¹²Bar guaratizimin Iesusin 12 plan aposelba a bagha izeghava a migei, “E gumaziba itir puvatizir danganamin iti. Egh, ni gumazamiziba me amadaghti me mangi danganir kam in itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, egh dagheba koma dakuamin danganiba buri.” ¹³Ezi Iesus men akam ikara, “Ia uari daghetaba me daningh.” Ezima me kamaghin migei, “E bar bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuningra iti. Egh e ua mangi gumazir avirir kam bagh

8:54: Lu 7:14, Jo 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10

9:5: Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 * **9:5:** (9:5) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham.

9:6: Mk 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo

dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar oteveggham.”¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.) Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimtima me 5 pla ten, 5 pla tenin, okuruabar dapighiri.”¹⁵ Suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia.¹⁶ Ezi Iesus bretin rubuzir 5 pla koma osir pumuning inigha kogha overiamin garava Afeziar Ekiam minabagha, egha bretta ko osirimning apirighava gumaziba ko amizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi.¹⁷ Ezima gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12 plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19 ko Mak 8:27-29)

¹⁸ Dughiar mamın Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, ezima a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”¹⁹ Ezima me an akam ikara, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezima marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.”²⁰ Ezima Iesus azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?” Ezi Pita an akam ikara, “Ni Godin Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 16:20-28 ko Mak 8:30-9:1)

²¹ Ezi Iesus migirigiari gavgavim suren gumaziba ganiga ghaze, ia nan gun tav mikiman marki.²² Egha kamaghin migei, “Gumazibar Otirim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mizekimin a ua dikavigham.”

²³ Egha a bar moghira me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim zurara a gisaghpuh nan gin izi.²⁴ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghisi nighnighiti, an ikirimirim givaghham. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.²⁵ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuraghham? Bar puvati.²⁶ Tina nan ziam ko nan akar aghuimin gun mikiman aghumsighti gin Gumazibar Otirim uan afeziamin boroghin ikeghiva an Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham.²⁷ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, lan tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

Iesusin mikarzim igharagha gari
(Matyu 17:1-13 ko Mak 9:2-13)

²⁸ Ezi Iesus bizir kabav kemezi, 8 plan dughiaaba givazima, a gin Pita, Jon, koma Jems inigha me a ko ghua, God ko mikimasa mighsiar mamın pin ghi.²⁹ Ezima a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha gari. Ezima an korotiaba bar ghurghurighava egha onimarimin min taghtasi.³⁰ Gumazir pumuning, Moses koma Elaija,³¹ aning Afeziar Ekiamin

9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 **9:19:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **9:20:** Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 **9:22:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **9:25:** Mt 16:26, Mk 8:36 **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33

angazangarimin aven ikiava, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghragham koma bizir a Jerusalemın damuamin bizibav gei. ³² Pita uan namakanning ko dakuasava ami, egha me oseghava, egha Iesusin angazangarir gavgavimın ganigha egha uaghan gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti.† ³³ Ezima gumazimning ane ataghrazima Pita kamaghın Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mikezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam miğiava a uabi migirigiari a mikemezir kam gifozir puvati.)

³⁴ A miğiavıra itima, ghuariar mam otogha me avara, ezima me ghuariamin aven ghuava bar atiatingi. ³⁵ Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghın miği ghaze, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anariram oragh!” ³⁶ Ezima tiarir kam mikemegha gıvazima me Iesusin garima a uabira iti. Ezima Iesusin suren gumaziba bizir me ganizim me an gun gumazitam mikemezir puvati.

*Otarir mam, duar kuram a gapazazima Iesus a batoke
(Matyu 17:14-23 ko Mak 9:14-32)*

³⁷ Egha me amimizaraghın mighsiam ategha izaghirima gumazamizir avirim a bato. ³⁸ Ezi gumazir mam men torimın ikia dei, “Tisa, ki ni gakaghori, nan otarir bar vavira iti, kamaghın ni an ganigh. ³⁹ Duar kuram an aven ikiava a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamın otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikiava bar pazava a gamuava, egha anetaghrazir puvati. ⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh akaghori. Ezi me a damuan ibura.” ⁴¹ Ezi Iesus kamaghın ikara, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiar manmaghın ia ko ikiava egha ian osımtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ⁴² Ezima otarim izavıra itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girighava uam aguava egha puv nisi. Ezima Iesus duar kuram a batoghezima a borim ataghizima a dera. Ezi Iesus a isava uam an afeziar ganingı. ⁴³ Ezima gumazamiziba bar Godin gavgavimın ganigha egha digavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, ⁴⁴ “Ia deraghvıra na baraghtıma, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazibar Otarim isıva gumazir kurabar dafarim darıgham.” ⁴⁵ Ezima me migirigiari kamın mingarim gifozir puvati. A men modo, ezi kamaghın amizima me a gifozir puvati. Egha an azangsıghan atiatingi.

*Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5 ko Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Ezima Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghadogha egha ghaze, tina men dapanimın ikiam. ⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fo, egha a borim inizima an an mın tughav iti. ⁴⁸ Egha a kamaghın me migei, “Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghın a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimın akurvasi. Kamaghın amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

9:32: Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 † **9:32:** (9:32) Bizir otozir kam ti dimagarimin oto.
9:35: Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 **9:44:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20

Tina ian apanim gamir pu, a iananav
(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.” ⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a iananav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın zui (Sapta 9:51-19:28)

Samaritan gumaziba Iesus nguibamin izan me an aghua

⁵¹ Ezima God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemın mangasa nighnzim gamigha iti. ⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mamın a bagha bizibar akirasa ghue. ⁵³ Ezima gumamazir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalemın zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua.† ⁵⁴ Ezima suren gumazimning, Jems koma Jon bizir kabar ganigha, egha an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godın Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighriva gumazibar isigham.” ⁵⁵ Ezima Iesus raghava aningın atari. ⁵⁶ Egha me nguibar igharazimın ghue.

Iesusın gin mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko tuavimın zuima, gumazir mam Iesus migei, “Nguibar manam ni an zui, ki nin gin mangam.” ⁵⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otaram danganir dakuamiba puvati.” ⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gin izi.” Ezima gumazim an akam ikara, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” ⁶⁰ Ezi Iesus a migei, “Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi. Egh ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamın akam akunam.” ⁶¹ Ezima ua gumazir mam Iesus migei, “Ekiam, ki nin gin mangam. Egh ni faragh nan amamangatightima ki mangiva uan adarazir ganika.” ⁶² Ezi Iesus a ikara, “Tav itazim kuazagh egh a gin ganan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ingaran kogham.”

10

Iesus 72 plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

¹ Egha bizir kabar gin Ekiam 72 plan gumazir igharaziba misevegha egha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba koma danganir a mangasa nighnzibar me amadi.* ² Egha a kamaghin me migei, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimın iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamın aviriba puvati. Kamaghin, ia azenir kamin ghuavimın azangsighti, a ingangarir

9:49: Nam 11:28, Mk 9:38 9:50: Mt 12:30, Lu 11:23 9:51: Mk 10:32, 16:19 9:53: Jo 4:9

† 9:53: (9:53) Samaritan gumamaziziba, me Gerasen Mighsiamın uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemın nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samaritan gumamaziziba ghaze, Judaba deravira Ekiamın ziam fer arazimın gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusın akurvaghan aghua. 9:54: 2 Kin 1:9-16 9:61: 1 Kin 19:20

10:1: Mt 10:1, Mk 6:7 * 10:1: (10:1) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. 10:2: Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1

gumaziba amangtîma, me an azenimîn mangî, dagheba iniam. ³ Ia mangî! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimîn iti moghîn ia amadazi ia zui. ⁴ Eghîva dagiaba azuir mîtarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimîn ia batoghîva dughiam ia daningti, ia ikaraghan marki.

⁵ “Eghîva ia dipenitamîn aven mangî egh faragh kamaghîn mikim suam, navir amirizim ia ko iti. ⁶ Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. puvatightîma ian navir amirizim ua ia bagh izegham. ⁷ E fo, ingangarir gumazim uan ivezim isi, kamaghîn ia dipenir kamîn aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Eghîva dipenir mamîn ikegh mamîn mangan marki.

⁸ “Eghîva ia nguibar ekiamîn aven mangightîma me ia inigh, egh me tizim ia ganingî, ia puram anemi. ⁹ Egh ia arimariar itibar amightîma da deraghtîma, kamaghîn me mikemegh, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghîra ize. ¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekiatamîn aven mangitîma, me ia inighan koghtîma, tuavir dozibar aven mangî egh mikim suam, ‘Ian nguibar ekiamîn nguaziba en dagaribar poghezi, e a da disî, eghti ia kamaghîn ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati.’ ¹² Ezi ki ia migei, Godîn Kotîn Dughiamîn, osimtîzir nguibar kam iniamîn, an osimtîzir Sodomîn nguibam iniamim gafiragham.”

Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar kuvigham (Matyu 11:20-24)

¹³ Egha Iesus ghua migia uan 72 plan gumazibav gei, “Ia Korasinîn nguibamîn itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamîn itir adarazi, iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairîn nguibam ko Saidonîn nguibamîn ghua, mirakelîn ki amiziba men tongîn dagh amighai, Tair ko Saidonîn itir darazi ti fomîra navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava agura, egha uan arazir kamîn uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ¹⁴ Godîn Kotîn Dughiamîn, osimtîzir ia iniamim, an osimtîzir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ¹⁵ Ezi ia Kaperneamin nguibamîn itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godîn Nguibamîn ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helîn avimîn magiram.

¹⁶ “Tina ia barasi uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72 plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezîma 72 plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghîn migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mîrara zui.” ¹⁸ Ezi a me ikara, “Ki Satanin garima a ira onîmarimîn mîn Godîn nguibamîn tagha gîfa. ¹⁹ Ezîma ki gavgavim ia ganigha gîfa eghti ia kuruziba ko tuighiakaba gisîn daruva da dikîva, egh uan apanibar gavgavim a gîvaghâ. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham. ²⁰ Eghti duar kuraba ian akam mîrara ghuzir bizim gakongan marki. Ian ziaba Godîn Nguibamîn aven osirizir bizim baghîva akong’.

10:3: Mt 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27
10:10-11: Ap 13:51 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27

*Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27 ko 13:16-17)*

²¹ Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongeghava migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami."

²² Egha Iesus ua kamagh migei, "Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo." ²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba dar gari, kamaghin ia bar akongegh!"

Samaritan gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵ Ezi dughiar mam Judan arazibagh fozir gumazir mam dikavighava Iesus gifarasa purama an azara, "Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?" ²⁶ Ezi Iesus a ikara, "Akar manam Moses Osirizir Arazimin akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?" ²⁷ Ezi an a ghaze, "Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uaghan bar uan gavgavim ko uaghan bar uan nighnizimin, uan God gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." ²⁸ Ezi Iesus an akam ikara, "Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

²⁹ Ezi a gumazibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, "Ezi tina nan namakaba?" ³⁰ Ezima Iesus an akam ikaragha ghaze, "Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba sueghava, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti." ³¹ Ezima ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui. ³² Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnagha an gara a gitagha zui. ³³ Ezima Samaritan gumazir mam, iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. ³⁴ Egha an a bagha ghua wain ko boreman an duaba ruegha egha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, egha a inigha ghua daguir dipenir mam in aven ghugha egha deraviram a gami. ³⁵ Egha amimizaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, 'Deragh an gan eghti dughiar ki uamategham, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba ki da ikaragham.'

³⁶ "Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizegizir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?" ³⁷ Ezi Judan arazibagh fozir gumazim a ikara, "Gumazir an apangkuvizim." Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni mangiva kamaghira damu."

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

³⁸ Eghava Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin izavira ikiava egha nguibamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta an diazima an an dipenimin ghu. ³⁹ Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. ⁴⁰ Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza egha an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!” ⁴¹ Ezi Ekiam a ikara, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha egha da bagha muriam ni dighori. ⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam gumazitam a dama a iningham kogham.”

11

Iesus God ko migeir arazibar men sure gami (Matyu 6:9-15 ko 7:7-11)

¹ Dughiar mam Iesus danganir mamin ikia God ko migei. Egha a givazima, an suren gumazir mam a migei, “Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi moghin.” ² Egha Iesus kamaghin me migei, “Ni God ko mikimiva, kamaghin mikim:

‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.
Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ Ni dughiaba meng en dagheba vaghvagh e daning,
dughiar zurara apir dagheba e daningigh.

⁴ Ezi tina arazir kurabar e gami, e men arazir kuraba gin amadi.
Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba gin amadagh.

Egh e ateghti, e osimtizar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damighan kogham.’ ”

⁵⁻⁶ Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva, egh kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷ “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma aku. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’ ⁸ Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir pu, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian, an aghuagha egha dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ¹⁰ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Eghti gumazir itiam gafughagham, God a bagh akuigham.

¹¹ “Egh ian boritam uan afeziam osiriba bagha an azangsightima, eghti a kuruzitam a danigam, o? ¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a tuighakam a danigam, o? ¹³ Ia afeziar arazir kurabagh

amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egha ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.”

*Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari
(Matyu 12:22-30 ko Mak 3:20-27)*

¹⁴ Ezi Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim a batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezima gumazamiziba digavir kuram gami. ¹⁵ Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”* ¹⁶ Ezi marazi Iesus basamasa egha ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighriti, e an ganigh fogham.” ¹⁷ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha me migei, “Kantrin tamin gumaziba uari tuiragh uari uariv soghiva egh men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. ¹⁸ Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azaragha ghaze, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? ¹⁹ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁰ Eghti ki Godin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. ²¹ Eghti gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. ²² Eghti gumazitam bar gavgavigh a gafiragh a ko uaning misogh, egh a gafiragh, egh an midorozir bizir a gami a gavgavigha ikia misoziba inigh, mangi da tuiragh a da isi gumazir igharazibar aningam. ²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

*Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar ikuratam gumazitam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ ²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. ²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizim gumazamizibar torimin ikia dia migei, “Amizir kam ni Afeziar oteba ni ganidi, a bar akongegh.” ²⁸ Ezi Iesus a ikara, “Ezi tina nan bateziamin akam baragha egha an gin zui, a bar akongegh.”

11:15: Mt 9:34, 10:25, 12:24 * **11:15:** (11:15) Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:20:** Kis 8:19 **11:22:** Kl 2:15 **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25

*Mirakelin azangsizim
(Matyu 12:38-42 ko Mak 8:12)*

²⁹ Ezima gumazamiziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam me danigan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamın ganam. ³⁰ Kamaghin amizi, Jona nguibar ekiam, Niniven gumazamiziba arazim men aka, ezi kamaghira Gumazibar Otirim datirighin itir gumazamiziba arazim men akagham. ³¹ Fomira Seban Amizir Atrivimin nguazir kamın saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimın akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Amizir Atrivim tugh datirighin itir gumazamiziba arazir kurabar gun mikimam. ³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Nineven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

*Nin damazimning mikarzimın angazangarim
(Matyu 5:15 ko 6:22-23)*

³³ Ezi Iesus ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a isava itarir ekiamin aven amadazi pu. Puvati, anesi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam. ³⁴ Damaziba, da lamın min namnamın angazangarimin min iti. Egha damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizifa. Eghti nin damazim ikuvightima, nin namnam, mitatem anevargham.† ³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, angazangarim nin itim, mitarmem an epazagham. ³⁶ Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, eghti mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamın angazangarim ni gisirazi moghin.”

*Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami
(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 20:45-47)*

³⁷ Ezima Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasava an gighamizima, ezi Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera. ³⁸ Ezi Farisi garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Farisiba, ia kapba ko itariba azenan da rua da zue, ezi ian aven navir averiaba bar kufi. Okimakiam koma arazir kuraba, ia dagh ami. ⁴⁰ Ia bar gumazir onaniba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? ⁴¹ Eghti ia bizir itaribar aven itiba isiva gumazir onganaraziba me daning, eghti biziba bar ian zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia uan azenibar itir zuravariba tongira da tuiragh, egh akuaba isi God daning. Egha ia Godin arazir aghuim ko a gifongezir arazim ataghrasi. Egha ia arazir kabar amusa gavgavigh, egh uaghan arazir maba ataghragan kogham. Kamaghin amizi ia bar kuvigham!

11:29: Mt 16:4, Mk 8:12 **11:30:** Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:34:** Mt 6:22 † **11:34:** (11:34) Israelba kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighi, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23

⁴³“Ia zurara God ko miġeir dipenibar dabirabir danganir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

⁴⁴“Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Eghti gumaziba me gisin daruam. Egh Godin damazimin zueghan kogham. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham!”

⁴⁵Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam a ikara, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶Ezi Iesus a ikara, “Ezi ia Judan arazibagh fozir gumaziba, ia gumazamiziba osimtiziba me garizima me da ateran ibura. Ezima ia uari, uan dafaribar men akuragh bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham! ⁴⁷Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi ia bar ikuvigham! ⁴⁸Ezi ia arazir kam gumazibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi da ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami. ⁴⁹Bizir kam bagha, Godin fofozim kamaghin miġei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghtima igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’ ⁵⁰Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghira, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darasi, men ivezim iniam. ⁵¹Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin tughia iza Sekaraiian dughiam. Gumazir kam, Sekaraiia, me ofan danganim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia miġei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵²“Ia Judan arazibagh fozir gumaziba Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvati. Egha aven mangamin gumazibar tiar akam apiri.” ⁵³Egha Iesus danganir kam ataghrizima, Judan arazibagh fozir gumaziba koma Farisiba, me akar kurabar a miġei. Egha azangsizir aviribar a gami. ⁵⁴Egha an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan

(Matyu 10:26-27)

¹Ezi dughiar kam in gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghughava a gamizima a bar buiz moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. ²Bizir tizir mongeziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumaziba dagh fogham. ³Ezi bizir ia aminir birimin mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezima bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me dipenibagh isin tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating

(Matyu 10:28-31)

⁴ Egha Iesus ghua kamaghin miġei, "Nan namakaba, ki ia miġei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Egh me ġin ua bizitam damighan kogham. ⁵ Ezi, tinarama ia an atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, ġin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia miġei, ia Godin atiating. ⁶ Ezi ia fo, gumazim kuarazir dozir 5 pla 2 toearama dagh ivese. Ezi God men tav bakinighnizir puvati. ⁷ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia ġifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekefe, egha dagh afira."

*E Iesusin ziamin aghumsighan kogham
(Matyu 10:32-33 ko 12:32 ko 10:19-20)*

⁸ Egha Iesus ghua kamaghin miġei, "Ki ia miġei, Gumazir manam gumazimizbar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. ⁹ Eghti gumazitam gumazimizbar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. ¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam ġin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God an arazir kurar kam, a ġin amadaghan kogham. ¹¹ Me ia inigh God ko miġeir dipenibar mangam. Egh gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itubar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam? ¹² Dughiar kamra Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam."

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumazimizbar torimin ikia kamaghin Iesus miġei, "Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh." ¹⁴ Ezi Iesus a ikara, "Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa, na misefe?" ¹⁵ Egha a me miġei, "Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabilirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati."

¹⁶ Eghava an akar isin zuir kam in me miġei, "Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. ¹⁷ Ezi a kamaghin uabi ġinighnisi, 'Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.'

¹⁸ "Egha a ghaze, 'Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. ¹⁹ Egh ki uabira uabi mikimam, "Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam."

²⁰ "Ezi God a miġia ghaze, 'Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra nin ikirimirim ki a inighti, naremegham. Eghti tina ni ua bagh arighizir bizir kabanagh iniam?'

²¹ "Ezi tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimningin onganarazibar amuti, bizir kam a bativam."

*Nighnizir aviribar amuan marki
(Matyu 6:25-34)*

²² Egha Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, "Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnigh, egh kamaghin azangan marki, e dagher manatam ramam, o e dipar manatam ramam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan nivafizim avam? ²³ Gumazimin ikirimirim, a daghebagh afira, ezi gumazimin namnam inibagh afira. ²⁴ Ia kotkotbar gan. Me dagheba opari puvatighava dagh eghuvir puvati, me dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian dabirabim bar kuarazibagh afira. ²⁵ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. ²⁶ Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnizir aviribagh ami?"

²⁷ "Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba itima an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ²⁸ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazul. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ²⁹ Egh ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. ³⁰ Nguazir kamim gumaziba bizir kaba puv dagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. ³¹ Eghti ia faragh God atightima, a ian Atrivimin ikitima, ia an gin mangi. Eghti, a bizir kaba ia daningam."

*Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)*

³² Egha Iesus ghua kamaghin migei, "Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. ³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighorighiran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. ³⁴ Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam."

*Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)*

³⁵ Egha Iesus ghua kamaghin migei, "Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi, mamaghira iki. ³⁶ Egh mati gumazim uan otarim amir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughti me zuamiram a bagh tiam kuigham. ³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba, me daningsi, uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. ³⁸ Egh men gumazir

aruam dimagarir arizim, o aminim titim a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. ³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamın erara migei, o e bar moghira?” ⁴² Ezi Ekiam an akam ikara, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera. ⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi mikimam, ‘Nan gumazir ekiam dughiar ruarimin ikegh izam.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. ⁴⁶ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazir a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghtima an ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezima an a gamizir puvati. Eghti an ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an ekiam dughiar aviribar a ifozoregham kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezima tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

*Iesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge. ⁵⁰ Ki tighar rurir mam a iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin ki bar oseme, mangi dughiar kam otogham! ⁵¹ Ni ghaze, ki navir amirizim inigha nguazir kamın izi? puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. ⁵² Datirighin tugh mangi 5 plan amuiroghboriba dipenir tamın ikiv uari tuiragham, 3 pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3 plan apanimin ikiam. ⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamın apanimin ikiam. Amebam uan guivimin apanimin ikiam, eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Otarimin amuim uan pamın amebamin apanimin ikiam, eghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.”

*Iesus dughiar otivamibar gun migei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, "Ia ganti, ghuariam aruem magiramın amadagham anangtımıa, ia zuamıra suam, 'Amozim izam,' eghtıma a izam. ⁵⁵ Egh Sainain aminim vangtı, ia suam, aruem gan bar puvıra isiam. Eghtı an otogham. ⁵⁶ Ifavarır gumazıba! Ia overıam ko nguazımın otıvamın bizıbar gun mıkımasa fo. Manmaghın amızı, ia datırıghın otıvamın bizıbagh fozır puvatı?"

*Nı gumazır nı isı kot daraghasa mıgeım ko akabar kırıgh
(Matyu 5:25-26)*

⁵⁷ Egha Iesus mıgia ghua kamaghın mıgei, "Ezi ia uarı uarır azangsıghan aghua, bizır tızım a dera. ⁵⁸ Egh nın apanım nı inıgh mejıstretbar damazımın mangıtıma, nı a ko osımtızır kam akırısı tuavımın a mıkım ganıgh. Puvatıghtıma, a nı inıgh jasın damazımın mangam. Eghtı jas nı inıgh polısın dafarım datıghtıma polıs nı isı kalabuzıam datıgham. ⁵⁹ Kı nı mıgei, nı azenım gırıghan kogham, kamaghıra ikı mangı nı ıvezım bar anetıgh azenım gıram."

13

Gumazıba navıbagh ıraghan kogh arımıghregham

¹ Ezi dughıar kamın gumazır maba ikıava Galılın gumazıbar gun Iesus mıgei, Pılalıtın mıdorozır gumazıba me mısoğhezıma men ghuzıba God bagha tuer asızıbar ghuzıba sara verevere. ² Ezi Iesus men akam ikara, "Galılın gumazır kaba kamaghın arıaghire. Kamaghın amızıma ia ghaze men arazır kuraba Galılın gumazır ıgharazıba bar men arazır kurabagħ afıra? ³ Ezi kı guızbangıra ia mıgei, bar puvatı! Egh ia navıbagħ ıraghan koghıva, ia uaghan bar arımıghregham. ⁴ Egh ia uaghan bizır kam gınıghnıgh, 18 plan gumazır Siloamın dagıar dıpenım dıpırıgha me mısoğhezıma me arıaghire. Ezi ia ghaze, men arazır kuraba bar Jerusalem ıtır gumazıba men arazır kurabagħ afıra? ⁵ Ezi kı guızbangıra ia mıgei, bar puvatı. Ezi ia navıbagħ ıraghan koghıva, ia uaghan bar arımıghregham."

⁶ Ezi Iesus akar ısın zuır kamın me mıgei, "Gumazır mam temer fıgh uan wainın azenımın anekaragħa egha ghuava ovızıba bagħa an gara tamın apızır puvatı. ⁷ Egha a wainın azenımın garır gumazım kamaghın a mıgei, 'Kı 3 plan azenıbar arua ızava fıghın ovızıba bagħa garava avenge, da bar puvatı. An okegh! Manmagħ sua a puram aghıı?'

⁸ "Ezıma a kamaghın a mıgei, 'Ekıam aneteghtıma, an azenır tam uam an ıkıtıma, kı an povımın nguazıba a darıghtıma a dagher aghuıba inıam. ⁹ An azenır munamın beghtı, deragħam. Puvatıghtıma nı na mıkemeghtıma kı an okegham.'

Iesus amızır akırır kuram akırızı, a ua dera

¹⁰ Egha Iesus Sabatın dughıamın God ko mıgeır dıpenır mamın sure gamı. ¹¹ Ezıma amızır mam 18 plan azenımın duar kuram an akıragħarım gamızıma an avıraghavıra ikıava bar uabı amınava avenge.

¹² Ezi Iesus an apıghava an dıazıma an ada zuıma, a kamaghın a mıgei, "Amızım, nın arımarıam nı atakı." ¹³ Egha uan dafarımning a gısın atızıma, a zuamıra uabı amınegħa tugħa, Godın zıam fe.

¹⁴ Iesus Sabatın amızım akırızıma a dera, ezi bizır kam bagħa God ko

migeir dipenimîn garir gumazim atarava, egha a kamaghîn gumazamizibav gei, "Ingangarir dughiar 6 pla iti, egh ia dughiar kabar izitîma, a ian arîmariaba akiram. Egh Sabatîn dughiamîn ia izan marki."

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikara, "Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatîn dughiamîn uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganîdir puvati?" ¹⁶ Kamaghîn amizi, amizir kam an Abrahamîn ovavim, Satan 18 plan azenir kabar a ike. Ezi kamaghîn amizîma ki Sabatîn dughiamîn a firighî a deragham."

¹⁷ Egha a kamaghîn mikemezîma, an apaniba bar moghîra aghumsiki. Ezîma gumaziba ko amizîba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

Mastetîn ovizir akar isîn zuim
(Matyu 13:31-32 ko Mak 4:30-32)

¹⁸ Egha Iesus gumazamizibar azara, "God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam?" ¹⁹ A mastetîn ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimîn an ekarazîma, an aghua ghuava temem gava. Ezîma kuaraziba an aguabar mikonibagh ami."

Yisîn akar isîn zuim
(Matyu 13:33)

²⁰ Eghava Iesus ua gumazamizibar azara, "Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamîn akar isin zuim mikimam?" ²¹ A yisîn min ami. Amizir mam yisîn muziarî mam inigha, flauan dramîn ekiamîn itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui."

Tiar akar asuvîrizim
(Matyu 7:13-14 ko 7:21-23)

²² Egha Iesus Jerusalemîn ghuava nguibar ekiaba ko dozibar bar gumazamizibar sure gamua zui. ²³ Ezi mav an azara, "Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?"

²⁴ Ezîma a kamaghîn me migei, "Ki ia migei, avîriba tiar akar asuvîrizir kamîn aven mangîva avegham. Ezi kamaghîn amizîma ia gavgavigh tiar akar asuvîrizir kamîn dirighîva aven mangî. ²⁵ Eghti dipenimîn ghuavim dikavigh tiam asaraghtîma. Ia azenan ikîva tiam misogh dimîva avegh suam, 'Ekiam, e bagh tiam kuigh.' Eghtîma a kamaghîn ian akam ikaragham, 'Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?'

²⁶ "Eghti ia kamaghîn mikimam, 'E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezîma ni tuavibar en sure gamî.'

²⁷ "Eghti a kamaghîn ian akam ikaragham, 'Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!'

²⁸ "Egh ia, Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godîn akam inigha izir gumaziba me God Bizibagh Ativamin Dughiamîn aven ikitîma ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikîva bizir kam bagh azîva atarîba kuskugham. ²⁹ Egh gumazamizir avîriba nguazimîn mîkebaba bar dar ikegh izîva God Bizibagh Ativamin Dughiamîn isam bagh uan danganîba iniam. ³⁰ Ia oragh, gin itir gumaziba me faragham, eghti gumazir farazîba me gin ikiam."

Iesus Jerusalemîn apangkufi
(Matyu 23:37-39)

³¹ Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a miġei, "Herot ni misoghasa. Kamaghin amizima ni nguibar kam ategh igharagh mangi."

³² Ezi Iesus men akam ikara, "Mangi afiar ifarir mam mikemegh, 'Ni oragh, ki datirighin ko gurmizaraghan duar kuraba batoghiva egh gumazibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim a givam.'" ³³ Ezi ki ia miġei, Godin akam inigha izar gumazitam Jerusalem in azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurmizaraghan ko zuerimin mangvira ikiam."

³⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, "Oio, ia Jerusalem in adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izar gumaziba misozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁵ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki. Ezi ki guizbangira ia miġei, ia uan nan ganan kogham kamaghira iki mangi dughiar ia suam, 'God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!'"

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezima dughiar kam gumazimiziba bar deraviram an gari. ² Ezima an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti. ³ Ezi Iesus Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba men azara, "Moses osirizir araziba, da Sabatin gumazimizibar arimariaba ghuamaghasa amamangatizi, o puvati?" ⁴ Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu. ⁵ Ezi a men azara, "Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiam mozirpamin a girightima, eghti ni zuamira a gekuigham, o puvatigham?" ⁶ Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kam in me miġei, ⁸ "Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba. ⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, 'Ni uan misiam gumazir kam daningigh.' Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham. ¹⁰ Kamaghin dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, 'Roroam, danganir aghuir pin itimin mangi.' Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. ¹¹ Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan iniam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Godin ikarvazim o gumazimin?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim miġei, "Ni isam damuva, egh uan roroaba, aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, me dighan marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghtima, kamaghin ni uan ikarvazim uamategh a inigham. ¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko

damazir kurabar diagh. ¹⁴ Eghti God arazir aghuim ni damigham. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizim, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin deraziba ua dikavamin dughiamin a iniam.”

*Isar ekiamin akar isin zuim
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Egha Iesus ko dakozimin itir gumaziba men mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesusin migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam ramamim, a bar akongegham.” ¹⁶ Ezi Iesus a ikara, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagh bizibar akirava gumazir avirimin dia. ¹⁷ Isam azuir dughiamin isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar dar akirigha gifa, kamaghin amizima ia izi.’

¹⁸ “Ezima me bar moghira mangan aghuaghava uan dimdiam ava migirigiari ifavaribagh ami. Egha farazim kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’ ¹⁹ Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10 plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’ ²⁰ Ezi kamaghira gumazir mikezim a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghin amizi ki izan kogham.’

²¹ “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’ ²² Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezir moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’ ²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi bar tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka. ²⁴ Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamın dagher tam rameghan kogham.’”

*Faragh deravira nighnighiva Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Ezi gumazir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei, ²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham. ²⁷ Eghiva tina uan ter ighuvim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazimin otoghan kogham.*

²⁸ “Tan tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham? ²⁹⁻³⁰ Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

14:14: Jo 5:29 **14:15:** Lu 13:29, MAA 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:24:** Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 * **14:27:** (14:27) Ni akar Matyu 10:38in itimin gan.

³¹ “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausen gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausen gumaziba gafiragham, o puvatigham?’” ³² A misoghan buraghiva, egh atrivim saghuiamira ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. ³³ Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.”

Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13 ko Mak 9:50)

³⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ategh egh manmaghin ua uan singtizim iningham?” ³⁵ An obarir nguazim ko bulmakubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovegezimin akar isin zuim
(Matyu 18:12-14)

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. ² Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.” ³ Ezi Iesus akar isin zuir kam in me migei, ⁴ “Ian tav 100 pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99 pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovegezim buri mangi, an apighivira givagham?” ⁵⁻⁶ Egh anan apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovegezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’ ⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99 plan derazir gumazir kabagh afragham. Gumazir kuram a navim girazi ezi 99 pla gumaziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.”

Dagi ar ovegezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Egh amizitam 10 pla wan Kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighivira givagham. ⁹ Egh an apigh, egh uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovegezir wan Kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’” ¹⁰ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti. ¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migei, ‘Afeziam, ni ga bagha tuirazir biziba nananaba na daningigh.’ Ezi aningnin afeziam uan biziba aning bagha da tuira.

¹³ “Ezi a mong gin uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mam in ghua. Egha nguibar kam in ikiava pura tintunimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. ¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, ezi nguibar

a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. ¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamın itir gumazir mamın ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuagh api. ¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizi puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin ingangarir gumaziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh mitiriam bangin aremegham. ¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, ‘Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. ¹⁹ Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.’” ²⁰ Egħa a dikavigha uan afeziam bagħa zui.

“Ezi a sagħon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egħa an a bagħa ivegha ghua uan agharimningin a muigha an tori.

²¹ “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’ ²² Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, egh dagarir asuaba a daghuigh! ²³⁻²⁴ Nan borim ovegha ua iti. Egħa ovegezi e uam an api. Kamaghin ami, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egħa me a givarvara isam gami.

²⁵ “Ezi dughiar kamın otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ighiabagh amua izi ighiam gami. ²⁶ Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamın diagħa an azara, ‘Marazi tizim gami?’ ²⁷ Ezi a an akam ikara, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezi puvatigha deravira ikiava uamatenge. Kamaghin, nin afeziam a bagħa bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

²⁸ “Ezi an otarir ekiam atarava dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti. ²⁹ Ezi a uan afeziamin akam ikara, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin ikia pura nin ingara, egħa nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizi puvati. ³⁰ Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba a givagħa izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagħa a misoke!’ ³¹ Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. ³² Nin dozim ovegha ua dikafi. Egħa an ovegezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagħ isam gamuava ivarvari.’”

16

Gumazir fozozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

¹ Egħa Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamın dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. An ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’ ² Ezima an an diazima an aven ghuzima an an azangisi, ‘Ni bizir tizim gamizima ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akınafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagħ ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’

³ “Ezima gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsighan aghumsiki. ⁴ Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumaziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.’

⁵ “A fo, gumazir maba pura gumazir ekiamin biziba da ini, me tighar an biziba ua da ikarvagham. Eghava a gumazir kaba vaghvaghera men deima me aven zui. Eghava a faragha zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ ⁶ Ezima a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800 pla dram wel ini.’ Ezima gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400in an osirigh.’ ⁷ Ezima a ua mavin azara, ‘Ezi ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezima a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezima a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

⁸ “Nguazir kamin gumaziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angazangarimin itir gumaziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, egha gumazir dapanir kurar kamin ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami.

⁹ “Ki ia migei, ia nguazir kamin daghar kuram gumazibar akuravagh me namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghtima, God ni inightima ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. ¹¹ Egh ia nguazir kamin daghar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningtima ia dar ganam? ¹² Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?

¹³ “Ingangarir gumazitam ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh egh tav gifuegham, o a tav baghvira iki egh tav akirim a gasaragham. Ia uaghara God ko dagiaba bagh ingaran kogham.”

*Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32 ko 19:9 ko Mak 10:11-12)*

¹⁴ Ezi Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. ¹⁵ Ezima a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”

¹⁶ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba koma Godin akam inigha izir gumazibar akam akura mamaghira ikia ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamin, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim kuri. Ezi gumaziba ko amiziba bar moghira dughiar kamin aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. ¹⁷ Nguazim koma overiam givagham. Eghti God osizirir arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

¹⁸ “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin ikiva mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Dughiar mam, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. ²⁰ Ezima an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangszir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. ²¹ Egh gumazir dagiaba avirasemezir kamin dagher otevíba dakozimin apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezima afaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangszim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezima enselba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezima gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezima me anefa. ²³ Ezi a helin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. ²⁴ Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangh.’

²⁵ “Ezima Abraham an dimdiam ikara, ‘Otarim, ni bizir kam giniri, ni angamra itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezima a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. ²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’

²⁷⁻²⁸ “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikara, ‘Ki aveghbuar 5 pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangszisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan marki.’

²⁹ “Ezima Abraham akam ikara, ‘Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba men iti. Ezi me men akaba baragh.’

³⁰ “Ezima an Abraham miġei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’

³¹ “Ezima Abraham kamaghin a miġei, ‘Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi, me mikimintima, me nighnizir gavgavimin an akabar ikian kogham.’ ”

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi (Matyu 18:6-7 ko 18:21-22 ko Mak 9:42)

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bizir gumazamizibagh amima me arazir kurabagh amiba. da guizbangira izam. Ezi gumazir dagh ami da otivim, a bar kuvigham. ² A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti, kamaghin deragham. ³ Kamaghin amizima ia deravira uari bagh gan.

“Eghiva nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Eghti a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. ⁴ Eghiva a 7 plan dughiaabar arazir kurabar ni damighiva, egh 7 plan dughiaabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ ni an arazir kuraba da gin amadagh.”

Iesus nighnizir gavgavim arazim migei

⁵ Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damightima an ekefegh!” ⁶ Ezima a kamaghin me migei, “Egh ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asighiva egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.” *

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. ⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami. ⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. ¹⁰ Ezi ia uaghan, God damuasa ia mikemezir biziba bar dagh ami, egh suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami.”

Iesus 10 plan gumazir lepa itibar kirizima me ua dera

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem ghuava, Samaria koma Galilin Distrighin tizimin zui. ¹² Ezi a nguibar mamn aven zuima, 10 pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikiava, [†] ¹³ tiarir arozimin an del, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.”

¹⁴ Ezima a men apighava, kamaghin me migei, “Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh.” Ezima me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera

¹⁵ Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin diava egha an ziam fe. ¹⁶ Egha Iesusin suemningin apengan irighava uan guam nguazim mituaghava, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki 10 plan gumazir kaba akiris ti, o puvati? Ezi 9 pla managh iti? ¹⁸ Ezi Judan gumazitam ua iza, a Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin izezim uabira izava Godin ziam fe.”

¹⁹ Eghava a kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizima, ni dera.”

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam (Matyu 24:23-28 ko 24:37-41)

²⁰ Dughiar mamn Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mana dazoghin izam?” Ezima Iesus men akam ikara, “Ia orasi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraziba ia uan damazibar an ganighan kogham. ²¹ Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham suam,

17:5: Mk 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 * **17:6:** (17:6) Mastetin ovizim, a bar sufi.
17:8: Lu 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4
17:12: Wkp 13:46 † **17:12:** (17:12) Lepan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar ofti. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 **17:19:** Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17

'A kara,' o 'A muna.' Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti."† 22 Egha Iesus uan suren gumazibav gei, "Dughiam izitima ni Gumazibar Otariam izamin dughiam a bagh gansi damuva avegham. 23-24 Gumaziba ia mikimam, 'Ara muna!' o 'Ara kara!' Ezi ia fo, Gumazibar Otariam izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangariba bar overiamin ruaghatvimning uagharam aningin tagham. Eghti ia ivemari v men akaba gin mangan marki. 25 Egh a faragh bizir aviriba bagh mizazim iningham. Eghtima datirighin dughiar kam in itir gumaziba an aghuaghham.

26 "Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan kamaghin Gumazibar Otariam izamin dughiamin otivam. 27 Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiam. Ezima aperiam izava bar me kuavareme.

28 "Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. 29 Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim koma dagiar isiba amozimin min overiamin ikegha suaghira izaghira bar moghira me kuavareme.

30 "Gumazibar Otariam azenimra izighramin dughiam biziba uaghan kamaghiram otivam. 31 Eghti dughiar kam in ni tina uan dipenimin avughsizir danganim ikiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizir tam bagh nguibamin mangan marki. 32 Ni Lotin amuim ginighnigh! 33 Ezima tina uan mikarzim geghufi, an aremeham. Ezi tina na bagha uan mikarzim anataki, a gin deraghvira ikiam. 34 Ki ia migei, dimagarir kam in taning uaning inigh misiar vamira dakutima, God tav inighiva tav ategham. 35-36 Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righrightima, God tav inighiva tav ategham."§ 37 Ezi me an azara, "Ekiam managhira?" Ezima a men akam ikara, "Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvaghham."

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

1 Egha Iesus akar isin zuir mam in uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amiraghan marki.

2 Egha a kamaghin migei, "Nguibar ekiar mam in aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvati. Egha gumazibagh nighnizir puvati. 3 Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kam in iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagha zurara izava a migei, 'Ni kotiam in nan akuragh.'

4 "Ezima dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Eghava abuan a uabira uabi migei, 'Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gumazibagh nighnizir puvati. 5 Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira.

† 17:21: (17:21) Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragha ghaze, "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti." 17:22: Mt 9:15, Jo 17:12 17:25: Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 17:26: Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 17:27: Stt 7:6-24 17:30: 2 Te 1:7 17:31: Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 17:32: Stt 19:26 17:33: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 17:34: Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 § 17:35-36: (17:35-36) Baibelin fozozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, "Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aning in tav inigh egha tav ategham." Ni deragh foghsi, Mt 24:40 in gan. 17:37: Jop 39:30, Mt 24:28 18:1: Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 18:5: Lu 11:7-8

Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham! ”

⁶Egha Iesus migia ghaze, “Ia jasin kuramin migirigiam baragh. ⁷Ezi Godin inabaziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagha iza a da akiram, o puvatigham? A me ataghraghti me pura mangam? Bar puvati. ⁸Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragham. Kamaghin amizima, Gumazibar Otarim uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgvam an ikiam, o puvati?”

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹Gumazir mabara uarira uan ziaba fava egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamagh amir gumaziba bagh akar isin zuir kam gami, ¹⁰“Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim. ¹¹Ezi Farisin gumazim dikavigha tugha uabira ua bagha God kamaghin a migei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha martiar amiziba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isi gumazir kamin min amir puvati. ¹²Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghrasi. Egha bizir ki isiba, ki tongira da tuiragha uaghan ni ganidi.’ ¹³Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!’ ¹⁴Kamaghin amizima ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin deragha egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi (Matyu 19:13-15 ko Mak 10:13-16)

¹⁵Ezi gumazamiziba borir doziba Iesus dafarimning me darighasa, me inigha izi. Ezima an suren gumaziba kamaghin ganigha egha men atari. ¹⁶Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima a migia ghaze, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima me na bagh izi, egh men anorogghan marki. ¹⁷Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.”

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei (Matyu 19:16-30 ko Mak 10:17-31)

¹⁸Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” ¹⁹Ezi Iesus an akam ikara, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuimra. ²⁰Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin

18:7: MAA 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20

akaba baragh.' ” ²¹ Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” ²² Ezima Iesus kamaghin oregha, egha a migei, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi.” ²³ A biziba bar aviraseme, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme. ²⁴ Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, “Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! ²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!” ²⁶ Ezi marazi kamaghin oregha an azara, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” ²⁷ Ezi Iesus me ikara, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.” ²⁸ Ezi Pita a migei, “Ni ge, e bizir e itiba bar da ategha, nin gin ize.” ²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiamin bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, ³⁰ egh datirighin itir dughiar kam in God bizir aviriba me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

*Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 20:17-19 ko Mak 10:32-34)*

³¹ Egha Iesus 12 plan suren gumaziba inighava me uarira ikiava a me migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazibar Otarinin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham. ³² Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, eghiva a ifozoregh egh a misueghti an aremegham. ³³ Eghti dughiar mizezim a ua dikavigham.” ³⁴ Ezima an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingarim men monge, ezi me bar fozir puvati.

*Iesus gumazir damazir kuram gamizima, a gari
(Matyu 20:29-34 ko Mak 10:46-52)*

³⁵ Egha Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangsis. ³⁶ Egha an orazima gumamazir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim. ³⁷ Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.” ³⁸ Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarin, ni nan apangkufigh!” ³⁹ Ezi faragha zuiba me an atarava egha a migia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin ovavim, ni nan apangkufigh!” ⁴⁰ Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roghira izima, Iesus an azara, ⁴¹ “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikara, “Ekiam, ki ganasa ifonge.” ⁴² Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin

18:22: Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30
18:30: Mt 19:29, Mk 10:30 **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:38:** Mt 15:22
18:42: Lu 7:50, 17:19

akurazi, ni dera.” ⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezima gumazamiziba an ganigha, me uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

¹ Ezi Iesus Jerikon nguibamin ghuava, aneteghasa tuavimin zui. ² Gumazir mam nguibar kamın iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme. ³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimın tongin iti. Egha kamaghın a Iesusin garir puvati. ⁴ A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghın amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kamın oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghın Sakiusin migei, “Sakius ni zuamira izighiri. Datirighın ki nın dipenimin ikiam.” ⁶ Ezi a zuamira izaghrighava, bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.

⁷ Ezi gumaziba bar an ganigha, egha me kamaghın miğiava ngavamadi, “A ghua gumazir kuramin dipenimin iti.”

⁸ Me dipenimin ikiava, Sakius tughava, kamaghın Ekiam migei, “Ekiam, Ni oragh! Datirighın ki uan biziba bar da tuiragham. Egh taba ki gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazir tam gifaraghıva, an bizitam oke-meghıva, ki datirighın uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamın ovavim. Kamaghın amizi, datirighın God dipenir kamın gumazamiziba bar men akura. ¹⁰ Gumazibar Otarim, gumazir ovengeziba bagha ruiava men akurghasa ize.”

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10 plan akar isin zuim (Matyu 25:14-30)

¹¹ Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalemın boroghın itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghın amizima, an akar isin zuir mam me migei. ¹² A kamaghın me migei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuiamin mangasa, eghti me a damightıma an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izeghıva, men ganam. ¹³ A mangasa, a uan ingangarir gumazir 10 plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghın me migei, ‘Ia dagiar kaba inighıva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.’

¹⁴ “An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghın amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghın migei, ‘E gumazir kam en atrivimin otivan, e aghua.’ ¹⁵ Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam a gamizima an atrivimin otogha, egha gin uamatege. A uamategha izegha, kamaghın me migei, ‘Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghın nan dagiabagh isin dagiaba ini.’

¹⁶ “Ezima gumazir faragha zuim iza kamaghın migei, ‘Ekiam, ki nın 20 kina kamın dagiar ingangarim gamighava a gisin 200 kina ini.’ ¹⁷ Ezi atrivim kamaghın a migei, ‘Ni nan ingangarir gumazir aghuim, egha ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami,

kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10 plan ganam.'

¹⁸ "Ezima ingangarir gumazir igharazim iza migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamin dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.' ¹⁹ Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5 plan ganam.'

²⁰ "Ezi ingangarir gumazir mikezim iza migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki a isa inir avizimin a nomkezima, a kati. ²¹ Ki ni gifo, ni gumazir atarim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin ki nin atiati.'

²² "Ezima atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir atarim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi? ²³ Manmaghin amizima, ni nan dagiaba benk gatizi puvati, eghti ki uamategh iziva ua da iniva dagiataba a gisin ua da iniam?' ²⁴ Ezi a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, 'Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.'

²⁵ Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a 200 kina inigha gifa.'

²⁶ "Ezima a ghaze, 'Ki ia migei! Gumazitam bizir taba ikiti, ki aviritaba uam a danigham. Eghti gumazitam biziba puvatighiva, eghti bizir muziarim a itim, ki ada da inigham. ²⁷ Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me nan aghua, ia me inigh kagh iziva nan damazimin me misueghti me arimighregh.'

²⁸ Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalem ghuzim ghuavanadi.

Iesus Jerusalem otoghava Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29-21:38)

Iesus atrivimin min Jerusalem aven zui.

(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Jon 12:12-19)

²⁹ Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, mighsiam Oliv gisin. Egha uan suren gumazir pumuning amaga, ³⁰ kamaghin aningin migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. ³¹ Tav kamaghin guan azaragham, 'Gua tizim bagha donkin kam firi?', eghti gua suam, 'Ekiam ingangarim an iti.' "

³² Egha Iesus aning amadazima aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. ³³ Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningin azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?" ³⁴ Ezima aning kamaghin a migei, "Ekiam ingangarim an iti."

³⁵ Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera. ³⁶ A donki gaperagha zuima, gumamaziziba uan korotiar ruariba suava tuavim mighuari. ³⁷ A iza danganir tuavir Olivin mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. ³⁸ Me kamaghin

araghasi, “God uan ziamin atrivim amada! God deravira a damu! Navir amirizim Godin Nguibamın iti. Ia Godin ziam fi!”

³⁹ Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesusin migei, “Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!” ⁴⁰ Ezi a kamaghin migei, “Ki ia migei, me nimira ikitima dagiaba uari araghasam!”

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalemın boroghira iza, egha an gara a bagha azi. ⁴² Egha a kamaghin migei, “Jerusalem, ki kamagh sua, ni amua datirighin navir amirizimın bizibagh foghai. Kamaghin amizi, a datirighin nin modo. ⁴³ Dughiam iziti, eghti nin apaniba nguazir divazim ingarighti, a ni arughtima, ni arimangighan kogham. ⁴⁴ Eghiva ni Jerusalem me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh dipenimın ingarizir dagiatam, me aneteghti, a tam gisin keghan kogham.”

Iesus ivezir gumaziba ko biziba amadir gumaziba Godin Dipenim me batosi

⁴⁵ Egha a Godin Dipenir avizimın aven ghuava, biziba amadiba me batosi. ⁴⁶ A kamaghin migei, “God fomira Aisaian akinafarimın aven kamaghin osiri, ‘Nan dipenim God ko migeir dipenimra, ezi ia a gamizima, an okimakiar gumaziba modir danganimın mın oto.’”

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimın aven men sure gami. Ezima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. ⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghın iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara (Matyu 21:23-27 ko Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mamın Iesus Godin Dipenir avizimın aven ikiava, gumazamizibar sure gamuava akar aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan gumazir aruaba, me izava anakufa. ² Egha me kamaghin migei, “E mikemegh, ni gavgavir manamın bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?” ³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki uaghan azangizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumazibar ize?” ⁵ Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti, a kamaghin mikim suam, ‘Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’ ⁶ E suam, ‘An rurim gumazibar ize,’ eghti gumaziba dagiabar e ginivightima, e arighregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim.” ⁷ Egha me Iesus ikara, “E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimın, gun ia mikemeghan kogham.”

Wainın azenir gumazibar akar isin zuim (Matyu 21:33-46 ko Mak 12:1-12)

19:40: Hab 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:45:** Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:6:** Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29

⁹ Egha Iesus miġiavira ikia akar isin zuir kam gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti. ¹⁰ Egha wainin oviziba kuarir dughiamin a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir andizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misueghava anemadazima, a dafaribara uamatenge. ¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. ¹² Ezi a ua mizekim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

¹³ “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a misueghan kogham.’ ¹⁴ Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kam in ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeka. Eghti wainin azenir kam enanam.’ ¹⁵ Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egha Iesus ghua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuam? ¹⁶ A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim isiva igharazibar anigam.”

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migei, “Bar puvatigham!”

¹⁷ Ezi Iesus merara gara ghuava azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?”

‘Kar dipenir aknir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava?’

¹⁸ Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irighitima gumazir kam bar misarighregham.”

¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba Iesus bar kaghiram an suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi (*Matyu 22:15-22 ko Mak 12:13-17*)

²⁰ Egha me bar deravira a bagha garava, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamagh sua, me Iesusin migirigiar otevitamin an suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigam. ²¹ Ezi moga garir gumazir kaba an azangsis, “Tisa, e fo ni bizir aghuibav giava sure gamuava, ziabagh nighnizir puvati. Ni gumazamiziba Godin arazibar mirara guizbangira men sure gami. ²² Ni e mikim. E gavmanin dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?”

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha, egha a me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?” ²⁵ Ezi me kamaghin migei, “Sisar in ziam koma nedazim an iti.” Ezi a me migei, “Kamaghira ia Sisar in biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” ²⁶ Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me purama an migirigiabagh nighnighava nimira iti.

Aremezir gumaziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33 ko Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) ²⁸ Egha me Iesus kamaghin a migei, "Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamın aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatighıva aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimın ikiva a bagh boriba iniam. ²⁹ Ezi 7-plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. ³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mıkezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7 plan aveghbuaba bar ariaghregha, me boriba puvati. ³² Abuan amızir kam uaghan areme. ³³ Fomira me bar amızir kamın ike. Kamaghin a ua dikavamin dughiamın, a tınan amuim gavagham?"

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, "Dughiar kamın gumaziba ko amiziba me poroghamibagh ami. ³⁵ Eghti gumazamızir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiam, me poroghamibar amuan kogham. ³⁶ God me damightıma, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godın boribara, egh me enselbar mın ikiam. Kamaghin me uam arımıghıran koghıva, egh kamaghın me poroghamıbar amuan kogham. ³⁷ Ezi Moses uabi temer avımın eghaghanımın aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghın migei, 'Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.' ³⁸ Kamaghın e fo, God aremezıbar God puvati, a gumazir angamra itibar God. Ezıma an damazımın an borıba bar angamra itı."

³⁹ Ezi Judan arazıbagh fozir gumazir maba kamaghın migei, "Mar mıgirıgiar aghuim, Tisa." ⁴⁰ Egha me uam an azangsıghan atıati.

Iesus a tina?

(Matyu 22:41-46 ko Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus gumazamıziba kamaghın me migei, "Manmaghın amızı gumazamıziba ghaze, God Uam E Inıasa Mısevezir Gumazım Kraıs, a Devıtın ovavım? ⁴² Devıt uabi Ighiıbar Akınafarımın aven mıkemı,

'Ekiam, nan Ekiam kamaghın a migei,

"Nan agharır guvımın amadaghan daperagh.*

⁴³ Egh mangı dughiar kı nın apanıba,
me damutıma me nın apengan ikiamım." '

⁴⁴ Egha Devıt 'Ekiam' a gati. Manmaghın amızı, a Devıtın ovavım?"

Judan arazıbagh fozir gumazıba arazır kurabagh ami

(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 11:37-54)

⁴⁵ Ezi gumazamıziba orazıma a uan suren gumazıba kamaghın me migei, ⁴⁶ "İa Judan arazıbagh fozır gumazıba bagh gan. Me uarı fava korotıar ruarır kaba aghuruıasa ifonge. Ezi gumazamızıba maketın danganımin men zıaba fasa me bar akonge. Egha God ko mıgeır dıpenır averıamın dabırabır aghuarıba inıva, egha ısar ekiıbar dughııbar me danganıır zıaba itıba inıasa bar ifonge. ⁴⁷ Me amuir odıarıbagh ifara, men dıpenıba okıa, ghaze e dera. Egha gumazıba men zıaba fasa, egha me God ko mıgiıa mıgirıgiar ruarıbagh

20:27: Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:36:** Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo

3:1-2 **20:37:** Kis 3:6 **20:38:** Ro 6:10-11, 14:8-9 * **20:42:** (20:42) Ekiam Iesus, God ko bizıba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43

ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

21

Amuir odiarim dagiamning God ganingi (Mak 12:41-44)

¹ Ezi Iesus damazimning fegha garima dagiaba itir gumaziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. ² Ezi a garima dagiaba puvatizir amizir pam aremezir mam uaghan uan dagiar muziarimning, ati. ³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.”

Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham (Matyu 24:1-2 ko Mak 13:1-2)

⁵ Ezima an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.” ⁶ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira daghregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam (Matyu 24:3-14 ko Mak 13:3-13)

⁷ Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?” ⁸ Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin iziva suam, ‘Kirara!’ ezi, ‘Dughiam roghira ize!’ Men gin mangan marki. ⁹ Egh ia inogoviba ko adoghadozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghtima nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham.”

¹⁰ Egha a kamaghin me migei, “Nguibaba uarira uariv soghtima, dakoziba uarira uariv sogham. ¹¹ Eghti mikimkizir gavgaviba, koma dagheba otevir dughiba koma arimariar gavgaviba nguibar tabar otivtima, atiatingamin biziba koma overiamin pin arazarazir ekiaba otivam.

¹² “Eghti bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghtima ia nan gin zuir gumaziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba koma gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam. ¹³ Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. ¹⁴ Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. ¹⁵ Eghti ki nighnizir aghuiba koma migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damutima, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶ “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba merara, ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia arimighregham. ¹⁷ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian

aghuagham. ¹⁸ Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarazitam asighiran kogham. ¹⁹ Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

Iesus ghaze Jerusalem kuvigham
(Matyu 24:15-21 ko Mak 13:14-19)

²⁰ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ni Jerusalem in nguibamin gantima midorozir gumaziba iziva a kontima, ni fogham a gasighasighamin dughiam roghira ize. ²¹ Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangitima, Jerusalem in nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalem in azenan itir gumaziba uam an aven mangan markiam. ²² Kar osimtizar dughiam, God da isiva Israelbar aningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osiriza moghin otogham. ²³ Aiee! Amizir naviba adaiba koma oteba boribagh anidiba dughiar izamiba bar men osemegham! Eghtima God gumazir kabar atartima, osimtizar ekiam nguazir kam bativam. ²⁴ Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh invitima me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangtima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem bar paziva an itir bizibar amu mangi dughiar me Jerusalem in ganamin dughiam givagham.”

Gumazibar Borim gin izam
(Matyu 24:29-31 ko Mak 13:24-27)

²⁵ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. ²⁶ Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin gumaziba atiatingiva damaziba men isirtima me daighiriva, egh me otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. ²⁷ Egh me dughiar kam in Gumazibar Borim in ganti, a ghuariam in tongin gavgavim ko angazangarir ekiam sara izam. ²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35 ko Mak 13:28-31)

²⁹ Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan. ³⁰ Temeba dafariba asitima ia fogham, aruem ganamin dughiam roghira ize. ³¹ Kamaghira ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³² “Ki guizbangira ia migei dughiar kam in itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³³ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migitirgiaba givaghan kogham.”

Iesus in suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

³⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kam in biziba, ia puv dagh nighnighiti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, mati asizibar azuazimin min ian suigham. ³⁵ Eghti dughiar kam nguibaba koma nguazir kam in gumaziba bar me bativam. ³⁶ Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikitima,

21:20: Mt 24:15, Mk 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17

a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itavragham. Egh ia Gumazibar Otarimin damazimin tuivam.”

³⁷ Egha dughia bar zurara Iesus, Godin Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin mighsiamin ghuava dimagaribar an iti. ³⁸ Ezi gumaziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22-24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati

(Matyu 26:1-5 ko 26:14-16 ko Mak 14:1-2 ko 14:10-11 ko Jon 11:45-53)

¹ Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelbagh Itazir Dughiam. ² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me gumazibar atiatighava, kamaghin me Iesusin misoghasa tuaviba buri. ³⁻⁴ Iesusin 12-plan gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigibagh ami. ⁵ Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa, akabar kiri. ⁶ Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesus isiva men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri

(Matyu 26:17-25 ko Mak 14:12-21 ko Jon 13:21-30)

⁷ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamın me God Israelbagh Itazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.* ⁸ Ezi Iesus Jon koma Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, “Gua mangiva e God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamin daghebar kir.” ⁹ Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akiram?” ¹⁰ Ezi a kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam maghira miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. ¹¹ Egh dipenimin ghuavim mikim suam, ‘Tisa kamaghin migia ghaze, ‘Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamim mana?’” ¹² Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiamin guan akagham, dakoziba koma dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir.”

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama ofi. Ezima aning God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(Matyu 26:26-30 ko Mak 14:22-26 ko 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelbagh Itazir Dughiamin isamin dagher katam rameghan kogham. Kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin

21:37: Lu 19:47 **22:1:** Kis 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:7:** Kis 12:1-27 * **22:7:** (22:7) Ni, God Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **22:13:** Lu 19:32

Dughiamin otogham. Kamaghin amizima ki ia ko isar kam ramasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam.”

17-18 Egha Iesus wain apir itarim inighava Ekiam minabagha kamaghin migei, “Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam raman kogham, kamaghira ikitima God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia kagh a inigh ia uari daning.” 19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebighava me ganiga kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim, * ki ia bagha aneningi. Ia anemi, na ginighnigh.” 20 Me amegha givazima, ezi kamaghira a wainin apir itarim inighava kamaghin migei, “Itarimin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri. 21 Eghti ia gan, dafarir na inighiva gumazir kurabar dafarim darigham, a kara na ko dakozim gaperaghavti. 22 Eghti Gumazibar Borim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham.” 23 Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsis, “Tina bizir kam damuam?”

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

24 Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham? 25 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin Igharazir Gumazibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kuraba gumazibagh amuava, egha kamaghin migei ‘E gumazibar akurvasi.’ 26 Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki. 27 Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezima ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

28 “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. 29 Kamaghira nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa. 30 Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelbar anabar 12 plan ganam.”

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham (Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin migei, “Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa, Godin azara. 32 Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni umategh na bagh iziva, egh uan aveghbuaba gavgavim me daning.” 33 Egha Pita kamaghin migia ghaze “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti.” 34 Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikara, “Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghira akam.”

22:19: Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 * 22:19: (22:19-20) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. 22:20: Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 22:21: Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 22:22: Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 22:23: Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 22:24: Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 22:25: Mt 20:25-27 22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 22:28: 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 22:29: Lu 12:32 22:30: Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 22:31: Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 22:32: Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 22:33: Lu 22:54 22:34: Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, “Ki dughiar kamin ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba koma ruagha aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamin otevez o puvati?” Ezi me kamaghin migia ghaze, “Puvati.” ³⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Eghti ia datirighin uan dagiar mitariba ikiva, da inigh, egha ruagha aruir mitariba ikiva, uaghan da inigh. Eghti ia midorozir sababa puvatighiva, ia uan initam amadaghiva tam givesegh. ³⁷ Kamaghin Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumaziba an gara ghaze, a gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziam Ekiamin akinafarim osirizir moghin biziba na bativavira iti.” ³⁸ Ezi me migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kagh iti.” Ezima a kamaghin me migei, “A gifa.”

*Iesus Olivin mighsiamin God ko migei
(Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42)*

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem, ategha, Olivin mighsiam bagha zui. Ia zurara ami moghin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. ⁴⁰ Egha me danganir kamin otivigha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh God ko mikim. Eghtima osimtizir ekiar kam ia damutima, ia ireghan kogham.” ⁴¹ Egha a me ategha mong saghon ghua, mati gumazim dagiam akuri moghin, egha a tevimning apirigha kamaghin God ko migei, ⁴² “Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha izava gavgavim a ganidi. ⁴⁴ Ezi Iesus nighnighava bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri. ⁴⁵ An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemeghava akuavira iti. ⁴⁶ Ezi a me migei, “Ia tizim bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damutima, ia ireghan kogham.”

*Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati
(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Jon 18:3-11)*

⁴⁷ Egha Iesus migiavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12 plan gumazir mam Judas men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izeghava an torasava ami. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Judas kar ni Gumazibar Otarimin torehiva a inighiva, gumazir kurabar dafarim darighasa?”

⁴⁹ Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham, o?” ⁵⁰ Ezi men mav midorozir sabam inighava, ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir gumazir mam misoghava, an kuarim bar anetuzi a iri. ⁵¹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Arazir kam atakigh!” Egha an an kuarimin suirazi, a dera.

⁵² Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba me iza Iesusin suighasava amim, a

22:35: Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52

22:39: Lu 21:37, Jo 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38

* **22:43:** (22:43-44) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:49:** Lu 22:36 **22:52:** Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13

kamaghin me migei, "Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buri? ⁵³ Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto."

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:57-58 ko 26:69-75 ko Mak 14:53-54 ko 14:66-72 ko Jon 18:12-18 ko 18:25-27)

⁵⁴ Ezi Iesusin apaniba an suighava a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezima Pita men gin ghua mong girara iti. ⁵⁵ Ezima me dipenimin divazimin aven avim atighava apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti. ⁵⁶ Ezi ingangarir guivir mam avir angangarimin an garima, a me koma aperaghav itima, a mighigha an garava kamaghin a migei, "Gumazir kam a ko ike." ⁵⁷ Ezima Pita kamaghin migia ghaze, "Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati." ⁵⁸ A mong ikezima gin ua mav izava an apigha kamaghin a migia ghaze, "Ni uaghan men mav." Ezi Pita kamaghin migei, "Ai! Ki bar puvati!" ⁵⁹ Dughiam mong ghugha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, "Guizbangira kav, a Gallin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike." ⁶⁰ Ezi Pita kamaghin migia ghaze, "Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!" Eghava a migiavira itima tuarim ake. ⁶¹ Ezi Ekiam raghrighava mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, "Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, 'Ni na gifozir puvati,' eghti tuarim maghrama akegham." ⁶² Egha Pita inirighava azenimin ghua bar puvirama azi.

Me Iesusin misoghava a dipofi

(Matyu 26:67-68 ko Mak 14:65)

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a migiava a misosi. ⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a migei, "Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?" ⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inighava men damazimin zui. ⁶⁷ Ezi me kamaghin migei, "Ni e mikim, kar ni Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?" Ezi, a kamaghin me migia ghaze, "Ki ia mikemegtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham." ⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham. ⁶⁹ Eghti datirighin ko gin izamin dughiaaba, Gumazibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghav ikiam."

⁷⁰ Ezi me bar an azara, "Kar ni Godin Otarim?" Ezima a me migia ghaze, "Ia guizbangira migei, ki an Otarimra." ⁷¹ Egha me kamaghin migia ghaze, "E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kam in arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima e an akatorim baregha gifa."

23

Me Iesus inighava Pailatin damazimin zuima a mitighav iti

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Jon 18:28-38)

¹ Egha gumazir bızim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui. ² Egha me dikavigha a gifara, kamaghın a miġia ghaze, “E gumazir kamın garima an en gavmanın ikura. Egha an e dagiaba Sisar danıngan bar en anogoregha, kamaghın miġia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Mısevezır Gumazım, Krais.” ³ Ezi Pailat Iesusın azara, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, migirıgiar ni migeim, a guızbangıra.” ⁴ Ezi Pailat kamaghın ofa gamır gumazır ekiaba koma gumazamıziav ġia ghaze, “Ki gumazır kamın arazır kuratamın apızır puvati.” ⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghın miġia ghaze, “A Galilin Provınsın ikegha nguıbabagh aruava men sure gamua men navıbagh inıvava da fe. Egha datırıghın a Judian Provınsın ızeġha kagh otogha kamaghın amıuavıra iti.”

Me Iesus inıghava Herotın damazımın zui

⁶ Ezi Pailat migirıgiar kam baregha, kamaghın men azara, “Kar Galilin gumazım?” ⁷ Iesus Herot garır Provınsın ikeziıma, Pailat kamaghın foghava, anemadazi a Herot bagha ghu. Dughıar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti.

⁸ Herot fomıra Iesusın ganasa ifuegha, an ganızır puvatıgha, dughıar kamın an an ganıgha, bar akonge. Egha Iesusın akaba baregha an mirakelin tamın ganasa.

⁹ Egha Herot azangsızır avıravırıbar Iesus gamıma, a bar an azangsızitam ikarazır puvati. ¹⁰ Ezi ofa gamır gumazır ekiaba, ko Judan arazıbagh fozır gumazıba, me roġhıra tuıvıghava, an atarava, akaba pamtem a ġası. ¹¹ Egha Herot uan mıdorozır gumazıba ko an atarava dıbovir akar kurabar a miġei. Egha me atrıvımın inır aghuir mam inıgha a ikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui. ¹² Fomıra Herot Pailatın anıngaghe, egha dughıar kam anıng uanıng inı.

*Me Iesus isi temem ġafuġhasa, Pailatın miġei
(Matyu 27:15-26 ko Mak 15:6-15 ko Jon 18:38-19:16)*

¹³ Ezi Pailat, ofa gamır gumazır ekiaba, ko gumazır dapanır ekiaba, ko gumazamıziıba, men deıma me bar uarı akıvaghıa iti. ¹⁴ Ezııma a kamaghın miġei, “İa gumazır kam inıghava na bagha ıze. Egha İa kamaghın miġei, ‘A gumazamıziıvav ġeıma me gavmanın ikura.’ Ezi ki İan damazımın arazır kabanagh bagha an azangsıziki. İa oragh! Ki gumazır kamın arazıtım batozır puvati. İa purama a ġıfari. ¹⁵ Ezi Herot uaghan niġnızır kam İkiıva, gumazır kam e bagha uam anemada. İa oraki! An arazır kuratam damıġhıva, an ovengam. Gumazır kam arazır kuratam gamızır pu, an ovengan kogham. ¹⁶⁻¹⁷ Kamaghın, ki purama a fozoregh, an ateghtıma a mangam.”*

¹⁸ Ezi amıziıba ko gumazıba bar moġhıra tuai, “Gumazır mamın mısokeġh! Eġh Barabas ateghtı a e bagh İzi!” ¹⁹ (Barabas a fomıra Romın gavmanın İkuragha Jerusalemın nguıbamın aven mıdorozım fore. Ezi gumazır maba ariagħıre. Ezi me a İsa kalabus ġati.) ²⁰ Ezi Pailat Iesus ateghtı a mangasa ua me miġei. ²¹ Ezi me kamaghın tuai, “A mısokeġh! A mısokeġh! A İsi ter İghıvım ġafuġh!” ²² Ezi dughıar mıkezim a kamaghın miġei, “Manmagħ su? An arazır kurar manam ġamı? Ki an arazır kuratamın apızır puvati.

23:2: Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 **23:3:** Mt 27:11, 1 Ti 6:13 **23:4:** 1 Pi 2:22 **23:7:** Lu 3:1

23:8: Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:11:** Aıs 53:3 **23:12:** Ap 4:27 **23:16-17:** Mt 27:15, Jo 18:39

* **23:16-17:** (23:16-17) Fofozır gumazır maba miġia ghaze, akar İgharazır mam uaghan vezın kam İti. A kamakın, “Me arazır kam İti, me azenıba bar, İsar Ekiamın Dughıar kamın İtima, Pailat kalabusın gumazır mam atagħızı a me bagha zui.” Ni Mak 15:6ın ġan.

An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki purama a fozoreghiva aneteghti, a mangam.” ²³ Ezima me bar moghira gavgavigha dei, “Iesus isiva ter ighuvim gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. ²⁴ Ezima Pailat men akamin gin ghugha, Iesusin migia ghaze, an ovengam. ²⁵ Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezima Pailat gumazamizibar nighnizimin gin ghuava, Iesus isiva midorozir gumazibar dafarim gati.

*Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Jon 19:17-27)*

²⁶ Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, gumazir mam an ziam Saimon, a Sairinin gumazir mam. A Jerusalem mangasa iza me gitavirazima, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatigha a migeima a Iesusin gin zui.

²⁷ Ezima gumazir avirim an gin ghua, amiziba a bagha aziava azir akar ighiar amirizibagh ami. ²⁸ Ezima Iesus raghrigha kamaghin me migia ghaze, “Ia Jerusalem amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang! ²⁹ Gin dughiatam otoghtima, me kamaghin mikim suam, ‘Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiziba, me bar akuegham.’

³⁰ ‘Egh me dughiar kam kamaghin mighsiabav kimam,
“Ia e gisin irighiva, e mongegh!”’

³¹ “Me datirighin arazir kam temer angamtizim damighiva arazir mana tamin temer midiarim damuam?”

³² Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aningin misueghtima me aremeghasa aning inigha izi. ³³ Egha me ghua danganir mamn oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isava tememin anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an guvimin itima, mam an kiriamin iti. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin migei, “Afeziam, me amir biziba me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh.” Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniasa satu gikararai.

³⁵ Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapanir ekiaba uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghin a migei. “A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh.” ³⁶⁻³⁷ Ezi midorozir gumaziba izava uaghan a dipovava, egha wainin dipar misozim a ganigha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!”

³⁸ Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, “Gumazir kam Judabar Atrivir Gumazim.”

³⁹ Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimin guraghav ikia, atara kamaghin Iesusin migei, “Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!” ⁴⁰ Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghin migei, “Ni ovengasava amuava, Godin atiati, o puvati?”

⁴¹ Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezima gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati.” ⁴² Egha gumazir kam kamaghin Iesus

migei, "Jesus, ni gin atrivimın ikiamin dughiam ni na ginirigh." ⁴³ Ezima Jesus a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimın ikiam."

Jesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ezi aruem dughiar kamın garir puvati. Kamaghın amizi, mitatem 12 kloghin nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghin tu. Ezima Godin Dipenimın itir inir ekiam tongira biki.

⁴⁶ Ezi Jesus pamtem kamaghın dei, "Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi." A kamaghın mikemeghava uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir ekiam kamaghın ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghın migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati." ⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanaghın gari da otivima, me azia, uan afarizibav misogha, egha uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezima Jesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusın kuam dagiar torim garisi

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Ari-matean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimın derazir mam, a Kaunsel memban mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam a baghavira muza iti. ⁵² Egha Josep Iesusın kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. ⁵³ Ezi a Iesusın kuam tememın anedegha, inir ghurghurimın a righa, a inigha ghuava dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. ⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusın gin Galilin izeziba, me Josepın gin ghua dagiar torimın gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghın Iesusın kuam ati. ⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghuava bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamın avughsi.

24

Jesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10 ko Mak 16:1-8 ko Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inighava dagiar torimın zui.* ² Egha me gari, me torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. ³ Egha me aven ghua Iesusın kuam bagha garava avenge. ⁴ Egha me kamaghın ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningın korotiaba onimarimın mın tagh-tagha men mın tughav iti. ⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimın gari, ezi gumazimning kamaghın me migei, "Ia tizim bagha gumazir angamra itim gumazir ovengezibar danganimın a burı? ⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia ia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, ⁷ Gumazibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighiti, me a isi

23:46: Sng 31:5, Ap 7:59

23:48: Lu 18:13

23:49: Sng 38:11, Lu 8:2-3

23:55: Lu 23:49

23:56: Kis 20:10, Lo 5:14

*

24:1: (24:1) Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera.

24:4: Ap

1:10 **24:5:** Lu 2:9

ter ighuvimín a guragham. Eghti a dughiar míkemizimín ua dikavigham.’ ”⁸ Ezi a mikemezír akaba me a dagh iníri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11 plan miǵiava igharaz darazi sara mikeme. ¹⁰ Amizir bizir kabar gun Iesusin 11 plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makkalan nguibamín amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, koma amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav miǵei. ¹¹ Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onganighama, egha kamaghin me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. ¹²* Egha Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimín ghu. Egha an aviragha, mozimín gara bizitamín apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim.

Gumazir pumuning Emeusin tuavimín Iesus bato

(Mak 16:12-13)

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamín zui, Emeusin nguibamín ikegha Jerusalemín zuir tuavimín ruarim, a 11 kilomita.

¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaningin miǵei. ¹⁵ Egha aning bizir kabav gia uaningin azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui.

¹⁶ Ezi aning an garava egha deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aningín azara, “Gua tizibar uaningin miǵia tuavimín zui?”

Ezi aning tughava an garava bar osemegha aziasava ami. ¹⁸ Ezi aningín mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemín izezir gumaziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalemín bizir kabagh fozir puvati?” ¹⁹ Ezi Iesus aningín azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumaziba bar men damazimín bar gavgafi. ²⁰ Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanín dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimín a gura. ²¹ Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelba Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi miǵirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar míkemizim oto. ²²⁻²³ Ezi datirighin an amizir maba mizaraghara mozimín ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Egha me ghaze, e irebamín min enselbar garima, me kamaghin e miǵia ghaze, a ua dikafi. ²⁴ Ezi en marazi mozimín ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin aning miǵei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimín akaba nighnizir gavgavim koma navim zuamirama adar itir puvati. ²⁶ Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumamaziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimín ziar ekiam iniam.” ²⁷ Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning miǵei. A Godin Akinafarimín itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningín sure gami.

24:9: Mk 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 * **24:12:** (24:12) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:24:** Jo 20:3-10 **24:26:** Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13

²⁸ Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, ²⁹ aning a migia ghaze, “Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezima a ghuava aning koma akui. ³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inighava Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi. ³¹ Ezi aning datirighin an garava a gifofozima, a pura puvati. ³² Ezima aning maghira uaningin migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira ghua Jerusalem in uamategha ghua garima, 11 pla Iesusin suren gumaziba, me marazi ko me uari akuvagha itima, ³⁴ aning kamaghin me migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!” ³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migiava ghaze, a bret abighizima aning an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato

(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Jon 20:19-23)

³⁶ Iesusin suren gumazir 11 pla ko marazi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, * a kamaghin me migei, “Navir amirizim ia ko iti.” ³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari. ³⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha atiativa nighnizir aviribagh ami? ³⁹ Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogh. Duam aghariba ko nivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki da iti.” ⁴⁰ † A kamaghin mikemegha uan dafariba ko dagariba men akakasi. ⁴¹ Egha me bar akuegha tintinibar nighnigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?” ⁴² Ezi me osirir tuazimin akuam a ganingizima, ⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Devitin ighiaba, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.” ⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo. ⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisa, an aremegh dughiar pumuning ko mikemizim ikegh uamategh mozimin dikavigham. ⁴⁷ Egh ia nan ziamin ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikeghiva nan akam inighiva nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia gumazamizibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amadagham. ⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim. ⁴⁹ Ia oragh. Afeziar faragha akam akiragha ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighritima ia a iniam.”

God Iesus inigha uamategha uan Nguibamin ghuavanabo *(Mak 16:19-20 ko Aposel 1:9-12)*

24:30: Mt 14:19, Lu 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 * **24:36:** (24:36) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 † **24:40:** (24:40) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4

⁵⁰ Egħa Iesus uan suren gumaziba inigha għuava Betanin borogh in itir danganim in tu. Egħa a uan agharim ghufegħa arazir aghuim me damuasava God in azai. ⁵¹ An arazir aghuim me damuasa God in azavira itima, God a inigha uan Nguibamin għuavanadi. ⁵² Ezima me an ziam fa bar akuegħa uamategħa Jerusalem in zui. ⁵³ Egħa me God in Dipenim in aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

Jon Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Jon Osirizir Akar Aghuir kam, a kamaghin migia ghaze, Iesus a “Godin Akam, a gumazimin min otogha iza en tongin iti.” Jon kamaghin ifonge, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God ua me Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimizir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. Ni Jon 20:31in gan.

Jon faragha e mikeme, Akar Kam fomira God ko iti. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun migei. Ezi e dar gan fogham, Iesus a Gumazir God ua e Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumamazizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suiragha a gamizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia migirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, egha a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozim in ua dikavizi, an suren gumaziba an gani. Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garim, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumamazizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuim dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko anganzangarimin akam, ko wainin tememin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiarakamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumamazizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. ² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kam in, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazi tam in otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.

⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumamaziziba angazangarim me ganidi.

⁵ Ezi angazangarir kam a mitatem in isima, mitatem anevarghava egha anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kam in akam in gun mikimtima, gumamaziziba bar moghira a baraghiva egh nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kam in akam in gun mikimasa ize. ⁹ Ezi angazangarir kam guizbangin angazangarim. Egha nguazir kam in izegha gumamaziziba bar angazangarim me ganidi.

¹⁰ Akam nguazir kamın iti. An gavgavımın, God nguazir kamın ingari, ezi nguazımın itir gumazamiziba a gifozir puvati. ¹¹ A uan nguibamra ghuzıma an anababa an aghuagha a inızir puvati. ¹² Ezi gumazamizir maba a ini, egha nıghnızir gavgavım an zıamın iti. Kamagħın amızı, a me gamızıma me Godın borıbar mın otifi. ¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzıbar otifi, o mikarızbar ifongıamın, o gumazımın ifongıamın Godın borıbar otıvızir puvati. Bar puvati. God uabı me gamızıma me an borıbar otifi.

¹⁴ Akam uabı gumazımın mın oto. A bar Godın Otarıv vamıra, ezi God a gamızı a Godın gavgavım ko angazangarım ini. Ezi God anemadazıma an en tongın iti. Ezi e an gavgavım ko angazangarımın gani. Ezi apangkuvım ko guızın akam bar a gızıfa.

¹⁵ Ezi Jon gumazır kamın gun me mıgeı. Egha pamten dia ghaze, “A gumazır kam, kı faragha an gun ia mıkemegha gıfa. Kı kamagħın mıgeı, ‘Gumazır nan gın izım, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamagħın amızı, an gavgavım bar nan gavgavım gafıra.” ¹⁶ Ezi apangkuvım bar a gızıfa, ezi a uan apangkuvımın a dughıar avırıbar bar deravıra e gamı. ¹⁷ Guızbangıra, Moses Osırızır Arazıba, God e bagha da isa Moses ganıngızı, ezi Moses e ganıngı. Ezi God, Kraıs İesusın aven apangkuvım ko guızbangın arazım en aka. ¹⁸ Gumazıtım bar Godın ganızır puvati. Ezi kar Godın Otarıv vamıra, a uabı God, egha a bar Godın boroghıra iti. A uabıra God en aka.

*Jon Gumazıba Ruer Gumazım, an akam akurı
(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:7-8 ko Luk 3:15-17)*

¹⁹ Ezi Judan gumazır aruaba, me ofa gamır gumazır maba ko Livain gumazır maba amadazı, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamagħın an azara, “Nı tınara?” ²⁰ Ezi Jon bıghavıra mıgıa akam modır puvati. A kamagħın mıgeı, “Kı God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezır Gumazım puvati.”* ²¹ Ezi me an azara, “Nı tınara? Nı tı Elajıa, o?” Ezi a mıgeı, “Puvati.” Ezi me mıgeı, “Nı tı Godın akam inıgha ızır gumazır kamra, e nı mızuai.” Ezi an akam ikara, “Puvati.” ²² Kamagħın amızıma, me uam an azara, “Nı bar tınara? E ikarvazır aghııtım inıgh mangıva gumazır e amadazıbav kımam. Nı manmagħıra uabı mıgeı?” ²³ Ezi Jon kamagħın mıgeı,

“Kı gumazır kamın tıarım,
kı gumazıba puvatızır danganıamın ikıa egha kamagħın dia mıgeı,
‘İa Ekıam bagħ tuavım akır.’”

(Kar akar Godın akam inıgha ızır gumazım Aısaıa fomıra osırızım.)

²⁴ Gumazır kaba, Farısıba me amangızı me ize. ²⁵ Egha me kamagħın Jon azara, “Nı Gumazır God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezım puvatıgh, egh nı Elajıa puvatıgh, egh nı Godın akam inıgha ızır gumazır kam puvatıgha, egha nı tızım sua gumazamizıba rue?” ²⁶ Ezi Jon kamagħın men akam ikara, “Kı dıpamın me rue. Ezi gumazır mam ıan tongın iti, ia a gifozır puvati.

1:10: Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:14:** Aıs 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 * **1:20:** (1:20) Grıghın akamın, God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezır Gumazım, me a dıbora ghaze, “Kraıs.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:23:** Aıs 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33

²⁷ A gumazir kam, a nan gın izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.”

²⁸ Jon Betanin nguibamın ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanın dipamın vongin iti. Danganir kamın Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godın Sipsipin Nguzim

²⁹ Ezi amımızarakan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghın migei. “Ia munagh gan! Munar Godın Sipsipin Nguzim. A nguazimın itir gumazamizibar arazir kuraba gın amadi! ³⁰ A gumazir kam, ki fomira kamaghın an gun mikeme, ‘Gumazir nan gın izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ ³¹ Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumazamiziba a gifoghasa, kamaghın ki iza dipamın gumazamiziba rue.” ³² Ezi Jon ua kamaghın an gun migei, “Ki garima Godın Duam kuarazir bunbamin min Godın Nguibam ategha mighegha izaghira gumazir kam gisin iti. ³³ Ki uabi a gifozir puvati. God dipamın gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghın na mikeme, ‘Ni gantima, Godın Duam izighrighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godın Duamın gumazamiziba ruam.’ ³⁴ Ki uabi bizir kamın ganigha egha an gun kamaghın ia migei, gumazir kamra, a Godın Otarim.”

4 plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

³⁵ Egha amımızarakan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamın tuivighav iti. ³⁶ Ezi a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godın Sipsipin Nguzim!” ³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghın akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gın zui. ³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aningin azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamın iti?” (Ziar kam “Rabi” an mingarim kamakın, “Tisa.”) ³⁹ Ezi Iesus kamaghın aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimın gari. Dughiam, 4 kloghın guaratizim. Ezi dughiar kam aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gın zuir gumazir kamningın mav. A Saimon Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, egha kamaghın a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”) ⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara egha migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gın ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Iesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amımızarakan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghın a migei, “Ni nan gın izi!” ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamın gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.) ⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghın a migei, “E gumazir kamın ganigha gifa, Moses fomira Judabar Arazibar Akinafarimın osira gumazir kamın gun osiri. Ezi Godın akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamın gun osiri. A Nasaretin nguibamın gumazim Iesus, a Josepın otarim.”

1:27: Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:36:** Jo 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 † **1:42:** (1:42) Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamın a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14
1:45: Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, "Ti akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!"

Ezi Filip a migei, "Ni izi ganigh."

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, "Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati."

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, "Ni manmaghin na gifo?" Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani."

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha egha kamaghin a ikara, "Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelbar Atrivim!"

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham."

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighrigham, eghti ia Godin enselbar ganti da Gumazibar Otarim bagh ghuavanangiva, ua izighram."

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2-4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar punuming givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.* ² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti. ³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, "Me ua wainin dipaba puvati." ⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Amebam, kar nin bizim, a nan bizim puvati. Nan dughiam a tighari." ⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, "A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu."

⁶ Ezi dipenir kamin 6 plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue. ⁷ Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia miner kabar dipaba tuigh." Ezi me da tuzima da bar izevegha akabagh imara. ⁸ Ezi a kamaghin me migei, "Ia datirighin miner nguzim inigh dipatam tuighiva a inighiva gumazir isamin faragha zuim bagh mangi." Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui. ⁹ Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuziba, merara fo. Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin ikiasava amin, an dia, ¹⁰ egha kamaghin a migei, "Gumaziba bar wainin dipar aghuim faragha me ganidi. Ezi gumaziba wainin avirim amegha givazima,

1:46: Jo 7:41, 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo

12:13 **1:51:** Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 * **2:1:** (2:1) Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni gansi, Luk 2:11, 2:18-19, Luk 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20

2:6: Mk 7:3-4

me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir faragha zuir Iesus amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamın, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamın iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumaziba batosi (Matyu 21:12-13 ko Mak 11:15-16 ko Luk 19:45-46)

¹³ Ezi Israel bagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, ezi bizir kam bagha Iesus Jerusalemın nguibar ekiamın ghu. ¹⁴ Egha a Godin Dipenimin avizimin aven ghua bizibar garima, gumaziba dagiaba iniassa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumaziba apiaghav iti. ¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumaziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba akuri da ira dagiaba akiziragha tintinibar zui. ¹⁶ Ezi a kamaghın gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin dipenim biziba amadir danganimın min a damuan marki.” ¹⁷ Ezi a suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akınafarimın itir akar mam giniri. Akar kam a kamakın, “Nan navir averiam bar nin dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, egha me kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia gatirighin arazir kam gami?” ¹⁹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Ia Godin dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimın uam an ingarightima a tugham.” ²⁰ Ezi Judaba kamaghın migei, “Me 46 plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimın a ingarighti a tugham, o?”

²¹ Ezi Iesus migeir Godin dipenir kam, an mikarzimra. ²² Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akınafarimın itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Iesus Israel bagh Itazir Dughiamın Isamın Jerusalemın itima, gumamazimir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghın amizima me nighnizir gavgavim an iti. ²⁴ Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghın, a nighnizir gavgavim men itir puvati. ²⁵ A uabi gumazibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamın otevezir puvati, eghti gumazitam gumazibar arazibar gun a mikıman koghām.

3

Iesus Nikodemus ko migei

2:11: Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:16:** Lu 2:49
2:17: Sng 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14
2:21: 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. ² Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, eghti gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.” ⁴ Ezi Nikodemus an azara, “Manmaghira gumazim ghurigha givagha egha ua igiam gava? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁶ Nguazir kam in itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷ Ni akar ki ni mikemezimin ni digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ ⁸ Aminim a uan ifongiamin gin tigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an nighnim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumaziba bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni Israelbar tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? ¹¹ Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara. ¹² Ki nguazir kam in bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? ¹³ Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha zaghiri.

¹⁴ “Fomira Moses gumaziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazibar Otarim ghufam. ¹⁵ God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazibar Otarim itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazibar Otarim ghufam.

¹⁶ “God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagh sua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan koghiva, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi. ¹⁷ God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. ¹⁸ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin ti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kam in itir puvati, kamaghin an ovegha gifa. ¹⁹ Ezi Godin kotiamin mingarimin

3:1: Jo 7:50, 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:19:** Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12

arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimin aghua. ²⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi me angazangarimin izir puvati. ²¹ Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumazamizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.”

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, deraghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

²² Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Dis-trighin zui. A me ko danganir kam ikia gumazamiziba rue. ²³ Jon Ainonin nguibamin ikia gumazamiziba rue, Salimin nguibamin boroghira. Dipar avirim danganir kamın ti, ezi gumazamizir avirim rurim iniasa izi. ²⁴ (Dughiar kam Herot Jon tighar a isi kalabus darigham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonin suren gumaziba ko judan gumazir mamın tongin oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamin gin mangi, Godin damazim zuegham? ²⁶ Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghin a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin dipamin vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagha zui.” ²⁷ Ezi Jon kamaghin ikara, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danigan koghti, an a inighan kogham. ²⁸ Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’ ²⁹ Gumazitam amizitamın ikiam, eghti amizir kam a gumazir kamın amuim. Ezi gumazir kamın namakam, a tughu gumazir amuimın itimın akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa. ³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, eghti nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamın gumazim, a nguazir kamın bizibagh amua egha nguazir kamın bizibagh gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a bar bizibar isin iti. ³² A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati. ³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kamın kamaghin men aka, God a guizin akam migei. ³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri. ³⁵ Afeziam uan Otarim bar a gifonge, egha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. ³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimın ti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimın akamın gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.”

4

Iesus Samarian amizim ko migei

3:20: Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6
3:32: Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12

¹ Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumazamizir aviriba rue ezi gumazamizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. ² (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) ³ Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrigh ategha uamatagha Galilin Distrighin ghu. ⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrigh abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimin boroghira iti. ⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamın ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamın boroghın apera. Ezi dughiam an aruer arizimin ghu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” ⁸ (Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmagh sua, ni dipam ramasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.) ¹⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim ikara, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, egh gumazir dipam bagha ni migeir kam gifoghiva, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni daningam.”

¹¹ Ezi amizim a migei, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham? ¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafira, o?”

¹³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumaziba bar dipar kam ramegh, men kuariba ua pıram. ¹⁴ Ezi gumazitam ki daningamin dipar kam ramegham, an kuarim dughiatamin uam an pıran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipar nguazimin averiamın ikiava otivi moghira, an navir averiamın otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikıva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

¹⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daning. Eghti nan kuarim gin ua pıran kogham, eghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamin diaghiva egh gua kagh izi.”

¹⁷ Ezi amizim a ikara, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a migei, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. ¹⁸ Guizbangira, ni faragha 5 pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.”

¹⁹ Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. ²⁰ En ovaviba me mighsiar kamın uari akuva, egha

Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumaziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalem in iti.”*

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kam in Afeziam in ziam fan koghiva, egh uaghan Jerusalem in nguibamin an ziam fan kogham. ²² Ia Samariaba ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizib ar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharim in ikegh egh gin gumazamizir igharaziba bagh mangam. ²³ Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumazamiziba bar guizbangira Afeziam in ziam fasa, me an Duam in gavgavim ko guizbangin arazim in an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. ²⁴ God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duam in gavgavim ko guizbangin arazim in an ziam fe.”†

²⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam (a God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.) A izam in dughiam, a biziba bar e mikimam.”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.” ²⁷ Ezi Iesus kamaghin migeima, dughiar kam in an suren gumaziba uamategha izi. Me an garima an amizir mam ko uaning migeima, ezi me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizim in azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?” Egha tav Iesus in azarazir puvati, “Ni tizim sua amizir kam ko migei?”

²⁸ Ezi amizir kam uan minem ataki, egha uamategha nguibamin ghu. Egha kamaghin gumazamizibav gei, ²⁹ “Ia izi gumazir mam in ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” ³⁰ Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹ Ezi dughiar kam in, Iesus in suren gumaziba agakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

³² Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiam in gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi ki a na ganingizir ingangarim, a givagham. ³⁵ Ia kamaghin migei, ‘4 plan iakiniba givaghti, e dar gin azenibar aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azenibar aghoram in dughiam otogha gifa! ³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizima, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenim in dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kam in ingari, ezi ia ghua me uan gavgavim in oparizir otivizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kam in itir Samarian gumazamizir aviriba,

*

4:20: (4:20) Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazim in Mighsiam, a Samarian Distirighin iti. Samarian gumazamiziba mighsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53 in vezin itir akamin gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 † **4:24:** (4:23-24) Gumazir maba akar kam “Godin Duam in gavgavim in,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavim in.” **4:25:** Jo 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3

me an akam baregha egha kamaghin nighnizir gavgavim Iesusin iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa agakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghar Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, "E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamın itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamın itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti."

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, egha nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, "Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba pu-vati." ⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghar Israel bagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalemın nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar kamın mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Ezi kamaghin Iesus datirighin uamategha ghua Galilin otozima, ezi Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamın atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamin iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam akam kamaghin a baraki, Iesus Judian Distrigh ategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua agakaghora ghaze, "Ni Kaperneamin nguibamin magiri, egh nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami."

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganam koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham."

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, "Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. puvatightima, nan otarim aremegham."

⁵⁰ Ezi Iesus a migei, "Ni mangi, nin otarim angamra ikiam." Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikiava, egha a ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, "Nin otarim an angamra iti!"

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, "Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orangi."

⁵³ Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamra Iesus a mikeme, "Nin otarim an angamra ikiam." Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghar nighnizir gavgavim iti. ⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrigh ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5-10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

1 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otözima, ezi Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.* 2 Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiam mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamın miriam azuarir 5 pla iti.† 3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

5 Gumazir mam an azuarir mamın iti, an suemning bar amirazima a 38 plan azenibar arimariar kam an iti. 6 Ezi Iesus gumazir kamın garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ni ifonge?”

7 Ezi arimariar gumazim kamaghın Iesusın akam ikara, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiam, gumazitam na inigha ghua mozir dipamın averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazir igharaziba faragha ghuaghira egha na gafisi.”

8 Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni dikavighıva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.” 9 Ezi gumazir kamın suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha egha zui.

Ezi dughiar kam a Sabatin dughiam, 10 ezi Judaba me gumazir kamın ganigha egha kamaghın a migei, “Datirighın Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba, da ghaze, ni Sabatin dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.” 11 Ezi a kamaghın men akam ikara, “Gumazir na gamizima ki derazim, a kamaghın na migei, ‘Ni dikavighıva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

12 Ezi me an azara, “Gumazir manamra, ni migia ghaze, ‘Ni dikavighıva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” 13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamın iti, ezi Iesus men tongin suiaghrigha ghu. Kamaghın amizima, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

14 Ezi gin Iesus Godın dipenimın miriamın aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighın ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtızir bar ekiatam ni batogham.”

15 Ezi gumazir kam ghua kamaghın Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” 16 Iesus Sabatin dughiamın bizir kabagh ami, bizir kamın Judaba osimtıziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

17 Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” 18 Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamın Arazimın gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangıra nan Afeziamra. Akar kamın, a uabi uabi gamigha egha Godın

* 5:1: (5:1) Jonin akinafarimın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughıaba ko Judabar Isar Ekiamın dughıabar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni gansi, Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, 10:22. Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighni, Jon kamaghın en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni gansi, Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55. † 5:2: (5:2) Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesda mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ 5:3-4: (5:3-4) Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam sirvamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamın enselin mam ghuaghrigha dipam gamima a sirvamadi. Dipam sirvamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magirigh, egh a ua deragham.” 5:8: Mt 9:6 5:10: Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 5:14: Jo 8:11 5:16: Mt 12:14 5:17: Jo 9:4, 14:10 5:18: Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6

min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikara, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam a uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. ²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamagh sua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham. ²¹ Afeziam gumazir ariaghrezibagh amima me ua dikavima an angamra itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamra itir ikirimirim me ganidi. ²² Afeziam kotin gumazitam araziba tuisizir puvati. Egha gumazibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. ²³ Afeziam kamagh sua, gumaziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumaziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, egha datirighin an angamra iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazir ariaghreziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamra ikiam. ²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. ²⁷ A Gumazibar Otarim, kamaghin amizima Afeziam gumazibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi. ²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazir ariaghreziba, me bar Otarimin akam baragham. ²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavighiva egh zurara angamra ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inimizin gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zui, anemadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima eghti gumaziba nighnizir gavgavim ki gun migeir akar kam in ikiam marki. ³² Ezi

5:19: Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14 **§ 5:31:** (5:31) Ni Lo 19:15in gan. **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9

igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a kon gun migeir akam guizbangira.**

³³ “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. ³⁴ Ki uabi, ki gumazitamın akam nan akam gavgavim a daningasa nighnizir puvati. Egha ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghın amizi, ki Jonın akamın gun ia migei. ³⁵ Jon a lamın mın ikia isia angazangarım gumamazıbagh anıdı. Ezi dughıar otevimın ia an akam inıasa ifongezi ezi Jonın angazangarım ia gısiragha ia gamıma ia bar akonge.

³⁶ “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonın akam gafira, akar kam datırıghın a nan gun ia migei. Afezıam, ki ingangarır kam damuva egh anegıvasa, na ganıngı. Ezi ingangarır ki amır kaba, da bar deraghavıra nan gun gumamazıbagh mıgei, Afezıam na amadazı ki ize. ³⁷ Ezi Afeziar na amadazı ki izezim, a uabı nan gun mıgei. Ezi ia tong an akam barazır puvati. Egha ia dughıatam an guamın ganızır puvati. Bar puvati. ³⁸ Ia Afezıam amadazır gumazır kamın akam nıghnızır gavgavım an itır puvati. Ian arazır kaba ian gun mıgei, Afezıamın akam uaghan ian navır averıabar itır puvati.†† ³⁹ Ia ghaze, akar Godın Akınafarımın itım, a zurara itır ikırımırır aghuarım ia ganıdı. Kamaghın amızıma ia akar Godın Akınafarımın itıbar gara da tuisısi. Ezi Godın Akınafarım uaghan nan gun mıgei! ⁴⁰ Ezi ia na bagh ızı zurara itır ikırımırır aghuarım inıan aghua.

⁴¹ “Ki gumazıba da zıar ekıam inıasa, egha mıgırıgıar kabagh amır puvati. ⁴² Ezi ki ia gıfo. Ian navır averıabar, ia guızbangıra God gıfongeızır puvati.‡‡

⁴³ Ki uan Afezıamın zıamın ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghı gumazıtam uabı uan zıamın izeghıtı, ia an akam zuamırım a baregham. ⁴⁴ Ia uan adarazıra me da zıar ekiaba isı. Ezi God uabıra zıar ekıam anıdıma, ia a inıan aghua. Egh ia arazır kabar amuva, egh ia manmaghın nıghnızır gavgavım nan ikıam? Bar puvatıgham!

⁴⁵ “Ia kamaghın nıghnıghan markı, ki Afezıamın damazımın akam ia gasam. Puvati. Gumazır akam ia gasamım, a Moses uabı, a gumazır kam ia ghaze, a ian akuragham. ⁴⁶ Ezi akar Moses osırızıba, da nan gun mıgei. Kamaghın, ia Mosesın akam nıghnızır gavgavım an ikıva, egh uaghan nıghnızır gavgavım nan akamın ikıam. Kamaghın amızı, ia guızbangıra nıghnızır gavgavım Mosesın akam ko nan akamın itır puvati. ⁴⁷ Ezi kamaghın ia nıghnızır gavgavım Moses osırızır akabar itır puvati, egh ia manmaghın nıghnızır gavgavım na akamın ikıam?”

6

Iesus dagheba isa 5,000in gumazıbagh anıdı (Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizır kabar gın Iesus Galılın Dıpamın dadarır vuemın ghu, dıpamın zıar mam Taıberıas. ² Gumamazızır avırım faraghavıra an garıma a mırakelın arazarazıbar arımıarır gumamazıbagh amıma me ua dera. Kamaghın

** **5:32:** (5:32) Iesus “ıgharazitav” mıgıa, a uan Afezıam Godın mıgei. **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 †† **5:38:** (5:38) Gumazır Afezıam amadazır kam, a Iesus uabı. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 ‡‡ **5:42:** (5:42) Gumazır maba akar kam gıragha ghaze, “Godın apangkuvım ian navıbar itır puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:47:** Lu 16:31

amizima me datirighin an gin zui. ³ Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha, egha uan suren gumaziba ko aperaghav iti. ⁴ Ezi dughiar kamın Israelbagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi. ⁵ Ezi Iesus garagharua egha garima gumamazir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin azara, "E managh gumamazir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?" ⁶ (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.) ⁷ Ezi Filip a ikara, "E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumamazibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba ini dar amam."

⁸ Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, ⁹ "Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemın ingarizir 5 pla, ko osirir pumuning iti. Ezi gumamazir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?"

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia gumamazibav mikimtima me dapiagh." (Grazir avirim danganir kamın iti.) Ezi gumamaziziba apia. Egha men tongin, 5000in gumaziba iti. ¹¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus bretin kam inigha God minabagha egha gumamazizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidi, ezi me uan ifongiamin amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki." ¹³ Gumaziba, 5 plan bretin me balin daghem ingariziba, me da amegha givazima bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha egha 12 plan akirabagh aghuizi da izifa. ¹⁴ Ezi gumamaziziba mirakelin arazarazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghin migei, "Bar guizbangira kar Godın akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!" ¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha egha a fo, me iziva an suiraghiva, egh a damighti a men atrivimın ikiam. Kamaghin amizima a danganir kam ategha egha uabira uamategha mighsiamin ghu.

*Iesus Galilin Dipam gisin arua zui
(Matyu 14:22-33 ko Mak 6:45-52)*

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. ¹⁷ Egha me botin mam inigha egha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸ Ezi aminir dafam oto, egha ongarim givaima an ekiabar dikafi ¹⁹ Ezi me 5 o 6 plan kilomitan ghua pul gamua ghuava, egha me garima Iesus dipam gisin arua ghuava botin boroghira zui. Ezi me bar atiatingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei "Kar kirara izi. Ia atiatingan marki." ²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot zuamira danganim me zuimın oto.

Gumamaziziba Iesus buri

²² Amimizarakan, gumamazir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, egha Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue. ²³ Ezi Taiberiasin nguibamin botin maba, da danganir kam boroghira izi, danganir Ekiam Godın minabagha egha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴ Ezi gumamaziziba me kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren

gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, egha Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumamaziziba dipamin vongin Iesus batogha gifa, egha me kamaghin a migei, "Tisa, ni manadizoghin kagh ize?" ²⁶ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, "Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha egha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. ²⁷ Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazibar Otarim a ia daningam."

²⁸ Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?"

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki."

³⁰ Ezi me an azara, "Ni mirakelin arazarazir manam damighti e ganighiva egh nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham? ³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, 'A Godin Nguibamin daghem me ganingizima me aneme.'"

³² Ezi Iesus me migei, "Ki guizbangira ia migei, ka Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Ka nan Afeziam a guizbangin Uan Nguibamin daghem ia ganingi. ³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumamaziziba gamima me ikirimirir aghuarim iti."

³⁴ Ezi me an azara, "Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki."

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, a ua mitiriam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipam ramisi kuarim uam an piran kogham. ³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷ Ezi gumamazizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamin, ki a batueghan kogham. ³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. ³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumamazizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham. ⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumaziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham."

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha egha izaghiri," egha me atarava egha uarigh imobi. ⁴² Me ghaze, "Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmagh sua a ghaze, 'Ki Godin Nguibam ategha, egha ki zaghiri?'"

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva egh a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamra ikiam. ⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, 'God bar gumazamizibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha egha Afeziam da fofozim isa, me na bagha izi.

⁴⁶ "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani. ⁴⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim. ⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire. ⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham. ⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha egha zaghiri. Eghti gumazitam dagher kamra ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan nivafizim. Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba me angamra ikiam, kamaghin ki me bagh uan nivafizim anenigham."

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha me uari tongin uarir atara ghaze, "Gumazir kam manmaghin uan nivafizim e danighti e anemam?"

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Bar guizbangira ki ia migei, ia Gumazibar Otaramin nivafizim rameghan koghiva, egh an ghuzim rameghan koghiva, egh ia angamra itir ikirimirir ian ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan nivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin ami, gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham. ⁵⁶ Ezi gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamra itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamra iti. Ezi kamaghira gumazim nan nivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamra itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghrezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam." ⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha a gumazamizibar sure gamua akar kam me ganingi.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, egha men avirim kamaghin migia ghaze, "Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?" ⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi. Ezi a men azara, "Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasi, o? ⁶² Egh ia Gumazibar Otaramin ganighti, a nguibar a fomira ikezimin ua ghuavanaboghti, eghti ia manmaghin nighnigham? ⁶³ Godin Duam uabi, angamra itir ikirimirir gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamra itir

ikirimirim ia ganidi. ⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gav-gaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.) ⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danigan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

⁶⁶ Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. ⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12 plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?” ⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikara, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. ⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuram nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.” ⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12 plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” ⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12 plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighi me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa egha a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua. ² Ezi Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otivasa roghira izi. ³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva egh Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. ⁴ Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Egh ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumaziba bar men akagham.” ⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaa bar, ian dughiar aghuiba. ⁷ Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. ⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalemin mangi. Eghti ki, nan dughiam tighar izam, kamaghin, ki isamin dughiamin mangighan kogham.” ⁹ A kamaghin me mikemegha, egha a Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati. ¹¹ Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharui, egha migei, “Gumazir kam managh iti?” ¹² Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirakaba uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin dipenimin miriamin aven ghugha egha gumazamizibar sure gami. ¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua egha migei, “Manmagh amizi gumazir kam

fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.” ¹⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. ¹⁷ Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizim ize. ¹⁸ Gumazir pura uan nighnizim migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazim ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹ “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Egha gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰ Ezi gumazamiziba an akam kamaghin a ikara, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.” ²² Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomem aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiarbar uaghan otaribar mikarzir mogomebar ghoiri. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) ²³ Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmagh sua ia nan aningaghe?† ²⁴ Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazim araziba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

²⁵ Ezi Jerusalemin gumazamizir maba Iesus amizir bizibar ganigha egha migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge. ²⁶ A kara, an azenara migei, ezi me nigirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? ²⁷ Ezi e gumazir kamin nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

²⁸ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia ti bar na gifo, egha ia nan nguibar ki izezim gifos, o? Ezi, ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. ²⁹ Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazima ezi ki ize.”

³⁰ Me akar kam baregha egha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighar, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. ³¹ Ezi gumazamizir

7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 **7:20:** Jo 8:48, 8:52, 10:20 * **7:21:** (7:21) Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datrighin a migei. Ni Jon 5:1-18in gan. Egha Kisim Bek 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13, Wkp 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 † **7:23:** (7:23) Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiarbar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomem aghori. Ni gansi, Wok Pris 12:3in gam. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomem aghoramin dughiam Sabatin dughiamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomem aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:25:** Jo 5:18 **7:27:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42

avirim me niḡhnizir gavgavim an ikia, egha me miḡei, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir plisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

³² Ezi Farisiba me gumaziba barazima me sighsirakaba Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir ekiaba, me plisin gumaziba amadazima me Iesusin suighasa izi.

³³ Ezi Iesus miḡei, “Dughiar bar oveghevezimin ki ia ko ikiam, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴ Eghti ia nguibar ki ikiamimin mangighan kogham. Kamaghin ia na buriam, egh nan apighan kogham.”

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv miḡia ghaze, “A managh mangiti eghti e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o? ³⁶ A ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangigham kogham.’ Ezi akar kamın mingarim manmakın?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidim, an a miḡei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamın Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin miḡei, “Gumazitam kuarim an piri, a na bagh izi egh dipam ramam. ³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin miḡei, ‘Gumazir niḡhnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivaghiva, egh fasfagh iram.’” ³⁹ Iesus Godin Duam miḡei, gumazir niḡhnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Ezi dughiar kamın Iesus ziar ekiam tighar a iniam, kamakin Godin Duam tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumazir maba akar a mikemeziba baregha egha me miḡei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazim anemangasa mikeme.”

⁴¹ Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin otoghan kogham. Puvati. ⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemın nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.” ⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba niḡhnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki. ⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puвати.

Judabar gumazir aruaba niḡhnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir plisba uamategha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin me azara, “Manmagh amizima ia Iesusin akua izir puвати?” ⁴⁶ Ezi plisin gumaziba kamaghin me

7:33: Jo 13:33, 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 † **7:38:** (7:38) Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamın mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puвати. Ni Aisaia 44:3 ko Sindaun 18:4ın gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:46:** Mt 7:29, Mk 1:22

akam ikara, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikara, “A ti uaghan ia gifara? ⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. ⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, ka gumazamizir Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Ezi Nikodemus, a gumazir kam faragha Iesus bagha ghu, a Farisin mav, a kamaghin me migei, ⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.” ⁵² Ezi me kamaghin an akam ikara, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³* Ezi gumazamiziba bar uan

8

dipenibar ghue. ¹ Ezi Iesus Olivin mighsiamin ghu. ² Ezi aminim tirazi, ezi bar mizaraghara a ua Godin Dipenimin miriamin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. ³ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mam, me an garima a gumazir igharazim ko akui, ezi me an akua ghua egha a gamima a gumazamizibar damazimin tughav iti. ⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuima, me an gani. ⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin migei.” ⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafarpuzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tugha egha kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.” ⁸ Ezi a uam aviragha nguazim osiri. ⁹ Me akar kam baregha, egha me bar vaghvaha danganir kam ataghragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabira aviragha ikia iti, ezi amizim an damazimin tughav iti. ¹⁰ Ezi Iesus tugha egha kamaghin amizimin azai, “Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?”

¹¹ Ezi amizim migei, “Ekiam, ua gumaziba puvati.” Ezi Iesus a migei, “Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki.”

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim

¹² Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kamın itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan gin izi,

7:48: Jo 12:42 7:50: Jo 3:1-2 7:51: Lo 1:16-17, 19:15 7:52: Jo 7:41-42 * 7:53: (7:53-8:11)
 Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar mikovezir pumuning (*) tongin itim, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Lo 19:15in gan. 8:1: Lu 21:37 8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24 8:6: Mt 22:15 8:7: Lo 17:7, Ro 2:1 8:9: Mt 22:22 8:11: Jo 3:17, 5:14
 8:12: Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46

a mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamra itim, an an aven ikiam.”

¹³ Ezi Farisiba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin gumaziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim.”

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghin a ikara, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi ki nguibar ki dikavigha izezim ki a gifo, egha ki danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumaziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ezi ia nan nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, uaghan ia a gifozir puvati. ¹⁵ Ia gumaziba nguazir kamın arazibar me tuisisi. Ki gumazitamın araziba tuisizir puvati. ¹⁶ Eghti ki gumazitamın araziba tuisighti, gumaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. ¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningın akam a guizbangira. ¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziar gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziar gifogham.”

²⁰ Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, gumazamiziba ki mangamin danganim, me an mangan kogham

²¹ Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Egh ia ki mangamin danganim, ia an mangan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha egha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmagh sua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamın adarasi. Ezi ki nguazir kamın gumazim puvati. ²⁴ Kamaghin ami, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”*

²⁵ Ezi me an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikara, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa. ²⁶ Ki ian araziba bagha akar aviriba ki ia mikimasa iti. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi gumazir na amadazim, an araziba bar

8:13: Jo 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:23:** Jo 3:31 **8:24:** (8:24) Kisim Bek 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in ganigh. **8:26:** Jo 7:28, 12:49

guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumazamizibav gei.”

²⁷ Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. ²⁸ Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Ki akar Afeziam na mikemeziba, darara gun migei. ²⁹ Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Ki zurara bizir a ifongezibagh ami, kamaghin a na ataghizima ki uabira itir puvati.”

³⁰ Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighrigham

³¹ Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh egh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. ³² Egh ia guizin akam gifogham, eghti guizin akam ia damuti ia firighrigham.”

³³ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ia firighrigham?’”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. ³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zurara anababa ko itir pu. Puvati. Otarimra zurara anabamin aven iti. ³⁶ Eghti kamaghin Otarim ia damuti, ia firighrighiva, egh ia guizbangira firighrigham. ³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizima, ia na misoghasava ami. ³⁸ Ki nan Afeziam nan akazir akabar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba ia dagh ami.”†

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam ikara, “En afeziam, an Abraham.”

Ezi Iesus me migei, “Ia Abrahamin boriba, kamaghin ia an mirara arazir an amizibar amuam. ⁴⁰ Ki, guizin akar God nan sure gamiziba, ki bar dar gun ia migei. Ezi datirighin ia na misoghasa ifonge. Kar Abrahamin arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ezi ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ezi iki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazibav sosi ezi me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira

8:28: Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1
8:37: Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 † **8:38:** (8:38) Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1
8:43: Jo 7:17, Ro 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6

akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi kamaghin ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, ia nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi manmagh sua ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati? ⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin ia an akam barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikara, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?” ⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi bizir kamın Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham? ⁵³ Manmaghin ami? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafira, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni uabi ghaze, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki uabi uan ziam fiti, eghti nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. ⁵⁵ Egha ia a gifozir puvati. Ezi ko, ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ egh ki ian min gumazir ifavarimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha ki deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.” ⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni 50 plan azeniba puvati. Ni ti Abrahamin ganis, o?” ⁵⁸ Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, ki fomira, Ki Iti.”[‡] ⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamın api. An damazimning okavizi amebam a bate. ² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara. “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, egha an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagh sua, bizir gumazir kamın otozim, gumazamiziba an ganiva fogham, Godin ingangarim azenara men oto. Kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminin pirasava roghira izi,

8:46: 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20
8:50: Jo 5:41, 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 ‡ **8:58:** (8:58)
Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4
9:4: Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4

ezi gumaziba ingangaritam damighan kogham. ⁵ Dughiar ki nguazir kamin itim, ki gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim.”

⁶ Iesus kamaghin mikemegha egha nguazim giparigha egha nguazim sara veregha, egha gumazimin damazim gati. ⁷ Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravira dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin itir darazi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumazibagh inge?” ⁹ Egha marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamin mirara gara, egha a ighara.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.” ¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim ko dipam veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.” ¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a migei, “Ki fozir puvati.”

¹³ Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam me a inigha Farisiba bagha zui. ¹⁴ Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimin ingarigha gumazimin damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam. ¹⁵ Ezi kamaghin Farisiba uam an azai, “Nin damazimning manmaghin amigha dera?”

Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gatizi, ezi ki rue, egha ki biziba deravira dar gari.”

¹⁶ Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazi puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

¹⁷ Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamin azangsis, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi kamaghin ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam kamaghin me akam ikara, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guizbangira, faragha gumazir kamin damazimning okafi, egha datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba bizir kam nighnizir gavgavim an ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamin amebam ko afeziamin diagha ghaze, gua izi. ¹⁹ Ezi aning izima me kamaghin aningiz azai, “Ka ti guan borimra? Dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, gua kamaghin mikeme, o? Ezi manmagh amizima a datirighin gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikara, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. ²¹ Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” ²² An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam,” eghti me an anogoreghti

a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ²³ Ezi kamaghin gumazir kam in amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigh.”

²⁴ Egha gin me ua gumazir faragha damaziba okavizim dia, egha a migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni mikemezir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

²⁵ Egha a kamaghin akam ikara, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.” ²⁶ Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?”

²⁷ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagh sua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. ²⁹ E kamaghin fo, God akam Moses ganangi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin oto.”

³⁰ Ezi gumazir faragha damaziba okavizir kam, a kamaghin men akam ikara, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia gifozir puvati, a nguibar manamin oto. ³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham. ³² Bar fomira iza datirikin, gumazitam in damazimning okavizi amebam a batezi, ezi gin gumazir mam an damazimning akirizi, e eghaghanir katam e a baraghizir puvati. ³³ God gumazir kam amadaghan koghai, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha egha kamaghin an akam ikara, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin tugha egha iza datirikin. Ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima a zui.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumazibar Otarim nighnizir gavgavim an ti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikara, “Gumazir Ekiam, Gumazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a migei, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumazamizibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamagh sua, gumazir damaziba okavigha itiba me ganam, ezi gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kam in ize.”

⁴⁰ Farisin maba me Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha an azara, “Ni kamaghin e mikimasa, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

9:24: Jos 7:19, 1 Sml 6:5

9:29: Jo 8:14

9:31: Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer

11:11, Mai 3:4, Sek 7:13

9:33: Jo 9:16

9:34: Sng 51:5, Jo 9:2

9:35: Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1

Jo 5:13 9:37: Jo 4:26

9:39: Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47

9:40: Mt 15:14, 23:26, Ro

2:19

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, 'En damaziba gari.' Kamaghin amizima ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti."

10

Iesus, a sipsibagh eghuvir gumazir aghuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bar guizbangira ki ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, egha tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha egha aven ghua, a mati okimakiar gumazim egha gumazir igharaz darazir biziba isim. ² Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a sipsibagh eghuvir gumazim. ³ Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a vaghvaghera uabi uan sipsipbar ziabar diava egha men akua azenan zui. ⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha a uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Kamaghin me an gin zui. ⁵ Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin ami, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham." ⁶ Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamin mingarim, me a gifozir puvati.

⁷ Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, "Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. ⁸ Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. ⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh iziva egh divazimin aven mangighti, God an akurvaghham. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ "Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamra itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirim aghuarim guizbangira ia gizivaghham.

¹¹ "Ki uabi ki sipsibagh eghuvir gumazir aghuim. Egha sipsibagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh aremegham. ¹² Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsibagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egha a sipsipbar garima afiar atiar mam izima, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amiva egh men agintighti me tintinibar mangegham. ¹³ Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsibagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

¹⁴⁻¹⁵ "Ki uabi ki sipsibagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozim moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham. ¹⁶ Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okurur vamira ikiti, eghti sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

¹⁷ "Ki kamagh sua, ki ua dikavigh angamra ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin ami, Afeziam bar na gifonge. ¹⁸ Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki

oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha egha ua uari tuiragha okoroar pumuning iti. ²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an onгани. Manmagh sua ia an akam barasi?” ²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kamın, isar ekiamın dughiam Jerusalemın oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, dipenir kam a God baghavira itir dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamın oto. ²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonın Azuarimin aven arui. ²⁴ Ezi Judaba iza anekuvagha egha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamın ziamın dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara.

²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. ²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. ²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. ²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. ³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha egha me ua a ginivasa dagiaba isi. ³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amima ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra nighnigha egha dagiaba na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “E ingangarir aghuitam ginighnigha egha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, ‘Iarara godba.’ ” ³⁵ Fomira God akar kamın gun gumazibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikivira ikiva, igharagha otoghan kogham.

³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmagh sua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamın ingangarim damuan koghti, eghti ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an ikian aghuaghiva, egh ia nighnizir gavgavim

10:19: Jo 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11

nan ingangarir ki amibar iki. Eghti ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, ezi a men tongin suiaghrigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin dipam abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumaziba ruezimin oto, egha a danganir kamın iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha izi. Egha me ghaze, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Egha akar Jon gumazir kamın gun mikemeziba, da bar guizbangira.” ⁴² Ezi dughiar Iesus danganir kamın itim, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrigh ko Jerusalemın nguibamın ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11-12)

Lasarus aremegha gifa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamın gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta aning itir nguibam.* ² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamın dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, egha kamaghin migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumazamizibar amuti me Godin gavgavimın ganiva egh ziar ekiam a daningam. Ezi tuavir kamra, Godin Otaram uaghan ziar ekiam iniam.” ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusin arimariamın akam baregha, egha ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamın ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav gei, “E uamategh Judian Distrighin mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiaba fi ni mikinasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?”

⁹ Egha Iesus kamaghin men akam ikara, “Dughiar vamira aruem ti 12 plan auan gari, o? Gumazim aruemın aruava, nguazir kamın angazangarimın garava, kamaghin an asaghpora irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimın aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpore irigham.”

¹¹ Iesus kamaghin migia, egha gin ua me migei, “En roroam Lasarus an akui. Ezi ki mangiva a damighti a dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuighiva, an arimariam givagham.” ¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

10:39: Lu 4:30, Jo 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **11:1:** Lu 10:38-39 * **11:1:** (11:1)
 Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:3:** Jo 11:36
11:4: Jo 9:3, 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:11:** Mt 9:24

14 Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me miġia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. 15 Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuġi, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamın ikezir puvatigha, egha ki bar akonge. Egh datirighin, e a bagh mangam.”

16 Iesus mikemegha ġivazima, ezi Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav ġei, “E uaghan uan Tisa ko mangiġva, egh a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

17 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4 plan dughiar mozimin ike. 18 Betanin nguibam a Jerusalem boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 plan kilomitan tu. 19 Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin ovevem bagha, me aningin akurvaghamin miġirigiar tabav kimti aningin navimning deraghassa, me ize. 20 Ezi Marta orazima Iesus izi, ezi a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato.

21 Egha Marta kamaghin Iesus miġei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! 22 Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigam.”

23 Ezi Iesus a miġei, “Nin dozim ua dikavigham.”

24 Ezi Marta a miġei, “Ki fo, a nguazim ġivaghamin dughiamın dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

25 Ezi Iesus a miġei, “Ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremeghiva, an angamra ikivira ikiam. 26 Ezi gumaziba bar angamra ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamra iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

27 Ezi Marta kamaghin Iesus miġei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha egha azi

28 Marta kamaghin mikemegha, egha ghua uan avenamebam Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a miġei, “Tisa a ize, egha ni bagha azai.” 29 Ezi Maria kamaghin oregha, egha zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. 30 (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) 31 Ezi Judaba Marian apangkuvigha egha a ko dipenim iti, egha an garima a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozimin zui.

32 Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamın oto, egha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimming apirigha, egha kamaghin a miġei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

33 Ezi Iesus Marian garima an azi. Egha a Judan Marian ġin izezibar garima me uaghan azi. Egha a bar men apangkuvigha egha uaghan aziasava ami.

34 Egha a me miġei, “Ia managh anefa?”

Ezi me a miġei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶ Ezi Judaba an ganigha egha kamaghin uariv gei, "Munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge."

³⁷ Egha marazi ghaze, "A gumazir damaziba okaviziba akirizima me ua gari. Egh a gumazir kamın akurazi an aremeghan koghai. A ti manmagh sua an akuraghan aghua?"

Iesus Lasarus gamizima a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar oseme, egha a ghua mozimin oto. Mozir kam a dagiar mozim me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ia dagiam puegh munagh amadagh."

Ezi Marta, a gumazir aremezimin amizim, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, an kuam 4 plan dughiaabar mozimin ike. An mughuriar kuram otivam."

⁴⁰ Ezi Iesus a migei, "Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam."

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara egha kamaghin migei, "Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizima ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, egha kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami."

⁴³ Iesus mikemegha givagha, egha a pamtem dia ghaze, "Lasarus, ni azenan ize." ⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha egha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia inim adegh, egh an ateghti, a daru."

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke
(Matyu 26:1-5 ko Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2)*

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamın ganigha egha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamın me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha iza uari akuvagha egha kamaghin me migei, "E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! ⁴⁸ E kamaghin aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, eghti gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romın gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarasi saram asighasigham."

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. A kamaghin me migei, "Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham."

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migha ghaze, Iesus a Judabar akurvaghisi aremegham.

⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghisivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.

⁵³ Ezi dughiar kamın ghuava gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghin amizi Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha egha a ghua gumaziba itir puvatizir danganim

boroghira itir nguibar mamın iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. Ezi a uan suren gumaziba ko, me nguibar kamın iti.

⁵⁵ Ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam roghira ize. Kamaghın tintinimın nguibarar gumamazıba Jerusalemın ghua, Godın damazimın uari zuasa ghue. ⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruivıra iti. Me Godın Dipenimın miriamın aven tuivighav ikia, egha me uarir tongın kamaghın uarir azangsisi, “Ia manmaghın nighnisi? A ti izi isar ekiamın dughiamın ganam, o puvatigham?” ⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumamazıbbav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darıghasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusın dagarimning ginge (Matyu 26:6-13 ko Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6 plan dughıaba ikiavıra itima, ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam otivasa. Ezi dughıar kamın Iesus Betanin nguıbamın ghu. Betani a Lasarusın nguıbam, a gumazir Iesus mozimın a gamızıma a ua dikavızim. ² Ezi me nguıbar kamın Iesusın ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimın apiaghav ikia apıbar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borem, a misevir mamın ikia bar ızıvagha, egha a bar dikırıgha egha an ıvezim bar pın ko. Egha an a inıgha ıza Iesusın dagarimning ginge, egha uan dapanır arızimın anedısi. Ezi borer kamın mughuriar aghuım dipenim bar akoro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, a Judas Iskariot, a gumazir kam a gin Iesus isa apanıbar agharım gati, a kamaghın mıgei, ⁵ “Manmagh sua e borer kam isa 300 silvan dagıaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagıaba inıghıva gumazir onganarazıbar anıngam?” ⁶ Judas onganarazır gumazıbagh nıghnızır puvati, egha a kamaghın mıgei. Puvati. An okımakıar gumazım. Egha Iesusın adarazır dagıabar mıtarım an gara iti, egha dughıar maba a da okei. ⁷ Ezi Iesus akar kam baregha egha kamaghın mıgei, “Amızır kam atakıgh! Eghti a bizır an amızır kamın nıghnızım ikıvıra ikı mangı dughıar kı aremeghtı me na mozim dagıgham. ⁸ Gumazır onganarazıba ia ko ikıvıra ikıam. Eghti ko, kı ia ko zurara ikıvıra ikıan kogham.”

Ofa gamır gumazır ekiaba Lasarus misueghtı an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avırır ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguıbamın iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusın ganasavıra ızır puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozimın a gamızıma a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusın ganasa. ¹⁰ Kamaghın ofa gamır gumazır ekiaba uaghan Lasarus misueghtı an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan avırıba Iesus Lasarus gamızır bizım gıngıhnısi, egha me ofa gamır gumazır ekiaba ategha akırım ragha me gasara, egha me nıghnızır gavıavım Iesusın iti. Bizır kam bagha me Lasarus misoghasava ami.

Iesus atrıvımın mın Jerusalemın aven zui (Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumamazızır avırıba God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiamın ganasa ıza Jerusalemın iti. Boghınaronra Iesus Lasarusın dipenimın ame.

Ezi datirighin gumamaziziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem otivasa. ¹³ Ezi me uan agharibar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus bativasa, egha me kamaghin dei,

“Godin ziam fi!

Gumazir Ekiamin ziamin izir kam, God deravira a damu.
A Israelbar Atrivim!”

¹⁴ Egha Iesus donkin mam inigha egha a gaperagha zui. Godin Akinafarim bizir kamın gun migei,

¹⁵ “Ia Saionin nguibamin gumamaziziba, ia atiatingan marki.

Ia gan. Ian Atrivim a izi.
A donkin igiam gaperagha izi.”

¹⁶ An suren gumaziba, me dughiar kam akar kamın mingarim gifozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, ezi me akar Godin Akinafarimin itim ginirigha egha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumaziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha egha mozinin itir dughiam, gumamazizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozinin an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin gumamazizir kaba, Iesus amizir bizir kamın gun miaviavira iti. ¹⁸ Ezi gumamaziziba orazima a mirakelin kam gami, ezi kamaghin me ghua tuavimin a bato. ¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, egha me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan koghām. Gumamaziziba bar ghua an gin zui.”

Grighin marazi Iesusin ganasa

²⁰ Ezi dughiar kamın, gumamaziziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti. ²¹ Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distrighin iti.) Egha me kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.” ²² Ezi Filip ghua Andru mikeme. Egha Andru, Filip ko aning ghua Iesus migei.

²³ Ezi Iesus kamaghin aningin akam ikara, “Dughiar Gumaziba Otarim ziar ekiam iniamim, an otogha gifa. ²⁴ Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghiva, a uabira ikiam. Egh an aremegh, a uam aghungiva egh witin ovizir aviriba misivam. ²⁵ Gumazir uabira uan mikarzim gifongezim, an aremegham. Ezi gumazir nguazir kamın ikia uabi uan mikarzim aghuazim, an angamra itir ikirimirimin suiragh mangi zurara ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezim, a nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazim uaghan na ko ikiam. Ezi gumazir nan ingangarim gamim, Afeziam ziar ekiam a daningam.”

Iesus uan ovevem migei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Egha ki manmagh mikimam? Ki ti kamagh mikimam, ‘Afeziam, ni bizir na bativamim batokegh?’ Puvati. Ki kamaghin mikiman

12:13: Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49

12:15: Sek 9:9

12:16: Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26

12:17: Jo 11:43-44

12:19: Jo 11:48

12:21: Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44

12:23: Jo 13:31-32, 17:1

12:24: 1 Ko 15:36

12:25: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33

12:26: Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17

12:27: Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37

kogham. Osimtizir dughiar kamın otivim, a na bativam. Bizir kam bagha ki ize. ²⁸ Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha givazima, ezi tiarir mam Godin Nguibamın zaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekevegha gifa, eghti ki ua kamaghın damuam.” ²⁹ Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghın migei, “Ararim dagara!” Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”

³⁰ Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Akar ia datirighın oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize. ³¹ Datirighın God nguazir kamın gumazamizibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. ³² Datirighın ki nguazimın iti, ezi gin me na fegh ter ighuvimın na aguragham, eghti dughiar kamın ki gumazamiziba bar me damuti me na bagh izam.”* ³³ (Iesus migirigiar kam gamua egha arazir an ovengamimın gun migei.)

³⁴ Ezi gumazamiziba kamaghın an akam ikara, “E kamaghın Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh a iki mamaghira ikiam. Egha manmagh sua ni ghaze, ‘Me Gumazibar Otarim fegh ter ighuvimın aneguragham?’ Gumazibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Dughiar ovezimın angazangarim ian tongin ikiam. Datirighın angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimın aven daru. Puvatighiti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemın arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶ Angazangarim datirighın ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimın iki. Kamaghın ia angazangarimın gumazamizibar mın otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumazamiziba ko mikemegha givagha, egha me ategha ghua men modo. ³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸ God kamagh sua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghın mikeme,

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Egha tina Ekiamın garima, a uan gavgavim an aka?”

³⁹ Kamaghın amizi me nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua. Ezi bizir kamın mingarim, Aisaia uaghan akar igharazim an osiri. A kamaghın migei,

⁴⁰ “God kamagh sua, me bizitamın ganam koghiva, egh me naviba akamın mingarim gifogham kogham.

Egh me navibagh iragh egh ua na bagh iziti, ki me damighiti me ua deraghan kogham.

Kamaghın God men damazibagh amizi da okafi, ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me ongani.”

12:28: Mt 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:30:** Jo 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 * **12:32:** (12:32) Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimın na aguragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamın mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11ın gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimın ganigha, kamaghın an an gurara migei. ⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avırım uaghan nighnızir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, egha uan nighnızir gavgavimın gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimın aven ikian kogham. ⁴³ Gumaziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumazamizibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamaghın diagma ghaze, “Gumazir nighnızir gavgavim nan itim, a nighnızir gavgavim narara itir puvati. A nighnızir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. ⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimın gari. ⁴⁶ Ki kamagh sua, gumazir nighnızir gavgavim nan itiba, me bar mitatemın ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimın min nguazir kamın ize.

⁴⁷ “Gumazitam nan akam baregha egha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazimın gumazamizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. ⁴⁸ Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim gıvaghamin dughiamın an an araziba tuisigham. ⁴⁹ Ki uabi uan nighnızimın migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. ⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamın akam a gumazamizibagh amima, eghti gin me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghın ami, akar ki mikemezir kaba bar, ki Afeziam na mikemezi moghin ki dagh ami.”

Iesus kamaghın suren gumazibav miğia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13-17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam a gurumizaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamın itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme. ² Ezi guaratızir kamın me apa iti. Satan faragha nighnızir Iesus isi apanibar agharim darighamim isa Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. ³ Iesus kamaghın fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganıngi. A uaghan kamaghın fo, God anamadazi a ize, egha a ua God bagh mangam. ⁴ Kamaghın amizima Iesus dagher dakozim ategha dikafi, egha uan korotiar ruarim suegha, egha taulın mam inigha uan ivariam ike. ⁵ Egha dipam itarir mam ginge, egha maghıra uan suren gumazibar dagariba ruegha, egha taulın a uan ivariam amighırızimın da adisi. ⁶ Egha a Saimon Pita bagha ize. Ezi Pita an azara, “Ekiam, nırara nan dagariba ruam?”

⁷ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Bizir ki amim, ni datırighın a gifozir puvati. Egh ni gin a gifogham.”

12:41: Ais 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:45:** Jo 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14

⁸ Ezi Pita a migei, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki nin dagariba rueghan koghtima, eghti ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a migei, “Ekiam, ni kamaghin nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruam!”

¹⁰ Ezi Iesus a migei, “Gumazir ruegha givazim, a zue, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh egh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir pu.” ¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar agharim darighamim, an a gifogha gifa. Kamaghin a ghaze, “Ia bar moghira zuezi, ezi ian vavira zuezir puvati.”)

¹² Iesus men dagariba ruegha givagha, egha uan korotiar ruarim uam anerugha egha ua ghua uan dapiamin danganim gapera. Egha kamaghin men azai, “Ia, ki ia bagha amizir bizir kamın mingarim gifo, o? ¹³ Ia ‘Tisa’ na garigha egha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei. ¹⁴ Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh. ¹⁵ Ki arazim ian akazi, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. ¹⁶ Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kinitam uan Ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazitam, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. ¹⁷ Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamın mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

¹⁸ “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimin itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.’ ¹⁹ Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.* ²⁰ Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigh, egha deravira a gami, gumazir kam na inigha egha deravira na gami. Egha gumazir na inimiz, a Godin na amadazi ki izezim a ini.”

Judas Iesus isi apanibar agharim darigham.

(Matyu 26:20-25 ko Mak 14:17-20 ko Luk 22:21-23)

²¹ Iesus mikemegha gifa, ezi an navim bar a baseme. Egha bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei. ²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. ²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha egha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, egha kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki dagher otevir kam inigh egh diparsizim darugh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa diparsizim garu, egha Judas ganingi, a

13:8: 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6:70-71, 15:3 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 * **13:19:** (13:19) Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19
13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24

Saimon Iskariotin otarim. ²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha givazima, ezi dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, "Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!" ²⁸ Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judasin mikemezir kam baregha, egha me akamin mingarim gifozir puvati. ²⁹ Judas daghiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. ³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, egha zuamira azenan ghu. Ezi aminim pirizi mitatem otogha gifa.

Iesus arazir igiam suren gumazibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus migei, "Datirighin Gumazibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. Ezi God uan Otarim isa gumamazibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. ³² Eghti God uabi uan Otarim isi gumamazibar akaghti me fogham, Gumazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a damigham. ³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav mikemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datirighin ki arazir igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumaziba bar arazir kamin ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba."

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham (Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, "Ekiam, ni managh mangam?" Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Egh ni gin nan gin izam."

³⁷ Ezi Pita an azara, "Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge."

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akegham, eghti ni dughiar pumuningin ko mizekimin kamaghin mikimam, ni na gifozir puvati."

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. ² Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ezi ki ia mikemeghan koghai. ³ Ki mangiva ia bagh danganim akirighiva, egh ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. ⁴ Ezi ia nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa."

⁵ Ezi Tomas a migei, "Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?"

⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir

13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:32:** Jo 17:5
13:33: Jo 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20

igharazimin Afeziam bagh mangigham kogham. Puvati. Kırara ki Afeziam bagha zuir tuavim. ⁷ Eghti ia na gifoghıva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin tugha ghua, ia nan Afeziam gifofogha, egha an gari.”

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganika, eghti e ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamın gari. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’ ¹⁰ Filip, ni ti nighnızir gavgavim iki fogh suam, ki Afeziamın aven itima Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnızimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami. ¹¹ Ia nighnızir gavgavim akar kamın iki, ki Afeziamın aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighi, ia nan ingangarir ki amibagh nighnigh, eghti ingangarir kaba ian nighnızir gavgavibar amuti da gavgavigham. ¹² Ki bar guizbangıra ia migei, gumazir nighnızir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghın amizi, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham. ¹³ Ki kamagh sua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimın ingangarimın a iniam. Kamaghın ia nan ziamın biziba bagha azaraghti, ki dar amuam. ¹⁴ Ia nan ziamın bizitam bagh nan azangsighti, ki a damuam.”

Jesus ghaze, a Godın Duam amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ia bar na gifueghıva, egh ia deravıra nan akaba baragh dar gin mangam. ¹⁶ Eghti ki Afeziamın azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghıra ikiam. ¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godın Duam, a guizin akam migeir Duam. Ezi nguazir kamın gumazamiziba me an ganighan koghıva, egh a gifoghan kogham, kamaghın me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghın ia a gıfo.

¹⁸ “Ki ia ateghti ia uarıra ikian kogham, mati borim amebam ko afeziam puvatizi moghin. Puvati. Ki ua ia bagh izam. ¹⁹ Dughiar ovezimin nguazimin gumazamiziba ua nan ganam kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamra iti, eghti kamaghın ia uaghan angamra ikiam. ²⁰ Ezi dughiar kamın ia kamaghın fogham, ki uan Afeziamın aven iti, ezi ia nan aven iti, mati ki ian aven iti moghin. ²¹ Ezi tina nan akam baragha egha an gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isıva an akagham.”

²² Iesus kamaghın mikeme, ezi Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghın Iesusın azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isıva en akaghasa, egha ni uabi isıva nguazimin gumazamizibar akagham aghua?”

²³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Gumazitam na gifueghıva, egh deraghvıra nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga izıva a ko iki mamaghıra ikiam. ²⁴ Gumazim na gifongezir puvati, a deravıra nan akamin gin zuir puvati. Ezi akar ia

14:7: Jo 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23
14:11: Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49

oraghizir kam, ka nan akam puvati. Kar Afeziamin akam, a na amadazi ezi ki ize.

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabarr gun ia mikeme. ²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumaziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. ²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha egha ki zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, eghti akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha egha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. ²⁹ Ki kamagh sua, bizir kam gin otoghti, eghti ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham. ³¹ Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, egha ki bizir Afeziam na mikemezibara dagh ami. Ia dikavigh, danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarzimin min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarzimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. ² Ezi nan agharir ber puvatziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegha ikiva, egh gin da biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin a dar ghoru. ³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. ⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarzimin agharim, a ikarzimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarzim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi, ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizir tam damighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarzimin agharim me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kam in nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰ Ki uan Afeziamin araziba ko

14:26: Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5

akabar gin zui, egha an porozi a na gifongezi moghin, ia uaghan nan araziba ko akabar gin mangiva egh nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivaghām. Kamaghin amizi ki migirigiar kam ia migei. ¹² Ki ia mikemezir arazimra kara: ki bar ia gifongezi moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. ¹³ Gumazitam uan namakam a gifuegh egh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. ¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakabar iti. ¹⁵ E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, a dagh fozir puvati. Kamaghin amizi ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha egha ki ia mikemezha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakaba’ ia garisi.

¹⁶ “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Ezi ki ingangarim ia ganidi, eghti ia mangiva egh biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningsi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ¹⁷ Kar nan arazim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumaziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumaziba ian apanim damuti, eghti ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. ¹⁹ Ezi ia nguazir kamın gumazibar min ikezi, nguazimin gumaziba uan adarazigh ifongezi moghin, me ia gifueghai. Ezi ia nguazir kamın gumaziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamın araziba ategham. Kamaghin amizima nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami. ²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumazim uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gami, eghti me uaghan pazi ia damuam. Egh me na akam baragham, egh me uaghan ian akam baragham. ²¹ Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. ²² Ezi ki ti izeghan kogha egha akam me ganizir puvatizi, me arazir kurabar osımtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. ²³ Ezi gumazitam nan aghuagha nan apanim gami, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. ²⁴ Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazi tam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osımtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami. ²⁵ Osızirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumaziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

²⁶ “Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a izam. An Afeziam ko iti, ezi ki ia bagh anemangam. A guizbangira migeir Duam, egha an Afeziam ko ikegh izam. Egh a iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam.

15:11: Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5
15:13: Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27
15:16: Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5 **15:20:** Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 **15:21:** Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23
15:24: Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6

²⁷ Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ “Ezi ki kamagh sua, ia uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki, kamaghin ki bizir kam ia mikeme. ² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam otogham, gumaziba ia misueghti ia aremegham, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. ³ Egha me Afeziam gifozir puvati, egha na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. ⁴ Ki kamagh sua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin, ki datirighin bizir otivamin kaba, dar gun ia mikemegha gifa.”

Iesus Godin Duamin ingangarim migei.

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ezi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’ ⁶ Ki akar kam ia mikeme, ezi datirighin ian naviba bar oseme. ⁷ Ezi ki guizbhangira ia migei, ki ia ategha zui, kar ian akurvaghhamim. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Egh ki mangighiva, ki ia bagh anemadagham. ⁸ Eghti a iziva nguazir kamin gumazibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim, me dagh fogham ⁹ Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim na itir puvati. ¹⁰ Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighti, ia ua nan ganighan kogham.* ¹¹ Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha gifa egha ghaze, a izezir kuram inigh aremegham.

¹² “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. ¹³ Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. ¹⁴ A nan akam inighiva egh an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. ¹⁵ Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva egh an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezim in ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan apigham.” ¹⁷ Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, “Kar akar manamin

15:27: Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 * **16:10:** (16:10) Nguazir kamin gumaziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10

mingarim an a gami? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimın ia nan ganighan kogham. Egh ua dughiar otevimın gın ia ua nan apigham.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.’” ¹⁸ Egha me miġia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me miġei, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamin mingarim bagha azangsisi? Ki kamaghın miġei, ‘Dughiar ovezimın ia nan ganighan kogham. Egh gın dughiar otevimın ia uan nan apigham.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o? ²⁰ Ki bar guizbangira ia miġei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimın gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtızir kam iraghrıghtıma navir agorogem otogham. ²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, an mızazim iniamın dughiam otogha gıfa. Kamaghın an oseme. Egha an otegha gıvaghı, a ua mızazır kam gıngıhnızır puvati. An borim nguazimın otogha gıfa, kamaghın amızı a bar akonge. ²² Ezi kamaghıra, ia datırıghın navıba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian navıba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam adeghan kogham. ²³ Eghti dughıar kamin ia ua bizıtam bagh nan azaraghan kogham. Ki guızbangıra ia miġei, ia bizıtam bagh nan zıamın Afezıamın azaraghtıma eghti a ia danıngam. ²⁴ Ia faragha bizıtam nan zıamın azarazır puvati. Ia azangsıghıva, egh ia inıam, eghti agorogem bar ian navıbaghızıvaghıam.”

Jesus nguazir kamin gavgavim dikabırızı a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamaghın miġei, “Ki akar ısın zuımın akar kabar ia gamı. Ki gın ua akar ısın zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki deravıra ia mikımıva, egh Afezıamın ia mikımam. ²⁶ Egh dughıar kamin ia nan zıamın azangsıgham. Ezi ki kamaghın miġeir puvati, ki ia bagh Afezıamın ko mikımam. Puvati. ²⁷ Afezıam a uabı ia gifonge. Ia a gifongegha ia nıghnızır gavgavım nan ikıa egha fo, ki Afezıam ko ikegha ize. Kamaghın a ia gifonge. ²⁸ Guızbangıra, ki fomıra Afezıam ko ikegha, egha ki an ategha nguazımın ize. Egh datırıghın ki ua nguazım ategh, egh ki ua Afezıam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumazıba kamaghın miġei, “Are, ni datırıghın deravıra miġei, ni datırıghın akar ısın zuıav geır puvati. ³⁰ Ezi e datırıghın fo, ni bizıba bar dagh fo. Gumazıtam bizır mam nın azangsıghasava amıma, ni an nıghnızıbagh fogha gıfa. Ni an azangsızım bagha mızıuı puvati, ni fogha gıfa. Kamaghın amızı, e nıghnızır gavgavım ikıa ghaze, ni God ko ikegha egha ni ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Ia datırıghın nıghnızır gavgavım iti, o? ³² Ia oragh. Dughıam a roghıra ızı, egha a ızegha gıfa, eghti me vaghvagh ian agıntıghtı ia tintınıbar uan nguıbabar mangam. Egh ia na ateghtı ki uabıra ikıam. Ezi Afezıam na ko iti, kamaghın ki bar uabıra ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghıv ikıva egh ia navır amırızım ikıasa ki ifonge. Kamaghı sua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazır kamin ikıti, osımtızıba ia batıvam. Egh ian navıba gavgavıgh ikı! Ki nguazır kamin gavgavım dikabıragha egha anegıfa!”

17

Jesus suren gumaziba bagha God ko migei

¹ Ezi Jesus suren gumazibav kemegha givagha, egha kogha overiamin gara, egha kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningsi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh. ² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumamaziziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe. ³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Kraiss Jesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamın gumamazizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. ⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamın gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumamaziziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nirara ize. ⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegga, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ezi ki ize.

⁹ “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumamaziziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumamazir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. ¹⁰ Ezi nan gumamaziziba, me nin adarasi. Ezi nin gumamaziziba, me nan adarasi. Ezi gumamaziziba nan gumamazizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamagh sua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti moghin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengam, a uabiram ovengam. Ki kamagh sua, nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav mikeme.

¹⁴ “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumamaziziba me nguazir kamın gumamaziziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamın gumamaziziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵ Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nin azangisizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir

17:1: Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:13:** Jo 15:11
17:14: Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18

Kuram pazi me damuan kogham. ¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamin gumazamiziba puvati. ¹⁷ Ezi nin akam a bar guizbangira. Ezi ki, ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam ¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamin gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰ “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh egh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. ²¹ Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²² Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ni ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezir moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibara Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ezi ki ize. ²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igharazigh ifongezir arazim iningham, ni na gifongezir moghin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Jesus mizazim inigha aremegha egha ua dikafi

18

(Sapta 18-20)

*Judas Iesus isa apanibar agharim gati
(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53)*

¹ Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin zarim girigha vongin ghu. Ezi dipar kamin vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamin aven ghue. ² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamin me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. ³ Egha Judas, a Romin midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir plisin maba, a me inigha danganir kamin ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a

17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:18:** Jo 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24
17:23: Kl 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **18:1:** 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16

sivagha men boroghira ghua egha kamaghin me azai, “Ja tina buri?” ⁵ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me migei, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti. ⁶ Me Iesus barazi a migei, “Kar kirara,” egha me ua sivagha ghua nguazim gire. ⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ja tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.” ⁹ A kamagh sua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha egha ofa gamir gumazir ekiabar dapanim in gangarir gumazim misuegha, egha an kuarir guvimin itim atu, ezi a iri. In gangarir gumazir kamin ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan plisin gumaziba, me Iesusin suighava egha benimin a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, “Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-70 ko Mak 14:66-68 ko Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a suren gumazir kam gifo, ezi kamaghin a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazir ekiabar dapanim in dipenimin divazimin aven ghu. ¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, egha Pita inigha aven zui. ¹⁷ Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamin suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim pu.” ¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamaghin amizi in gangarir gumaziba ko plisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Iesusin kotim gami

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsis. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumazamizibar sure gami. Kar danganim Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir pu. ²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsis? Ni gumazir akar kam baraghizibar azangsig. Me ki mikemezir akam gifo.” ²² Iesus kamaghin

18:9: Jo 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2, Ap 23:2

migeima ezi plisin gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghin migei, "Ni kamaghin ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin akam ikara, kar ti arazir aghuim, o?" ²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ki akar kuratam mikemeghti, eghti ni deravira akar ki mikemezim an gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?" ²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:71-75 ko Mak 14:69-72 ko Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, "Ni ti uaghan an suren gumazir mam?" Ezi a migei, "Puvati. Ki an suren gumazim puvati." ²⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav. A ghaze, "Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?" ²⁷ Ezi Pita ua migei, "Puvati." Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, "E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiamin asizim rameghan kogham." Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati. ²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izi, egha kamaghin men azara, "Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?"

³⁰ Ezi me kamaghin an akam ikara, "An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai."

³¹ Ezi Pailat kamaghin me migei, "Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh." Ezi Judaba kamaghin akam ikara, "E gumazir tam puram a misueghti an aremeghan kogham." ³² (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamagh sua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, egha Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, "Ni Judabar Atrivim, o?"

³⁴ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ni uabi nighnigha egha ni akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?"

³⁵ Ezi Pailat kamaghin an akam ikara, "Manmaghin ami? Ni ghaze, ki Judan mav, o? Ni uan adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?"

³⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ki nguazir kam in atrivim puvati. Ki nguazir kam in atrivimin ikia, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha

18:25: Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 * **18:28:** (18:28) Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judabar Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 † **18:31:** (18:31) Romin gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13

misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamın atrivibar mın ingarir puvati.”

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Atrivimın miğirigiar kam, kar nin akamra. Ebebam na batezi ezi ki nguazir kamın ingangarir vamıra damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Egha gumazir guizin akamın gin mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

*Pailat ter ighuvimın Iesus gafughasa migei
(Matyu 27:15-31 ko Mak 15:6-20 ko Luk 23:13-25)*

Pailat mikemegha gıvagha egha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghın me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. ³⁹ Egha ia, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Ezi azeniba bar, God Israelbagh Itazir Dughiamın, ki ian arazimın gin ghua gumazir vamıra kalabusın a isa azenim gati. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?” ⁴⁰ Ezi me kamaghın dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra a firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi).‡

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. ² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha egha atrivimın dapanir asuamın mın an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevır mam a garu. ³ Egha me an boroghıra izegha a migei, “Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!” Egha me kamaghın miğiava an guam apezavıra iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghın gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimın ingarizim, an an dapanimın ikiavıra iti. Ezi korotiar aghevır kam, a uaghan an ikiavıra iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko plisın gumaziba an ganigha kamaghın dei, “Ter ighuvimın a gafugh! Ter ighuvimın a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghın me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimın a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghın an akam ikara, “A uabi ghaze ‘Ki Godın Otaram.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghın migei, gumazir kamagh migeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha egha bar atiatingi. ⁹ Egha a ua ghua gavmanın dipenimın aven ghugha, egha kamaghın Iesusın azai, “Ni nguıbar manamın ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a migei, “Manmaghın amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamın gavgavım iti, egha uaghan ni isiv temer ighuvım gafughamın gavgavım iti. Ezi ni ti bizir kam giğozir puvati?”

18:37: Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17
18:40: Lu 23:19, Ap 3:14 ‡ **18:40:** (18:40) Fofozir gumazir avırıba kamaghın nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romın gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33
19:2: Lu 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatighai, ni na dikabinamin gavgaviba puvatigham. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”

¹² Pailat akar kam baregha egha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, egha a Sisarin apanim.” ¹³ Pailat akar kam baregha, egha Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam me “Dagjar Azuarim” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata”).

¹⁴ Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelbagh Itazir Dughiamin isam bagha daghebar amuva bizibar kiram. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”

¹⁵ Egha me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! Ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin akam ikara, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!” ¹⁶ Kamaghin amizi Pailat Iesus inigha, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

*Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu
(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43)*

Ezi me Iesus inigha zui. ¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, egha nguibar ekiam ategha egha danganir mamn zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Ezi Hibrun akam me ghaze “Golgota.”) ¹⁸ Ezi danganir kamn me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningin torimin iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.” ²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romn akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi Judan avirim izava osizirir kamn gara egha a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni ziam kamaghin an osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’”

²² Ezi Pailat men akam ikara, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, egha gin me an korotiaba inigha egha 4 plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingari, egha me a isamizir puvati.

²⁴ Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikarangiva gumazir a iniamim gifogham.”

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, "Me nan kori-tiaba tuiragh, egh uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam." Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesus amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti ²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, "Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim."

²⁷ Ezi a kamaghin suren gumazir kam migei, "Amizir kam, a datirighin nin amebam." Ezi dughiar kamin ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha egha an gara uan amebamin min a gami.

Iesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49)

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, "Nan kuarim nan piri." Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. ²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Egha me dipamin suizir bizim inigha egha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. ³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, egha migei, "A datirighin gifa." Egha a dapanim aviragha egha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar akirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizima Judaba me gumazir kuaba dughiar kam temer ighuvibar ikian me aghua. Egha me Pailat kamaghin an azangsigha ghaze, a men amamangatighti me temer ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighti, me zuamiram aremeghti me men kuaba adeggh izighram. ³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamin suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri. ³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati. ³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. ³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.) ³⁶ Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, "Me an agharitam apirighan kogham." God kamagh sua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto. ³⁷ Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, "Me, gumazir afuzimin ruazir kam bagh ganam."

Me Iesusin kuam isa mozir igiar mam gati

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-56)

³⁸ Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a

ghuava Iesusin kuam ini. ³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, egha borer kam gami. Ezi borer kamın osımtızim 30 plan kilogramın ghu. ⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami moghin. ⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimin anegurazir danganir kamın boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamın mozir igiar mam iti, me dagiar torim atugha, egha me faragha gumazitamin kuatam a gatizir puvati. ⁴² Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganim boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamın aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Mak 16:1-8 ko Luk 24:1-12)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimin ghu. Egha a garima mozimin tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.* ² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir kam, a gumazir Iesus bar ifongezim, an aning bagha ivegha ghu. Egha Maria kamaghin aningın migei, “Me Ekiamın kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha egha mozimin zui. ⁴ Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, egha faragha mozimin oto. ⁵ Egha an aviragha mozimin aven gari, egha inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara egha an aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozimin averiamın ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. ⁷ Egha a inir igharazir mamın garima a uaghan iti, a inir me Iesusin dapanimin ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa egha igharagha aneti. ⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimin otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha egha nighnızir gavgavim iti. ⁹ (Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam ghaze, Iesus mozimin ua dikavigham. Ezi dughiar kamın aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.) ¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimin ghu.

Makdalan nguibamin amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimin azenan tughav ikia azi. Egha an aziavira ikia egha aviragha mozimin averiamın gari. ¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezimin aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin apera ezi mam an suemning ikezir naghin apera. ¹³ Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmagh suava azi?”

Ezi a kamaghin aningın migei, “Me nan Ekiamın kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.” ¹⁴ A kamaghin migiava, ragha garima, Iesus

19:39: Jo 3:1-2, 7:50 **19:40:** Ap 5:6 **19:42:** Ais 53:9, Jo 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1

* **20:1:** (20:1) Wikbar faraghavira zur aruam, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24

20:5: Jo 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:14:**

Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4

tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, ka Iesus. ¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmagh suava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimin garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigha ghu, egh danganir ni an atizimin gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a iniam.” ¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, “Rabonai.” Akar kamin mingarim a kamakin, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghvira ikian marki. Egh ni nan aveghbuaba bagh mangiva egh kamaghin me mikim, kon Afeziam, ko men Afeziam, ki a bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan men God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamin ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimin gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani (Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49)

¹⁹ Ezi Sanden guaratizimin aminim pirigha gifa. Ezi suren gumaziba me Judabar atiatingi, egha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase, eghti azenan itir gumazitam aven izan kogham. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughav iti. Egha a kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.” ²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge. ²¹ Ezi Iesus ua me migei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.” ²² A kamaghin migia, egha uan aminim men a giveragha men amada, egha kamaghin me migei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumamazibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da ua puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12 plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, “E Ekiamin ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me migei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimningin ganighan koghiva, egh ki uan dafarpuzim an duar torimning datighan koghiva, egh ki uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, egh ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7 plan dughiaaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafarpuzimin kagh suiragh, egh ni nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikara, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha gifa, egha ni nighnizir gavgavim nan iti, o? Gumazir na ganizir puvatiziba, me nighnizir gavgavim ikiva, egh gumazir kaba bar akuegham.”

Akinafarir kamin mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati. ³¹ Egha, akar ki osirizir kam, ki ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagh sua, akinafarir kam an osiri.

Jesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7 plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Ezi dughiar maba givazima Iesus ua uan suren gumaziba Galilin dipamin boroghira uabi isa men aka. Galilin dipamin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim), ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim), ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamın ghuavanabogha egha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati. ⁴ Ezi aruem anangasa ovirima, me gumazir mamın garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus. ⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikara, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a me migei, “Ia ivem inigh, agharir guvir botin amadaghan itimin anekunigh, egh ia osiritaba inigham.” Kamaghin me ivem akunizi a iraghu, ezi me osirir bar aviriba inigha, egha ua ivem gekuigha anagav avenge. ⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha egha dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba me botin zui, egha me ivem osiriba sara anemikirigha zui. Me dipar dadarimin boroghin 100 mitan min iti. ⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, egha me avir mamın garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.” ¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153 plan osiriba. Egha osiriba bar aviraseme, ezi ivem dutuaghrizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. ¹³ Egha Iesus avim boroghira ghua egha bret inigha me

ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimín dikavizimín gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita miǵia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akuragh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givazima, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, "Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?"

Ezi Pita ghaze, "Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge."

Ezi Iesus a miǵei, "Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akuragh deraghvira men gan."* ¹⁶ Ezi Iesus uam an azara, "Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?"

Ezi Pita a ikara, "Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge."

Ezi Iesus a miǵei, "Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan."† ¹⁷ Egha dughiar miǵezimín uam an azara, "Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?"

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar miǵezim uam an azara ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus miǵei, "Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge."

Ezi Iesus kamaghin a miǵei, "Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.‡ ¹⁸ Ki guizbangira ni miǵei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha egha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Ezi ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, eghti gumazir igharazim ni gikegh ni inighiva danganir ni mangasa ifongezir puvatizimín mangam." ¹⁹ (Iesus miǵirigiari kam miǵia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita miǵei, "Ni nan gin izi."

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamín akam

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamín garima, an aningín gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, egha kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? ²¹ Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, "Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?" ²² Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu. Ni nan gin izi." ²³ Kamaghin amizima, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, "Suren gumazir kam an aremeghan kogham." Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, "Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu." ²⁴ Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, egha an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir

21:14: Jo 20:19, 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 * **21:15:** (21:15) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, "Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?" Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, "Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam."

21:16: Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 † **21:16:** (21:16) Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, "Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam." **21:17:** Jo 13:38, 16:30 ‡ **21:17:** (21:17) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, "Ni nan roroam?" Egha Pitan akar kam giragha ghaze, "Ni fo, ki nin roroam." **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12

kaba, da guizbangira. ²⁵ Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kaba akinafaribar da osirighai, nguazir kamin akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

Aposelbar Ingangariba

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, ezi me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalemın nguibamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar,” an gun me migei. (Ni 1:8in gan.)

Aposelin Akinafarim kamaghın miġia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha ġin a ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevír mabar ghu. Luk uaghan kamaghın en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an ġin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekar vamira Aposelbar Akinafarim a migei, a Godin Duamın ingangarim. Pentikosin dughiamın Godin Duam faragha Iesusin suren gumazibar ize. Egha ġin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi. Ezi akinafarir kam e uaghan aposelba akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kınasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın ġin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelin Akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin ġin aruizir puvati. A Iesusin sios gumazamiziba dikabirasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polin diazi, ezi a gumazir aghuimın otogha ġuibangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarimın otevír maba, Luk bizir Pol bativizibar geghanasa, a ghaze, “Eia” dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghın amizi, a ghaze, “Eia”. pb

Aposelba Jerusalem aven Iesusin akam akuri

(Sapta 1:1-8:3)

Iesus akar dikirizimın ghaze, a Godin Duam anemangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba bar, ko a gumazamizibar sure gamiziba bar, da osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamın mangasa, aposelba misevegha egha Godin Duamın gavgavimın ingangarir akabar me migei.* 3 A faragha mızaziba inigha aremegha egha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamın mangasava, a uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar foz, a ua dikavigha iti. 40 plan dughiaaba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativir Arazimın gun me migei.

4 Dughiar mam a me ko ikiava, apava miġirigiar gavgavir kam me ganingı, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan

* **1:1-2:** (1:1) Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33

Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ia a barazi, ki an gun ia mikeme. Ia a bagh iki. ⁵Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”†

⁷Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughia, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim pu. ⁸Eghti Godin Duam ia gisin izighirighti, ia an gavgavim iniam; eghti ia bizir ia ganigha foziba, Jerusalem in nguibamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamin otiviba bar, me geghanam.”

*Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20 ko Luk 24:50-53)*

⁹Ezi Iesus kamaghin mikemegha, egha an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arughava bemira men min tu. ¹¹Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizima a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizima a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias a misefe

¹²Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ateghava ua Jerusalem in zui. Olivin Mighsiar kam Jerusalem in roghira ikiava in ruarim kilomitan vamiran mirara ghu. ¹³Egha me otivighava, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabara kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Batolomyu ko Matyu, Jems, Alfusin otarim, ko Saimon a Selotiabar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

¹⁴Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei, amizir maba ko Maria, Iesusin amebam, koma an doziba sara.

¹⁵Dughiar kabar aven Pita nighnzir gavgavim Iesusin itir darasi tongin tugha, (men avirim in dibobonim 120) ¹⁶egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam dirighin otogha gifa, Devit mikemezir moghira. ¹⁷Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

1:5: Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 † **1:6:** (1:6) Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelba Rom in apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Rom in gavman batueghiva uabi Israelbar ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 **1:9:** Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:14:** Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:17:** Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25

¹⁸ (Ivezir a uan arazir kuramın inizim, Judas nguazir mam givese. Egha nguazir kamın a uabi ekunigha aremegha an mıkazrim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. ¹⁹ Kamaghın amizi, Jerusalemın itir darasi bar moghıra bizir kam baraki, egha me nguazir kam uan akamın ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamaghın, ghuzir nguazim.)

²⁰ Egha Pita ghua kamaghın miğia ghaze, “Ezi Godin Akinafarımın itir Ighiabar aven osizirir kam iti,

‘An danganım pura iki,
tav an danganır kamın ikian marki.’

Egha a uaghan ghaze,

‘A gumazir dapanım,
eghti igharaz tav an danganım ini.’

²¹ “Ezi kamaghın, e gumazir zurara e ko ikia uaghan İesus ko aruzir gumazitam a misivam. ²² Dughiar Jon gumaziba ruezim ko İesus faragha ingangarım igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God İesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamın tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam a misivam. Gumazir kam İesusın garima, a ua dikafi. An e ko miğirigiar kamın gun akam akunam.”

²³ Egha me gumazir pumuningın ziamning dıboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. ²⁴⁻²⁵ Egha me God ko miğei, “Ekiam, ni gumazibar navir averiaba bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningın tav amiseveghtima, an aposelin ingangarım bagh Judasın dangamın iniam. Ingangarım kam Judas anetegha uan danganır ikiamımın ghu.”

²⁶ Egha me dagıaba aningın ziamning osirigha torım gatigha aning gıvazvası. Ezi dagıar Matiasın ziam gısın itim faragha azenım giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 pla aposelbar tongın aneti.

2

Godın Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosın Dughiar Ekiam otozima, niğhnızir gavgavım İesusın itir darası, me bar moghıra uari akuvagha danganır vamıran iti.* ² Ezima zuamıra niğınir mam Godın Nguıbamın ikeghava zaghıra mati amınır gavgavım izi. Egha dipenır me apiaghav itim bar a gizıvagha a noke. ³ Egha me garima bizir mam mati avır mızariaba bıaghırava vaghvagha men dapanır siriabagh apiaghiri. ⁴ Ezi Godın Duam bar moghıra me gizıvaghava, gavgavım me ganıga me gamıma, me nguıbar igharazıbar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamızir Godın apengan itir maba, me uan nguazımın itir kantriba bar dar ikegha izegha datırighın Jerusalemın iti. ⁶ Egha me niğınir kam baregha iza bar uari akuvaghav ikiava, me vaghvagha orazima gumazamızıba men nguıbavar akabav gei. Ezi kamaghın me osemegha okam niğhnısi. ⁷ Egha me diğavır kuram gamıghava azangısisi, “Gumazamızir miğeir kaba, me bar Galılın gumazamızıbara! ⁸ Ezima manmaghın amızima e vaghvagha me barazıma me en nguıbavar akabav gei? ⁹ E

1:18: Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:20:** Sng 69:25, 109:8 **1:22:** Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **2:1:** Lo 16:9-11, Ap 1:14 * **2:1:** (2:1) Pentikosın Dughiar Ekiam, an ziar igharazıma kara: Obarıbar aghavır dughiar ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15

marazi, Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin izezir gumaziba. Ezi marazi Judian Distrigh ko Kapadosian Provins ko Pontusian Provins koma Esian Provinsin ize. ¹⁰ Ezi maba Frigian Distrigh ko Pampilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir danganim a nguibar ekiam Sairinin boroghira itiba ize. Ezi marazi Judan gumazir Romn nguibamin ikegha izeziba. ¹¹ E bar moghira, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Judan arazibagh amuava dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. Ezima en marazi Kritian arighatizim koma Arabian Distrighin gumaziba, e vaghvaghera me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!" ¹² Egha Judan gumaziba digavir kuram gamighava pura okam nighnighava uarir azangsis, "Kar bizir tizim?"

¹³ Ezima Judan gumazir maba dibovir akabar migia ghaze, "Me wainin dipar aviriba amegha ongani."

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11 plan aposelba ko tughav ikia, egha a gumazamiziba pamtem kamaghin me migei, "Ia Judaba koma Jerusalemn itir gumazamiziba, ia bar deraghviram na baragh. Ki bizir otozir kamin gun ia mikemeghtima, ia a gifogham. ¹⁵ Gumazir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.† ¹⁶ Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezir moghin,

- ¹⁷ 'God kamaghin migia ghaze,
 Dughiar gin izambar ki uan Duam gumazamiziba bar me daningam.
 Eghtima ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikimtima,
 ian gumazir igiaba irebabar min bizibar gantima,
 ian gumazir ghuriba irebabar ganam.
- ¹⁸ Eghti nan ingangarir gumazamiziba,
 ki uaghan uan Duam dughiar kabar me daningam,
 eghtima me Godin akam inigha izir gumazibar akabav kimam.
- ¹⁹ Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir arazibar akakagh,
 egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
 Eghti ghuzim ko avim ko muturir dafam otogham.
- ²⁰ Eghtima aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.
 Bizir kaba faragh otivighti, gin Ekiam Izamin Dughiam otivam.
 Dughiar kam Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.
- ²¹ Ezi Ekiamin ziamin deir darasi,
 a ua me inigham.'

²² "Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia baghava anemadagha gavgavim a ganingizima, ezima a ian aven ingangarir gavgavir ekiaba koma mirakelin gavgavibar ian tongin bizibagh amizima, da otivizima ia dar ganigha uari fo. ²³ God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan otarim isava ian agharin gati. Ezima ia gumazir kurabar agharimin, ia a isava ter ighuvim gatighava a gafuzi, an areme. ²⁴ Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin,

2:15: 1 Te 5:7 † **2:15:** (2:15) Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei. **2:21:** Ro 10:13 **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 **2:24:** Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15

God a gamizi a dikavigha ovevemın osimtızim ataki. ²⁵ Devitın Ighiabar Akınafarım kamaghın mikeme,

‘Ki Ekiamın garıma a zurara bar nan boroghın ikiavıra iti.

A gavgavım na ganıdı.

Eghti bizıtım na damutı, ki akongıva atıatiatingan kogham.

²⁶⁻²⁷ Ezıma nı na ateghtıma ki ariaghrezıbar tongın mozımın aven ikian kogham.

Egh nı ua bagha inabazır gumazım aneteghtıma
an nıvafızım kurıghan kogham.

Kamaghın nan navım derazı ki mıgırıgıar aghuıbagh amı.

God na damuamın bizır aghuıba, ki da bagha mızualı.

²⁸ Nı, ikırımırır aghuarım inıamın tuavım, a nan akagha gıfa.

Nı na ateghtı ki nı ko ikıam, egh nı na damutı, ki bar akuegham.’

²⁹ “Nan adarasi, ki guızbangıra ia mıgeı, en ovavım Devıt aremezıma me anefa. Ezıma an dagıar mozım datırıghın e ko ikıa kati. ³⁰ Egha, Devıt a Godın akam inıgha ızır gumazır mam, egha a fo, God mıgırıgıar gavgavım a ganıga ghaze, ‘Nın atrıvır danganıamın ki nın ovavıtım afagham.’ ³¹ God gın damuamın bizım, Devıt a gıfo, a Gumazır God Uam E İnıasa Mısevezım, Krais, an aremegh ua dikavamın bizım mıgeı. Egha ghaze, God aneteghtıma an ariaghrezıbar tongın mozımın aven ikian kogham. Egh an nıvafızım kurıghan kogham. ³² Ezi gumazır kam İesus, God a gamızıma a ua dikafi. Ezi e uarı uan damazıbar an ganıgha, egha mıgeı. ³³ Ezıma a ghuavanaga uan Afezıam Godın agharır guvım gaperaghav ikıa a da pın gavgavım ısı. Ezi an Afezıam a mıkemezır moghın God uan Duam İesus ganıngı. Ezi datırıghın ia oragha garır bizır kaba, İesus uabı dagh amı. ³⁴ Devıt İesusın mın Godın Nguıbamın ghuzır puvatı. Egha a kamaghın mıgeı,

‘Ekıam kamaghın nan Ekıamın mıgıa ghaze,

“Nı kagh nan agharır guvımın daperagh.

³⁵ Mamaghıra ikıtıma ki nın apanıba dikabıraghtı
me nın apengan ikıam.”’

³⁶ “Ezi kamaghın amızı, ia İsrailba ia bar bizır kam gıfo, ia mıseuegha ter ıghuvımın gurazır İesusın kam, datırıghın God a gamızı an Ekıamın oto, a Krais, God Uam E İnıasa Mısevezır Gumazım.”

Gumazır avırıba uan navıba ıragha rue

³⁷ Egha gumazamızıba Pıtan akam barası, a men navıbagh kuızı, me kamaghın Pıta koma aposelin ıgharazıvav geı, “En aveghbuaba, e manmaghın damuam?”

³⁸ Ezi Pıta kamaghın me mıgeı, “İa bar navıbagh ıragh Krais İesusın zıamın rueghtı a ıan arazır kuraba gın amangtı, God uan Duam ia danıngam. ³⁹ God fomıra akam akırıgha ghaze, a uan Duam ia danıgam, ia koma, ıan borıba koma, ıan saghın ıtır derası, me bar. God, en Ekıam, gumazamızır a men dıazıba, a uan Duam ia danıngam.”

2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 **2:30:** 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 **2:31:** Sng 16:10, Ap 13:35 † **2:31:** (2:31) Grıghın akam me ghaze, “Krais”, an mıngarım God Uam E İnıasa Mısevezır Gumazım. **2:32:** Ap 1:8, 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hı 10:12 **2:36:** Ap 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 **2:38:** Lu 24:47, Ap 3:19 **2:39:** Aıs 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17

⁴⁰ Egha Pita migirigiar aviribar me gamuava akar gavgavir maba sara me mikeme, "Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamin gumazamizir kurar kabagh asighasighiva uaghan ia gasigasighan kogham." ⁴¹ Ezima gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamnagh God ua 3,000in gumazamizir maba ua me inizima me Kraisin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

⁴² Egha Kraisin adarasi me aposelbar migirigiba baragha, bizibar uarir akurvagha, egha uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. ⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazir aviriba digavir kuram gami. ⁴⁴ Eghava nighnizir gavgavir Iesusin itir darasi, navir vamira iti. Egha men bizir men itiba, me uarira akurvasi. ⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava egha dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶ Zurara dughiaaba me Godin Dipenimin avizim uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷ Egha Godin ziam fema, ezi gumazir igharaziba bar me bagha bar akonge. Ezima Ekiam zurara dughiaabar gumazamizir igiabar akurvaghavira iti. Kamaghin me bar aviraseme.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Dughiar mam aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. ² Ezi gumazir navimin averara suem ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mam in anerisi. Tiar akar kamin ziam, Aghuim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuiba me ginge. ³ Ezi a gari Pita ko Jon aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, "Ni kagh gan ganigh!" ⁵ Ezi gumazim bizitam iniassa nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghin migei, "Ki dagiaba puvati. Ki itir bizim, ki ni daningasa. Eghti, Nasaretin gumazim Krai Iesus, an ziamin, ni daru!" ⁷ Egha Pita an agharir guvimin suiraghava, a ghufe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi. ⁸ Ezi a dikava uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sarama Godin Dipenir avizibar aven ghuava, aruava, egha pin uabi ekurava, eghava Godin ziam fe. ⁹ Ezima gumazamiziba bar an garima an aruava Godin ziam fema, ¹⁰ ezi me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, tiar akar Aghuimin apiav ikiava, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, egha digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamin gari. Ezi me an garima a Pita ko Jonin

2:40: Lo 32:5, Fl 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:42:** Ap 20:7 **§ 2:42:** (2:42) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarasi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21

suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamin ziam, Solomonin Azuarim. ¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, "Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, ga gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. ¹³ Abraham, Aisak ko Jekopin God, en ovavibar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia an aremeghasa a isava apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghraghasa migeim, ia kamaghin migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara. ¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, egha gumazir kuram uari bagh anetaghraghasa Pailat migei. A gumazibav soghezi me aremezir gumazim. ¹⁵ Ia gamizi ia angamra itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamin ganighava a gifoghava an gun migei. ¹⁶ Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizima, ezi nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizima, a bar dera, ia datirighin uari an gari.

¹⁷ "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia amizir arazim ia a gifozir puvati, ian gumazir dapaniba sara. ¹⁸ Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezima, me migia ghaze, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, mizazim iniam. Ezi God uan migirigibagh amizi moghin dar dagheba otifi.

¹⁹⁻²⁰ "Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighi dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danihti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, ia uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. ²¹ God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezbav kemezima, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezir moghin, biziba bar otivam. ²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin ian gumazitamra misevegham. Ia, bizir tizir a migeiba, ia bar da baragh egh dar amu. ²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.* ²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tughava izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba akar gavgavim me ganingizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavir ian ovaviba ko ingarizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir dikirizir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikemezi moghin, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.' ²⁶ God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, kamaghin a deravira ia damuam. Egha bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim a misevegha ia bagha faragha anemada."

3:13: Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:22:** Lu 18:15-19, Ap 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 * **3:23:** (3:23) Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Lo 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam ko Sadyusiba, me izava aning bato.*

² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamizibav gei. Kamaghın amizima gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. ³ Egha me Pita ko Jonın agharimning suiraghava aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghın, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimizaraghan. ⁴ Ezi gumazamizir avırıba akar kam baregha nighnizir gavgavimın an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000ın boroghın tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimizaraghan Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemın uari akuvaghav iti.† ⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezıma Kaiafas ko Jon koma Aleksanda koma ofa gamir gumazibar dapanimın adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. ⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inighava men damazibar izezi, me maghıram aningın azangsi, “Gua gavgavir manam inigha, egha tinan ziamın gua bizir kabagh ami?”

⁸ Ezima Godin Duam Pita gizıvazıma, a kamaghın me migei, “Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba! ⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsihasa, egha ia ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghın dera. ¹⁰ Eghti ia koma Israelin itir darasi bar moghıra, ia bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Kraıs İesusın ziamın gumazir ian damazibar tughav itim a ua dera. Gumazir kam a İesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡ ¹¹ Ezıma İesus,

‘Kar dipenir akınır ingangarir gumaziba aghuazim,
a datırighın dipenim aterir guarım gava.’

¹² Nguazir kamın gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. İesusın ziamra e akurvazir aghuım iniam. A uabıra, en akurvazir gumazim.”

¹³ Egha me Pita ko Jonın garıma aning bar gavgavıghav atiatir puvatıghava me migeıma, me aningın ganıghava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kınımning. Egha me aningın gara digavir kuram gamıgha ghaze, gumazir kamning İesus koma arui. ¹⁴ Egha me gumazir faragha suer ikuvizimın gari, a Jon ko Pita, aning ko tughav itima, me bizitam mikıman asa.

¹⁵ Kamaghın me akar gavgavımram aning ganıngızıma aning Judan kotin dipenim ategha zuıma, me aning bagha akam misosi. ¹⁶ Egha me urir

4:1: Lu 22:4, 22:52 * **4:1:** (4:1) Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garıma, me Godin Dipenimin miriamın ingara bizibar gara polismanın ingangarım gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:4:** Ap 2:41 † **4:5:** (4:5) Gumazir okuruar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarım kamakin, me Judabar dabırabım gativagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 ‡ **4:10:** (4:10) Gumazir okuruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a İesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66 ko 23:5ın gan. Egha İesus ovengegha gıvazi, me gumazamizıba nighnizir gavgavımın an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Aıs 28:16, Mt 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:16:** Jo 11:47, Ap 3:9-10

azangsisi, “E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalem in itir gumaziba, me fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. ¹⁷ Ezi e kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danightima aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham.”

¹⁸ Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzima me akar gavgavimin aningin migia ghaze, gua uamateghiva Iesusin ziamin gun mikimiva egh gumazitabar sure damuan bar marki.

¹⁹⁻²⁰ Ezima Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir biziba ga dar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?”

²¹⁻²² Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40 plan azenibagh afira. Kamaghin gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizima, me Godin ziam fe. Kamaghin amizima, gumazir dapaniba ivezizir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavibar maba uam aning gamighava aning amadzima aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi God ko migei

²³ Ezima Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba aningin mikemezir akabar gun uan adarasi bar me mikeme. ²⁴ Ezi me kamaghin oreghava uari akuvaghava God ko migei. Me kamaghin migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarighava, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. ²⁵ Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme,

‘Ezima Kantrin Igharazibar Gumaziba tizim baghava atari?’

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

²⁶ Ezima nguibabar atriviba me God misoghasava ami.

Ezima gumazir dapanir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.’

²⁷ “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Jerusalem in nguibamin uari akuvaghava arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A ni fomira uan ingangarim bagha inabazir gumazim. ²⁸ Me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin zui, ni fomiram otivasa mikemezir biziba. ²⁹ Eghti, Ekiam, me atiatir akar e ganingizibagh nighnigh. Egh e akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam kunam. ³⁰ Egh ni uan agharim arimariar gumazibar arightima me deragham. Egh ni mirakelin aviribar bizibar amutima da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir zuezim.”

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegeha givazima, danganir me itim ivavazima, me bar moghira Godin Duam me givavazima, me atiatir puvatigha Godin akam kuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. ³³ Egha aposelba Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamän gun gumazamiziba, Godin gavgavimän amodoghin me migei. Ezi Godin apanguvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Kamaghin men tav bizitamän otevezir puvati. Ezima gumazir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba isa izava, aposelbagh anidima, me da isava gumazir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livan gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas Saiprusin nguibar arighatizimän ize. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inighava aposelbagh aningi.

5

Ananaias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananaias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananaias migei, “Ni manmagh sua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimän dagiar maba ni ua bagha dar suira? ⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimän dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha an dagiar kabar e gifari? Ni gumazibagha ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananaias kamaghin oregha degiaghrigha areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi kloghin auan pumuning ko mikezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananaias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmagh sua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Ezi Pita migiavira itima, Safaira an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamän mozimän miriamän anefa. ¹¹ Ezima atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimän zurara uari akufi. ¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fava egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamän ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. ¹⁵ Ezi

kamaghin gumaziba arimariar gumaziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera izava tuavimin miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua deragham.* ¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumamaziziba inigha ize. Egha uaghan uan gumamazizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir darasi, kar Sadyusi-bar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. ¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰ Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiva ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, ia gumamazizibar kim."

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumamazizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir dapaniba bar uari akufa. Egha me aposelba inigh izasa kalabusin dipenimin akam anemada. ²² Ezi polisın maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima me kagh puvatizi, me uamategha izava bizir kamın gun migei, ²³ "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumamazizibar sure gami."

²⁶ Kamaghin amizima Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim uan gumazir a ko ingariba, me ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiatir, gumamaziziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatir puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin itir bizim bagha men azangsisi. ²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumamazizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha migia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin migei, "E God baragham, e gumaziba baraghan kogham." ³⁰ Iarara Iesus misuegha ter ighuvimin an gurazima an areme. Ezi en ovavabar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizima, an Atrivimin Otarim ko gumazibar

* **5:15:** (5:15) Gumamazizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazibagh isin ikiti, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6 **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26 † **5:24:** (5:24) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?" **5:26:** Mt 14:5, 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2

Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egha a Israelbar amuti me navibagh iraghti God men arazir kuraba gin amadagham. ³² E God amizir bizir kabar gun migeir gumaziba, ezi Godin Duam uakan. A baragha an gin zuiba, God uan Duam me ganidi.

Gamalielin fozozim

³³ Egha Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan arazimin sure gamir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven dikavigha tugh, ghaze, aposelba tong azenan ikegh. ³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, "Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an gin, gavman gumaziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mam in faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizima datirighin, bizir kamnagh ki kamaghin ia mikimasa. Bizitam gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi."

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghue. Egha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghragha bar akonge. ⁴² Egha dughiaa zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar akar aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7 pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabanang Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuvanadi. Ezi suren gumazir maba Grighin akam a migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba me ghaze, "Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati." Bizir kam bagha me atari. ^{*} ² Ezi aposelin 12 pla, me suren gumaziba bar men diazima me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, "E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin a derazir puvati. ³ Kamaghin amizima, en adarasi, ia uarir tongin 7 plan gumaziba misefegh. Men araziba, gumaziba ko amizibar damazibar bar deragha, egh Godin Duam me gizivazi, me uaghan fozozir aghuarim iti. Eghtima e me isiva ingangarir kam datightima me an ganam. ⁴ Eghti e

5:32: Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 † **5:34:** (5:34) Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:40:** Ap 4:18 **5:41:** Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 * **6:1:** (6:1) Aramin akam, a Judia ko Galilin Distirighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghue. **6:3:** Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7

uari ingangarir kamning damuam, God ko mikimiva, Godin akar aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Ezi me Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. ⁶ Ezi me gumazir kaba ingha aposelbar damazimin ghuzima me dafariba men dapanibagh isin atigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezima ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stiven akuragha, egha apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar torimin a dagh amima a da otifi. ⁹ Egha marazi dikavigha Stiven ko me akamin migirigiar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamn gumaziba, dipenir kamn ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.† ¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isava Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹ Ezi me mogava, gumazir mabagh ifarasa me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi arazir kamn me gumazamiziba, gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumazibar navibagh amima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghughava an suiragha a ingha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue. ¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kuraba Godin Dipenim ko Judan arazibagh asi. ¹⁴ E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirighiva a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’ ”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikiava damaziba bar pamtem Stiven gari. Egha me garima an guam mati enselin min taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazir dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o?”

² Ezi Stiven me ikara, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba ia na baragh! En ovaim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantri ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. ³ Egha a migia ghaze, ‘Ni uan adarazi koma uan nguazim ategh egh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’

6:5: Ap 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 † **6:9:** (6:9) Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39
6:11: Mt 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **7:2:** Stt 11:31

⁴“Ezi ma Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevem in gin God nguazir ia datirighin itir kam in anemada. ⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kam in ikiam. Ezi dughiar kam in Abraham uabi boriba puvati. ⁶ Egha God kamaghin Abrahamin migei, ‘Nin ovaviba igharazir darazir kantrin ikiam. Eghti me 400 plan azenibar pura men ingangarir gumazibar otivighti me paz me damuam. ⁷ Eghti ki gin men arazir kurar me gamim ki a ikaragham. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, egh danganir kam in nan ziam fam.’ ⁸ Egha God mikarzir mogomem aghorimin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamin oto, egha amebam a batezi, 8 plan dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomem atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir 12 plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ “Ezi en inaziba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazimin ikiasava anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba a givagha egha an akura. God Josep fofozir bar aghuiba a ganingizima an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipbar atrivim bar a gifongeghava egha a gamizi a Isipin gumazir dapanir ekiam in iti. Egha an dipenimin biziba sara gari.

¹¹ “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba bar ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inaziba uaghan dagheba puvati. ¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, ezi a uan otariba, en inaziba amadazima me darorir farazim gamua zui. ¹³ Ezi me darorir gin zuimin ua zuima Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. ¹⁴ Egha bizir kam in gin, Josep uan afeziam Jekop koma an adarazi 75 plan bar me bagha izamin akam amada. ¹⁵ Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghu. Egha kagh a ko en inaziba ariaghare. ¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamatogha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivevezir mozim.

¹⁷ “Ezi God Abraham ko dikirizir akar gavgavim guizbangrama otivasava roghira izima, ezi en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. ¹⁸ Ezi gin atrivir igharazim, a Josep tong a gifozir puvatigha, Isipin atrivim in iti. ¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazibagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan datighti, me ariaghresa a me gakaghori.

²⁰ “Ezi dughiar kam in Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. An iakinir pumuning ko mikezimin uan afeziamin dipenimin iti, me an gari. ²¹ Egha gin me a inigha azenan anetuzima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari. ²² Ezi Moses Isipbar fofozir ekar aghuim inigha egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

²³ “Egha Moses 40 plan azenibar anetuzima, ezi a uan adarazi Israelbar ganasa nighnisi. ²⁴ Egha a men mav in garima Isipin mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, egha a Isipin gumazim arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. ²⁵ Egha Moses kamaghin nighnisi, an

7:4: Stt 11:31, 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:7:** Kis 3:12 **7:8:** Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2
7:12: Stt 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10

adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. ²⁶ Egha amimizaraghan Moses garima Israelin gumazimn-ingra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, 'Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?'

²⁷ "Ezi gumazir igharazitav sozim, Moses a dughu ghua, egha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?' ²⁸ Ni boghinaron Isipin gumazir misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misueghti ki aremeghasa?' ²⁹ Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha borir otarir pumuning ini.

³⁰ "Egha 40 plan azenibar gin, Moses nguazir gumaziba puvatizimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain mighsiamin boroghin avivzariar tememin isi naghin purama a bato. ³¹ Ezi a bizir kamn ganigha digavir kuram gami. Egha bar roghira mangi deragh ganasava ami, egha Ekiamin tiarim barasi, ³² 'Ki nin inazibar God, Abrahamin God ko Aisak ko Jekop.' Ezi Moses nigha egha ganan atiatingi.

³³ "Ezi Ekiam a migei, 'Ni tughav iti naghin, a nan nguazir ki a anogroghezim. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh. ³⁴ Ki uan gumazamizibar arazir bar kurar me Isipin me gamibar gani. Egha ki men arareba baregha, egha men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.'

³⁵ "Mosesin kamra Israelba an aghuagha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?' Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki egh ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isim aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. ³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Retsin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40 plan azenibar dagh ami.

³⁷ "Egha kar Mosesin kamra, a Israelbav gia ghaze, 'God ian tongin akam inigh izir gumazitam nan min anemisevegham.' ³⁸ Ezi Israelba gumaziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a men aven iti, a Sainain mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamra itim e daningasa, a inis.

³⁹ "Ezi en inaziba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. ⁴⁰ Egha me Aronin migei, 'E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim, Moses, bizir tizim a bato. Egh, ni e bagh marvir guabar ingarightima da en faragh mangam.' ⁴¹ Egha dughiar kamn marvir guam me bulmakau nguzimin mirarama an ingari. Egha me an ofa gamua egha me uan dafaribar ingarizir bizim bagha isava ighiabagh amua bar akonge. ⁴² Ezi God akirim ragha me gasaragha, egha me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghua.

'Ia Israelin gumaziba,

mar ia 40 plan azenibar gumaziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami?

Bar puvati.

⁴³ Ia asem Molekin marvir guamin aver dipenim ia aneteri, egha uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui. Kar asemningin, ia aningin arazibar gin mangasa aningin ingari. Kamaghin amizima, ki ian nguazimin ia batogeh, egh ia amadaghti ia mangi Babilonin nguazimin vongin ikiam.*

⁴⁴ “Ezima en inaziba gumaziba puvatizir danganimin itima Godin Averpenim me ko iti. Dipenir kamın aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazim moghira, Israelbav kemezi me an ingari. ⁴⁵ Ezi en inaziba Averpenim ingha, egha anetera egha Josuan gin izi. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Averpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. ⁴⁶ Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’ ⁴⁷ Ezi gin Solomonra a bagha dipenimin ingari.

⁴⁸ “Ezi Godin bar pin itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam ingha izir gumazim kamaghin mikeme,

⁴⁹ ‘God ghaze, overiam a nan atrivir dabirabim.

Ezi nguazim ki uan suebar asir danganim.

Dipenir manmagh garim, ni na bagha an ingarasa?

Ezi ki avughsamin danganim managh iti?

⁵⁰ Ezi bizir kaba bar,
ki dar ingari.’ ”

⁵¹ Egha Stiven maghira Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Egha ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumaziba! Ia uan inazibar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! ⁵² Ian inaziba osimtiziba Godin akam ingha izir gumaziba bar moghira me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimın gun migeima, ian inaziba me misozi me ariaghire. Egha datirighin ia a isa gumazir kurabar dafaribagh atigha egha a misoghezi an areme. ⁵³ Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba ingha, egha a dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

⁵⁴ Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha egha a bagha uan ataribagh ivi. ⁵⁵ Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. ⁵⁶ Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki

* **7:43:** (7:43) Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamin iziam, me Godin min an ziam fe. Misirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam ingha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelba faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelbar gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelbav sogha me ingha ghua Babilonin me kalabus gati. (2 King 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:51:** Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1

Godin Nguibamin garima, a kuiagrizima Gumazibar Otarim Godin agharir guvimin tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav kongegha, egha ivemara a bagha zui. ⁵⁸ Egha a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, egha maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darasi uan azenan azuir korotiaba suegha egha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.” ⁶⁰ Egha a uan tevminning apirigha irigha egha pamtem dei, “Ekiam, men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha,

8

egha areme. ¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamın ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarasi pazavira me gami

Dughiar kam me Stiven misoghezima an areme. Ezima me Jerusalemın itir Kraisin adarasi pazavira me misoghava, egha arazir kurabar me gami. Kamaghin amizima, Kraisin adarasi bar ara Judian Distrigh ko Samarian Distrighin ghue. Ezima aposelbara Jerusalemın iti. ² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isava mozim gatigha a bagha puvira azi. ³ Ezima Sol Kraisin adarasi me gasighasighavira ikiava, egha men dipenibar vaghvaha dar ghuava gumazamiziba sara me isava me kurvagha kalabus garisi.

Aposelba akar aghuim Judian Distrigh ko Samarian Distrigh anekura gharui

(Sapta 8:4-12:25)

Filip Samarian Distrighin akar aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me akar aghuim nguibar me itibar anekuri. ⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam kuri. ⁶ Ezi gumazamizir okuruaba an akaba baragha, egha a mirakelin arazibagh amima da otifi, ezima me kuariba arigha bar deravira a barasi. ⁷ Ezi me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghraghava azenan izi. Ezi gumazir aviribar agharir amiriziba ko suer kuvtiziba uaghan ua dera. ⁸ Kamaghin amizima, nguibar kamın amiziba ko gumaziba bar akonge.

Saimon, kukunir gumazimın eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin ifavarir kuraba dagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.” ¹⁰ Ezima gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.” ¹¹ A dughiar aviribar mirakel ifavarir kurabagh amima da otivima me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam

7:58: Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 † **7:58:** (7:58) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Wok Pris 24:13-16, ko Namba 15:35in gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 **8:4:** Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 **8:7:** Mt 10:1, Mk 16:17

bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. ¹² Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin akar aghuim ko Kraisi Iesusin ziam sara akuri. Kamaghin amizima, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. ¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikiava egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otivima, a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalem in itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha givazi, kamaghin me Pita ko Jon amadazima aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me Iesusin ziamin ruegha, me Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizima Pita ko Jon ghuava otogha me Godin Duam iniasava aning me bagha God ko migei, ¹⁷ Ezima aning God ko mikemegha, uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon garima, aposelning uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹ "Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan agharim fegh tav gisin datightima, a Godin Duam iniam."

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon mikeme, "Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kam in God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. ²¹ Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizima, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham. ²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin navim giragh arazir kuraba da ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham."

²⁴ Ezima Saimon an akam ikara, "Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham."

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aning in akurvaghizir bizibar gun miagiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalem in ghuava, akar aghuim Samarian Distrighin nguibar aviribar an akura zui.

Filip Itiopian gumazim akar aghuimin a migei

²⁶ Ezi Ekiam in ensel Filipin migei, "Ni Sautin tuavimin mangi, a Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumaziba puvatizir danganimin iti." ²⁷⁻²⁸ Ezima, a maghira zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. Ezi a gumazir dapanim, a Itiopian atrivir amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalem in ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari. ²⁹ Ezi Godin Duam Filip migei, "Ni mangiva karisin munamin boroghin iki."

³⁰ Ezi Filip ivegha ghuava karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barasi, a Aisaia, Godin akam inigha izir gumazimin akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, "Ni garir bizir kam ni a gifo?"

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikara, "Ki manmaghin fogham? Tav na geghanightima, ki fogham." Egha a Filip miagia ghaze, "Ni izivanang na ko daperagh."

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akinafarimin in itir akar kabar gari,

"A mati sipsipin min me a misoghasava,
a inigha ghu.
Sipsipin nguziba, me dar ariziba aghorasava amima

da pura nimira iti.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima,
a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.

Ezi me bar a dikabiragha,
egha deraghavira an kotiam gamizir puvati.

Kamaghin amizima, a boriba puvati,
ezi tina an gun me geghanam?

Me an ikirimirim a givazima,
ezima a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ni na mikemegh, ga uaning, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabi migei, o igharazitav migei?” ³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin akar aghuimin gun a migei.

³⁶⁻³⁷ Ezi me tuavimin ghuava, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”* ³⁸ Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezima Filip ko Itiopian gumazim dipamin aven iraghughzi, Filip a rue. ³⁹ Ezi me dipamin ikegha azenan izezima, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filip bagha garava avege, egha tuavimin ghuava bar akonge. ⁴⁰ Ezima Filip gari, a Azotuzin nguibamin oto. Egha a ghuava, nguibaba bar dar akar aghuim akura ghua Sesarian oto.

9

Sol uan navim gira (Aposel 22:4-16 ko 26:9-18)

¹⁻² Egha dughiar kam Sol Iesusin suren gumazibagh asighasighiva, egh me misoghtima me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanir ekiam bagha ghua kamaghin azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Sol, gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, an an apigh, an suuraghiva mangiva kalabusin gumazimin min a ikirarighiva, Jerusalem mangam.’” ³ Ezi a Damaskusin nguibamin boroghin izima overiamin angazangarir gavgavim a gisira. ⁴ Ezi a irigha nguazim girigha egha orazi, tiarir mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶ Egh ni dikavigh, nguibamin mangi. Egh migirigiar ni manmaghin damuamim, gumazir mam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol koma zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baregha egha gumazitamın garir puvati. Kamaghin amizi me migirigiba puvatigha pura iti. ⁸ Ezi Sol ua dikavigha, egha uan damazimning kuigha, egha a bizitamın garir puvati. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin

8:35: Lu 24:27, Ap 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 * **8:36-37:** (8:37) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14
8:40: Ap 21:8 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:4:** Mt 25:40 **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13

suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹ A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mikezimın ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kam Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananaias. Ezi Ekiam irebamın mın bizimın garimın aven an dei, egħa ghaze, “Ananaias!”

Ezi an a ikara, “Ekiam, k̄i kati.”

¹¹ Ezi Ekiam a miġia ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko miġia iti. Kamaghın amizi, ni dikavigh, tuavir kam mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasın dipenimın mangi Sol bagħ azaragh. ¹² Sol irebamın mın bizimın garima, gumazimın ziam Ananaias, a iza agharim a gin sin atigha an damazimning gamizima, aning ua deraghasa.”

¹³ Ezi Ananaias a ikara, “Ekiam, k̄i orazima, gumazir aviriba gumazir kamın gun miġei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemın aven itiba paza me gami. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh tina nin ziamın ni ko miġeiba, a men suighiva kalabus darigham.”

¹⁵ Ezima Ekiam kamaghın Ananaias miġei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar k̄i inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumaziba ko men atriviba koma Israelin gumaziba bagħ mangam. ¹⁶ Eghti a mizaziba ko osimtizir nan ziamın iniamiba, k̄i da an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananaias dipenimın ghua an aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gin sin atigha, egħa ghaze, “Nan aveghbuam, Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimın ni bato. Ni ua ganti, Godın Duam ni gizivaghasa, kamaghın amizi a na amadazi k̄i ize.” ¹⁸ Ezi bar zuamirama, osirir naziamın mın garir bizim Solin damazimningin ikegha kuiaghiri. Ezi a datirighın ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamın a rue. ¹⁹ Ezi a dagher maba amegħa ġin ua uan gavgavim ini. Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol akar aghuim Damaskusin anekuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko Damaskusin ikia magħira God ko miġeir dipenibar akam kura ghaze, Iesus a Godın Otarim. ²¹ Ezi Solin miġirigiam baraghizi darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamnaghra, a Jerusalemın ikia Iesusin ziar kamın deir gumamaziziba, men suigha me gasiġhasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusın gumazibar mın me ikirarigh ofa gamir gumazibar dapanibar dafarim darighasa, egħa a kagh ize?” ²² Ezi Solin akar a kuri kabanangın gavgavim bar ghuanabozi a miġirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazir Damaskusin itiba fo, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraıs.

Judaba Solin apanimın itima an arav ghu

²³ Ezi dughiar aviriba ghuezima, ezi Judaba Sol misueghti an aremegħasa tuaviba buri. ²⁴ Egha me a misogħasava amua arueba ko dimagariba zurazurara a bagħa nguibar ekiamın tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam ġifo. ²⁵ Ezi an ġin aruir gumaziba, me dimagarimın a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamın anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamın divazimın azenan iri.

Sol Jerusalemın iti

9:10: Ap 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:21:** Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 **9:22:** Ap 17:3, 18:5, 18:28 **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23

²⁶ Ezi Sol Jerusalem in izegha, egha Iesusin suren gumaziba uaghan men aven angasa ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. ²⁷ Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha a me migei, Sol tuavim in ghua Ekiam in gani. Ezi Ekiam a mikeme, egha Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziam in akam akuri. ²⁸ Ezi Sol Jerusalem in deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesusin ziam in akam kura ghuavira iti. ²⁹ Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasava ami. ³⁰ Ezi Kraisin adarasi kamaghin oregha fogha, egha a inigha Sesarian nguibamin ghuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrigh ko Galilin Distrigh ko Samarian Distrigh in aven itir Kraisin adarasi, dughiar kam in navir amirizim in ikia deravira itima, God in Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumazamiziba God in atiatia va an apengan iti.

Pita Ainias gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir God in gumazamizibar ganasa zui. ³³ Egha nguibar kam in gumazir mam bato, an ziam Ainias. An soroghafariba amirazima, ezi a 8 plan azenibar misiamra iti. ³⁴ Ezi Pita kamaghin a migei, "Ainias, Kraisi Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh." Ezi Ainias zuamira dikafi. ³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saron in danganir voroghira irighav itim in itir gumazamiziba, me an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganaraziba akurvasi. ³⁷ Ezi dughiar mam in arimariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itim in aneti. ³⁸ Jopan nguibam Lidan nguibam boroghira iti, kamaghin suren gumaziba kamaghin orazima, Pita Lidan itima, ezi me gumazir pumuning a mikimasa aning amadzima aning zui. Ezi aning ghua a migia ghaze, "E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!"

³⁹ Ezi Pita aning ko ghuava otogha egha maghira ghuriar pin itim in ghuavanabo. Ezi amizir odiarir pura itiba an miriam in tuivighav ikiava, aziava egha uan korotiaba ko korotiar azenan azuir Dorkas me ko angamra ikia me bagha ingariziba an akakasi.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamiziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimning apirigha God ko migei. Egha a raghrighava amizir aremezim garava ghaze, "Tabita, ni dikafigh." Ezi a uan damazimning kuigha egha Pitan apigha, egha dikavigha apera. ⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Ezi a nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamizir odiaribar diagha men akazi me gari, an angamra iti. ⁴² Ezi Jopan itir gumazamiziba bizir kam in eghaghanim baregha men aviriba nighnizir gavgavim Ekiam in iti. ⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

9:26: Ap 22:17, Ga 1:17-19 9:27: Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 9:29: Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 9:30: Ga 1:21 * 9:30: (9:30) Ezi gin Barnabas Sol inigh Antiogh in mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25 in gan. 9:34: Ap 3:6, 3:16, 4:10 9:35: 1 Sto 5:16, Ap 11:21 9:36: 1 Ti 2:10, Ta 3:8 9:40: Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 9:43: Ap 10:6

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

¹ Gumazir mam Sesarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romn midorozir gumazir 100 plan garir gumazim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. ² Kornilius a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumamazir onganarazibar akurvagha, egha zurara God ko migei. ³ Dughiar mamn 3 kloghin guaratizimin Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimn aven iza kamaghin a migei, "Kornilius!"

⁴ Ezima Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamaghin an azara, "Ekiam, bizir itizim?"

Ezima ensel an azangsizim ikara, "God nin migirigiaba baragha, ingan-garir ni gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an a dagh ifuegha egha dagh nighnisi. ⁵ Egh ni datirighin gumazitaba Jopan me amadaghtima, me mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, a batogh a inigh izi. ⁶ A Saimon ko iti, asizir inibar bizibar ingarir gumazim. An dipenim ongarir miriamin iti."

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingan-garir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. ⁸ Ezima a bizir otivizir kaba, dar gun bar me mikemegha, me amadazima me Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimn gari

⁹ Ezi amimizaragha aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghuava Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsar danganimin ikia God ko migei. ¹⁰ Egha Pita mitiriam an azima, a daghetam ramasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizir mamn gari. ¹¹ Egha a pin garima overiam kuiaghrizima, bizir mam inir avizir dafamin min gari. Bizir kam, me an ruaghatavir 4 plan suirazima, a nguazimin izaghiri. ¹² Egha an aven, asiziba bar—asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ¹³ Ezi tiarir mam kamaghin a migei, "Pita, ni dikavigh, dav suegh dar ami."

¹⁴ Ezi Pita kamaghin a ikara "Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizir mizirizitam amezir puvati."

¹⁵ Ezi tiarim uam a migei, "Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki."

¹⁶ Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mizekimin Pita bato. Ezima inir avizir ekiar kam zuamira uamategha overiamin ghuavanabo.

¹⁷ Pita irebamin min ganizir bizir kamin mingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangsisi, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi. ¹⁸ Egha me diava azangsisi, "Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?"

¹⁹ Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam a migei, "Saimon, gumazir pumuning ko mizekimin ni buria gharui. ²⁰ Ki me amadazima me ni bagha izi. Kamaghin, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri."

²¹ Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

²² Ezi gumaziba an akam ikara, “Kornilius 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ni bagha e amadazima e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumamaziziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezima Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh.” ²³ Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha amimizaraghan nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara, Jopan ikeghava uaghan me ko Sesarian zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

²⁴ Me akuigha ua dikavigha ghua, me Sesarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarasi diagha, me akuvagha me ko iti.

²⁵ Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batoghava, an guamin uan tevir akurimning pirighav aperaghav an ziam fe. ²⁶ Ezi Pita an suiraghav a fe, egha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a migiavira dipenimin aven ghua garima, gumamazizir aviriba uari akuvaghav iti. ²⁸ Ezima a me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazibar boroghira mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na migia ghaze, ki gumazitam Godin damazimin mizirizim a darighan kogham. ²⁹ Ezi ia na bagha akam amadazima ki aghuazir puvatigha, egha kagh ize. Egha ki ian azangsis, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius an akam ikara, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti.” ³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumamazizir onganarazibagh amir biziba, an adagh nighnisi. ³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’ ³³ Kamaghin amizima ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. Egha e datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kintima e bar da baragham.”

Pita Korniliusin dipenimin Godin akam kuri

³⁴ Ezi Pita Korniliusin dipenimin aven itir darasiv gei, “Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumazir vabara ifueghe merara garir puvati, a bar gumazibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumamazizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumamaziziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Kraisi Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrigh Gallilin dikafi. Da, Jon gumaziba ruasa akam kuragha aruigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi.

10:22: Ap 10:1-2, 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 * **10:30:** (10:30) Gumazir kam, a Godin enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:34:** Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9

Egha God a ko itima, kamaghin amizi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalemın nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizekim ighavizima God a gamima a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka. ⁴¹ Egha a bar Judaba bar me bativizir pu. Puvati. An e gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. ⁴² Iesus an akam gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, ovia ghueziba ko angamra itiba sara. ⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam kuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin tuavimin an arazir kuraba gin amadagham.”

Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin Duam isi

⁴⁴ Pita akam kuravira itima, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. ⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin me digavir kuram gamigha kamaghin migia ghaze, “Munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruam en anegorosi?” ⁴⁸ Ezima Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Kraisi Iesusin ziamin me ruam.” Ezi me ruegha givagha, egha uari ko dughiar tabar ikiasava Pita migei.

11

Pita Jerusalemın ghugha egha bizir otivizibar gun migei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³ Ezi kamaghin Pita uamategha Jerusalemın ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara egha ghaze, “Ni ghua uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar gumazibar dipenibar ghua egha me koma api.”

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba bar deravira dar gun me migei, ⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatavir 4 plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam na migei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’

⁸ “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezizir puvati.’

10:39: Ap 2:32, 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8
10:45-46: Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **11:5:** Ap 10:9-48

⁹ “Ezi tiarim ua Godin Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.’ ¹⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizekimin bizir kam amigha eghava ua ekuighava overiamin ghuavanabo.

¹¹ “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mizekim, me na bagha Sisarian nguibamin me amadazima me iza dipenir ki itimin oto. ¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisiva nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6 plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha egha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, eghti tuavir kamn ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ “Ezi ki maghira migeima Godin Duam me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi moghin. ¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’ ¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Kraisin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan uan Duam, bizir aghuimin min me ganingi. Kamaghin amizima ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

¹⁸ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumaziba kamaghin oregha, egha uam ataramin nighniziba puvatigha Ekiamin ziam fa, ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba amamangatighima me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁹ Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar arava, egha saghon Fonisian Distrih ko Saiprusin arighatizim koma Antioghin nguibar ekiamin ghua Godin akam Judan gumazibara me migei. ²⁰ Ezi men marazi uaghan Saiprusin arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin akar aghuimin gun Grighin gumazibav gei. ²¹ Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

²² Ezi Jerusalem in itir Kraisin adarasi bizir kamn eghaghanim baregha, egha me Barnabas amadazima an Antioghin ghu. ²³ Ezi an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar a bar me migei. ²⁴ A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

²⁵⁻²⁶ Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi koma uari akufa. Egha gumazamizir bar aviriba men sure gami. Ezi Antiokra suren gumaziba faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darazi, me a ini.

11:12: Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:14:** Ap 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:18:** Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16
11:19: Ap 8:1-4 **11:21:** Ap 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21

²⁷ Ezi dughiar kamnang, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalem inikegha Antiogh in izaghiri. ²⁸ Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha tugha egha Godin Duamin gavgavim ghaze, Rom in nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivim in itir dughiam in bizir kam oto.) ²⁹ Ezi suren gumaziba akam misuegha egha me vaghvagh uan dabirabim in min dagiaba aningiva, Judian itir darazir akurvagh si a da amangasa. ³⁰ Egha kar me kamagh in ami, me uan dagiaba isava, Barnabas koma Sol ganingizi, aning ghua men gumazir aruabagh aning i.

12

Herot Jems misoghezima an areme, egha Pita kalabus gati

¹ Dughiar kam in Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.* ² Egha a migeima, me Jon in aveghbuam Jems midorozir sabam in a misoghezima, an areme. ³ Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamagh in amizima, a uaghan Pita isa kalabus gati. Herot Yis puvatizir Bretin Isam in Dughiam in bizir kam gami. ⁴ A Pitan suiraghava a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4 plan okuruabar agharim gati. Ezi me dughiaba isa vaghvagh an gari. Egha 4 plan okuruar kabanang, me dar vaghvagh 4 plan gumaziba in izima me an gari. Herot, God Israel-bagh Itazir Dughiam in Isar Ekiar kam givaghtima, a Pita isi gumazamizir aviribar damazim in a kot darighasa. ⁵ Ezi Pita kalabus in dipenim in aven itima Kraisin adarasi uan navir averiabar a bagha puvira God ko mi giavira iti.

Ensel kalabuziar dipenim in Pita inigha azenim gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kam in, am in im tighar tiam, me sen in pumuning in a ikezima a midorozir gumazir pumuning in tong in akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenim in a bagha gara tiar akam in iti. ⁷ Ezi zuamira Ekiam in ensel otozima, an angazangarim kalabuziar dipenim in aven sira. Egha ensel Pitan ivim a misuegha a gaghura kamagh in migei, "Ni zuamira dikafigh!" Ezima sen in an agharimning gikezimning firiaghrigha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a migei, "Korotiam arughiva, egh dagarir asuabar aghuigh." Ezi Pita kamagh in amigha givazi ensel a migei, "Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi." ⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. Egha a bizir kabagh fozir puvatizima, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebam in min bizim in gari. ¹⁰ Aning ghua, kalabus in dipenim in garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabus in zuir ain in tiar akar nguibar ekiam in zuim in oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghrizima, aning azenan ghua tuavir mam in zui. Aning mong saghon ghua, ensel zuamirama Pita ategha ghu.

¹¹ Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamagh in migei, "Ki datirigh in guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herot in agharim da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura."

11:27: Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:30:** Ap 12:25 * **12:1:** (12:1) Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiam in itir Atrivir kam Herot in ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27 **12:5:** Je 5:16 **12:6:** Ap 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:10:** Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9

¹² Ezi Pita bizir kabagh foghava, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumamazizir avirim uari akuvagha dipenir kamın ikiava God ko migei. ¹³ Ezi Pita azenan ikiava divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. ¹⁴ Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghugha, kamaghin gumamazizibav gia ghaze, "Pita muna iza tiar akamin iti!"

¹⁵ Ezi me kamaghin a migei, "Ni onganis ti." Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, "Puvati. Guizbangira a iti." Ezi me a migia ghaze, "Ni ti an enselin gani."†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me izava tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. ¹⁷ Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, "Ia bizir kabar gun Jems koma aveghuaba sara mikemegh." Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, "Pita managh ghu?" ¹⁹ Ezi Pita itir puvatizima, Herot a gumazibav kemezima me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizima an midorozir gumazir Pitan ganiziba, Herot me isa kot gatigha egha ghaze, me aremegham. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sesarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair koma Saidonian gumamazizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi, kamaghin amizi, me datirighin uari akuvaghav izav an ganasa. Me faraghav Blastus ko uari mikemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akurir danganimin garir gumazim. Ezima, me gin Herot men apangkuvigh adarir kam a givaghasa, me Herotin ganasa zui

²¹ Herot dughiar atizimin uan atrivir korotiaba arughava, egha uan atrivimin dabirabim gaperaghava, gumamazizibav gei. ²² Ezi me pamtem diava ghaze, "Kar gumazitam migeir puvati. Kar godin mam migei." ²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizima Ekiamin ensel zuamira a misoghezima a iri. Ezima muriamin itir apiziba angamra anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezima Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas koma Sol aning uan ingangarim Jerusalemin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inighava a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghuava Iesusin akar aghuim akuri

13

(Sapta 13:1-21:14)

12:12: Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:15:** Mt 18:10, Ap 26:24 † **12:15:** (12:15) Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiamo. **12:17:** Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalemin siosin itir gumazir dapanimin oto **12:18:** Ap 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20
12:24: Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37

God Barnabas ko Sol kantrin igharazibar akar aghuim akunasa aning amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi iti, Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziaba Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger,) Sairinin Lusius, koma Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.* ² Ezima dughiar mamın Kraisin adarasi, me Godin apengan ikiava uari isava God ganighava, egha God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningın dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghtima, aning nan ingangarim bagh mangi.” ³ Kamaghin me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan aghariba isava Barnabas ko Sol gisin atighava, aning amadazima aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin arighatizimin akar aghuim akuri

⁴ Ezima Godin Duam Barnabas ko Sol amadazima, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin arighatizimin ghu. ⁵ Egha me Salamisin otivigha Godin akam Judabar God ko migeir dipenibar akam akuri. Jon Mak aning ko ghua egha aningın akura.

⁶ Egha me Saiprusin nguibar arighatizim a garua ghuava Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. ⁷ A Sergius Paulus, gavmanin dapanim a ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizim koma fofozir aghuiba iti. Ezi a Godin akam baraghasava, kamaghin a Pol koma Barnabasin diazima aning ize. ⁸ Me kukunir gumazir kam Grighin akamin ziar kam Elimas me a gati, an mingarim kukunir gumazim. Egha Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, a Iesus nighnizir gavgavim an ikian an aghua. Kamaghin, a Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹ Ezima Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, ezi a dikiravira Elimasin garava kamaghin migei,† ¹⁰ “Ni Satanin borim. Egha ni arazir aghuaribar apanimin iti. Egha ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghraghan aghua? ¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damuva uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghtima, ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezima zuamira ghuariam an damazimning korozima aminim an piri. Egha a tavin agharimin suiraghasa pura ruiava asaghinifi. ¹² Egha gavmanin gumazir dapanim Ekiamin akam bareghava digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganighava egha kamaghin nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol, a ko aruir gumaziba sara, me kurim Pafosin me inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamflian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemın ghu. ¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distrighin aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven

13:1: Ap 11:27 * **13:1:** (13:1) Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4
13:3: Ap 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 † **13:9:** (13:9) Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darasi tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8
13:13: Ap 13:5, 15:38

ghueghava apiaghav iti.* ¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazir akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givaghava, me Pol ko Barnabasin akam migia ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav mikimsiva, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavighava, uan dafarimin me aminiva, kamaghin migia ghaze, “Ia Israelin gumaziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin apengan ikiava uari isava God ganidi, ia na baragh! ¹⁷ Dughiar kamın me Israelin ikiava, Israelbar God en ovaviba amiseveghava, gumazibagh amim me bar aviraseme. Eghava a uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamın God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸ Egha a 40 pla azenimin gumaziba puvatizir danganim me ko ikiava, men osimtiziba aterava men akurvasi. ¹⁹ Eghava Kenanin nguazimin, God 7 plan gumazamizir bizim gasighasighava, men nguazim uan gumaziba ko amizibagh aningi. Ezima me dar ghuaviba ikiangi. ²⁰ Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelbar ganasa gumazir dapaniba amisefe, mamaghira ikia ghua Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.

²¹ “Ezi me atrivim bagha Godin azangsis. Ezima a Sol me ganingi, Kisin otarim, Benjaminin adarasi, a 40 plan azenibar men gari. ²² Ezi God Sol agivaghava, Devit amisevezima an an danganim inighava atrivimin oto. Ezima a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, a bar bizir ki ifongezibar amuam.’

²³ “God fomira akam akirizir moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, en Akurvazir Gumazim.

²⁴ “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazibav gei. ²⁵ Jonin ingangarir dughiam givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizuaim puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan kogham. Ki gumazir kinim.’

²⁶ “Aveghbuaba, ia Abrahamin igiaba, koma ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bagha, God uam e iniasava migirigiar kam amadazima a ize. ²⁷ Jerusalem gumazamiziba koma gumazir dapanir ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghin amizima, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. ²⁸ Egha me a misueghtima an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me kamaghin Pailat pamten a migia ghaze, ni midorozir

‡ **13:14:** (13:14) A Sabatin dughiam **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15

gumazibav kemeghti me a misoghti an aremegham. ²⁹ Me fomirama Godin akam inigha izir gumaziba mikemezi moghin ami. Egha me ter ighuvimin anedeghava a inigha dagiar torim gati. ³⁰ Ezima God a gamizima a ua dikafi. ³¹ A koma Galilin ikiava Jerusalemın zuir gumazimiziba dughiar aviribar an gani. Ezi datirighın gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumazimizibav gei.

³² “E akar aghuim kamaghın ia migei. God fomira en ovaviba bagha amizir akam akira ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham. ³³ Datirighın a Iesus a gamizima a matmatın ua dikafi. E men boriba, kamaghın amizima an e bagha uan akar dikirizir kam gamizima a guizbangira oto. Ighiamın Akinafarir Namba 2, kamaghın a migei,

‘Ni nan otarim;
ezi datirighın ki nin afeziamın otos.’

³⁴ E fo, God a gamizima a ua matmatın dikafi. Ezi a ua matmatın mangi kurighan kogham. God bizir kamın kamaghın mikeme,

‘Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira Atrivim Devit akar dikirizibar a mikemezi moghin.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.’

³⁵ Ezi akar igharazir mam uaghan Godın Akinafarimın iti. A kamaghın migei, ‘Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima, a matmatın iki kurighan kogham.’

³⁶ “E fo, dughiar kamın Devit nguazimın ikiava, a Godın nighnizimın gin zui. Egha a gin aremezima, me an kuam inigha ghua an ovaviba afir naghın anefa. Ezima an kuam kuri. ³⁷⁻³⁸ Ezi gumazir God amizi a ua matmatın dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghın amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. ³⁹ Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghan koghti, ia Godın damazimın deragham. Puvati. Gumazir kam Iesusın ingangarimın, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amagava, me gamima me an damazimın dera. ⁴⁰ Ia uari bagha gan, Godın akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir moghin, bizitam ia batoghan kogham:

⁴¹ ‘Ki ian dughiamın bizir igharazitam damightima
a ia batogham.
Eghtima gumazitam ia mikimtima
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.
Kamaghın, ia gumazir dibovir akar kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.’”

⁴² Egha Pol ko Barnabas Judabar God ko migeir dipenim ataghrazima, gumazimiziba kamaghın aningın migei, “Gua Sabatin munamın dughiamın

uamategh iziva bizir kabar miğirigiar tabar uam e mikim.” ⁴³ Egha me bar God ko miğeir dipenim ateghava azenan ghue. Ezi Judan avırım ko gumazir igharaziba, me Judan araziba bar dar gin zuir gumaziba, me Pol koma Barnabasın gin zui. Ezima aning me miğiava, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangiva an apangkuvimin apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kamin itir gumazamizir avırım bar iza uari akuvaghava Ekiamın akam barasi. ⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okuruar kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezima me Polin akaba kurakuraghava a miğei.

⁴⁶ Kamaghın amizima Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavim me miğei, “Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghın amizima, ia oragh, ga uam akar kamin ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazibav kımam. ⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghın e mikeme:

‘Ni nguazir kamin itir gumazamiziba bar men akuraghtıma
ki ua me iniasa,
bizir kam bagh, ki ni amisevezima,
ni tuavim Kantrin Igharazibar Gumazibar aka.’ ”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamın akam bar nguibaba bar dar ghu. ⁵⁰ Amizir maba God gifueghava an apengan ikiava ziar ekiaba iti, ezi gumazir iziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamin iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtıziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distriğhin aning batoke.

⁵¹ Kamaghın amizima, Pol ko Barnabas, uan dagarimningın itir nguaziba apisi, eghtıma gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtızim me ganıngi. Ezima, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu. ⁵² Kamaghın amizi Antioghın itir Kraisin suren gumaziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamın Iesusın akar aghuim akuri

¹ Egha Pol ko Barnabas Antioghın ikiav amizir arazibara, aning izava Aikoniamın Judaba God ko miğeir dipenibar dagh ami. Egha kagh aning bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba nighnizir gavgavim Iesusın iti. ² Egha Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizibagh asighasighava men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusın itir darazigh ami. ³ Egha Pol ko Barnabas dughiar ruarımın Aikoniamın ikiava, Ekiamın apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezima Ekiam gavgavim aning ganingizima, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh amıma, da otifi. Ezi kamaghın Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me miğeir kaba, da

13:43: Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:45:** Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:48:** Ap 11:18
13:50: Ap 17:4, 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22,
Ap 2:46 **14:2:** Ap 13:45 **14:3:** Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4

guizin akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui. ⁵ Egħa gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me uan gumazir dapanir ekiaba ko, me niġnigha tuaviba buria miġia ghaze, me Pol ko Barnabas aremegħasa, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egħa me daġiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Litra ko Derben akar aġuim akuri

⁶ Ezima Pol ko Barnabas kamaghin oregħava arava Litra ko Derben għu, aning Likonian Distriġhin nguibar ekiamning. Egħa uaghan nguibar aningin boroghira itiba sara għu. ⁷ Egħa aning kagh akar aġuim akuravira iti.

⁸ Egħa Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an dagarimning ikuvighava an amirazima an aruir puvatighava aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. ⁹ A Pol barazima an akam akuri. Ezima Pol dikiraviram an gara egħa kamaghin fo, gumazir kam niġnizir gavgavim iti, a deragħam.

¹⁰ Egħa Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha magħiram arui.

¹¹ Egħa gumazamizir avirir kam Pol amizir bizir kamın ganigha, pamtemin Likonian akamin dia miġei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagħava izaghire!” ¹² Egħa Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a miġirigiabar faragħa zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.* ¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin min azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagħa asizibav suegħiva aningin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Egħa aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregħa, aning uan korotiaba abiagħarigha, ivegħa gumaziba itir okuruamin aven għua pamtem dia miġei, ¹⁵ “Maia! Gumaziba, ia tizim bagħa arazir kam gami? Ga uaghan ian min gari, pura gumazir kinimning. Ga kamagh sua akar aghuir kam ia miġei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Egħ ia uari isiva Ekiam daning, angamra itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarim gamizim, egħa bizir dar itiba sara bar. ¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan niġnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egħa a ian modozir puvati, egħti gumaziba a gifogħan kogħam. puvati. A zuraram arazir aghuubar ia gamuava, amozim ia ganiga, dagħer aghuir aviriba ia ganiga egħa dagħer aghuibagh ami da otifi. Egħ ia gamima ian naviba deragħa bar akonge.” ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me miġia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antioch ko Aikoniamin ikegħa Listran izegħa, me gumazibar niġnizibagh ekuigha me gamizi, me Polin apanibar otifi. Egħa me daġiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an aremes. Egħa

14:5: Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:6:** Mt 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4
14:11: Ap 8:10, 28:6 * **14:12:** (14:12) Grighin gumazamiziba niġnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagħa izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11

anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumaziba izava anekuvazi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a ko Barnabas ghua Derben zui.

Pol ko Barnabas suren gumaziba gavgavim me ganidi

²¹ Egha Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikiava akar aghuim akurava gumazamizir aviribagh amima, me suren gumazibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu. ²² Egha aning gavgavim suren gumazibagh anighava akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, "Gumazamizir God Ativaziba, e uaghan men avirir kamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham." ²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagher Godin ingangarir gumazir aruaba amisefe. Godin ingangarir gumazir aruar kaba uan nighnizir gavgaviba Ekiam gatis. Ezi aning me bagha dagheba taghragha Ekiam ko mikemegha bar me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Antioghin zui, Sirian Distrighin aven

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. ²⁵ Egha aning Pergan nguibamin akar aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarasi aning isava Godin agharim ganinga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegifa. Egha aning uamategha Antioghin ghu. ²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazima me uari akuvazima aning bizir God aning agharimningin amizibar gun bar me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei. ²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumaziba ko ike.

15

Kraisin adarasi Jerusalem in nguibamin uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, "Ia Moses sure gamizir arazimin moghin ua mikarzir mogomeba aghoran koghti, God guizbangira ua ia inighan kogham."* ² Ezi kamaghin Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi Kraisin adarasi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalem mangi bizir kam bagh aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruabav kimasa.

³ Egha Kraisin adarasi me amadazima me zui. Me Fonisian Distrigh ko Samarian moghin ghua egha Kantrin Igharazibar Gumaziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarasi bar migirigiabar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas ko Godin ingangarir gumazir aruaba, me Jerusalem otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba

14:21: Mt 28:19 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 * **15:1:** (15:1) Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:4:** Ap 14:27

bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningın agharımın amızır biziba. aning dar gun me migei.

⁵ Ezi nighnızır gavgavım İesusın itir gumazır maba, me fomıra Farisibar mın ikia, me dikavıgha kamaghın migei, “Kantrin Igharazıbar Gumazıba uaghan Moses Osırızır Arazıbar gın mangıva uan mıkarzır mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko Godın ingangarır gumazır aruaba akar kam akırasa uarı akufa. ⁷ Dughıar ruarımın me bizır kam mıgıa ghua, egha Pıta dikavıgha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughıar maba gıvazı God kamaghın ifonge, Kantrin Igharazıbar Gumazıba nan akar torımın akar aghuımın mıgırıgıam bareghıva nighnızır gavgavım İesusın ikiam. Egha a ian tongın na mısefe.

⁸ E fo, God gumazamızıbar navır averıabagh fo. Egha a uan Duam me ganıngı. An e gamızı moghıra, me gamı. Egha tuavır kamın a kamaghın en aka, a me gıfuegha ua me ini. ⁹ Godın damazımın Judaba ko Kantrin Igharazıbar Gumazıba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazıbar Gumazıba nighnızır gavgavım İesusın itıma, God men nighnızır gavgavımın tuavımın, men navıbagh amızı me an damazımın dera ¹⁰ Ezi kamaghın ia tızım bagh God damıghtı, a ian nighnızıbar gın mangam? Egha osımtızır faragha en ovavıba ateran ıburazıba ko osımtızır e uaghan datırıghın ateran ıburazıba, da ısava nighnızır gavgavım İesusın itir darazıgh arısı. ¹¹ Kamaghın puvatı. En nighnızır gavgavım ghaze, en Ekıam İesusın apangkuvımın, God uam e inızır moghıra me ini.”

¹² Ezi gumazır uarı akuvazıba bar nımıra ikia Barnabas ko Pol barası. Ezıma anıng mırakelın arazarazıba ko dıgavır kuram gamır bizıbar gun me migei. Egha anıng ghaze, God anıngın agharıbar arazır kaba Kantrin Igharazıbar Gumazıbar tongın, dar ingarı.

¹³ Anıng mıkemegha gıvazı Jems kamaghın migei, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze, kar faragha zuir dughıam, God Kantrin Igharazıbar Gumazıba uan apangkuvım men akagha, men tongın gumazır maba ua bagha me inıgha me gamızı, me an gumazamızıbar otıfı. ¹⁵ Godın akam inıgha ızır gumazıbar mıgırıgıamın mırarara ghu. Me fomıra kamaghın osırı, men mıgırıgıamın osızırımıra kara,

¹⁶ ‘God kamaghın migei,
Devıtın ovavıba asızır inıbar amızır dıpenımın mın degıaghırı.

Egh kı gın uamategh ızı,
an ingarıghtı a tugham.
An bizır ikuvızıba kı ua dar ingarıgham,
egh kı a damıghtı a ua deragham.

¹⁷ Eghtı gumazamızır ikıavıra itir naba
God bagh ruıam.
Kantrin Igharazıbar Gumazır nan zıamın itıba bar uaghan na burıam.

¹⁸ Ekıam kamaghın mıkeme.
A bizır kaba fomıra gumazamızıbar akazı
me dagh fo.’ ”

¹⁹ Egha Jems ghua kamagh migei, “Nan nighnızımıra kara, Kantrin Igharazıbar Gumazıba, me navıbagh ıragha God bagha zui. Eghtı e men tuavıba

† 15:5: (15:5) Ni akar Filipai, 3:2ın itımın gan. 15:7: Ap 10:1-43 15:8: 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 15:9: Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 15:10: Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 15:11: Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 15:12: Ap 14:27 15:13: Ap 12:17, Ga 2:9 15:14: Ap 15:7-9

apiran kogham. ²⁰ E pura me bagh osir kamagh me mikim suam, ia me marvir guabagh anidir daghebar ami, egh ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibav kirima ariaghiriba, dar ghuziba darara iti. Ia dar aman marki. Egh ia ghuzitam raman marki. ²¹ E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekurava, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.”[‡]

Me Kantrin Igharazibar Gumazir God gifoziba bagha akinafarim amadi

²² Egha aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar me mikemegha uari tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui. ²³ Egha me akinafarim kam me koma anemada:

E, aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi, en azarazir puvatigha ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi.

²⁵ Kamaghin e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada. ²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Kraisi Iesusin ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha egha uaningin sa. ²⁷ Kamaghin amizi, Judas ko Sailas akamin uaghan ia mikimasa, e kamaghin aning amada. ²⁸ E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osintizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. ²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibav kirima ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin Adarasi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi. ³¹ Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. ³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviriba me gami. ³³⁻³⁴ Ezi me dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3
15:21: Ap 13:15 † **15:21:** (15:21) Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Ap 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumamaziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa. **15:24:** Ap 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:32:** Ap 11:27, 13:1, 14:22

gumazir me amangiziba bagha zui. § 35 Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikiava avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

36 Ezi dughiar maba givazi gin Pol kamaghin Barnabas migei, "Ga uamategh nguibar ekiar ga bar Ekiamin akam akunizibar mangiva, ga uan adarazir ganam, me manmaghin iti." 37 Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aningin gin mangam. 38 Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. 39 Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. 40 Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamagh migei, "Godin akurvazim gua ko iki." Ezi aning ghu. 41 Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

1 Egha Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mam in ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezima an afeziam Grighin gumazim. 2 Listra ko Aikoniamin itir en adarasi kamaghin a migia ghaze, Timoti gumazir bar aghuim. 3 Ezi Pol a inightima, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamin iti. Egha me bar foz, an afeziam Grighin gumazim. Kamagh sua Pol Timotin mikarzir mogomem atu. 4 Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba Jerusalem in mikemegha amamangatizim, gumaziba da baragh, dar gin mangasa, me me migia gharui. 5 Kamaghin amizima Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim dughiaba bar pin ghuvanadi.

Pol irebamin min bizimin Masedonian gumazimin gani

6 Ezi Godin Duam Pol, ko an gin aruir darazi, me Esian Provinsin akar aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghu. 7 Egha me Misian Distrigh ko Bitinian Provins suizimningin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. 8 Ezi me kamaghin Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. 9 Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikiava agakaghora, egha ghaze, "Ia Masedonian iziva en akuragh." 10 Pol irebamin min bizir kamin ganigha, e zuamira bizibar kirighava Masedonian mangasa tuavibar kiri. E foz, God akar aghuim me mikinasav en dia.*

§ 15:33-34: (15:33-34) Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, "Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti."

15:37: Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 15:38: Ap 13:13, Kl 4:10 16:1: Ap 14:6, 2 Ti 1:5 16:2: Fl 2:19-22 16:3: 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 16:4: Ap 15:23-29 16:5: Ap 2:47 16:6: Ap 18:23 16:7:

2 Ti 1:15 16:10: 2 Ko 2:13 * 16:10: (16:10) Buk Aposelin akar otevir maba iti, "Eia" iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "Eia." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, egha Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "eia", ua itir puvati. Aposel 16:40 an ganigh.

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha Samotres baghavira zui. Egha amimizaraghan Neapolis bagha zui. ¹² Egha e kagh dikavighava ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. Eghava e kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar garima me uari akuvagha itima, e me migei.

¹⁴ Amizir e barazir kabanagh, mavin ziam Lidia, a faragha Taiatarian nguibar ekiamin ikiava izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵ Egha a ko an gara dipenin vamiran itir darazi, e me ruegha givazima, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin migia ghaze, "Ia suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin ikiti, ia izi nan dipenimin iki." Egha a kamaghin e migia bar e kakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mam in e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kam in dagiar aviriba isi. ¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir kaba Godin bar pin itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei." ¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amirigha raghrigha kamaghin duar kuram migei, "Ki Kraisi Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!" Ezi maghira duar kuram anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizima me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapanir eki-aba bagha danganir ekiamin ghu. ²⁰ Egha me aningin akua jas bagha ghugha kamaghin migei, "Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumamazizibar navibagh inivima osimtizir aviriba otifi. ²¹ Egha aning gumamaziziba, Rom in kantri men anogoroghezir arazibar gin mangasa, me migei."

²² Ezi gumamaziziba me iza uari akuvagha uaghan me akabar Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumaziba migia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha givagha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aning ganamin akar gavgavim isava, kalabusin garir gumazim ganingi. ²⁴ Ezima kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, egha aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aning sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezima kalabusin itir gumazir maba aning barasi. ²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, kalabusin dipenimin dagiar mingarir gavgavim anidibagh inoba. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire. ²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim osegha dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghire, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin

a uan bainat asigha egha uabi uabi biragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dei, egha ivegha ghua Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, egha aning in suubar iri. ³⁰ Egha an aning inigha azenan otogha aning in azangsisi, “Aru-umning, ki tizim damightima God nan akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikara, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iki, eghti a nin akuragham, ni ko itir darasi sara.” ³² Ezi aning Ekiamin akam a migiava egha uaghan a ko itir darazi bar me migei. ³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha egha aning duaba rue. Egha aning zuamira a koma uan adarazi Iesusin ziamin bar me rue. ³⁴ Ezi kalabusin gumazir dapanim Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghua, egha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazima, jasba gavmanin gumaziba amadazima me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’” ³⁶ Ezi kalabuziar dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghraghasa na mikeme. Ezima gua datirighin mangi. Gua navir amirizimin mangi.”

³⁷ Ezi Pol gavmanin gumazibav gei, “Ga Rom in gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Ezi me datirighin nimira ga amangasa? Puvati! Me uari iziva gan aku mangam.”†

³⁸ Ezi gavmanin gumaziba akar kabar gun jsbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Rom in gumazimning. Ezi me atiatingi. ³⁹ Kamaghin amizima, jasba kalabusin dipenimin ghu. Egha kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aning in akua azenan ghuava, aning in azangsisi, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.” ⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migiava, gavgavim me ganidi. Egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

¹ Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. ² Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuramir amir arazim. Egha Sabatin punuming ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. ³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.”* ⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim

16:30: Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:33:** Ap 16:15 † **16:37:** (16:37) Dughiar kamin Rom in nguibar ekiamin atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenian ongarir ekiamin boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi Rom in kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotba ko gavmanin gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Rom in kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Rom in kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1

* **17:3:** (17:3) Migirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghin ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24

akar kabar ikiava Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir avirim ko ziaba itir amizir aviriba sara.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torim bagh mangasa, egha me aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. ⁶ Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. ⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamagh migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus." ⁸ Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. ⁹ Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. ¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. ¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. ¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. ¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, egha aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi kamaghin Polin muriam bar ikufi. ¹⁷ Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumaziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. ¹⁸ Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba Pol ko me uari adosi. Marazi kamagh migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamagh migei, "A ti aser igharazibar akam akuri." Pol Iesus ko a ua dikavizir bizimin akar aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.† ¹⁹⁻²⁰ Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, "Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e

17:5: Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:7:** Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:11:** Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:13:** Ap 13:50, 14:19 **17:17:** Ap 18:19 † **17:18:** (17:18in faragha zuir akam) Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazibar sure gami. Ni e mikim.”
²¹ (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir iza itiba, zurara pura ikiava nighnizir igiar otozir kamnaghra a migiava a barasi.)

²² Ezi Pol Areopagusin tongin tugha kamagh migei, “Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. ²³ Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar ganis, egha ki uaghan ofa gamir danganir mamn gari, ziar kam an iti: e fozir puvatizir godin ofa gamir danganim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha egha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴ “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha God gumazir dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶ Ezi God gumazir vamira an ingari, egha an ovavir kamin a gumaziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimin dughiba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. ²⁷ God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buriva, ti a bagh suighsuighiva a gifogham, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati. ²⁸ ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin boribara.’”

²⁹ “Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiava, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti gol o silva o dagiar nedaziba. Egh e kamaghin nighnighan kogh suam, a mati e gumaziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guaba.

³⁰ “Fomira gumazamiziba God gifozir puvatizi, egha me fozir puvatigha amizir biziba God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God migirigiar gavgavim aniga ghaze, gumazamizir managh managh nguazir kamin itiba, me bar uan navibagh iragh. ³¹ God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara, a inabazir gumazim nguazir kamin gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizima a ua dikafi. Bizir kamin God e tuisighamin ingangarin gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangira otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamagh migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.”

³³ Ezima Pol me ategha ghu. ³⁴ Ezi gumazir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi uaghan amizir mam, an ziam Damaris, ko gumazamizir igharazir maba uakan.

18

Pol Korin nguibar ekiamin Godin akar aghuim akuri

¹ Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu. ² Egha kagh Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Provins Pontusin

17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 † **17:28:** (17:28) Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir puvating isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19

aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italian ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Italia ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui. ³ Pol uaghan aning mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. ⁴ Sabatin dughiabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghuava me ko uariv gei. A Judaba ko Grighba, men nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me kakaghori.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiaba bar zurara Godin akar aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghin Judaba deravira me geghari, Iesus a Kraiss, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuaghava, migirigiar kuraba a ganidi. Ezi a kamaghin amighava, uan korotiamin mineziba pizigha, egha kamaghin me migei, "Kamaghin ia Godin saghon iki ovegti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Datirighin ki Godin akar aghuim Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikinam."

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Justusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti. ⁸ Krispus, Judabar God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanir ekiam. Ezi a uan adarasi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha egha nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamn Ekiam irebamn min bizimin Polin mikeme, "Ni atiatingan marki; ni mikimvira iki; nimira ikian marki. ¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekiar kamn iti. Kamaghin tav pazi ni damighan koghan, egh ni misueghan kogham." ¹¹ Ezi Pol azenir vamira koma akuamin ikiava, Godin akar aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaiin Provinsin gavmanin gumazir dapanim itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin ikiava a isa kot gati. ¹³ Egha me ghaze, "Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, 'Ia Moses Osirizir Araziba riaghriaghava, arazir igharazimin Godin ziam fi.'"

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghassava amima, ezi Galio Judabav gei, "Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, eghtima ki ian akam baregham. ¹⁵ Ezi ia migirigiar arazaraziba ko ziaba ko ian araziba, dagh nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaaba bareghan kogham." ¹⁶ Kamaghin a me amadazima me kot ategha azenan ize. ¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam, Distrigh Sirian ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikeghava, egha Kraissin adarasi ategha kurim ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamin, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam

18:3: Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11, 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 * **18:17:** (18:17) Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1

gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.† 19 Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila koma Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. 20 Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. 21 Ezi a me ataghragha, egha an akar dikirizim gamua me migei, “God ifueghtima, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. 22 Ezi a Sisarian otogha, egha Jerusalem itir Kraisin adarazi getiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghir.

23 Egha Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, egha a Distrigh Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh aruava, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin akar aghuim Efesusin nguibamin anakuri

24 Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A izava Efesusin nguibamin iti. A bar deravira miyava egha a Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. 25 Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumamazibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo. 26 Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenim ghugha, egha atiatu puvatigha Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

27 Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarazi, gavgavim a ganidi, egha a iniasava Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Dughiar kam Apolos Akaian otogha, egha nighnizir gavgavim Godin itir darasi akurvazir ekiam me gami. God men apanguvifi, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Godin iti. 28 Apolos bar gavgavigha gumamazibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, egha Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraiss.

19

Pol Efesusin akam akuri

1 Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. 2 Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivazi, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir puvati, Godin Duam iti.”

3 Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

4 Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumamazibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.”

5 Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. 6 Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei. 7 Me bar moghira men dibobonim 12 pla.

8 Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumamaziziba akar gavgavibar me miyava atiatir puvati. A God Bizibagh

† 18:18: (18:18) Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. 18:19: Ap 17:17 18:21: Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 18:25: Ap 19:3, Ro 12:11 18:26: Ap 19:8 18:27: 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 18:28: Ap 9:22, 17:3, 18:5 19:1: 1 Ko 1:12, 3:6 19:2: Ap 2:38, 8:16 19:3: Mt 3:11 19:4: Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 19:6: Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46

Ativir Arazimın miğirigiamın gun me miğia men nighniziba iraghasa me miğei. ⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar iktan aghuagha, egha gumazibar damazibar azenara miğirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiaaba zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me miğei. ¹⁰ Pol azenir pumuningin aven arazir kam gamima, kamaghin Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakel bar gavgavir igiaba Polin dafariba dagh ami. ¹² Ezi uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimın poghezima, me da isa ghuava arimariabagh arizi da ghuamazima, duar kuraba me atagharsi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazibar aven itiba batoghasa. Me kamaghin miğei, “Iesusin Pol akam akurimın ziamin, ki pamtem ni miğei, ‘Ni azenan izi.’”

¹⁴ Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7 pla, arazir kam gami. ¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me miğei, “Iesus, ki a gifo, egha Pol ki a gifo, ezi ia taia?” ¹⁶ Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atidingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumaziba bar a pirafa. ¹⁸ Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza gumazibar damazimın uan arazir kurabar gun miğei. ¹⁹ Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakel kuraba itiba a da inigha iza, gumazamizibar damazimın da tue. Me akinafarir kabar ivezim diborima, 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰ Kamaghin amizi, Ekiamin miğirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin miğirigiamın itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalemın otivasa. Egha ghaze, “Ki nguibar kamın ikeghiva, gin uaghan Romın nguibar ekiamin mangam.” ²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimın adarir miğirigiar dafam gami. ²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniassa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimın min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin miğei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi. ²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A

gumazibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin miġia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. ²⁷ Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua godin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!”

²⁸ Ezi me oregha atara maghira pamtem miġia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!” ²⁹ Ezi mong gin nguibar kamın itir gumamaziziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirighava, voroghira uari akuvir danganir ekiamın zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰ Pol uabi gumazamizir okuruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. ³¹ Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekar gumamaziziba uari akuvimin mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumamaziziba me okam nighnisi, marazi bizir mam miġia dei, ezi marazi bizir igharazim miġia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa. ³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksander tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.* ³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamın kuskus gumazir okuruar kam me aminivagha kamaghin me migei, “Efesusin gumamaziziba, nguazir kamın gumamaziziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. ³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. ³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸ Demitrius ko a ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamin ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamın dar kiram. ³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamın dar kir. ⁴⁰ Kamaghin gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtem atara mingir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kamın mingariba puvati. Kamaghin me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin miġirigiaba puvati.” ⁴¹ A kamaghin mikemegha givagha gumamaziziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia koma kantri Grighin zui

¹ Ezi gumamazizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazima me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me miġia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. ² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amutima me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin

19:29: Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:31:** 2 Ti 1:15 * **19:33:** (19:33) Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

ghua Grighin kantrin oto. ³ Egha a iakinir pumuning ko mukezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizima, a uam ategha Masedonian ghu. ⁴ Egha Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar uaghan Pol ko ghue. ⁵ Ezi gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizuaa iti. ⁶ Egha e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5 plan dughiaba ua givazima e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7 plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizima a ua dikafis

⁷ Wighin kamin faragha zuir dughiam, e bret abiagharigha damasava iza uari akufa. Ezi Pol amimizaraghan mangasa, kamaghin an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu. [†] ⁸ Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lam in aviriba an iti. ⁹ Ezima windon aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongan. Ezima Pol migiavira itima, Yutikus pin akuavigha dega nguazim giri. Ezi me ghuava a inigha garima, a bar areme. ¹⁰ Ezi Pol ghuaghira, a gisin ghua a muki. Egha a kamaghin migei, "Ia atiatingan marki. An angamra iti."

¹¹ Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogha, bret abiagharigha egha gumazamiziba ko me da api. Egha Pol me migiavira itima aminim tira. Ezima a zui. ¹² Ezima me gumazir igiar angamra itim inigha uan dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

¹³ Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tu-avimin mangam. ¹⁴ Ezi Pol Asosin e batogha e koma kurir kam inighava Mitilinin nguibamin ghu. ¹⁵ Egha amimizaraghan e kurimin ghua Kiosin arighatizimin otifi. Egha dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, egha dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin otifis. ¹⁶ Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalem in otoghava, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasava nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷ E Miletusin otivighava egha Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazir aruaba, me bagha akam amada. [§] ¹⁸ Ezima me izava otivizima, a me migei, "Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. ¹⁹ Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiraghava egha osimtiziba koma terir damazim sara Ekiamin ingangarim gami. ²⁰ Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin

20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 * **20:6:** (20:6) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, "e". (Aposel 16:10 a ganigh.)

20:7: Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 † **20:7:** (20:7) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21 **20:16:** Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 ‡ **20:16:** (20:16) Ni Aposel 2:1n akamin ganigh. **20:17:** Ap 18:21

§ **20:17:** (20:17) Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10 **20:19:** Ap 20:3

akar tam ia mikimsiva ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba koma azenara ian sure gami. ²¹ Ki akar gavgavimra Judaba koma Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iraghiva ia uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraiss Iesusin iki.

²² "Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemn mangasava puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. ²³ Ki kamaghin bizir kabagh fo, nguibar ekiaba bar ka dar zuima Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

²⁴ "Ezi ki uan mikarzir angamra itim ginighnizima a pura bizim. God ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim a givasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ "Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativir Arazimin akam akuragha aruis. Ezi ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham. ²⁶⁻²⁷ Ezi bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghtima, kar ian osimtizim. ²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasava ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraissin adarazir gan. God uabi uan Otarimin ghuzimin me givese. ²⁹ Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangightima, gumazir maba afiar atiaba min ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsip bagha asighasizi moghin, gumazir kaba ni garir darazi gasighasigham. ³⁰ Eghti ian tarazi, nighnizir gavgavim Kraissin itibar amutima, me men gin mangisi, me ian tongin dikavigh guizin akam giragh me mikimam. ³¹ Kamaghin amizima, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mizezimin amizir araziba, ia dagh nighnisi. Ki arueba ko dimagariba, bar damazim sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong mitetam atizi puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² "Ezima ki datirighin ia isava Godin agharim gati, eghtima an apangkuvimin akam ia damutima ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zueziba sara me daningam. akurvazir aghuubar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ "Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. ³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isava uabi uan akurvagha egha na ko ingarir darazir akurvasi. ³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e kamaghin amizir ingangarir osimtizibar, e ingaran iburazir gumaziba, e men akurvagham. Ezi ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, 'Arazir aghuarim, ni bizim munav ganingi. Egha a uaghan ni ua baghvira biziba isir arazim gafira.' "

³⁶ Egha Pol akar kam mikemeghava, a me ko me bar moghira teviba apirighava, gumazir dapanir ekiaba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha egha an tori. ³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, "Ia ua nan guamin

20:22: Ap 19:21 **20:23:** Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 **20:24:** Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:38:** Ap 20:25

ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalemın zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghragha e bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin arighatizim baghavira zui. Egha amimizaraghan gin e Rodesin arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ Egha e kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7 pla dughiabar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalemın mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en gin nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e keriba pirigha God ko migei. ⁶ Ezi e me ko uaghara uan agharibar suigha, e kuvim inigha zuima me ua uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarasi ganigha egha e me ko dughiar vamiran ike. ⁸ Egha amimizaraghan me ategha Sisarian nguibamin otivigha Filipin dipenimin iti. A gumazir aviribar Ekiamin akar aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7 plan gumazir aposelbar akurvazir gumazir mam. ⁹ An guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezima, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalemın itiba, letin kamın ghuavim ikeghava a isiva Kantrin Igharazibar Gumazibar aningam.’”

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalemın mangan koghasa Pol gakaghori. ¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Iesusin ziam bagh Jerusalemın aven aremegham, a dera.” ¹⁴ Pol bar gavvizima e tagha anetegha kamaghin migei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.”

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15-26:32)

Pol ghua Jerusalemın oto

¹⁵ Egha gin e bizibar kirigha Jerusalemın ghuavanabo. ¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalemın otozima Kraisin adarasi e bagha bar akonge. ¹⁸ Egha e amimizaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kam Godin ingangarir gumazir aruaba bar uaghan iti. ¹⁹ Pol dughiar aghuim me

ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me migei.

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Polin migei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha me Polin migia ghaze, “Enanav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi.” ²¹ Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin itibar Moses Osirizir Arazibar gin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²² E fo, ni izezima, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? ²³ Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴ Ni me inighiva ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir ariziba gisamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumaziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan arazibagh ami.* ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazir Iesusin gin zuibara, e akinafarir mam in uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim gafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimizaraghan me ghua arazir Godin damazimin zuezim a me koma a gami. Egha a Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin dughiam givaghti me e bagh vahvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7 pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenimin miriamin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei, ²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghua God ua bagha inabazir dipenim gamima a Godin damazimin mize.” ²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin

21:20: Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:24:** Ap 18:18 * **21:24:** (21:24) Ni Aposelbar Ingargariba 18:18in gan, uaghan Namba 6:1-21. **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20
† **21:30:** (21:30) Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi gumazir igharazibar adarasi divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim.

a bato, Jerusalemın gumazamiziba uariv sosi. ³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir maba ko midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Polin misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar ekiam iza Polin suiragha me migeima, me senin pumuning a ike. Egha a Judan gumazibar azara, "Kar tina, egha a tizim gami?" ³⁴ Ezi avirir ekiam kamın aven me pura tintinimın bizibav gei. Me nighin kuram gamima, midorozir gumazibar ekiam deragha bizitam gifozir puvati. Egha kamaghın a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimın ghu. ³⁵ Pol dipenir kamın adiriziamın otivasava amima me a misoghasa bar kaghıram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. ³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba diava kamaghın migei, "A misueghti, an aremegh!"

Pol uan nighnizir gavgavimın gun Judaba geghari

³⁷ Ezi me Pol inigh midorozir gumazibar dipenimın aven mangasava amima, a men gumazir ekiamın Grighın akam an azara, "Ki bizitam ni mikimam, o?"

Ezi midorozir gumazibar ekiam an azara, "Ni Grighın akam migei? ³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, a fomira gavman ko misogha, egha 4,000ın gumazir kuraba inigha ghua gumaziba puvatizir danganimın ghu. Ni gumazir kam, a?"

³⁹ Ezi Pol kamaghın migei, "Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighın aven itir nguıbam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguıbar ekiamın gumazim. Ki ni migei, ni na amamangatightima, ki akatam gumaziba ko amizibav kimasa."

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar ekiam a mikemezi, Pol adiriziamın tughu uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghıra nimıra iti. Ezi a

22

Hibrun akamın me migei, ¹ "Nan adarasi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighın deravıra ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati."

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimıra iti. Ezi Pol kamaghın migei, ³ "Ki Judan gumazir mam, nan amebam Tarsusin nguıbamın na bate, Silisian Distrigh. Ezi ki nguıbar kam Jerusalemın ikiava aghungi. Ki Gamalielin agharimın itima a en ovavıbar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravıra dagh fo. Egha ia datirighın ami moghın ki Godin gin mangasa bar gavgafi. ⁴ Ki faragha gumazir nighnizir gavgavıba itıba Tuavir Kamın gin zuıma, ki me gasighasisi. Ki me misozima me ariaghırı. Egha gumazamiziba bar moghıra men suıghava senbar me ikiava me isa kalabusın averiam garisı. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanım ko Judan kotın aven itir gumaziba bar nan arazıbagh fo, egh me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusın itir en darazi bagha osirizir akınafariba na ganingı. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgavıba itir Tuavir Kamın gin zuıba, kalabusbar mın me inigh Jerusalemın izıva, mızazıba me danıngam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusın ghu."

Pol manmaghın amıgha datirighın İesus bagha nighnizir gavgavım an iti (Aposel 9:3-19 ko 26:12-18)

⁶ Egha Pol miġia ghua kamaghin me miġei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin nguibam ikia bar na gisira. ⁷ Ezi ki nguazim girighava orazima, tiarir mam na miġei, ‘Sol! Sol! Ni manmagh sua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’

⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, egha me miġirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na miġei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni dikavighiva Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, a dar ni mikimam.’ ¹¹ Ezima angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizima na ko itir darasi me uan dafaribar na inigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananaias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a miġia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. ¹³ A nan boroghin tughva, egha miġei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴ “Ezima Ananaias na miġei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamn ganiva, an akamin otivir miġirigiaba baragh. ¹⁵ Ni an akam akuniva, egh ni ganigha oraghizin bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁶ Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh rueghiva, egh an ziamin diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.’ ”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol miġia ghua ghaze, “Egha ki gin uamategha Jerusalem in izeghava, ki Godin Dipenimin aven God ko miġia ikiava irebamin min bizimin gari. ¹⁸ Ki Ekiamin garima a na miġei, ‘Ni zuamira dikavighiva Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam, gumazir kabagh foz, ki God ko miġeir dipenibar arua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba suigha me kalabus garigha, me misosi. ²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ezi ki an boroghin tughav ikiava, egha nan damazim arazir kamn garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezima an aremezir darazir korotiar ruaribar gari.’

²¹ “Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’ ”

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romn gumazim

²² Ezi gumazamizir avirim Polin miġirigiaba baragha ghua miġirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akarava, egha dagarvasi, “E a misueghtima an aremegh! Gumazir kamaghin amim nguazimin iktan kogham.”

²³ Egha me dagarvagh uan korotiaba makurava egha nguazir minemniaba pin da akuri. ²⁴ Ezi Romn midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghu. Ezi a kamagh

22:6: Ap 9:3, 26:12-13 **22:12:** Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12
22:15: Ap 23:11, 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30 **22:19:**
 Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:21:** Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:22:**
 Ap 21:36

deragh foghasa, manmaghin amizima me Pol kamaghin a dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. ²⁵ Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavmanin osirizir arazitam Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizi puvatigha egh na fozoroghasa.”*

²⁶ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim kamaghin oreghava, Romin midorozir gumazibar ekiam bagha ghuava a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

²⁷ Ezi midorozir gumazibar ekiam Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikara, “Are, kirara.”

²⁸ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimn oto.”

Ezi Pol kamaghin migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.” ²⁹ Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oreghava, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar ekiar senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzarakan midorozir gumazibar ekiam bar deragh foghasa, Pol arazir tizim gamizima, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, egha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazima me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghua men damazimn

23

anetizima a tughav iti. ¹ Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava egha kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha egha arazir aghuimin gin zui.” ² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias Polin akatorim misoghasa an boroghin itir gumazibav gei. ³ Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikiava Moses Osirizir Arazibagh gisin tughav na kot garsi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴ Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazir dapanim akar kuramin a migei.”

⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Akar kurabar ia uan atrivibav kiman marki.’”

22:25: Ap 16:37 * **22:25:** (22:25) Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin miagiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 * **23:3:** (23:3) Wok Pris 19:15 kamagh migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamagh migei, ofa gamir gumazir dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28

⁶ Ezi Pol fo me marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, "Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Ki nighnizir gavgavim kamaghin iti, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isava kot gati."

⁷ Egha Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi. ⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi adoghadozir dafam otozi Judan arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, "Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migel, ensel o duar tam ti a mikemeghama." ¹⁰ Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar ekiam kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, a bighregham. Kamaghin a midorozir gumazibar kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin gh.

¹¹ Ezi aminim tirazi ua dimangan Ekiam an boroghin tugha ghaze, "Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim."

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹² Egha amimizarakan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akiri, "E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangi dughiar Pol aremegham." ¹³ Akam akirizir gumazir kabar dibobonim a 40 gafira. ¹⁴ Egha me Judan gumazir dapaniba ko ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghuava kamaghin me migei, "E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam ramam." ¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar ekiam kamaghin a bagh ifar akam amadagh, "E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham."

¹⁶ Ezi me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷ Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazir mam in diagha ghaze, "Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar ekiam bagh mangi. A bizir mam a mikimasa." ¹⁸ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar ekiam bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazim ghaze, "Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi."

¹⁹ Ezi midorozir gumazibar ekiam otarimin dafarim suiragha aning min ghugha an an azara, "Ni tizimin na mikimasa?"

²⁰ Ezi otarim ghaze, "Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumizaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam. ²¹ Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam rameghan kogham mangi me a misueghti an aremeghivira givagham. Datirighin me nin amaman-gatighamin akamra mizuai iti."

²² Ezi midoroziir gumazibar ekiam anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tav mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

²³ Egha midoroziir gumazibar ekiam, uan midoroziir gumazir 100 plan garir gumazir pumuningin diagha kamaghin aningn migei. “Gua 200 midoroziir gumaziba ko 70 pla hoziar gumaziba ko 200 pla afuzir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. ²⁴ Egh ni Pol isin dapiamin hoziataba uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

²⁵ Ezi midoroziir gumazibar ekiam kamaghin akinafarim osiri:

²⁶ Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri. Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamn suiragha a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romn gumazim, egha ki uan midoroziir gumaziba ko ghuava ua a ini. ²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. ²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamuava pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati. ³⁰ Gumazir man na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midoroziir gumaziba akam baregha dimagarimin Poln akua ghua Antipatrisin oto. ³² Amimizaraghan hoziar gumaziba a ko zuima, midoroziir gumazir igharaziba uamategha uan dipenimin Jerusalemn ghue. ³³ Ezi hozin zuir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga egha Pol isava a ganingi. ³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Poln azara, “Ni provinsin manamin gumazim?” Ezi Pol kamaghin migei, “Ki Silisian gumazim.” Gavmanin gumazir aruam kamaghin oregha, ³⁵ egha ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham.” Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh egh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Dughiar 5 pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananias, a Judan gumazir dapanir maba ko Romn gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha me akar kam bagha Pol isi kot darighasa. ² Egha gavman gumazir ekiam Poln diazima an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akabar a gasi. A kamaghin migei, “Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. ³ Nguibaba bar ko dughiaaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

4 “Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsis.

5 “E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar itiba adariba koma midoroziba fomira dagh ami da otifi, a Nasaretin ifarir darasi, gumazir dapanim. 6-8 Egha uaghan Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegha kuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaraghiva, egh ni deraghvira akar e a gasibagh fogham.”*

9 Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

10 Ezi gavman gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin ikara, “Ki fo, azenir aviriba ni gumazimizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera. 11 Ezi ni puram azangsighiva, egha ni fogham, ki 12 plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo. 12 Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalem aven me akuva me navibagh inivizir puvati. 13 Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

14 “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fava egha Tuavir kamin zui. Tuavir kamin ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikiava, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. 15 Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikiava kamaghin fo, a u gumazir ovengeziba me damutima me dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. 16 Kamaghin ki zurara God ko gumazibar damazimin uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangasa, ki pamtem ingari.

17 “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, egha uamategha Jerusalem ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazir onganarazibar akurvaghasa dagiaba, da inigha izi. 18 Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan garima ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizima, niginir aviriba uaghan puvati.† 19 Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan ikiva, me uari kagh iziva, nin damazimin na isiva kot darigh. 20 Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. 21 Ezi ki ti men tongin tughav ikia migia dia mikemezi me a gifongezi puvati. Akar kam, ‘gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’”

22 Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 24:6-8: Ap 21:28-30 * 24:6-8: (24:6-8) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: “E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, ‘Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.’” 24:11: Ap 21:17, 21:26, 24:17 24:14: Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 24:15: Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 24:16: Ap 23:1 24:17: Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 † 24:18: (24:18) Tertulus ves gin Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. 24:19: Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 24:21: Ap 23:6, 28:20 24:22: Ap 23:26

gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judaba migia ghaze, “Ia orarkegh. Lisias, midorozir gumazibar ekiam izitima, ki ian migirigiabar kiram.” ²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazim migel, egha ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvatima ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazima a azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diaghava egha a migirigiaba barazima a nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir arazibav gei. ²⁵ Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua egha navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, egha Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzima, ni mangi. Ki gin dughiatam ikiva ua nin diaghama.” ²⁶ Ezi dughiar kamra Feliksin nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a daningtima a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar an deima Pol izava a ko migirigiaba ami.

²⁷ Ezi azenir pumunung givazima, Porsius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasava a Pol ataghizima a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

¹ Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumunung ko mikemizim givazima a Sisaria ategha Jerusalem in ghuavanadi. ² Festus Jerusalem in ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiam in tugh akaba Pol gasi. ³ Me pamten Festus kamagh a migei, ni en akuragh egh gumazir kam amadaghti, a Jerusalem in ghuavanang. Me gumazir maba migia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei. ⁴ Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurunra Sisarian magiram.” ⁵ Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiriva kotiam baragh.”

⁶ Festus 8 pla o 10 plan dughiaaba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimizaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. ⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalem in ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnighava Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalem in ghuavanaboghtima, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifonge, o?”

¹⁰ Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisar in kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitam in Judabagh amizir puvati. ¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ki ovengam. Ki ovevem in arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da

mingariba puvatighi, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!”*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, egha Polin migei, “Ni Sisar nin kotiam baraghsi, aria ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin ganiva dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.[†] ¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵ Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba akaba a gasa azangsigha ghaze, an osimtizim bagh ni mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶ “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romın arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamın tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’

¹⁷ “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amımaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. ¹⁸ Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. ¹⁹ Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamra itima me bizir kam bagha uari adosi. ²⁰ Ki akar kamın ingarım buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghın an azai, ‘Ni ti Jerusalem mangıva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’ ²¹ Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusın ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghın ki me mikemezi, me an surazi a kalabusın iti. Eghti ki gin tuavitam batoghıva Sisar bagh anemangam.”

²² Ezi Agripa oregha kamaghın migei, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.”

Ezi Festus kamaghın migei, “Ni gurumın an kotiam baragh.”

²³ Ezi amımaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimın kurukazir aghuaribagh amıgha, midorozir gumazir aruaba ko nguıbar ekiamın gumazir aruaba sara me gumaziba itir naghın aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghın migei, “Atrivim Agripa ko ia bar e ko kagh itir darasi, ia gumazir kamın gan! Judan gumazamizir Jerusalem itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamra ikian marki!’ ²⁵ Ezi ki an aremeghamın arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghın ki a isa Romın anemadi. ²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghın amizi ia bar kagh itir gumaziba ko, nırara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravıra an gun osiram.

²⁷ “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amangıva, an arazimın gun osirighan koghtıma, kar arazir aghuım puvati.”

* **25:11:** (25:11) Romın Arazıbar mam ghaze, Romın gumazıtam nıghnısi, kotın aven me deragha an akam baraghızır puvati, eghti a kotın azaraghti, Sısar uabi an kotiam baragham. Sısar, a Rombar atrıvıbar zıam. † **25:13:** (25:13) Atrıvım Agrıpa, a Atrıvım Herotın otarım. Atrıvım Herotı faragha Jonın dozım Jems mısoğhezi an areme. Ni akar Aposeł 12 vın itımın gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:19:** Ap 18:15, 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9 **25:24:** Ap 25:2-3, 25:7, 22:22

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze, “Ni uabi uan akam geghan.”

Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze, ²“Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi a bar dera ki an gun ni mikimam.

³ Kamaghin ami, ni e Judaba en araziba ko bizir e migia uarir atariba ni bar a dagh fo. Kamaghin ki nin azai, ni nimira daperagh ikiva nan akaba baragh.

⁴ “Ezi Judaba me bar na gifo, nan ikirimirimin ki aghirimin ikia uan nguibamin uan adarazir ko ikia ghua iza gin ki iza Jerusalem in ti.” ⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikiava, egha Farisibar gumazir mam in otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar buraghuburaki.

⁶ “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti.” ⁷ Ezi kar Godin akar dikirimizir, en 12 plan adarasi, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ “Manmaghin amizima ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazir oveaghueziba me damuti me ua dikavam?”

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalem in dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim ini, egha ki Kraisin adarazir aviriba me isa kalabus gati. Ezi gumazir dapaniba me misoghtima aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham.” ¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipeniba roa dar aven ghua, men suigha egha me misoi. Ki kamagh sua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin Kraisin anavin oto
(Aposel 9:3-19 ko 22:6-16)

¹² Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazima ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu.” ¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghuava, egha garima, angazangarir mam Godin nguibamin ikegha iza, angazangarir kam bar gavgavigha egha aruemin angazangarim gafira. Ezi na koma arui darasi koma ko, a bar e gisira.

¹⁴ Ezima e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmagh sua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghassava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezima ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam ikara, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti.’ ¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghtima, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, na dar

* **26:4:** (26:4) Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:12:** Ap 9:3, 22:6 **26:16:** Ap 22:15

gun mikimam. ¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvaghām, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba paza ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, ¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemān arazir kurabagh asaraghiva, angazangarimin izi. Egh me Satanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangam, eghti me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damusi, ki me bagha ni amadi.’ ”

Pol uan ingangarimin gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. ²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akunigha, egha Jerusalem in akam akunigha, egha Judan nguibaba bar dar akam akurava, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh egh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ ²¹ Ezi ki bizir kabar akam akurima, me Godin Dipenir avizibar nan suira. Eghti Judaba na misueghtima ki aremeghasa. ²² God nan akurazima ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³ Me ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais mizazim inighiva aremegh, egh a gumazir faragh dikavigham. Eghiva a Godin angazangarimin gun Israelba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikimam.”

Pol Agripa nighnizir gavgavim Godin ikiasa an a migei.

²⁴ Pol akam akuravira itima, Festus akar aruam kamaghin migei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviriba dagh amima, da ni gamima ni ongani!”

²⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei. ²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otivizir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizima ki atiatir puvatigha, dar gun bar Atrivim Agripa migei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, dughiar otevir kam ni na mikim na damightima, ki Kraisin ananavin otogham ti?” ²⁹ Ezi Pol a ikara, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikeghiva ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi koma gumazir me ko ikeziba, me dikavighava ³¹ dipenim ategha ghua, egha uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, egha firiaghrighai.”

Pol Rom in nguibar ekiam in zui

26:17: Ap 22:21 **26:18:** Ais 35:5, 42:7, 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 **26:20:** Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21
26:23: Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18 **26:26:** Jo 18:20 **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:32:** Ap 25:11

27

(Sapta 27-28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romın zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, egha me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isava 100 plan midorozir gumazibar garir gumazimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarın garir midorozir gumazibar mav.* ² E Adramitiumın nguibamın kurimın bini. Kurir kamnagh Esian Provinsın itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsın itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E aminızaraghan Saidonın oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamuava anetaghizi a uan adarazi bagha zuima me dagheba ko bizibar an akurvasi.

⁴ E Saidonın ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghın e Saiprusın arighatizimın aminim amirazir naghın zui. ⁵ E ongarir ekiam a bigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsın dadarimning gitagha ghua Lisian Provinsın itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim kagh Aleksandrian kurimın gari a Italin mangasa. Egha a batogha e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusın boroghın zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin arighatizimın oto, Salmonın arighatizimın nguazir otevimın boroghın. Egha Kritin aminim vai puvatizir danganimın ghuaghiri. ⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimın boroghıram anaga izava, dangarın ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganır kam a Lasean nguibamın boroghın iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghın Judaba dagheba ataghrazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghın me migei,† ¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghın nighnisi, e datirighira mangıva dughiar kuram batoghtima kurim ko bizir aviriba ovengam. E uaghan ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Pol baraghan firin, kurimın ghuavim ko an suizir gumazimın migirigiam baraki. ¹² Kuritam aminir ekiamın ongarir mikebar kamın ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghın gumazir aviriba mangvira ikiasa migei. Egha ghaze, manmaghın e Finiksra otivighıva ikiti aminir ekiam gıvaghıam. Kar Kritin arighatizimın itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin arighatizimın Sautin ongarir mikebamın aven iti. An aruem ghuaghiri naghın gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangı ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghın me kurimın anka asigha egha Kritin ongarir dadarimın miriamın zui. ¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamıma a puvıra ingarı. Me kamaghın aminir kam dibori, “Not ko İstin tizimın dikavir aminim.” A Kritin arighatizimın vongın izava pamten kurim gıvava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimın ingarır gumaziba kurimın suizir puvatıgha kurim ataghizi aminim a gıvaima a pura zui. ¹⁶ E ghua Kaudan arighatizimın miriamın ghue. Arighatizim aminim mong anepazıma e botin dozim

27:1: Ap 25:12, 25:25 * **27:1:** (27:1) Pol Jerusalemin izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17ın gan. Ezi Pol Judia ategha Romın zuima, Luk ti uaghan a ko ghı. **27:2:** Ap 19:29 **27:3:** Ap 24:23 † **27:9:** (27:9) Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizıbar arazir kuraba da gın amadi. Ezi ni gansi, Wok Pris 23:26-32. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenian Ongarimın dikafi, ezi kurıba arurı puvati. **27:10:** Ap 27:22

gekuigha kurimîn boroghîn izasa bar ingangarir ekiam gami. ¹⁷ Ezi kurimîn ingarir gumaziba botîn dozim fegha pin anetigha, egha me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangî Afrikan ongarir dadarimîn gighimîn ghuanaan atiatigha, egha kurimîn selba akunizi aminim kurim givavaghîsvazima a zui. ¹⁸ Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvîra e misosi. Ezi aminîzaraghan kurimîn ingarir gumaziba kurimîn aven itir biziba isava ongarim da makuri. ¹⁹ Dughiar mîkezimîn me kurimîn sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da makuri. ²⁰ Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavîra iti. Kamaghîn bar abuan e uarir akurvaghamin nighnîzitam bar en itir puvati. Egha ghaze, e arimighregham.

²¹ Dughiar ruarimîn gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghîn migei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritîn arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, ezi bizitaba oveghan koghai. ²² Ki datirighîn ia mikîmasa, en tav oveghan kogham. Kamaghîn ia atiatingan marki, egh pura nimîra iki. Kamaghîn amizi, kurim uabîra guizbangîra bar ikuvigham. ²³ Ki Godîn gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan Godîn ensel iza na boroghîn tugha kamaghîn migei, ²⁴ Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nîn kotiam baragh. Ni oragh, God nîn azangsizim baregha givagha nîn apangkufi. Gumazir ni ko kurimîn itiba, me oveghan kogham. ²⁵ Gumaziba, ia oragh! Ki nighnîzir gavgavim Godîn ikia kamaghîn fo, God na mikemezi moghîra biziba otivam. Kamaghîn, ia gavgafigh atiatingan marki ²⁶ E kurim ateghti a mangî arighatizitamîn dadarimîn poroka.”

²⁷ Ezi 14 pla dughîaba givazi ghua dimagarimîn aminim e givarazi e Mediterenianîn ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghîra izezima kurimîn ingarir gumaziba nighnîsi, e nguazimîn boroghîn izi. ²⁸ Ezi kamaghîn me ongarimîn konim gifofoghîsa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimîn konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimîn abarima a 30 mitan tu. ²⁹ Ezi me kamaghîn atiatingi, kurim mangî dagîataba itî naghîn biraghîva bar misarighregham. Egha me ankan 4 pla kurimîn girakîrangîn a da akunigha, egha aminim zuamîra tiasa me God ko migei. ³⁰ Egha kurimîn ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuavîba buri. Egha odava botîn muziarim isava ongarim dafa. Egh ifar suam, kar kurimîn guamin tir anka. ³¹ Ezi Pol kamaghîn 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ko midorozir gumazibav gei, “Gumazir kaba kurimîn ikian koghti, ia ovegham.” ³² Kamaghîn midorozir gumaziba botîn muziarimîn beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amîma Pol daghetam ramasa bar me kakaghori, “Ia, 14 plan dughîaba ian dughoriba mitivighav itîma dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. ³⁴ Ezi datirighîn ki daghetam iniâsa ia kakaghori. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongîn tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham.” ³⁵ A kamaghîn mikemegha givagha, egha bretin mam inîgha bar men guamin God minabi. Egha anebigha maghîram anepi. ³⁶ Ezi kamaghîn me bar navir aghuarim ikiava egha uari dagheba api. ³⁷ E gumazir kurimîn itiba, en dibobonim bar 276în

† 27:19: (27:19) Grighîn akam deravîra bizir kam a mikemezi puvati. 27:22: Ap 27:10, 27:31 27:23: Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 27:24: Ap 23:11 27:25: Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 27:26: Ap 28:1 27:31: Ap 27:22 27:34: 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 27:35: Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5

tu. ³⁸ Egha me amegha naviba izivagha, egha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozi puvati. Egha me ongarir mikebar mamn gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamn azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezi beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui. ⁴¹ Ezi kurim ghuava ongarir torimin itir gigir fightizimin ghuavanabogha, egha maghiram aperaghav iti. Kurimin guam ghua gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozi a bar biaghire.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimin otivigh arimagiregham. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ⁴³ Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim, a Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoro. Uari suvim gamua foziba, a me migia ghaze, ia faragh kurimin uari akunigh uari suvim damu dadarimin mangi. ⁴⁴ Eghti igharazir darazi ter arariba ko kurimin arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghin bar moghira deravira nguazimin otifi.

28

Pol Maltan arighatizimin iti

¹ E deraghavira ghuava ongarir dadarimin otivigha, egha e gara fo, e arighatizir mamn ti, an ziam Malta. ² Ezi gumazir arighatizir kamn itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziha bar orange, kamaghin amizi e avimin fingasa, me e bagha avim atigha egha e inigha avim boroghira ghu. ³ Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizima an azenan oto. Egha kuruzim Polin agharim givigha guraghav iti. ⁴ Ezi arighatizir kamn itir gumazamiziba kamaghin an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghin uariv gel, "Gumazir kam ti gumazibav sozi da ariaghirir gumazim, an ongarimin aremezir puvati. Kamaghin amizi, godin arazir kuraba ikarvazim datirighin a ikarvagha ghaze, an angamra ikian kogham."

⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim gira ghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. ⁶ Ezi gumaziba pura Polin mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimin an gara a mizua ghuava puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, a godin mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kamn boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an arighatizimin gavman gumazir dapanim. An e inighava uan dipenimin ghuzi e dughiar pumuning ko mizezimin a ko itima a deraghvira en garima e iti. ⁸ Ezi an afeziam aria iti, an mikarzim an feima, ezi a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasava aven ghu, egha a bagha God ko mikemegha, gin uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe. ⁹ A kamaghin amizima, arighatizir kamn itir arimariar gumaziba bar moghira izima a me gamima me ua dera. ¹⁰ Me arazir aghuubar e gami, ezi e me ataghrazima, me bizir e puvatiziba e ganigava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Romin oto

¹¹ Ezi iakinir pumuning ko mizezim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, aminir ekiamin dughiam gifa. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin guamin god Susin otarir fufuzimningin nedazimning an iti. Aningin ziamning Kastor ko Polluks. ¹² Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar pumuning ko mizezim an iti. ¹³ Egha e kagh dikavigha ghua Regiumin otifi. Egha amimizaraghan, Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mizezim in e Puteolin otifi. ¹⁴ E kagh Kraisin adarasi men marazi batifi. Ezi me 7 plan dughia bar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Kamaghin e me ko ghua Romin nguibar ekiamin oto. ¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi Romin ikiava e barazima e izima, ezi me e bativasa izi. Ezi e Apusian biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha, egha God minabagha an navim gavgavim ini. ¹⁶ Egha e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamin ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romin akar aghuim kuri

¹⁷ Ezi 3 pla dughia ba givazima, Pol Judan gumazir dapanir ekiabar diazima me iza uari akufa. Ezi a kamaghin me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarasi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalem in na kalabus gatighava, egha na isa Rom in gumazibar dafarim gati. ¹⁸ Ezi me nan kotiam baragha, egha nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamaghin amizi me na ataghraghasa. ¹⁹ Ezi Judaba kamaghin aghua. Kamaghin amizi ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarasi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati. ²⁰ Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelba bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighin senin kam in ike.”

²¹ Ezi me kamaghin Pol ikara, “E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir ni migeitam in izir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara egha migirigiar kuratam ni gamizir puvati. ²² E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei. Kamaghin amizi, e nin nighnizim baraghasa.”

²³ Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a itir dipenir kam in zui. Mizarazimin ghua guaratizimin, a God Bizibagh Ativir Arazimin akam geghara an gun me migei. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, an akar kabar men nighniziba fava migei. Egha akar kabar me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa a ifongegha pamtem ingara me migei. ²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua. ²⁵ Egha me uarira uarir tongin akaba uariv sogha egha me mangasava amima, Pol akar abuananam me migei, “Godin Duam guizbangira ian ovavibar keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimin kamaghin ia mikeme,

26-27 ‘Gumazamizir kabar naviba ikuvigha gifa.
Me uan kuaribar oraghan aghuaghava,
egha me uan damazibar ganam aghua.

Me kamaghin amima, ki ghaze, marki.
 Me uan damazimin ganighai,
 egha me uan kuaribar oreghai.
 Me kamaghin aghua.

Me kamaghin amua bizibagh fozir puvati.
 Me amua guizin navibagh iragha na bagha izezi,
 ki me gamizi me deraghai.

Me kamaghin damuan aghua.
 Kamaghin, ni gumazamizir kaba bagh mangi, egh kamaghin me mikim,
 Ia akam baraghiva,
 egh ia an mingarim gifoghan kogham;
 ia ganiva,
 egh ia bizitamın ganighan kogham.' ”

28-29 Egha Pol migia ghua, kamagh migei, “Kamaghin ami, ki kamagh sua, ia kamaghin fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha anemadagha gifa. Eghti me oragham!”*

30 Pol azenir rubuzir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge.†

31 Eghava Pol God Bizibagh Ativir Arazimin akam akurava egha gumazamiziba Ekiam Kraiss Iesusin akabar men sure gami. Egha a uaghan atiatir puvati, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 * 28:28-29: (28:28-29) Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha givazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv gia, akabar uariv sosi.” 28:30: Ap 28:16 † 28:30: (28:30) Luk azenir pumuning Pol batozir bizimin gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanin gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguibar igharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romin gavmanin gumaziba Pol misoghezima an aremes. 28:31: Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, egh gin a mangiva kantri Spenin mangi akar aghuim akunam. Akinafarir kamin, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me miġia, egha Iesusin gin aruir gumazamizibar ikirmirimin gun me miġei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi miġia ghaze, a zurara God ko miġiava, men akurvaghosa Godin azangsi. Egha a gin akinafarir kamin akar mingarim abigha ghaze, "Nighnizir gavgavimin tuavimira e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigham" (1:17). Pol kamaghin miġei, gumazamiziba bar, me Judaba o me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvighiva ua me iniam. Gumazir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itim, God uam a iniam, eghti a Godin namakamin otoghiva egh Kraisi Iesusin aveghboamin ikiam.

Kamaghin God ua gumazitam nighti, eghti an ikirmirim igiamin min otogham. God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Ezi kamaghin ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva egh a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim miġiava, egha Godin Duamin gavgavim miġei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirmirimin aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir mam in gun miġei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira kamaghin ua baghaviram amiseviziba. Ezi Judan avirir ekiam, me Iesus akarim ragha a gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Egha Pol kamaghin miġei, arazir kurar kam, me uari men osimtizim. Egha me bizir ekar God me damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumazamizir taba me uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimin akar aboanana, Sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarimin arazim damuasa miġiava, egha gavmanin apengan ikiamin arazim miġiava, egha igharaz darazir akurvaghamin arazim miġei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha tuavir kamin, e Godin damazimin dera

(Sapta 1-4)

Pol uan aposelin ingangarimin gun miġei

¹ Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Kraisi Iesusin ingangarir gumazir mam. Kraisi Iesus nan diagha ghaze, ni nan aposelin otogham. Egha a na misevegha akar aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

² Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam

osirizi a Godin Akinafarimin iti. ³ Akar aghuir kam a Godin Otaramin gun migei. Otarir kam, a gumazimin min otogha, egha kamaghin a Atrivim Devitin ikizim. ⁴ Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikafi, a kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otaram: A Krai Iesus, en Ekiam. ⁵ Ezi God kamaghin ifonge, kantriba bar itir gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin inangarim damuasa e ati. ⁶ Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghivira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghin mikimasa. Nguazir kam in kam in nguibaba bar dar itir gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki ia bagha bar God minabi. ⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otaramin akar aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ezi ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamagh sua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin, ki ian ganasaba bar ifonge.

¹² Ki kamaghin nighnisi. E uarira uarir akurvaghiam. Ian nighnizir gavgavim nan akuraghiam. Eghti nan nighnizir gavgavim ian akurvaghiam.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasaba amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir pu. Ki kamagh sua, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira, kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh iragham. ¹⁴ God Grighba ko gumazir Grighin aven itir puvatiziba bar men akurvaghasa ingangarim na ganingi, egha uaghan fofozim itir gumaziba ko fofozim puvatizir gumaziba sara. Kamaghin, ki gumazamiziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi ia Romin itir gumazamiziba, ki akar aghuim uaghan ian mikimasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an akar aghuimin aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an akar aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvaghiam. A faragh Judabar akurvaghiva, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvaghiam. Kamaghin ami, ki akar aghuim akunasa aghumsizir pu. ¹⁷ Akar aghuir kam, a God arazir aghuir an amizim en aka, an e mikim suam, an damazimin dera. Nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumazamizir aghuibar otogham. Mati akam Godin Akinafarimin iti, "Gumazamizir nighnizir

1:3: Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14 **1:5:** Ap 2:26-16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17
1:16: Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38

gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera, eghti gumazamizir kaba zurara deraghvira ikiam.”

Gumazamiziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A, gumazir akirim agasragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri. ¹⁹ God gumazir kaba uabi deravira me akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizima God ivezir kuram me ganidi. ²⁰ God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin, iza datirighin gumaziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamın, gumaziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekir zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham egh suam, “Ki God gifozir puvatigha kamaghin ki osimtiziba puvati.” Bar puvatigham!

²¹ Me God gifogha egha me kamaghin nighnizir pu, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvati, ezi mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa. ²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Ezi me guizbangira puvati, me ongani. ²³ Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazir min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar min marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumazamiziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴ Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bagha a me ataghizima men navibar ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. ²⁵ Kamaghin amir gumazamiziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin amizima, e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin amizi God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha egha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. ²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha men naviba me dikava mati avim men isi, ezi me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, bizir kam bagha me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin amizi God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi. ²⁹ Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumaziba bagha navim ikufi, egha gumazibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir

1:18: Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4
1:25: Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12
1:27: Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9

atara uari abisi, egha gumazibagh ifari. Egha gumaziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiari kurabar gumazibagh ami. ³⁰ Egha migirigiari ifavarir gumazir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. ³¹ Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghua, egha men apangkuvir puvati. ³² Me fo, Godin Akinafarimin itir akar gavgavim kamaghin migia ghaze, "Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighregham." Gumazir kaba Godin akar gavgavim gifo, egha me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia igharaz darazi akaba me gasir gumaziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. ² E fo, God, gumazir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. ³ Ia arazir kabagh amir gumaziba akam me gasi, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! ⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar nuarimin ni mizua ikia, egha nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? God ni uan navim giraghasa a ifongegha, arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵ Ni uan navimin suiragha gavgavigha egha uan navim gighasa nighnizir pu. Egha arazir kam in ni uabi ivezir ekiar kuram bar uabi garis. ⁶ God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. ⁷ Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghuava, egha God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumazamizir kabar aningam. ⁸ Ezi gumazamizir maba uarira uari ginighnigha, egha guizin akam akirim ragh a gasaragha egha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagarim isi gumazamizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. ⁹ Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumaziba gin. ¹⁰ Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazibar Gumaziba gin. ¹¹ God ikizitam uabin toroghan kogham, egh a bar gumazamiziba bar men araziba deravira da tuisigham

¹² Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge.

Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua men araziba tuisisi. ¹³ E fo, gumazitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, a Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, God me migia ghaze, me an damazimin dera. ¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan nighnzimra arazir aghuubar gin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuubar gin zui. Arazir kam kamaghin en aka, arazir aghuiba men nighnzimin iti me fo, me manmaghin damuam. ¹⁵ Me amir arazir kamin e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. dughiar maba men nighnzimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnzim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghin amizi, nighnzir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti. ¹⁶ Kamaghin, akar aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumamaziziba bar men navir averiabar itir nighnzir mogomeba tuisighamin dughiam, gumamazir kabar nighnzibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumamazibar araziba bagh me tuisighamin ingarim isava, Kraiss Iesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

¹⁷ Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Araziba gisin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro. ¹⁸ Kamaghin ia God ifongezir araziba dagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazir damazir okaviziba tuavim men akakasi. Egha mitatem in itir gumamaziziba, angazangarim men akakasi. Egha gumamazir onganiba fofozim me ganiga, egha borir doziba men sure gami. ²¹ Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmagh sua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei. ²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e godin ifavarir marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmagh sua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, "E Moses Osirizir Araziba iti." Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kamin ia Godin ziam gasighasisi. ²⁴ Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin migirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin ziam gasighasisi."

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

²⁵ Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomem aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomem aghorir arazim pura bizimin oto. ²⁶ Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a me mikarzim atuzir puvatizir gumazim, a Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzim atuzim. ²⁷ Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarziba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, Moses

Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomeba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Araziba gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumaziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi. ²⁸ Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer dighorimin arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otoghan kogham. Mikarzir mogomem aghorir arazim a nivafizimin bizim puvati. ²⁹ Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiamin aven Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir dighorim, a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam. Guizin mikarzir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamaghin amim, gumazimin damazimin ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

¹ E fo, mikarzir mogomemin dighorim a pura nivafizimin bizim puvati. Kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi? ² E! God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi. Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira an ganam. ³ Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumaziba bar ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin migei,

“God, ni migeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvagha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir gumazibar migirigiabar min zui.) ⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumazamiziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin a gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi. ⁷ Gumazitam kamaghin mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekef. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?” ⁸ Migirigiar onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumazir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighti, bar deragham.

Gumazitam Godin damazimin derazi puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. ¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei,

“Gumazitam Godin damazimin derazi puvati. Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.

Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumaziba bar tuavir aghuim ataki.

Gumaziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuim gamir puvati. Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumazir moziba akaba akari;

kamaghin me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Egha men akar toriba gumazibagh asighasizir migirigiaba bar izifa,

mati kuruzir kurabar imezim.

¹⁴ Dughiaba zurara me akav ghuriaba gumazibagh arigha,

migirigiar gumazibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi.

¹⁵ Me zurara atamra ghua gumazibav sozi, me ariaghiri.

¹⁶ Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua,

egha mizaziba ko osimtiziba me garisi.

¹⁷ Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darasi ko deragha

apiaghiri puvati.

¹⁸ Me tong bar Godin atiatir puvati.”

¹⁹ E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh egh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. ²⁰ E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amim, a uan arazir kuramin gava fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

²¹ Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiririba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamın gun migei. ²² Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. ²³ Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami, egha kamaghin Godin angazangarimin saghon ikia egha an aven mangan ibura. ²⁴ Ezi God en apangkuvigha egha Kraisi amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, ia nan damazimin dera. E uan ingangaritamın Godin damazimin derazir puvati. Puvati. God Kraisi Iesusin ingarim bangin, a bizir aghuir kam isava pura e ganingi. ²⁵ God kamaghin ifonge, Kraisi aremeghiva, egh tuavir kamın a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba a da gin amadagham. Bizir kam bagha, God Kraisi amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevemin tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumazamizibar asughav ikia, egha zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. ²⁶ Egha datirighin dughiar kam God uabi en

3:13: Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:14:** Sng 10:7 **3:18:** Sng 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15

akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

²⁷ Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar pu. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima kamaghin God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera. ²⁸ E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godin damazimin dera. ²⁹⁻³⁰ Ezi manmaghin ami, God a ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, egha uaghan a gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha a ghaze, ia nan damazimin dera. ³¹ Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

¹ Kamaghin, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamın gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? ² Pura nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Egh bizir kam bagh Abraham uan ziam fan kogham. ³ Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”

⁴ Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra. ⁵ Eghti gumazitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kamın nighnizir gavgavimin garava a medagha ghaze, ni nan damazimin dera. ⁶ Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazir arazir aghuibagh amir puvatizim, God ghaze, a nan damazimin dera. Gumazir kam bar akongegh. Devit kamaghin migei,

⁷ “Gumazir arazir kurabagh amin,
God an arazir kuraba gin amadagha egha da avara,
eghti gumazir kam bar akuegham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim,
God an arazir kuram mengvira ikian kogham,
eghti gumazir kam bar akuegham.”

⁹ Bar akongezir arazir kam, tein bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." ¹⁰ Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomem aghoramim, an a mikemezi, o? Dughiar a uan mikarzir mogomem atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomem aghoramim dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! ¹¹ Ezi gin, me an mikarzir mogomem atu. God mikarzir mogomem dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Ezi kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomem aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. ¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomeba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomeba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomeba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kam in ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha, ezi God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, kamaghin God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami. ¹⁴ Eghti gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba da initi, kamaghin gumazimin nighnizir gavgavim a pura bizim in otozi, ezi Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai. ¹⁵ E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumaziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, eghti e kamaghin mikaman kogham, gumaziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganighava, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham, a bar en afeziam. ¹⁷ Kamaghin Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kam, a gumazir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir

4:9: Ro 4:3 **4:11:** Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:13:** Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29

4:14: Ga 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22

4:17: Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 * **4:17:** (4:17) Grighin akam, vezin kam

deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam." **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1

a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirasemegham.” ¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100 plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge. ²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnzir gavgavim anetaghizir puvati. Egha a Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. Egha an nighnzir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. ²² Kamaghin God Abrahamin nighnzir gavgavim a ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati. ²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnzir gavgavim Godin iti. God Iesus en Ekiam gamizi a ua mozim dikafi, ezi e nighnzir gavgavim an iti. Kamaghin God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. ²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozim dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamra iti

5

(Sapta 5-8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ Ezi e nighnzir gavgavim Godin itima, tuavir kamın God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin amizi en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnzir gavgavim an itima, tuavir kamın an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabar aghuim a ko a iniasa, egha bizir kam mizuai iti, kamaghin e bar akonge. ³ Egha e bizir kabanaghra bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven itima, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin e bar akonge. ⁴ E tugh gavgavighiti, kamaghin God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵ God uan Duamin, an arazir gumamazibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krai e gumazimir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto.

⁷ Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.

⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin Krai, en akurvaghasa areme. Arazir kamın, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹ Bizir bar ekiam, Krai e bagh aremezi, tuavir kamın God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim

4:19: Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:22:** Stt 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20
5:2: 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14
5:5: Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7

otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvaghäm. ¹⁰ E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevemın an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamra ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvaghäm. ¹¹ Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Kraıs Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamın aven, ovevem otozi, ezi Kraısın aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghin amizi, gumazir vamıra arazir kuram gamizi, ezi tuavir kamın arazir kuraba nguazir kamın oto. Ezi nguazir kamın gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, kamaghin ovevem bar me bato. ¹³ E fo, fomıra dughiar Moses Osirizir Arazibar tighar otivam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴ Ezi Adamın dughiamın ikegha ghua Mosesin dughiamın, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimın nedazim.

¹⁵ Ezi Godin apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramın min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamıra arazir kuram gamima, ezi tuavir kamın gumazir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamıra Kraıs Iesus an apangkuvimın, God e gamizi, e an damazimın dera. Ezi Godin apangkuvimın gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! ¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamıran arazir kuramın otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamıra e gamir puvati. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamıra amizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumazamiziba arazir kurar aviribagh amima, God men apankuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁷ Guizbangira, gumazir vamıra Godin akam batoghezi, ezi an arazir kuramın ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, egha ghaze, ia nan damazimın dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamıra Kraıs Iesusin ingangarimın, tina God pura anidir bizim inıva, a Kraıs ko ikıva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikıva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemın gavgavim gafiragham.

¹⁸ Ezi kamaghin, e deravıra akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamıram amizi, kamaghin God ghaze, gumazamiziba bar moghıra bar ikufi. Kamaghıra, Gumazir Igharazir Vamıra arazir aghuir Godin damazimın derazim gami. Kamaghin God gumazamiziba bar men gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. Egh God me zurara itir ikirimirir aghuarim me danıngam. ¹⁹ Gumazir vamıra Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazibagh ava. Kamaghıra Gumazir Vamıra Godin akam baraghizi, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimın dera.

²⁰ God kamaghin nighnigha, egha Moses Osirizir Araziba anıngi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighram. Kamaghin gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegħa, bar dar pin iti. ²¹ Arazir kuram

faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin ovevemın tuavimın arazir kuram men atrivimın mın iti. Kamaghira Godin apanguvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimın dera. Kamaghin apanguvim en atrivimın mın iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Kraıs İesusin ingarimın, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Kraıs ko ovenge

¹ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kuraba dar amuvira ikiam, eghti Godin apanguvim ekevegh mangvira ikiam? ² Bar puvatigham! E aremezir gumazibar mın ikiava, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimın gin mangvira ikiam? ³ İa ti kamaghin fo, e bar Kraıs İesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamin e bar an ovevem ko poke. ⁴ E ruegha, egha tuavir kamin Kraısın ovevemın poke, ezi Afeziam Kraıs ko mozimın aven e akaragha e avara. Egha mati an gavgavir ekiam Kraıs gamizi a mozimın ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimın ikivira ikiam.

E uaghan Kraıs İesus ko ikirimirir aghuarimın ikiam

⁵ Ezi, e Kraıs ko puegha egha mati an aremezi, moghin areme. Kamaghira, e a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham. ⁶ E kamaghin fo, en navir ghurimın araziba, da Kraıs ko ter ighuvimın aremegha gifa, ezi en nivafizimın agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin, e ua arazir kuramın ingangarir gumazibar ikian kogham. ⁷ Guizbangira, gumazitam aremeghti, arazir kuramın gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. ⁸ E ghaze, e Kraıs ko areme, egha e nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamin ikiam.

⁹ E kamaghin fo, Kraıs mozimın ua dikavigha gifa. Egha uam aremeghan kogham. Ovevem, a ua gavgavir a misueghti a uam aremeghamim, puvati. ¹⁰ Egha Kraıs dughiar vamıram aremegha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamin, an arazir kuramın gavgavim gamizi, eghti a uam a gativsi damuan kogham. Egha datirighin a ikirimirir aghuarimın ikia God baghavira iti. ¹¹ Kamaghira, nighnizir kam ian iki, ia uaghan Kraıs ko aremegha egha arazir kuramın gavgavim uam an apengan itir puvati. Egha ia Kraıs İesus ko porogha God baghavira ikia ikirimirir aghuimın iti.

¹² Ovever mikarzim en iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarizibagh ativan marki. Kamaghin arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramın gin mangan kogham. ¹³ Egh ia arazir kuram amamangatighti a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighti ia arazir ikuratam damuan marki. İa mati, gumazamizir ovegha mozimın ikegha ua dikavigha angamra itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh God amamangatightima a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuıbar amu. ¹⁴ Arazir kuram ua ian mikarizibagh ativan kogham. İa Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apanguvimın apengan iti.

E arazir aghuıbar ingangarir gumaziba

6:1: Ro 3:5-8, 6:15 **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6

¹⁵ Ezi e datirighin Moses Osirizir Araziba ua dar apengan itir puvati, egh e manmaghin damuam? E Godin apangkuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira iki, ti deragham, o? Bar puvati! ¹⁶ Ia ti kamaghin fos, o? Ia uari isi, gumazitam a daningiva, egh an akamin gin mangiva, egh ia an ingangarir gumazibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighti ia aremegham. Egh ia Godin akam bareghiva egh an gin mangiva, ia an ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighti, ia an damazimin deragham. ¹⁷ Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumazibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gami, ezi ia a inigha guizbangira an gin zui. Bizir kamin, e God minabi! ¹⁸ Faragha arazir kuraba ia ikiaghariki, ezi God ia firi. Egha God ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumazibar otifi.

¹⁹ Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otefe, ezi ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarziba bar dar aningti, da arazir aghuibar ingangarir gumazibar otivighti, ia Godin mirara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazibar ikia, ia arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. ²¹ Egha ia faragha amir arazibagh amima da akurvazir manaba ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnighava aghumsisi. Arazir kabara gumazibagh amima me ariaghiri. ²² Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvati, egha Godin ingangarir gumazibar otifi. Egh ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. ²³ Guizbangira, arazir kuram ivezim isava uan ingangarir gumazim ganingi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kamnagh, e uan Ekiam Kraiss Iesus ko porogha, egha a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

¹ Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh foziki ia migei. Ia fo, gumazim angamra ikiavira ikia, a Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egha gumazim aremegha Moses Osirizir Arazibar uam a dar apengan itir puvati. ² Amizim pam ikiam, eghti an pam angamra ikivira ikitima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim uam amizim ikeghan kogham, eghti amizim firighrigham. ³ Gumazim angamra ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, eghti me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan kogham, eghti a firighrigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghira, nan adarasi, ia Kraissin mikarzim ko poke, egha bizir kamin ia a koma ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E

faragha uan navir ghurimin arazibar gin ghua, ezi Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarzubagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraisin min ovenge, egha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvati, e friaghire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, da ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarzubagh aningizima, e arazir kuram gami, e manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamagh migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamra iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamra iti, ezi ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ezi ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ki ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati, da na gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirighar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghire, egha da Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migei, egha da gumamazibar akurvasi. ¹³ Ezi manmagh ami? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamin aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzubagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamin gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suira, ezi ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶ Ezi arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dagh ami, ezi nan arazir kam kamaghin ian aka, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷ Kamaghin, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami. ¹⁸ Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Ki

uan navir ghurim miġei. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifonge, egha dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. ²⁰ Egha arazir ki aghuaziba, ki dagh ami, egha kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

²¹ Kamaghin ki gari, arazir kam guizbangira kamaghin nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifonge, ezi arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Arazibar, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimmin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimmin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, ezi Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimmin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kammin firighrigham? ²⁵ Eghti Godra, a en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimmin navir averiamin aven Godin migirigiar ingarir gumazimmin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimmin iti.

8

Krais arazir kuraba givagha Godin Duam e ganingi

¹ Kamaghin e Kraisi Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningsi mikiman kogham. ² E fo, e bar datirighin Kraisi Iesus ko poroghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, egha ovevemmin arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham. ³ En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimmin min otogha, egha arazir kurabagh amir gumazimmin min gari. A en arazir kuraba agivasa ize, ezi an ingangarimin tuavimin, God gumamaziziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki. ⁴ Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

⁵ Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumamaziziba, me dugh-aba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumamaziziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. ⁶ Eghti gumazim navir ghurimin araziba baghivira nighnighiva, an aremegham. Eghti gumazim Godin Duam baghivira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim koma navir amirizim iniam. ⁷ Ezi gumazim navir ghurimin araziba baghivira nighnighiva, gumazir kam Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati;

7:22: Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **8:1:** Ro 8:34, 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:3:** Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:4:** Ga 5:16, 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25 **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4

egh guizbangira dar gin mangan kogham. ⁸ Gumamazir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹ Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangan. Guizbangira, gumazitam an navir averiamin aven Kraisin Duam an itir puvati, a Kraisin anam puvati. ¹⁰ Ia arazir kuram gami, egha bizir kam in ia areme. Eghti Kraisi ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. ¹¹ Godin Duam Iesus mozim in a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egha gumazir Kraisi gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzarbar amuti, da ua dikavighiva angamra ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

¹² Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham. ¹³ Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighregham. Egh ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzarbar arazir kurabav soghti, da aremeghti, ia angamra ikivira ikiam.

¹⁴ E fo, gumamazir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, eghti gumamazir kaba bar Godin boriba. ¹⁵ E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazibar otozir puvati, egha ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha e Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "Aba, En Afeziam!"* ¹⁶ Godin Duam uabi, a en duaba ko porozi, e uarir gun migei, e Godin boriba. ¹⁷ E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba, e da iniam. Bizir kaba, en avebam Kraisi da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraisi ko mizazir a iniziba e da ateriva, egh gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

¹⁸ Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam a, mizazir e datirighin isiba, bar dagh afiragham. ¹⁹ Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? ²⁰ Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹ Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghrir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam a givaghti, eghti biziba bar Godin boriba ko firighreghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

8:9: 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 * **8:15:** (8:15) Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl 1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2

²² E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³ Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, a kamakin, a God e daningamin bizir aghuivar faragha zuir bizim, an e ganingi. Egha e tuava ara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivaminin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzipar amighti da firighreghe ganganir igharazimin otogham. ²⁴ E bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai itima, kamaghin God en akura. Egh e suam, e bizir mam bagh mizuamam, egh fogham, e tighar a iniam. Egh gumazim tizim bagh bizir a inigha givazim baghiva mizuam ikiam? ²⁵ Ezi e fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Egha kamaghin e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶ Kamaghira, Godin Duam e gavgaviba puvatizir darazir akurvasi. E fozir pu, e manmagh biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuava ara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira. ²⁷ Ezi God gumazamizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, egha gumazamizir God bar a gifongezibagh amima, ezi me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. ²⁹ Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a uaghan me ginaba, eghti me uaghan an Otaramin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Kraiss uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰ Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir a diazir kaba, a me dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumazamizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, egh e manmaghin mikimam? E fo, God e baghivira ikiti, tina e dikabiraghiva e gafiragham? Bar puvatigham. ³² God uan Otaramin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otaramin e ganingi, egha e uaghan kamaghin fo, a bizir aghuir igharaziba bar, da uaghan pura e daningam. ³³ Eghti gumazir manatam God inabazir gumazamizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera. ³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Kraiss Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikafi, egha datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵ Kraiss bar e gifongeghivira iti, kamaghin gumazir manatam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumaziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram o, bizir kabanang e damuti, e ti Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶ Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

8:23: 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3
8:27: Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9
8:29: Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6 **8:32:** Jo 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11

“E nin gumamazizibar min itima,
kamaghin me dughiaba bar, me e misoghti e arimighrasa, me e gami.
Me en gari, e mati me misozi ariaghirir sipsipba,
ezi me paza e gami.”

³⁷ Bar puvati. Kraiss bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. ³⁸ Guizbangira, Kraiss bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, ³⁹ o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraiss Jesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelbagh Amizir Arazim, Pol a gephari

9

(Sapta 9-11)

Pol Israelbagh nighnigha men apangkufi

¹ Ki Kraissin gumazim, kamaghin ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingi, ezi nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. ³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Kraiss nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumamazizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin a deraghai. ⁴ Me Israelin gumamaziziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Me an ziar ekiam ko dabirabir aghuim God koma inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, egha me ko akam akiri. ⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraiss nguazir kam in gumazimin min men ikizimin aven oto. Kraiss a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti zurazurara e Kraissin ziam fam!*

God Israelbagh amir arazim, Pol an gun migei

⁶ Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumamazizir maba, Israelin anabamin aven itiba, me guizin Israelba puvati. ⁷ Guizbangira, Abrahamin ovaviba, men marazi Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, “Aisakin ovavibara, ki men gan me dipon suam, merara nin ovaviba.” ⁸ Akar kam in mingarim kamaghin ghu, borir nivafizimin otoziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. ⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, “Dughiar ki inabazimin, ki uamatagh iziti, Sara otarim batam.”

8:37: Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 * **9:5:** (9:5) Gumazir maba nighnigha ghaze, e mikovezir pumuningin tongin itir akaba kamaghin dagh iragh suam, “God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangvira ikiam.” **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14

¹⁰ Kamaghira puvati, akar igharazir mam iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a Aisak, en ovavim. ¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God Rebeka kamaghin a migei, "Otarir ni faragh oteghamim, a ni gin oteghamin otarimin ingarir gumazimin otogham." ¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim mikemezir moghin, "Ki Jakob ifongegha, egha Ison aghua."

¹⁴ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! ¹⁵ Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazitamin apangkuvighsi ifongegh, ki an apangkuvam. Ki gumazitamin kuarkuvighsi ifongegh, egh ki an kuarkuvam." ¹⁶ Kamaghin God gumazitam ginabaghasa, a gumazimin nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazibagh inabi. ¹⁷ Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamagh sua, ki uan gavgavir ekiam nin akaghti, nguazir kamir itir gumazamizir aviriba nan ziar ekiam fam. Kamaghin, ki Isipin atrivimin ikiasa ni ati." ¹⁸ Kamaghin amizi e fo, God gumazitamin apangkuvighsi ifongegh, an an apangkuvam. Egh a gumazitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsa a ifongegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizim sua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam God ifongezzi moghin a iriaghan kogham." ²⁰ Ezi ni gumazir kinim! Ni Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem gumazir an ingarizim kamaghin a mikiman kogham, "Tizim bagha ni kamaghin nan ingari?" ²¹ Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, miner tam dughiar ekiam bagh ikiam, eghti miner igharazir mam, me zurara pura bizir kuraba a mikinam. Kar an nighnizim.

²² God uaghan kamaghin ami. God kamagh sua, a uan aningharim azenim datightima, eghti gumaziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, egha a dughiar ruarim me ganingi, egh a gin me abighrarigham. ²³ A kamagh sua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira a uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, egha gumazim nguazir mineba akirizir moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. ²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelbara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ize. ²⁵ Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei,

"Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.
Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezzi darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mamın itima ki ia miġia ghaze,
ia nan adarazi puvati.
Egha danganir kamnaghra ki ia mikim suam,
Ia Godin zurazurara itimin boriba.”

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israellbagh nighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, egh zuamira men ivezim me danigam. Israelin gumazamizibar avirimın dibobonim, an ongarimın gigimın dibobonimın mın otogham, egha pura bizim, me marki. Ekiam men puningra ua me inigham.” ²⁹ Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin miġei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en anabamın tongin tarazi ataghizi puvatizi, e bar ikuvighai, mati Sodom ko Gomora ikuvizi moghin.”

Israelba nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ Are, e manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Egha me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. ³¹ Ezi Israelba me Moses Osirizir Arazibar ġin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, egha a batozir puvati. ³² Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimın tuavimın ġin zuir puvati. Dagiari dagariba asim, me a gasaghporghiri. ³³ Godin Akinafarim bizir kam miġia ghaze,

“Ia oragh! Ki gumaziba asaghpোরir dagiari mam amisevegha
a isa Sionin miġsiamın anefa.
Dagiari kam me damuti me iram.
Egh gumazir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

10

Israelba Godin araziba deravira dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, ki uan navir averiamın aven God Israelba ua me iniasa, ki bar ifonge! Egha me bagha God ko miġei. ² Ki Israelba bar deragha me gifogha kamaghin miġei, me Godin arazibar ġin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir pu. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin me Godin damazimin deraghamın tuavimın apengan itir pu. ⁴ E fo, Kraisi Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar ġin zuim, Moses a miġia kamaghin osiri, “Gumazim Moses Osirizir Araziba miġei moghin damuva egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba a damuti, a ikivira ikiam.” ⁶ Kar Godin Akinafarimın akar otevir mam, a gumazir nighnizir gavgavimın tuavimın Godin damazimin derazim, a kamaghin a miġei, “Ni uan navir averiamın kamaghin mikimam marki, “Tina Godin

9:26: Hos 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20
9:31: Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16,
Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9
10:4: Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:5:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12

nguibamin ghuavanangam?" (Akar kam kamakin, ni Kraisi e bagh izighrisi, ni mangiva an azangam?) ⁷ "Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, "Tina gumazibar ovia itir danganimin magiram?" (Akar kam kamakin, ni ovevem in mozimin angi, Kraisi inigh anangam?) ⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti." Ka nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. ⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim suam, "Iesus a nan Ekiam," egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, kamaghin God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, "Iesus nan Ekiam," eghti God nin akuraghti, ni ikivira ikiam. ¹¹ Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh a uabi aghumsighan kogham. Puvati." ¹²⁻¹³ Egha Godin Akinafarim ghaze, "Gumaziba bar Ekiamin ziamin diaghti a men akurvagham." Kamaghin, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴ Ezi manmakin? Guizbangira, gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumazitam akar aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? ¹⁵ Eghti siosba akar aghuim akurir gumaziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, "Godin akar aghuim inigha izir gumazibar darorim, a bar dera."

Israelba akar aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi Israelin gumazir maba me Godin akar aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara en akar aghuim nighnizir gavgavim an iti?" ¹⁷ Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumaziba akar aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazir Kraisin akam akurimin tuavimin, gumaziba akar aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin akar aghuim, me uan kuariba a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

"Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a baraki."

¹⁹ Ezi ki ua ian azai, Israelba me ti akar kamin mingarim gifozir pu, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme,

"Ki Kantrin Igharazibar Gumazir ziaba puvatigha
pura bizibar min itiba ki me inightima,
ian naviba bar ikuvigham.
Eghti ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima,
bizir kam ia damighti ia ataram."

20 Ezi Aisaia uaghan akar gavgavimín kamaghín migei,

“Na burir puvatiziba, me nan api.
Na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka.”

21 Egha a Israelbav gia kamaghín migei,

“Ki dughiaba zurara men suigh me mughasa me bagha garima,
me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara.”

11

God Israelbar tongin itir varazira men apangkuvigha, ua bagha me amisefe.

¹ Kamaghín amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, ki Abrahamín ovavim, ki Benjaminín anabar gumazir mam. ² God uan gumazamizir fomira ua bagha me amiseveziba, a me batozir puvati. Ia Godín Akínafarimín itir Elaijan eghaghanim ginighnigh. Elaija Israelbar osemegha me bagha God pamtem an azangsisí, ³ “Ekiam, Israelba nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, egha me nin ofa gamir danganiba gasighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.”

⁴ Ezi God manmaghín an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelbar tongin itir varazira amisefe, ezi me, 7000in gumaziba Israelin ikiavira iti. Me ifavarir god Baal bagha teviba apirizir puvati.” ⁵ Ezi kamaghira, dughiar kamín uaghan Israelbar tongin itir varazira, God men apangkufi, egha a ua bagha me amisefe. ⁶ Guizbangira, God men apangkuvigha, kamaghín a me amsefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumaziba amisevezir arazim, a gumaziba amir ingangarimín tuavimín otogham, egh a guizbangira Godín apangkuvimín tuavimín otoghan kogham.

⁷ Ezi manmakín? Israelba Godín damazimín deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelin avirimín tongin itir varazira God miseveziba, merara a ini. Israelin igharaz darazi, naviba gavgavigha Godín dimdiamín aghua. ⁸ Godín Akínafarimín osizirim iti,

“God me gamizi, me mati gumazir aremezim moghín akui.
Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir puvatigha,
iza datirighín tu.”

⁹ Ezi Devit Godín Akínafarimín aven kamaghín migei,

“Ki kamaghín ifonge, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti me iriva, mati azuazim asizim a misoke.
Eghti me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam.

¹⁰ Eghti God men damazibar amighti da komegh, ganan kogham.
Eghti a me damuti me osimtiziba ateriva
akiraghariba avigh mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelba asaghporiaghriha, egh me iregh mamaghira iki, egh ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bāngin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazibar ize. God kamaghin ifonge, Israelba na bagh ua izam, kamaghin ki Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvaghā, eghti me men ganighiva naviba ikuvigh egh ua na bagh izam. ¹² Israelba akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamān itir gumazamizibar akura. Israelba Godin arazimān irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibagh aningi. Kamaghin, gin Israelin God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amada, ezi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. ¹⁴ Tuavir kamān, ki uan adarazir navibar nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamān, God men tarazi ua me iniam. ¹⁵ God Israelba batuegha, egha nguazimān itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin gin God ua Israelba inighti, bar deraghā, mati God gumazir aremezibar amighti, me ua dikavam. ¹⁶ Ni bretin ingariva, ni plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan mīn God daningh. Egh arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan da Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

¹⁷ Israelba mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba mati ruarimān itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimān aguar a dighorezibar danganimān ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimān bimān daghem isi, egha mati olivin aguar faragha ikezibar mīn deragha iti. ¹⁸ Ezi kamaghin, ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guzin olivin tememān aguabagh afira. Ia faragha deravira nighnighiva, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimān an e isavsuiraghasa, kamaghin a dar aghore. ²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamān mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvati, ezi a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deraghā. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guzin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghin ia akaba batoghtima, a ia ateghtima ia ikian kogham.

²² Kamaghin ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamān arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememān me isavsuiraghā. Guizbangira, God me inigh ua tememān me isavsuiraghāmin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimān itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimān ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamān aguar faragha an ikezibar inigh uam ada isavsuighā, ezi kar pura bizim, ingangarir ekiam puvati.

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19

11:16: Nam 15:17-21, Ese 44:30

11:17: Jer 11:16, Ap

2:39, Ef 2:11-19

11:18: Jo 4:22, 1 Ko 10:12

11:20: Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12

11:22: Jo 15:2-4,

1 Ko 15:2, Hi 3:14

11:23: 2 Ko 3:16

God gumazamiziba bar uan apangkuvim men akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ki guizin akar mogomer mam ia a gifoghasa ki ia miği. Ia a gifogh, egh kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumazir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Egh me gin Godin gumazamizibar tongin ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelba bar men akurvaghham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Akurvazir Gumazim Jerusalemın ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavibar amightima
me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva,
egh dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir kam
me ko a damuam.”

²⁸ Israelba Iesusin akar aghuim akirim agasara, egha me mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazibar akura. God fomira uan gumazamiziba amisevegha, egha me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami. ²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingl, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia fomira Godin akam batoke, ezi datirighin Israelba a batosi, ezi tuavir kamin ia Godin apangkuvim ini. ³¹ Kamaghira, Israelba Godin akam batoke. Ezi Godin apanguvir ia inizir kam bangin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam. ³² God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akagham. Kamaghin, gumazamiziba bar Godin akam batoke. Kamaghin me uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazibar min iti. God me gamizi, me kamaghin iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekevegha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. Ezi a zuraram amir araziba, gumazitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti,

“Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?

Egh tina kamaghin a mikim suam, ni tuavir aghuir kamin gin mangi?
Bar puvati!

Egh tina bizitam isi God danighti,
a uam a ikarvaghshi nighnigham?
Bar puvati?”

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha a dar mingarim, ezi da a baghavira ikiava, mamaghira iti. Kamaghin e zurara an ziam fam! Guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarasi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1-15:13)

E uan nivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, egha ki kamaghin ia gakaghori: Ia uari uan nivafiziba isi angamra itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, eghti a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isiva God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. ² Ia nguazir kamın itir gumaziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ezi ki vaghvaga kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighin marki. Ia deragh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, egh tuavir kamın ia uari tuisigh. ⁴ E fo, nivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi nivafizir kamın aven itir bizir kaba, vaghvaga ingangarir igharazibagh ami. ⁵ Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, egha e datirighin Krai ko porogha nivafizir vamiran min oto. Egha nivafizir kamın aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraisin poroghav iti. ⁶ Kamaghin, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvaga e ganingi. Eghti gumazitam, a Godin akam inigha izir fofozim ikiva, egh a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akam gun me mikimam. ⁷ Eghti gumazitam igharazibar akurvaghamin fofozim ikiva, egh a deravira men akurvagh. Eghti gumazitam igharazibar sure damuamin fofozim ikiva, egh a deravira men sure damu. ⁸ Eghti gumazitam gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, egh a bar deravira ingangarir kam a damu. Eghti gumazitam biziba isi gumazibagh anidir fofozim ikiva, egh an aviriba me daning. Eghti gumazitam ingangarimin faragha zuir fofozim ikiva, egh a deravira an apengan itir gumazibar ganiva ingangarir kam damu. Eghti gumazitam igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikiva, egh a men apankuvsı bar akongegh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh

⁹ Eghti ia ifar gumazibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, egh arazir aghuibar suuragh gavgafigh. ¹⁰ Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezı moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh zurara ia uarira uan ziaba pifafisi pamtem ingar. ¹¹ Ia pamten ingariva

12:1: Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15

amirvaghan marki, eghti Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. ¹² Egh ia, bizir aghuir ia fogha ini-amiba bagha mizua, dagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgafigh. Egh zurara God ko mikim.

¹³ Eghti Godin gumazamiziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Eghti nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. ¹⁴ Gumazim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. ¹⁵ Eghti igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶ Egh ia arazir vabara, gumaziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Egh gumazir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

¹⁷ Gumazitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazibar damazimin derazir arazibar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikiva gumazir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. ¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, eghti ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvagh. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Ikiarvazim nan ingangarim, ki uabi men arazir kuraba ikarvagh." ²⁰ Egh ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Eghti kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham." ²¹ Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragh.

13

E gavmanin apengan ikiam

¹ Gumaziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavman tam puram otuzir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazir dapaniba bar, God uabi me ariki. ² Kamaghin amizima, gumazitam gavmanin dapanibar akam batogha, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazibar akaba batosi. Gumazir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³ Gavmanba gumazir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuibar amuti, eghti me nin ziam fam. ⁴ E fo, gavman a Godin ingangarir gumazim, egha an arazir aghuibar, ian akurvaghasa ia bagha ingari. Ni arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ni fo, gumazibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ni tina arazir kuram damighti, a nin arazir kuramin ivezim ni daningam.

12:12: Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15
12:18: Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:2, Hi 13:3: 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6

⁵ Kamaghin amizi, ni gavmanbar apengan iki. Ia gavman apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin nangi. Ia kamaghin damuva, egh ia gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam. ⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, egh men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin miagei, "Ia gumazibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazir igharazibagh ifongegh." ¹⁰ Ni gumazir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongegha, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazibar min daruam.

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamra ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, koma God en akuraghamin dughiamin, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. ¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar dar ateghiva angazangarimin aven misoghsi midorozir biziba inigh dar aghuigh. ¹³ E angazangarimin aruir gumazibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan marki. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uravir soghiva, egh munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Krai Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, egh navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. ² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar a dapi. Ezi gumazir nighnizir

13:5: Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4

gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.* ³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar gumazir kam damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar da apim in arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. ⁴ Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazim in ingangarir gumazim in araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiam in bizim. Ekiam uabi a damighi a gavgavigham, kamaghin a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumaziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizim in dera. ⁶ Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiam in ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar a da apim, a dagheba bagha God minabi, egha tuavir kam in Ekiam in ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiam in ziam fasa nighnigha, egha dagher maba ataghrasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamra itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸ E angamra ikiva, e Ekiam bagh ikiam. E aremegh, e Ekiam bagh aremegham. Kamaghin, e angamra iti, o areme, e Ekiam in adarazira. ⁹ Bizir kam in mingarim kamakin. Krai aremegh uabi dikafi. Kamaghin an angamra itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiam in iti.

¹⁰ E fo, e bar God in kotiam in tuivighi, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki. ¹¹ E fo, God in Akinafarim kamaghin migei,

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin ki guizbangira ia migei,
 ‘Nguazim in itir gumazamiziba bar nan guam in uan teviba apir,
 egh uan akabar nan gun mikim suam, ki guizbangira God.’ ”

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun God in mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egha ia nighnizir igharazim in gin mangiva, egh e uan adarazir amuti me arazir kuram damuva iran kogham. ¹⁴ Ki Ekiam Iesus ko poroghav ikia, ezi bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaghrizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi God in damazim in mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazim in uezizir puvati, eghti bizir kam an nighnizim in guizbangira bar mize, eghti an a damuan marki. ¹⁵ Kamaghin, ni daghetam ramiti, nin anav gan nighnigh suam, a God in damazim in mize, eghti arazir kam in ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazim in gin mangan kogham. Krai munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. ¹⁶ Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim

* **14:2:** (14:2) Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5

mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷ E fo, gumazitam, God Bizibagh Ativir Arazim mikimsi, a dagheba apir araziba o dipaba apir araziba dav kiman kogham. Puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim, dav kimam. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven otifi. ¹⁸ Eghti tina tuavir kamin Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Eghti a gumazamizibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam.

¹⁹ Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, egh arazir gumazir igharazibar amuti me tugh gavvaghambiba, dar gin mangi dar amuam. ²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamin God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, da dera. Eghti ni daghetam ramiti, bizir kam gumazir igharazim damighiti, an arazir kuram damigh irigham, eghti kamaghin ni arazir kuram gami. ²¹ Kar tuavir aghuim, ni kamaghin damuan marki: ni asizitam ko wainin dipatam ramiva egh bizir igharazitam damighiti, da nin anav damighiti a irigham. ²² Ni nighnizir gavgavir bizir kamin itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifo, eghti ni gumazir igharazitam in mikiman marki. Guizbangira, gumazitam bizitam ginighnizima, bizir kam dera, ezi an navim osememizir puvati, gumazir kam bar akongegham.† ²³ Gumazitam asizitam o daghetam amiva, egh nighnizir pumuning ikiti God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

¹ E gumazamizir nighnizir gavgavim itiba, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvaghham. E uarira uarir akurvaghshi nighnighan kogham. ² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvaghham. E kamagh sua, men nighnizir gavgavim gavvaghiv ikivira ikiam, kamaghin e men akurvaghham. ³ E fo, Kraisi uabi uabin akurvaghasa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, "Akar kurar gumaziba ni gaseziba, da uaghan na gire." ⁴ Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavvagh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. ⁵ Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Kraisi Jesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamin ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. ⁶ Kamaghin ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Kraisi Jesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghin amizi, gumazamiziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarasi ia uarira uari inigh bar akongegh. Kraisi ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. ⁸ Ki ia migei, Kraisi Judabar ingangarir

14:17: 1 Ko 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 † **14:22:** (14:22) Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3
15:8: Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20

gumazimín oto. A nighnizir kam faraghaviram an iti, a kamaghín men akagham, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakín, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. ⁹ Kraís uaghan kamagh sua, a Kantrin Igharazibar Gumazibar amighti, me Godín apangkuvim bagha an ziam fam. Godín Akinafarim bizir kam kamaghín a migei,

“Kamaghín amizi, kí Kantrin Igharazibar Gumazibar tongín ikíva ní minabam.
Egh kí nín ziam fíva ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godín Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia Godín gumazamiziba Israelba, ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghín migei,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
ia Ekiámín ziam fí!
Egh nguazimín itir anababa,
ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghín mikeme,

“God Jesin ikízimín tav amiseveghti,
an atrivimín otogh izíva Kantrin Igharazibar Gumazibar ganam.
Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba bagh mízuam ikiam.”

¹³ Kí ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gín izamiba bagh mízuamam. God kamagh sua, an Duamín gavgavimín, a ia damuti, ian arazir gín izamín bizir aghuiba bagha mízuaim, an aghung mangí bar ekeveggham. Kamaghín, God ian nighnizir gavgavim an itir tuavimín, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, egha uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14-16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, kí uan navimín aven kí nighnizir gavgavim ikia kamaghín fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghín ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi kí akinafarir kamín aven akar mabagh nighnigha, kamaghín ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Kí fo, God nan apangkuvigha na misevezi, kí Kraís Iesusin ingangarir gumazimín ikiava egha Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha ingari. God kamaghín ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me ofan mín iki a damuti eghti a me bagh bar akongegham. Eghti Godín Duam me damighti, me God baghivira ikiam. Kamaghín amizi, nan

15:9: 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 9:23, 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:11:** Sng 117:1

15:12: Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:13:** Ro 12:12, 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12,

1 Jo 2:21

ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin akar aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Kraiss Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Kraiss ko ingarima Kraiss na bagha tuaviba arizima, ezi ki Kantrin Igharazibar Gumaziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, ezi migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da ofifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem in ikegha Kraissin akar aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provinsin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki akar aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anakunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari.

²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa,

“Gumazir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham, eghti gumazir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh foghham.”

Pol Rom in itir Kraissin adarazir ganigh, egh Spenin Kantrin mangam

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar an ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi damuva, ki ti Spenin darorim ateghiva ti tong ia ko ikegham, egh gin Spenin mangam. Ki ian ganigh, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ezi datirighin ki Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem in itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba biziba bar puvati. Kamaghin, Masedonia ko Akaian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Israelin gumazamizir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelba fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazibagh aniga men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumaziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kamin bizir aghuiba isi Israelbar aningiva me ikarvaghamin.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem in mangamin ingangarim a givaghiva, egh gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. ²⁹ Ezi ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Kraiss bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Kraiss Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakahori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangish. ³¹ Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalem in itir Kraissin adarasi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. ³² Kamaghin

God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumazamizir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin akurvazir amizim. ² Ki kamagh sua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumazamiziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumazamizir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraiis Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin amizi, ki uabira puv aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aningin dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagha amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Provins Esian itir gumaziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junias bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraiis gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e koma Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darasi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarasi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan ki uan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. Egha an amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim anemdi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpasa, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. Ezi Kraisin siosba bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, egha suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin, ia men saghon iki. ¹⁸ Me en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarim gamir pu.

Puvati. Me uan nivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.

¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia akar aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham.

²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius Kraisin ananav, ki uaghan uan akam isa ia bagha anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamän da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Gaiusra, ki Pol ki an dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Egha Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamän Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ian nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar aghuir ki akurim, a Kraisi Iesusin akar aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam a gifo. Godin ovengan koghamim, akar gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumaziba bar dagh

16:16: 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10
16:18: Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 * **16:23-24:** (16:23-24) Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamän iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira.

foghiva, niġhnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an ġin mangam. ²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krais Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, eġha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibam anekunigha, egha sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingaragha aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva egh men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarazi, men araziba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me uan nighnizir gavgavim ategham. Egha a kamaghin men apangkufi. A poroghamiba arazir aghuibar amuasa migei. Egh me Godin Duam amamangatighi, a men daroriba bagh faragh mangan koghti, eghti osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, egha uaghan Godin Duam bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korin itir darazigh anidi. Ezi me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuim me gami. Egh men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13in kam Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, ² ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisi Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Kraisi Iesusin ziamin feba bar, a ia misefe. Kraisi Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. ³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. ⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ian mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisi ko poroghav itima, God bizir aghiur avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. ⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisi Iesus azenim giramin dughiam mizuai, egha ia Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati. ⁸ Kraisi Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otogham, eghti bizir kuratam en Ekiam Kraisi Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham. ⁹ God uan Otirim Kraisi Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti

God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Krais Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakahori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. ¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adariba uari gami. ¹² Ki arazir ia uari adozibar ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraisin anav.” ¹³ Ezi manmakin? Krais ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴ Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, egha gumaziba ua puvati. Kamaghin ki God minabi. ¹⁵ Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.” ¹⁶ (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarazi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues.) ¹⁷ Krais gumaziba ruasa na amadazir puvati. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamın itir gumazibar fofozim anekunan kogham. Ki kamaghin damu, egh Kraisin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Krais, a Godin gavgavim

¹⁸ Guizbangira, gumazir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumazamizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim. ¹⁹ Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki nighnizir aghuiba itir gumazibar nighnizim batueghiva,
egh fofozir gumazibar fofozim agivagham.”

²⁰ Eghti e manmaghin nguazir kamın itir gumazibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamın itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba egha mingariba puvati.

²¹ Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kamın itir gumazamiziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe. Kar, me “migirigiar onganim” arizir akam, e aneakuri. Gumaziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God men akurvasi. ²² Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamtemin ingari. ²³ Ezi e Krais ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghoraghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim. ²⁴ Ezi e gumazamizir God diaziba, e Juda ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghara, e fo, Kraisra a Godin gavgavim

1:10: Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8 **1:12:** Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:16:** 1 Ko 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:23:** Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3

ko Godin fofozim. ²⁵ Nguazimin itir gumaziba kamaghin nighnigha ghaze, "Godin nighnzir maba bar ongani." Ezi nighnzir kamra bar gumazibar nighnzibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumazibar gavgavim gafira.

²⁶ Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir kam'in itir gumazibar damazimin, fofozir gumazibar min ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Egha ian aviriba, ziar ekiaba itibar ananabar otivizir puvati. ²⁷ God kamagh sua, a nguazir kam'in itir fofozir gumazibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumazir nguazimin itir gumazibar damazimin nighnzir onganiba itiba, gumazir kabara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumazibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumazir nguazir kam'in itir gumazibar damazimin gavgaviba puvatiziba, merara God me amisefe. ²⁸ Egha a nguazir kam'in ziaba puvatizir gumaziba ini, kar gumazir me kamaghin migeiba, me bizir kiniba, egha me men aghua. Ezi arazir kam'in, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar min iti. ²⁹ Kamaghin amizi, gumazitam Godin damazimin uabi uan ziam fan kogham. ³⁰ God uabi ia gamizi, ia Kraisi Iesus ko poroghav iti. Ezi a Kraisi gamizi, a en nighnzir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraisi ingangarimin, God e gamizima, e Godin damazimin deragha, egha God baghavira iti. Ezi Kraisi ingangarimin, a uam e givezegha, arazir kuramin gavgavimin e firi. ³¹ Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, "Tina bar akongeghsi, a God amizir arazibagh nighnigh, da bagh bar akongegh, egh Godin ziam fi."

2

Pol Korinin itir gumazamizibar nighnzir gavgavimin migei

¹ Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia nigia, egha fofozir gumazibar min akar ekiar guar aviritaba ia mikemezir puvati. ² Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Kraisi Iesusra nighnighiva, egh uaghan a ter ighuvimin aremezir ovevem ginighnigham. ³ Kamaghin, ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiativa, egha mighaviram agoi. ⁴ Ezi akar ki mikemezim ko akar aghuir ki kunuzim, ki nguazir kam'in itir fofozim o nighnzibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavimin, a ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. ⁵ Guizbangira, ki kamagh sua, ian nighnzir gavgavim nguazir kam'in itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnzir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnzir aghuim ko fofozim e ganidi

⁶ Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kam'in itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kam'in gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir ovengasava amiba. ⁷ Puvati. Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnzir mogomem. Fomira, God tighar nguazimin ingaramin

1:25: 2 Ko 13:4 1:26: Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 1:27: Mt 11:25, Je 2:5 1:29: Ro 3:27, Ef 2:9
 1:30: Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 1:31: Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 2:1: 1 Ko 1:17 2:2: Ga 6:14,
 Fl 3:8 2:3: Ap 18:9, 2 Ko 10:1 2:4: Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 2:5: 2 Ko 4:7, 6:7
 2:6: 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 2:7: Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9

dughiamin, a uan fofozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamın ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo. ⁸ Ezi, nguazir kamın gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai. ⁹ Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin migirigiar kam migei, a kamakin,

“Bizir gumazitam faragha ganizir puvatiziba,
ko akar gumazitam faragha oraghizir puvatiziba,
ko bizir gumazitamın nighnizimın itir puvatiziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba bagha dar kiri.”

¹⁰ Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamin ingangarimin God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira dar gari, egha uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo. ¹¹ Tav gumazir igharazitamin nighnizim gifoghan kogham. Puvati. Gumazir kamın duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo. ¹² E nguazir kamın duam inizir pu. Puvati. E God amadzir Duam ini. Eghti tuavir kamın, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. ¹³ E bizir aghuir kabav gei, ezi en migirigiaba nguazimin itir fofozimin tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumazamiziba akar kaba bigha me geghari. ¹⁴ Ezi gumazir Godin Duam puvatizim, a Godin Duamin bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, a kamaghin nighnigha ghaze, da bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin otifi. Kamaghin amizi, gumazir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti. ¹⁵ Gumazir Godin Duam itim, a biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam, Godin Duam itir gumazimin araziba tuisighiva avegham. ¹⁶ Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Tina Ekiamın nighnizim gifo?
Tina an sure damuam?”

Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3

Siosin ingangarir gumazim, a Godin ingangarir gumazim

¹ Nan adarasi, ki gumazamizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuibav geir moghin, ki ia migei. Dughiar kamın ia borir iririvibar mın ikia, Kraisin arazibar gin zui. ² Ki faragha, mati otem ia ganingi, egha dagher gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin uaghan, ia kamaghira iti. ³ Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuvaira iti. Ia uan aveghbuabar navim ikuvir

2:8: Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27
2:11: Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:14:**
Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais
40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2
3:3: 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16

arazim, ko uarir adoghadozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amua, egha nguazir kamın itir gumazibar mın ami. ⁴ Gumazir mam kamaghın miği, “Ki Polin anav.” Ezi mav kamaghın miği, “Ki Apolosin anav.” Ezi arazir kamın ia mati nguazir kamın gumaziba.

⁵ Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kınimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagha ga ganıngi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. ⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganıdi. Ezi God a gamima, an aghui. ⁷ Ezi gumazir dagher ovizim oparim, a ziam puvati. Ezi gumazir dipam a ganıdim, a uaghan ziam pu. Ezi God daghebagh amima, da aghui, kamaghın a uabira ziam iti. ⁸ Gumazir dagher ovizim oparim, ko gumazir dipam anıdim, aning uaghara Godın ingangarir gumazimning. Egh aning vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. ⁹ Ga uaning inigha Godın ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazim, mati dipenibar ingarir gumazim

Egha ia uaghan mati Godın Dipenim. ¹⁰ God uan apanguvimın, fofozim na ganıngizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir ingarir gumazir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazir igharazim dagh isın dipenimın ingari. Eghti dipenimın ingarir gumaziba vaghvagh deravira ganıva dipenimın ingar. ¹¹ Ia fo, God Kraisi Iesus isa, dipenimın ingarir dagıar faragha atızimın mın anetigha gıfa. Eghti gumazitam, dipenimın ingarir dagıar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. ¹² Ezi gumaziba dagıar kam gısın dipenimın ingarsi, tarazi ti golın dagıabar an ingaram, tarazi ti silvan dagıabar an ingaram, eghti tarazi ti dagıar ivezim bar pın kozıbar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram. ¹³ Eghti gın, Godın Kotiamın Dughiamın, gumaziba bar, men ingangariba azenim gıram. Eghti dughiar kam avir ekiamın mın otoghti, avir kam men ingangaribar isıva vaghvagh da tuisıgham, men ingangariba deraz, o puvati. ¹⁴ Eghti gumazir manam dagıar kam gısın dipenimın ingarighti, an dipenim isian koghti, ingangarir gumazir kam ivezir aghuim iniam. ¹⁵ Ezi ingangarir gumazir manamın dipenim bar isıghti, a uan ingangaribar ivezim inıghan kogham. Ingangarir gumazim uabi ovengan kogham, a mati gumazir avimın miseviaghırızim.

Ia Godın Dipenimra

¹⁶ Ia Godın Dipenimra, ezi Godın Duam ian aven iti. Ia ti kamaghın fozir puvati? ¹⁷ Godın Dipenim, a ua baghavıram a gınabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghın, gumazitam Godın Dipenim gasıghasıghtıma, God gumazir kam gasıghasıgham.

E gumazibar ziaba fan kogham

¹⁸ Ian tav uabi uabi gıfaran marki. Ki ghaze, ian tongın gumazitam nguazir kamın bizıbagh fogh kamagh nighnıgham, “Ki fofozir bar aghuim iti,” egh gumazir kam faragh gumazir onganımın mın otogh, gın bar fofozir gumazimın otogham. Kamaghın deragham. ¹⁹ Guızbangıra, nguazir kamın

3:4: 1 Ko 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5
3:10: Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:11:** Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:18:** Snd 3:7, Ais 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6

fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazir maba paza gumazir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumazir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi." ²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, "Ekiam a fofozir gumazibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham." ²¹ Kamaghin amizi, ia gumazibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. ²² Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana. ²³ Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Kraisi, Godin anav.*

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumaziba tuisisi

¹ Ia kamagh e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumaziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami. ² Eghti gumazitam tavin ingangarir gumazimin iki, egh a uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. ³ Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisighsi, o gumazir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuti, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. ⁴ Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, "Ki gumazir arazir kuraba puvatizim." Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. ⁵ Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin amizi, ia gumazir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumaziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamın, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim dera, o a ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶ Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, egha Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin devira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamın mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki. ⁷ Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Ezi guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingi, ezi ni manmagh sua ni uabi uan ziam fe, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸ Guisi, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghavram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. ⁹ Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham, egh me nguazir kamın itir

3:20: Sng 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29

* **3:23:** (3:23) 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, egha marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumazimziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar enanav, ezi Apolos bar enanav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. 2 Korin 3:1-9in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33

enselba ko gumazamiziba bar, men damazimin e misueghti, e aremegham. ¹⁰ E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazir onganibar min iti. Ezi ia Kraisin ko poroghav ikia, egha ia fozozir gumazibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti. ¹¹ Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara iti, ezi kuariba puv en piri, ezi e korotiar biaghreziba azui. Ezi me tintinibar e misosi. Ezi e deravira danganitam gaperazir puvati. ¹² E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me pazava e migei, ezi e deragh me damuasa Godin azangsisi. Me arazir kurabar e gami, e pura nimira ikia osimtiziba ateri. ¹³ Me akar bar kurabar e migei, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumaziba makuniziba. Gumazibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Korinba Polin arazibar gin mangasa a ifonge

¹⁴ Ki akar kam, ia damuti ia aghumsighasa an osirizir puvati. Ki kamagh sua, ia mati nan boribara. Egha ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa. Kamaghin, ki akar kam osiri. ¹⁵ Gumazir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki akar aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Kraisin Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin min oto. ¹⁶ Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. ¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amir arazibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸ Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. ¹⁹ Ezi puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. ²⁰ Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. ²¹ Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? Ki uan navim ia daningiva, egh ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5-6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹ Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Egha a, Kraisin gifozir puvatizir gumaziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kam kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. ² Egha ia manmaghin ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam atakigh, egh azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia

4:10: Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:15:** Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3

ko ikian kogham. ³ Guizbangira, ki uan nivafizimin ian saghon iti, egha ki uan duam ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. ⁴ Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, ⁵ ia gumazir kam isi, Satanin dafarin datighti, an nivafizim ikuvigham. Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kam in duamin akurvaghsi, ia kamaghin damuam.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶ Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ezi manmakin? Ia ti fozir pu, yisin muziarim, a Bret damuamin flaua bar a gamima, a bui? ⁷ Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batokegh, egh zuegh, mati Bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ezi ki kamaghin fo, ia yis puvatizir Bretin min iti. Ia fo, God Israelbagh Itazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam, an adiarim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Kraisi isa sipsipin min a misoghezi, an areme. ⁸ Kamaghin amizi, en araziba, gumazir Isar Ekiam kam damuasava amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin mangam, eghti arazir kam mati Bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia gumazamizir tintiniba uari bakia akuiba, me ko ikian marki." ¹⁰ Ki, ia bar nguazir kam in gumazir arazir kurar kabagh amibar ataghraghasa, migeir puvati. Ki, gumazamizir tintinibar uari bakiaiva akuiba, ko gumazir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumazir igharazibar biziba okeiba, ko gumazir marvir guabar ziaba feba, ki dav geir pu. Puvati. Ia gumazamizir kabanang bar me ataghraghsi, ia bar nguazir kam in ikian kogham. ¹¹ Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin: Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumazamizir uari bakiaiva akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Puvati. Ia uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba tuisizir ingangarim iti? Bar puvati. Ezi Kraisin adarazir aven itir gumazamiziba tuisizir ingangarim, a ian ingangarimra. ¹³ Azenan itir gumaziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh."

6

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

5:3: Kl 2:5 5:4: Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 5:5: Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 5:6: 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 5:7: Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12
 5:8: Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 * 5:8: (5:6-8) Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelbagh Itazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Kisim Bek 12:3-21in ganigh, egh 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimim nedazim oto. 5:9: Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 5:10: Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 5:11: Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 5:12: Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 5:13: Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24

¹ Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin gumamaziziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o? ² Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumamaziziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamn biziba tuisighamin fozozim iki, egha datirighin ia manmagh sua osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fozoziba puvati? ³ Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kamn osimtiziba tuisighamin fozozim iti. ⁴ Kamaghin amizima, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi? ⁵ Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ti ian tongin, gumazir fozozim ititam ikia mati, egha Kraisin adarazir tongin osimtiziba tuisighamin fozozim iti. ⁶ Ezi mamagh sua, Kraisin adarasi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi.

⁷ Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uari ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmagh sua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmagh sua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? ⁸ Egha ia arazir aghuir kabar gin mangan aghua. Puvati. Ia uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹ Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumamazizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumamazizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, ¹⁰ ko okimakiar gumaziba, ko gumazir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumamazizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ¹¹ Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumamazizibar otifi. Ia, Ekiam Kraisin Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumamazizibar otifi.

En nivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹² Gumazir maba kamaghin migei, "Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam." A Guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighiri biziba bar dar amuam. Egh ki bizitam ateghti a na damighi, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham. ¹³ Gumazir maba ghaze, "Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim." Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning a givagham. Eghti en nivafiziba, gumamaziziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En nivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ezi Ekiam en nivafizibar gara dar akurvasi. ¹⁴ God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh uaghan en nivafizibar amighi e ua dikavam.

6:2: Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:7:** Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:9:** Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20

¹⁵ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian nivafiziba, da Kraisin nivafizir akuaba. Kamaghin amizima, ki ti Kraisin nivafizir akua tam inghiva, amizir arazir kurabagh amimin nivafizim ko porogham, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham! ¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning nivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning nivafizir vamiram otogham." ¹⁷ Eghti gumazitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiava akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumaziba dagh amima, da nivafizimin azenan otifi. Ezi gumazitam, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim gamigha, a uabi uan nivafizim gasighasisi. ¹⁹ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian nivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. ²⁰ God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin amizima, ia uan nivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

¹ Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim poroghamim gamizir puvati, a dera. ² Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin iki, eghti amiziba bar, vaghvagh pamın iki. ³ Pamın nivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin nivafizim, kar an pamın bizim, ezi amuim an anogoroghan kogham. ⁴ Amizim uabi, uan nivafizim gativan kogham. Puvati, an pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan nivafizim gativan kogham. Puvati, an amuim a gatifa. ⁵ Gua poroghamning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh, egh uan nivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikamsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimin uan nivafizimning anogoregham, arazir kam dera. Egh arazir kamın girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarsi, gua gakahonti, gua uan nivafizimin agoroguem dikabiniva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati. ⁷ Ki kamagh sua, gumazamiziba bar nan min pura odiaribar iki. Ezi God vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸ Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba arighireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, a dera. ⁹ Ni uan nivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamın iki. Ni odiarimin ikitima, nivafizir agoroguem bar nin ekevghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar kuvvigham.

¹⁰ Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar

Ekiamın akam. A kamakın: Amizim uan pam ataghrahan kogham. ¹¹ Egh amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim a batoghan marki.

¹² Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghın me mikimasa, akar kam Ekiamın akam puvati. Ki uabi kamaghın me miğia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. ¹³ Eghti Kraisin adarazir amizitamın pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghırahan marki.

¹⁴ Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavira itir gumazimın otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavira itir amizimın otogham. Me kamaghın amizir puvatizi, men boriba ti Godın damazimın zuezir puvatighai. Ezi datirighın men boriba God baghavira itir boriba.

¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghrahısi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighın poroghamir arazir kam aning ikirarighan kogham. Aning fıriaghıri. Ia fo, God navir amirizimın ikiasa en dia. ¹⁶ Ni amuim, ni manmaghın fogh, egh uan pamın akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghın fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghın fogh, egh ni uan amuimın akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimir God e bagha inabazimın moghın ikiam

¹⁷ God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganıngi. Kamaghın, e deravira ikirimir kamın aven daruam. Eghıva e ikirimir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghıra daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. ¹⁸ Gumazir mam, me an mikarzir mogomem atughti, eghti gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomem atughan koghti, eghti gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomem aghoran marki. ¹⁹ Mikarzir mogomem atuz, o anetuzir puvati, aning pura bizim. Godın arazibar gin zuir arazim, a bizir ekiam. ²⁰ E bar moghıra, dughiar God en diazimın, manmaghın itir ikirimirim e faragha an iti, e ikirimir kamra ikiam. ²¹ Ni ti fomıra ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimın itima, God nın dia? Ni bizir kamın osıman marki. Eghti tuavir ni firighrighamin tam ikıtima, ni tuavir kamın gin mangi. ²² Gumazim ingangarir gumazir kinimın itima, God an dia, ezi a datirighın Ekiamın gumazimra. An Ekiamın damazimın fıriaghırigha, ua ingangarir gumazir kinimın mın itir puvati. Kamaghıra, gumazim fıriaghırigha itima, God an diazi, a datirighın Kraisin ingangarir gumazir kinimın mın iti. ²³ God bar ivezir ekiamın ia gıvese, kamaghın amizi ia gumazibar ingangarir gumazir kinibar mın ikian marki. ²⁴ Nan adarasi, manmaghın itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odarir gumazamizibagh anıdi

²⁵ Ekiam gumazamizir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto. ²⁶ Ki dughiar kamın osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira iki, kamaghin dera. ²⁷ Ni amuimin iti, ni anetaghrahshi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki. ²⁸ Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamın iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumazamizir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osimtiziba me bativam. Ki osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamın tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki. ³⁰ Ezi gumazir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki. ³¹ Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumaziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghin ifonge, nguazir kamın navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuan marki. Odairir gumazim, a mighigha Ekiamın bizibagh nighnisi. An Ekiam ifongezir arazibar amuasa. ³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. ³⁴ Ezi a kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odairir amiziba, me mighigha Ekiamın bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko nivafiziba bar da isi God daning, egh God baghivira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamagh sua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, Ekiamın ingangarim damu. Bizitizim pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuiba a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan nivafizimin agoroguem dikabinamin gavgavim puvati. Ezi a arzi, tuaviba ua puvati. Eghti kamaghin a uan ifongiamın gin mangi, aning uaning iki. An arazir kuram gamir puvati. ³⁷ Eghti gumazitam uabin gavgavigh, egh avighan kogh, egh uan nivafizimin agoroguem dikabiniva, egh uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogham, egh ga pura odairimningın ikiam, arazir kam dera. ³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odairimin itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamın pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. Eghti an pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamın ikisi, tavın iki. Eghti a ikiamın gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamın iki. ⁴⁰ Ki uabi kamaghin nighnisi, an odairimin ikiva, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnisi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kavav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

7:25: 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 **7:28:** 1 Ko 7:38 **7:29:** Ro 13:11 **7:31:**

Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **7:34:** Lu 10:40 * **7:38:** (7:38) Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8

8

*(Sapta 8-10)**Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei*

¹Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazir maba ghaze, "E bar, fozozim iti." Akar kam guizbangira, fozozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.* ²Gumazitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fozozim apengara iti. ³Ezi gumazir God gifongezim, God bar a gifo.

⁴Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. ⁵Guizbangira, bizir aviriba me "god" dagh arisi, egha bizir aviriba me "ekiam" dagh arisi. Da guizin overiam o nguazimin iti, da pura biziba. ⁶E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Kraiss Iesus. A biziba bar dar ingarigha, egha e gamima, e angamra iti.

⁷Ezi gumazir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghue, kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghrezir puvatigha egha gavgavizir puvati, ezi me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami. ⁸Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

⁹Ia deravira ganigh. Ia kamaghin fo, dagher tizir ia ifongezim, ia pura aneremam. Ezi gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamın ganiva, arazir kuramin aven mangam.

¹⁰Ni gumazir fozozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, eghti gumazir nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, eghti nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam. ¹¹Ezi nin arazir kamın, nin fozozim gumazir nighnizir gavgavir muziarim itim gasighasigham. Kar, nin anav, Kraiss uaghan a bagha areme. ¹²Ia oragh. Kraissin adarazi, men marazi, men nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua egha men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kamın ia mati arazir kuram Kraiss gami. ¹³Kamaghin, dagher manam nan aveghbuam damuti, eghti an arazir kuramin aven mangiti, kamaghin ki tong uam asizitam rameghan kogham. Ki uan aveghbuam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua.

8:1: Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 * **8:1:** (8:1) Polin Dughiamin, nighnizir gavgavim Kraissin itir puvatizir gumaziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraissin itir darazi, bizir kam bagha Polin azangsis, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham?

8:2: 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13

8:11: Ro 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29

9

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvati, egha bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir firighirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamima, ezi nan ingangarimin a ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi!

² Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, egha a ko poroghav iti, ezi bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel.

³ Gumazir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi. ⁴ A ti kamaghin derazir puvati, e aposelba uan ingangarim bagh, ivezimin min dagheba ko dipaba iniam? Guizbangira, e da iniam. ⁵ A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuaiabar mangam, mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera. ⁶ Ga ti Barnabasra, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, egh uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, egha an dagheba isir pu? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kamın gumazibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme.

⁹ Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva, a damisi an anogorohan marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. ¹⁰ An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹ E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia nivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. ¹² Ia igharaz darazi amamangarighiti, me ia da biziba iniam, egh ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir biziba, dagh afragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvati. Kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin akar aghuimin tuavim apiran aghua, kamaghin e da isir puvati. ¹³ Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir danganimin ingangariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati? ¹⁴ Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazir akar aghuim akuriba, me gumazamizir akar aghuim barazibar dafarimin, men nivafizimin akurvazir biziba iniam.

¹⁵ Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir puvati. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar

akonge, egha gumazitam anegivan ki bar aghua. ¹⁶ Ki akar aghuim akuniva, egh ki uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki akar aghuim akunan kogh, egh ki bar ikuvigham.

¹⁷ Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, egh ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami.

¹⁸ Kamaghin, ki izevir manam iniam? Ki akar aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura akar aghuim gumazamizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min iti

¹⁹ Ki firiaghrigha iti, egha gumazitamın ingangarir gumazimin itir puvati. Egha ki uan ifongiamin gumaziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki gumazir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti. ²⁰ Ezi dughiar ki Judaba ko itim, ki me iniasa, kamaghin ki Judabar arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egha ki Moses Osirizir Arazibar apengan itiba iniasa, kamaghin ki men damazimin, ki Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti. ²¹ Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba, me iniasa. Kamaghin, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin amua, Godin arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki Kraisin arazimin apengan ikiavira iti. ²² Ki gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghin, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki gumazir guar aviriba, men marazi iniasa, egha tuavir aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin gumaziba bar men arazibar min zui. ²³ Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim akar aghuimin itiba, me daningam. Ki kamagh sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin akar aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

²⁴ Gumazir ivemariba, me bar ivemari, egha vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemari egh ivezim iniam. ²⁵ Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, nivafizimin ifongiam dikabin, egh ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ezi ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. ²⁶ Kamaghin amizi, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, egha pura agharim makurir puvatizim. ²⁷ Puvati. Ki uan nivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki akar aghuim gumazamizir igharazibav kimiva, egh ki gin ivezim inighan kogham.

10

Ia ifavariba ko akaghoriba bagh gan ia ua iregham

¹ Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba Retsin Dipam abigha ghue. ² Egha me bar apengan ko ongarimin

9:16: Jer 20:9 9:17: 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 9:18: 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 9:19: Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 9:20: Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 9:21: Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 9:22: Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 9:25: Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 9:27: Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 10:1: Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13

rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi. ³ Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. ⁴ Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, ezi dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Kraisi uabi. ⁵ Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba pura tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.

⁶ Ezi arazir me amizir kaba, da mati nedaziba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. ⁷ Ia marvir guabar ziaba fan marki, mati men marazi amizi moghin. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami." ⁸ E gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham, mati men marazi amizi moghin. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000in gumazamiziba ariaghire. ⁹ E Kraisi bizitam damusi a gakaghonan kogham, mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghire. ¹⁰ Egh ia God gimoman marki, mati men marazi amizi, Ovevem in Ensel iza me misoghezi me ariaghire.

¹¹ Bizir me batozir kabanagh, da mati nedaziba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, a nighnizim e datirighin itir gumaziba danighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin amizi, gumaziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

¹² Kamaghin, gumazitam suam, ki tughavavagi, a deragh gan, egh iran marki. ¹³ Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanagh da gumaziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, egh osimtizir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia batoghti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningin ziaba fan kogham

¹⁴ Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki. ¹⁵ Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. ¹⁶ Itarir kam Godin bizir aghuiba an iti, ezi e a bagha God minabi, egha e an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin nivafizimin posi. ¹⁷ Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghram api, kamaghin e gumazamizir aviriba, e nivafizir vamira iti.

¹⁸ Ia Israelbar arazim ginighnigh. Me alta gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.†

10:3: Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:4:** Sng 78:15 * **10:4:** (10:4) Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelba dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Kisim Bek 17:1-7in iti, ezi mam Namba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelbar gin danganir me aruiba bar dagharui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 † **10:18:** (10:18) Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati.

19-20 Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guaba ganidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, bizir Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamiba, me da isa duar kuraba ganidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh duar kuraba ko pohan, ki aghua. ²¹ Ia Ekiamin itarim ko duar kurabar itarimning viraram aningın daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko duar kurabar dagher dakozimning viraram aningın daman marki.

²² E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham? O, e ti ghaze, en gavgavim ekevegha, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

²³ Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarazi, gavgavim e ganidir puvati. ²⁴ E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham.

²⁵ Asizir me maketin amadir manaba, ia dar ami. Ia navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsihan marki, a deragh o a ikufi. Puvati. ²⁶ E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

²⁷ Eghti gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitam, ia ko damisi ia mikimi, eghti ia ifongegh, a ko mangi. Dagher manam a ia danighti, ia pura aneremam. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsihan marki egh suam, dagher kam deras, o a ikufi. ²⁸ Eghti gumazitam ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazir ia mikemezim bagh nighnigh, egh daman marki. Ia ua paza damuan marki. ²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamnagh migei, A ua suam, ia pazav ami.

Eghti gumazitam kamaghin azangsiham, tizim bagh ki gumazir igharazimin nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamin, ki a damuan kogham? ³⁰ Ki God minabagh damiti, gumazir igharazitam tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

³¹ Kamaghin amizi, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningsi, bizir kaba bar dar amu. ³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. ³³ Ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumamaziziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki ifonge, ki amir araziba bar, da me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabin uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazir igharazibar akurvaghasa

10:21: Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 [‡] **10:25:** (10:25) Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamagh migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, egh me paza damigham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:29:** Ro 14:16 **§ 10:29:** (10:29) Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighazir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:32:** Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24

11

ami. ¹ Ia nan arazibar gin mangiva, mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei.

(Sapta 11-14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

² Ia zurara na ginighnigha, egha migirigiar ki isa ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamagh sua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Kraisi, a gumaziba bar men dapanim, ezi gumazim uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim. ⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim garigha, gumazir kam a uan dapanim Kraisi, aghumsizim a ganidi. ⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim, aning uaghara aghumsizim anidi. ⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighi an otefegh. A uan dapanarizim otiv, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam ko gavgavim akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, gumazimin ziar ekiam ko gavgavim akakasi.

⁸ God amizimin nivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin nivafizimin amizimin ingari. ⁹ Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari. ¹⁰ Egh enselba amizir kam gansi, kamaghin amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a Godin ingangarim gami.*

¹¹ E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim. ¹² Faraghavira God gumazimin nivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin nivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³ Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? ¹⁴ Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, a kamaghin derazir puvati. ¹⁵ Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

¹⁶ Eghti gumazitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

¹⁷ Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati,

11:1: 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9

11:3: Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6

11:7: Stt 1:26-27, Je 3:9

11:8: 1 Ti 2:13

*

11:10: (11:10) Grighin akam vezin kamin deravira bigha

nigear puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, egha Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba Godin ingangarim gami.

arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham. ¹⁸ Ki faraghavira kamaghin ia mikimasa, ki kamaghin oraki, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti. ¹⁹ (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, egh deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.) ²⁰ Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati. ²¹ Ia damasava amigha, ian marazi vaghvaghera faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava ongani. ²² Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian iziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

*Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi
(Matyu 26:26-29 ko Mak 14:22-25 ko Luk 22:14-20)*

²³ Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha, ²⁴ egha God minabagha anebigha ghaze, "Kar nan nivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh." ²⁵ Me amegha givazi, a wainin itarim inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, "Wainin itarir kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh." ²⁶ Iesusin akar kam kamaghira en aka, zurara dughiba ia bretin kam, ko wainin itarir kam ramiva, ia Ekiamin ovevemin gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam ramam

²⁷ Eghti gumazitam Ekiamin bret o an wainin itarimin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan koghti, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko nivafizim gami. ²⁸ Gumazim faragh deraghvira uan navim tuisighiva, egh bretin kam ko wainin itarimin dami. ²⁹ Kamaghin gumazitam Ekiamin nivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin itarimin damiva, a uabi paz uabi damuam, eghti God ivezir kuram a daningam. ³⁰ Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire. ³¹ Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. ³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin an en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi nan adarazi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam ramasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. ³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, da akiram.

11:18: 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:22:** Je 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuibar ia mikimasa. ² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tantinimin ia getuima, ia migei puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. ³ Kamaghin amizi, ia kamaghin foghasa ki ifonge, Godin Duam gumazitam in ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, a ikufigh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, an Ekiam."

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, egha Duar kamra ada nidi. ⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. ⁶ Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvagha men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kam in a gumazamiziba bar men akurvagham. ⁸ Gumazir mam, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazir igharazim, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. ⁹ Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumaziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazir igharazim ganidi. ¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi. ¹¹ Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir aghuarir mam isa gumazir mam ganiga, egha ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazir igharazim ganidi.

E bar moghira, e mati nivafizir vamiran akuaba

¹² Gumazir nivafizir vamira, egha an akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, nivafizir vamiran poro. Ezi Krai uaghan kamaghira. ¹³ Ezi, Duar vamira bar moghira e ruezi, e nivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, ko ingangarir gumazir kiniba ko firiaghrezir gumaziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

¹⁴ E fo, nivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti. ¹⁵ Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati, egha ki nivafizimin akuam pu," puvati, suem a nivafizimin akuar mam. ¹⁶ Eghti kuarim suam, "Ki damazim puvati, egha ki nivafizimin akuam pu," puvati, kuarim a nivafizimin akuar mam. ¹⁷ Eghti nivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham? Egh nivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibav ghuriabar amuan? ¹⁸ Ezi guizin nivafizim kamaghin puvati. God an akuaba a uabi ifongezi moghin, vaghavagha bar da isa an poka. ¹⁹ Nivafizim an akuar vamira ikiva,

12:2: Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11
12:8: 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:18:** Ro 12:3, 1 Ko 3:5, 12:11, 12:28

kamaghin a guizin nivafizim puvati. ²⁰ Ezi nivafizim a kamaghin puvati. Nivafizim akuar aviriba iti, egha da bar nivafizir vamiran poke.

²¹ Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam." Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam."

²² Puvati. Nivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha egha da pura biziba, eghti da ikian koghti, nivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. ²³ Egha nivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asi. Egha nivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave. ²⁴ Egha nivafizir akuar igharaziba, e da ave puvati, da pura iti. God bar deravira nivafizimin akuaba ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin nivafizir akuar iziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti. ²⁵ God kamaghin ifonge, nivafizimin akuaba uari abighan kogh, egh bar uari inigh uarir akurvaghsi nighnigham. ²⁶ Kamaghin amizi, nivafizimin akuatam mizazim inighti, nivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti nivafizimin akuatam ziar ekiam inighti, nivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.

²⁷ Ia bar moghira Kraisin nivafizim. Egha ia vaghavagh an nivafizimin akuaba. ²⁸ Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelba gin an otivir akabar gun migeir gumazamizibav sefe, egha men gin God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumazamizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba ko, gumazir arimariabagh amima, da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumazamizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibav sefe. ²⁹ Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumazamizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? ³⁰ Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti. ³¹ Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

13

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

¹ Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazibar akabav geir fofozim ikiva, egh ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. ² Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, egh Godin nighnizir mogomebagh fogh, egh fofozir aviriba bar ikiva, eghti nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gavgavim ikiam. Eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim. ³ Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, egh uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti,

eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumaziba bar me gamua, egha igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, a uabi uan ziam fer puvati. ⁵ Gumazir kam, an akaba batozir arazim gamir puvatigha, egha uabi uabi ginighnizir puvatigha, egha zuamira navim isir puvatigha, egha an arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. ⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti. ⁷ Gumazir igharaz darazigh ifongezim, bizir kaba an otivam. A biziba bar da aterti, bizitam anebinan kogham. Egh a nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir a fogh a iniamiba bagh mizuam ikiva, egh osimtizar dughiamin a tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Ezi igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham. ⁹ Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe. ¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, egh bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givagham. ¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min mi giava amuava, egha borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, egha ua boribar arazir kabagh amir puvati. ¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozi moghin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikivira ikiam. Dara kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Egha arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

¹ Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh ia Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Ezi Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia inisi bar ifongegh. ² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazim, a gumazir igharazim migeir puvati. A Godin migei. Guizbangira, gumazitam a migeir bizibagh fozir puvati. A Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. ³ Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a gumazamizibav gia, men nighnizir gavgavim gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abirava, men navibagh amima da dera. ⁴ Ezi Godin Duam otivaghirir mizebav geir

* **13:3:** (13:3) Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:2:** Ap 2:4, 10:46

gumazim, a uabira uabin akurvasi. Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, a bar men akurvasi. ⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghilir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazitam Godin Duamin otivaghilir mizebav kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkintima, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighiti, eghti gumazir Godin otivir akabar gun migeim, an ingangarim bar ekevegha, a gumazir Godin Duamin otivaghilir mizebav geimin ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghilir mizebav kimiva, kamaghin ki manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fozozir aghuir taba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazibar min duaba itir puvati. Egh da deraghvira arangan koghiva, egh deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Egh kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami? ⁸ Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? ⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghilir mizebav kimtima, eghti gumaziba ian akaba baraghan asaghiva, egh manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati gumazibar tuaghagiriabav gei, egha pura zui. ¹⁰ Nguazimin itir nguibar akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti. ¹¹ Eghti ki gumazitam mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, a nguibar akar igharazimin gumazim. Eghti a uaghan kamaghin nighnigh suam, ki nguibar akar igharazimin gumazim. ¹² Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darasi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghilir mizebav geir arazim migei

¹³ Ezi gumazir Godin Duam otivaghilir mizebav geim, a God ko mikimiva, a uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. ¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghilir mizebar God ko mikimti, kamaghin nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. ¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, egh uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, egh uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. ¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh ni duamin aven God minabiti, gumazir kinitam ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, a manmaghin nin minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" A foghan kogham, ni tizibav gei. ¹⁷ Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazir igharazim bar akurvazitam inighan kogham.

¹⁸ Ki Godin Duamin otivaghilir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamn ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. ¹⁹ Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusi, egh akar otevir 5 pla me foghsi men mikimam, kamaghin deragham. Egh Godin Duamin otivaghilir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰ Nan adarasi, ian nighniziba aghiribar min ikian marki. Egh ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba,

da gumazamizir aruabar niĝhnizibar min iki. ²¹ Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti,

“Ekiam kamaghin migei, Gumaziba nguibar igharazibar akabav geir tu-
avimin,

ki dar aven gumazamizir kabav kimam.

Ki nguibar igharazibar gumazibar amuti, me me mikimti,
eghti me nan akaba baraghan aghuagham.”

²² Kamaghin amizi, Godin Duamin otivaghbirir mizebav geir gavgavim, God niĝhnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghosa, aneningi. Egha a niĝhnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God niĝhnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghosa, aneningi. Egha niĝhnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³ Kamaghin, siosin gumazamiziba uari akuvaghamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghbirir mizebav kimti, eghti gumazamizir kiniba o niĝhnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti onani. ²⁴ Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o niĝhnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, egh a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami. ²⁵ Niĝhnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a tevminning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God ian tongin iti.”

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

²⁶ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghbirir mizev girigiam iti, ezi gumazir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningsi, ia dar amu. ²⁷ Egh tarazi Godin Duamin otivaghbirir mizebav kimsi, gumazamizir pumuning o gumazamizir pumuning ko mikezimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizev girigiabagh dagh ighivkin. ²⁸ Ezi akam ighivkinamin gumaziba puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghbirir mizebav geiba, me nimira iki, egh me God ko nimira uariv kim.

²⁹ Eghti gumazamizir pumuning, o gumazamizir pumuning ko mikezim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, egh merara akam aknam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. ³⁰ Ezi tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumazir faragha migeim, a nimira iki. ³¹ Tuavir kamın, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin siosin gumazamiziba bar fofozim ko gavgavam iniam. ³² Gumazamizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgaviba gatavagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim. ³³⁻³⁴ Ia fo, God okam niĝhnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumazamizibar siosba bar,

arazir kam iti. Amiziba faragh mangan kogham, me puram apengan iki, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin. ³⁵ Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, egha tintinimin ghuzir puvati. Egha an akam ia baghavira izezir puvati! ³⁷ Eghti gumazitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir gumazir mam, o a gumazir Godin Duam nighnizir aghuim aningizir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir akar gavgaviba. ³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifogegh. Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. ⁴⁰ Ia uari akuvir dughiaabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

Gumazamizir ariaghreziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

¹ Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua akar aghuir ki ia mikinizim, ginighnigh. Ia akar aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi. ² Kar akar aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighiti, ian nighnizir gavgavim pura bizim min ikian koghti, tuavir kamın God ian akurvaghām.

³ Akar bar ekar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁵ Egha a Pita batogha, gin 12 plan aposelba bato. ⁶ Egha gin a dughiar vamira gumazamizir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir aviriba ikiavira iti, ezi marazi ariaghire. ⁷ Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

⁸ Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. ⁹ Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Faraghavira, ki Godin sios gasighasisi, kamaghin ki nighnisi, me

* **14:35:** (14:34-35) Pol, sios uari akuvaghiti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migia, mizem girighirigha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem girighirigh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh.

14:37: 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15

ziam “apospel” na darighan kogham. ¹⁰ Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin oto, egha ki aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir puvati. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari. ¹¹ Ezi kamaghin akar kam, ki anekuri, o me anekuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir akar aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumazamizir aremeziba me ua dikavam

¹² E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krais ovegha ua dikafi. Ezi manmagh sua ian marazi ghaze, “Ariaghreziba, me ua dikavan kogham”? ¹³ Ia nighnigh. Ariaghreziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatighai. ¹⁴ Krais ti ovevem in ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. ¹⁵ Krais ti ovevem in ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibagh ifarir gumazibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krais gamizi a ua dikafi. Ezi guizbangira gumazir aremeziba ua dikavan koghai, kamaghira Krais ua dikavizir puvatighai. ¹⁶ E fo, God ti gumazir aremezibagh amima me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, “God Krais gamizi, a ua dikavizir puvati.” ¹⁷ God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti adar apengan ikiavira ikiai. ¹⁸ Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin ikiava ariaghreziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. ¹⁹ E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kam in itir biziba baghivira mizuamiva, egh gin izamin biziba bagh mizuaman koghti, gumaziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Krais gamizima, a ua dikafi. An oveaghezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveagheziba ua dikavam. ²¹ Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. ²² Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Krais ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. ²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Krais bar men faraghti, eghti a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krais duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kam in garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. ²⁵ E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. ²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. ²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati.” Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan isa puvati. ²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, eghti Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghvira

15:10: Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:20:** Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23
15:23: 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22

God biziba bar da isi, Otarimın apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimın ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghreziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akuvaghasa arazir kam gami? Gumaziba ua dikavan koghtima, ezi tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? ³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghreziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami?

³¹ Nan adarasi, ki dughiaar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Kraiss Iesus ko porogha, egha ki ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. ³² Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, “asizir atiaba” ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghreziba ua dikavan koghtima, eghti kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, “E gurumiziraghan aremegham, kamaghin e datirighin dagheba ko dipabar amam.” *

³³ Ia gumazir igharazibar amamangatighiti, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumazir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham.” † ³⁴ Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamin ia migei.

Nivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

³⁵ Eghti gumazitam azangam, “Ariaghreziba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir nivafiziba ikiam?” ³⁶ Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an oparighiti, a faragh aremeghiva, biam otivam. ³⁷ Ezi ter ovizir ni oparizir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir kanim. ³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men nivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha nivafizir igharagha gariba iti.

³⁹ Ezi nivafizir angamra itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazim nivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim nivafizir igharagha garim iti, ezi kuvazim nivafizir igharagha garim iti, ezi osirim nivafizir igharagha garim iti.

⁴⁰ Ezi overiamin itir biziba, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir nivafizibar digiriba, nguazimin itir nivafizibar digiriba min garir puvati. ⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

⁴² Gumazir aremegh ua dikavamin arazim, a kamakin. Nivafizir e dafazim, a ikuvigham, eghti nivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham.

15:30: Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:32:** Sav 2:24,

Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 * **15:32:** (15:32) Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiavav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiavav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei. † **15:33:** (15:33) Kar Grighin fofozir gumazir mamin migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43

⁴³ Nivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Nivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham. ⁴⁴ Nivafizir e dafazim, a nguazir kamın otozir bizim. Ezi nivafizir ua dikavamim, a Godın Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimın nivafiziba iti, ezi uaghan Godın Duam anidir nivafiziba iti. ⁴⁵ Godın Akinafarim ghaze, “Gumazir faragha otuzim, Adam, God a gamizi an angamra iti.” Ezi Adamın bar gin izezim, a Duamın otogha, egh gumazamizibar amuti me angamra ikiam. † ⁴⁶ Godın Duam anidir ikirimirim faragha otuzir pu. Puvati, nguazir kamın otuzir ikirimirim faragha oto, ezi Godın Duam anidir ikirimirim gin oto. ⁴⁷ Adamın faragha zuim, a nguazimın gumazim. God nguazimın an ingari. Ezi Adamın gin zuim, a Godın Nguibamın ikegha ize. ⁴⁸ Nguazir kamın gumazamiziba, me nguazir kamın otuzir gumazir kamın mın ami. Ezi Godın Nguibamın gumazamiziba, me gumazir Godın Nguibamın ikegha izezir gumazir kamın mın ami. ⁴⁹ E datirighın nguazimın otuzir gumazir kamın mın gari, egh gin Godın Nguibamın izezir gumazimın mın ganam.

⁵⁰ Nan adarasi, ki ia kamaghın foghasa ki ia migei. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamın Dughiamın aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghırıba, bizir ariaghırir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵² Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivıra ikitima, sighar abuananam arangam, eghti dughiar kamra God me damighiti men nivafiziba igharagh otogham. Bizir kam bar zuamıram otogham, mati damazim komokoi moghın. Sigham arangamın dughiamın, ariaghreziba ua dikavighıva uam ikuvan kogham. God bar moghıra e damighiti e nivafizir igharagha garibar otivam. ⁵³ A kamakin, mati gumazim korotiar ghurim suegha egha korotiar igiam aruzi moghın, e nivafizir kuram suegh, egh ikuvighan koghamın nivafizim arugham. Egh e ariaghırir nivafizim suegh, egh ariaghırir puvatizir nivafizim arugham. ⁵⁴ E gin uan ariaghırir nivafizir kuram sueghıva, uan nivafizir ikuvan koghamıbar aghuighiti, dughiar kamın Godın Akinafarımın itir migirigiam a guizın otogham,

“God ovevem dikabiragha, a gasıghasıki, egha bar a gafıra.

⁵⁵ Ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavım managh iti?

Ovevem, ni gumazamiziba mızazım me ganıdır gavgavım managh iti?”

⁵⁶ Ovevem, mızazir gavgavır gumazamizibagh anıdim, arazır kuram dama a ini. Ezi arazır kuram uan gavgavım, Moses Osırızır Arazıba dama a ini. ⁵⁷ En Ekıam Kraıs İesusın ingangarımın, God gavgavım e ganıdım, e ovevem ko mısogha a dikabırı. Kamaghın, e Godın mınabıl

⁵⁸ Kamaghın, nan namakar bar aghuıba, ia tuıvıgh gavgavıgh, eghti bizıtım ia munamangan markı. Ia kamaghın fo, ingangarır ia Ekıam bagha amıba pura zuır puvati. Kamaghın, ia zurara Ekıam bagh ingarsı bar gavgavıgh.

15:43: Fl 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 † **15:45:** (15:45) Adamın bar gin otuzir kam, a Kraısra. 1 Korın 15:21-22 ko Rom 5:14-19ın ganıgh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:49:** Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:54:** Aıs 25:8, Hı 2:14-15, MAA 20:14 **15:55:** Hos 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:58:** 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13

Pol, a damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

Me Jerusalem in amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

¹ Ki datirighin dagiar ia Jerusalem in itir Godin adarasi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam. ² Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isiba mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegham. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham. ³ Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, ki men gun migeir akinafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalem in itir darazir dafarim darigham. ⁴ Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

⁵ Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. ⁶ Ki ti tong dughiatabar ia ko ikegham, ki foghan kogham, ki ti ia ko ikitima orangtizim ko aminir gavgavimin dughiar givaghtima, ki managh mangisi ifongeghti, ia nan akuraghtima ki mangam. ⁷ Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

⁸ Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham.* ⁹ Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

¹⁰ Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. ¹¹ Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amivizim sara mangi darorim givagh, egh ua na bagh izam. Ki, an aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†

¹² Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

¹³ Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitam in atiatingan marki. ¹⁴ Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu.

¹⁵⁻¹⁶ Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaziba gin Kraisin adarasi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir Godin gumazamizibar akurvaghamim ganingi. Nan adarasi, ki

16:1: Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:2:** Ap 20:7, MAA 1:10 **16:5:** Ap 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 * **16:8:** (16:8) "Pentikosin Dughiar Ekiam", Aposel 2:1 in itir migirigiam in gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:10:** 1 Ko 4:17 † **16:11:** (16:11) Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12 in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8

kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumazibar apengan iki, egh uaghan gumazir me ko ingaribar apengan iki.

¹⁷ Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, ezi me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge. ‡ ¹⁸ Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh.

¹⁹ Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aningin dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²⁰ Kagh itir Kraisin adarazi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, egh ia uan adarazir agharibar suigh.

²¹ Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. §

²² Tina Ekiam gifongezir puvati, a ikuvigh. En Ekiam, ni izi!

²³ En Ekiam Iesusin apangkuvim, ia ko iki.

²⁴ E bar Kraisi Iesus ko poroghav ikia, egha arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

‡ **16:17:** (16:17) Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:21:** Kl 4:18, 2 Te 3:17

§ **16:21:** (16:21) Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri. **16:22:** Ga 1:8-9

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Polin mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi a me bagha akinafarir kam osiri. Egh a ua me gakuqham. Ezi akar otevir akinafarimin itim, Pol akar gavgavir a faragha Korin bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, egha me a barazir puvatigha, egha me akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi.

Ezi dughiar kamin Judian Distriqhin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakui, egh da nigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinbar navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira egha an Aposelin ingangarim gasiqhasisi. Kamaghin Pol men arazibar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1-7)

¹ Ki Pol, ki Krai Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provinsin danganiba bar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. ² Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krai Iesus ian apanguva, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krai Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangukuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazir osimtiziba ateriba, a men girakirangin tuiva egha navir amirizim me ganidi. ⁴ God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughibar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. ⁵ Krai osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Krai girakirangin tugh navir amirizim a ganingizi moghin, God Krai ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e giziva. ⁶ God kamagh sua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam. ⁷ Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸ Nan adarasi, e osimtizir Esian Provinsin e batoziba, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avara, egha en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. ⁹ Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamagh sua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovegezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. ¹⁰ Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. ¹¹ Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar ganigh, dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, egh me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹² Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kamın ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kamın fofozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimın gavgavim isa, arazir kam gami. ¹³⁻¹⁴ Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamagh sua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶ Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kamın God dughiar pumuningin arazir aghuimın ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam. ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kamın gumazibar mın puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha egha ghaze, “Guizbangira” o “Puvati” uaghara aningın mikimam? Bar puvati.

¹⁸ God zurara uan migirigiar gintisı. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “guizbangira” o “puvati” migeir pu. ¹⁹ Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin akam akuri, a Godin Otarim Krais Iesusin akam. Ezi ia fo, Krais a “guizbangira” ko “puvati,” uagharam aningın migeir puvati. Krais zurara guizbangira migei. ²⁰ Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krais “guizbangira” akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin amizi, e Godin akam barazima a Kraisin ziamın ghaze, “A guizbangira,” ezi e Godin ziam fe. ²¹ Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganıdı, ezi e Krais ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe. ²² Egha a uabi uan inabazir ababanım e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganıngi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e danıngasa. E

Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan migirigiba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghua, kamaghin amizi ki zuamira Korinin izezir puvati. Kamaghira tu. ²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti, da en apengan iti. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egha e ian agorogem damuti, an otivasa, e ia ko ingari.

2

¹ Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. ² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. ³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirighava anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. ⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kurabagh amizimin arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme. ⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kurar tam inigh. Ezi datirighin anenigha givagha, kamaghira tu. ⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, egh navir amirizim a daning. Puvatighti, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham. ⁸ Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. ⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati? ¹⁰ Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam. ¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin akar aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasba ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krais ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazibar m̄n ghua bar akuegha miġia ghaze, Krais modorozim gafi-
ragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kam̄n gumazamiziba bar God
gifoġhamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuim̄n m̄n otozi, aminim a
birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki Godin minabi.* ¹⁵ Guizbangira,
e mati pauran m̄n migharir mughuriar aghuim̄n zuim, Krais a inigha ofan
m̄n God ganinḡi. Mughuriar kam, a Godin Nguibam̄n zuir tuavim̄n zuir
gumazibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavim̄n itir gumaz-
ibar tongin otiva zui. ¹⁶ Egha helin tuavim̄n zuir darasi, mughuriar kam
barazima, an ovever mughuriam̄n m̄n zui. Egha a me gamima, me ovei. Ezi
Godin Nguibam̄n tuavim̄n zuir darasi, me mughuriar kamra a barazima, a
mati ikirimirir aghuim̄n isi mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim̄n me ganidi.
Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. ¹⁷ Ezi e
gumazamizir mabar m̄n amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin
akam miġia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam
e ganinḡi, ezi e ifarir puvati, e guizbangira miġei. E Krais ko porogha, egha
Godin damazim̄n e deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba akar gavgavir dikirizir igiamin ingangarir gumazibar otifi

¹ E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti
migrigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar m̄n e gumazibav kim̄n, me
ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir
akurvagh̄si ian azangsiġhti, ia en akurvagh̄amin akinafarim osiram? Bar
puvati! ² Ia uari, mati akinafarir en gun gumazibav geim. Ezi akinafarir
kam̄n osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar
akinafarir kam̄n ganiva a diponam. ³ Ia bar azenara iti, mati akinafarir
mam Krais an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati.
A zurara ikiamin Godin Duam̄n an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an
osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.

⁴ E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krais fofozir kam
e ganinḡi. Kamaghin, e akar kabar gun ia miġei. ⁵ Guizbangira, e uari
ingangarir kam damuan buragħburaki, kamaghin amizi e uari kamaghin
mikiman kogham, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e
ganidima, e ingangarir kam gami. ⁶ Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir
Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam,
a bizir me akinafarim̄n osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir
fomiram otoziba. Puvati. Kar Godin Duam̄n bizim. Moses Osirizir Araziba
gumazibagh amima me ovei. Ezi Godin Duam̄n ikirimirir aghuim̄n me ganidi.

⁷ Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi
tuavir kam̄n ovevem otos. Dughiar kam God dagiam abighizi, osiziriba
vaghavagha an otifi, ezi Godin angazangarim uaghan ize. Egha angazan-
garir kam Mosesin guam a gisira, ezi Israelba en guamin ganan buragħbu-
raki. Ezi gin angazangarir kam gifa. ⁸ Ingangarir God uan Duam̄n gumazamiz-
ibar aninḡasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aninḡasava

* **2:14:** (2:14) Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3
2:16: Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3
3:1: Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko
3:5, Hi 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko
11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5

amizim, a bar a gafira. Eghti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamin iki mamaghira ikiam. ⁹ Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godin damazimin deraghaim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam. ¹⁰ Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekevegha mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghin, e datirighin gara nighnisi, ingangarir ghurimin angazangarim munge. ¹¹ Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghin e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti.

¹² Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ maghira ikiam, ezi a bagha mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha azenara an gun migei. ¹³ E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha mungemarima, a kamaghin aghua, Israelba an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara. ¹⁴ Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelbar nighniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Kraiss uabira, gumazim a gifoghtima, God a da iniravizir a dukuaghav itim adegham. ¹⁵ Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Araziba dibori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto. ¹⁶ Egh gumazim uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adegham. ¹⁷ Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitamini ikiti, eghti bizitam gumazir kamin suuragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighigh ikiam. ¹⁸ E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimim min otogha, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

¹ God en apangkuvigha egha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamuava amiraghmirazir puvati. ² E aghumsizir arazir gumaziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. ³ Ezi tarazi akar aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazir kaba, me helin zuir tuavimim itibara. ⁴ Satan a

3:9: Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3

nguazir kamın godın ifavarim, a gumazir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghın Kraisin akar aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuaa avenge. Kamaghın, me Krai deragha an garir puvati, a uabi Godın mirara itir nedazim.

⁵ E uari uan arazibar akam kurir puvati. E kamaghın akam akura ghaze, “Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusın migirigiamın gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.” ⁶ Fomira God kamaghın migia ghaze, “Mitatemın aven, angazangarim otogh siragham.” Ezi Godın kamran angazangarim iza en navir averiabar ikia egha e gamizima, e Godın fofozir aghuiba iti. E Krai Iesusın guamin angazangarir kamın gara, egha e Godın angazangarim ko an gavgavim gifo.

⁷ E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatiziba mın ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghın en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godın otifi, an en otivir puvati. ⁸ Ezi dughiar mabar osımtizir aviriba e bativigha, egha da e dikabırazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, ezi da en nighniziba bar da apırizir puvati. ⁹ Gumazir aviriba en apanibar iti, ezi God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gami, egha bar e gasighasighizir puvati. ¹⁰ E kamagh sua, e uan ovengamin nivafizir kabar, e gumazamiziba Iesusın ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghın e zurara uan ovengamin nivafizibar, Iesusın ovevem men akakasi. ¹¹ E kamaghın ifonge, e uan ovengamin nivafizir kabar, e gumazamiziba Iesusın ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghın e angamra ikia Iesusın ingangarim bangin gumaziba e misozi, e dughiar aviribar atam ariaghiri. ¹² Kamaghın, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godın Duamin fofozim an itima, a Godın Akinafarim kamaghın osiri, “Ki nighnizir gavgavim Godın ikia, egha kamaghın ki an gun migei.” Kamaghira, Godın Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godın ikia egha kamaghın an gun migei. ¹⁴ E kamaghın fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e inigh, ia ko mangiti, e an boroghın ikiam. ¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamagh sua, arazir kamın an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangvira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangvira iki, egh an ziam fam. Kamaghın bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghın an ingangarim damuasa amıraghamırazir puvati. E fo, en nivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazir bar igiabar mın otivavira iti. ¹⁷ E fo, osımtiziba ko mızazir e datirighın ateriba, da osımtizir ekiaba puvati. Egha da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godın Nguibamın zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamın kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, eghti osımtizir e datirighın aterir kaba, da pura bizibar

4:5: 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 **4:13:** Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6

min otivigham. ¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghin fo, nguazimin averpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighrigh ikuvigham, kar en nivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en nivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.* ² E datirighin nguazimin dipenir kam in ikia, egha navim bigha ara ikia egha uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, egh korotiamin min e anerughasa bar ifonge. ³ Egh e anerugh uan nivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham. ⁴ E nguazimin averpenimin aven ikiavira ikia, egha e osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan nivafizir ghurir kam ataghraghasa puvati. E nivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kam in en nivafizir ovengamim, a ua iraghirigh, egh nivafizir angamra ikivira ikiamin min otogham. ⁵ God uabi e akirigha angamra ikiavira itir dabirabir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha gifa, egha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Ezi kamaghin e bizir kam ginighnigha egha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e nivafizir kam sara iki, egh Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. ⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin zui. ⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha iti, egha atiatir puvati. E nivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. ⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. ¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin nivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagha ami, egh kotiam dughiamin e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

E gumazamizibar akuraghti, me Godin namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamin atiatia egha an apengan iti. Egha kamaghin gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghori. God guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha egha fo, e ingangarir aghuim gami. ¹² E ua nigeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazibar ziar ekiaba itiba bagha bar akonge, egha men navimin aven otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamagh sua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin

4:18: Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 * **5:1:** (5:1) Averpenir nguazimin itir kamnang, kar nivafizir e nguazir kam in izibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin nivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:5:** Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:10:** Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1

fofozim iki. Bizir kamın e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham. ¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en niġhniziba ti gumazir onganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. Egh e niġhnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi e kamaghin damuam. ¹⁴ E deragha niġhnigħa egha fo, gumazir mam bar e bagħa areme. Ezi tuavir kam mati, e bar mogħirama ovegha gifa. Kamaghin Kraisi e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. ¹⁵ Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazir angamra itiba uari uari bagħivira ikian kogham. E gumazir e bagħa ovegha ua dikavizim bagħivira ikiam. Kamaghin, a bar mogħira e bagħa ovegha.

¹⁶ Kamaghin amizi, e datirighin uam navir ghurimin arazimin gin ghua gumazamizbar araziba tuisizir puvasi. Guizbangira, e faragħa navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisi araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir puvasi. ¹⁷ Gumazitam Kraisi ko porogħti, God gumazir kam damighi, a gumazir bar igiam otogham. Eghti bizir ghurim bar givagħti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagħ amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisi ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti an apanir igharazibar amighi, me an namakabar otivam. ¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraisi ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim atagħragħa, egha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagħ niġhnizir puvasi. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighi, me oregh egh nan namakabar otivigham. ²⁰ Kar e Kraisi abuir gumazibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi mogħin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisi danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategħ an namakabar otifigh. ²¹ Kraisi uabi arazir kuratam gamizir puvasi. Ezi God kamaghin sua, e Kraisi ko porogh, egh an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuivar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa egha, en arazir kuraba bar Kraisi gisin da ariki, ezi Kraisi mati uaghan gumazir arazir kurabagħ amir mamin min oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

¹ E God ko ingara egha pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia anetegħti a pura bizimin min otivan marki. ² God kamaghin migei, “Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizim, an otozi, ki ian akura.” Ia oragħ! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos!

³ E gumazitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghua, egha kamaghin en arazir amiba bar, e gumazitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvasi. ⁴ E Godin ingangarir gumazibar ikia, egha kamaghin zurara uan arazir aghuiba gumazamizbar akakasi. E men aghariba apira

5:14: Ro 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:17:** Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 **5:18:** Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 **5:21:** Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2

me migeima me kamaghin fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. ⁵ Me e misogha, egha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara, egha deragha akuir puvatigha, egha mitiriabara iti. ⁶ Egha e arazir Godin damazimin zuezibagh amua, egha guizin akamin fofozimin suira. E akamadariiba ikarvagha egha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumazamizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumaziba. ⁷ E guizin akam akura, egha Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir ikiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en zibagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namak-abav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazir maba ghaze, e gumazir ifariba. Ezi kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav geiba. ⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamra ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. ¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar oseme. Ezi guizbangira, e zurara bar akongegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighvira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. ¹² E uan naviba dukuazir puvati. Puvati, e ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. ¹³ Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, ia uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh egh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. ¹⁵ Kraisi ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumazir nighnizir gavgavim itim, ko gumazir nighnizir gavgavim puvatizim aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati. ¹⁶ Manmagh su, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamagh migei, “Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabilir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, egh mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, egh

ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.' Godin bar gavgavir ekiam itim kamaghin migei."

7

¹ Nan namakar aghuiba, e Godin e bagha inabazir itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e nivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, egh Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E gumazitam arazir kuratamin a gamizir puvati. Egha e gumazitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam gifaragha puram an bizitam inizir puvati. ³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganiga egha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamra ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. ⁴ Ki kamagh fogha egha bizitam modozir puvati. Ki bighvira ia mikimam, nan navim bar amiraghrizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumaziba e ko akaba, e uari batogha uariv gei. Ezi atiater nighniziba, en navir averiabar aven iti.

⁶ Gumamazir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. ⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun e geghani. Ian arazir kamin God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifonge, egha ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha egha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti. ⁹ Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. ¹⁰ E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazizibagh amima, me uan navibagh iraghrasi. Arazir kamin God uam en akura. Kamaghin, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazizibagh amima ovevem otifi.

¹¹ Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha gariba dar ia gami. Bizir kamin God ia gamizi, ia uari uari bagha uan osimtizim deravira bighvira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e ginighnigha, egha gumazir arazir kuram

gamizimîn arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimîn osimtizitam itir puvati.

¹² Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir puvati. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim girighiti, ia Godin damazimîn deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amirazima, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba givazi, an navim amira. Ezi bizir kamîn e guizbangira bar akonge. ¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia egha ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamîn aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fos, e ian ziaba fer migirigiba, da bar guizbangira. ¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, egha a inigha, bar an migirigiar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia egha bar ian apangkuvigha egha navim ia bagha ikiavira iti. ¹⁶ Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghin ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghsi dagiabar arigh

8

(Sapta 8-9)

Kraisin adarazi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

¹ Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. ² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamîn me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, egha Kraisin adarazigh nighnigha, egha men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizi, da bar izifa. ³ Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin itiba, me da aniga, egha dagh isin bar aviriba aningi. ⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighiti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingar, egh Judian itir Godin gumazamizibar akurvagham. ⁵ E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, egha God ifongezir arazimîn gin ghua egha uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apangkuvir arazimîn gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham. ⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, egha Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimîn gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamîn girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Puvati, ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir

arazim a guizbangrama otifi, o puvati? ⁹ Ia fo, en Ekiam Kraiss Jesus, en apanguvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamin izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, ezi kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

¹⁰ Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam ia a gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. ¹¹ Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. ¹² Gumazim bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisiva bar akuegham. God bizir gumaziba vaghvagha ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazir biziba puvatizibagh nighnigha egha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darasi deravira ikiasa, ki migeir pu. Puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamin bizir aviriba iti, egha ia biziba otevezir gumazimizar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvagham. Kamaghin, ia bar arazir vabara amu, egh ia deravira ikiam. ¹⁵ Mati Godin Akinafarim mikeme, "Dagher avirir gumaziba iniziba, da me isir dibobonim gafirazir puvati. Ezi dagher muziarir gumaziba iniziba, men dagheba otevir puvati."

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

¹⁶ God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama ami, egha uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. ¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangsis, ezi a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifuegha, egha ia bagha ghu. ¹⁸ Ezi e uaghan Kraissin adarazir mav amadima, a Taitus ko mar zui. Egha gumazir kam siosba bar dar akar aghuim akura, egha iziam iti. ¹⁹ Ezi bizir kamra puvati. Siosba, en gin daru egh apanguvim itir ingangarir kam damuasa, anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiabar arigham. E kamagh sua, e ingangarir kamin e Ekiamin ziam fam, eghti uaghan gumazimiziba fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. ²⁰ E bizir ekiar gumazimiziba aningizir e garim, gumazitam a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghin amizi, e Kraissin adarazir kav inizi an e ko izi. ²¹ E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e gumazimizibar damaziba uaghan, dar amuam.

²² Ezi e Kraissin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge. ²³ Ia Taitus gifogha gifa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, egha a ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aningin ingangarimin aning Kraissin ziam fe. ²⁴ Eghti ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir

8:9: Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7 **8:12:** Mk 12:43, Lu 21:3 **8:15:** Kis 16:18 **8:21:** Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12 * **8:22:** (8:22) E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme. **8:24:** 2 Ko 7:13-14, 8:1-7

kam siosbar gumamazizbar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia e ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumamazizbar akurvaghsi dar aningam

¹ Ia dagiar e Godin gumamazizir Judian itibar akuraghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. ² Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurazurara ian ziaba Masedonian gumamazizbar damazibar da fe. Ki kamagh me migei, "Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa." Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa. ³ Ezi nan migirigiari ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, egha aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. ⁴ Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kam in aghumsizim iningham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham. ⁵ Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganam, egh ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, da akirigh egh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh egh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera dikaragh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviribar karagh, a dagher bar aviriba iniam. ⁷ Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam uan bizitam aningsi egh osiman maraghe, egh suam, me bizibara aningasa puvirama e gaghora e abiri. Gumazir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidim, God gumazir kam bar a gifonge. ⁸ God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Kamaghin, ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. ⁹ Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazir bizir aviriba isa onganarazibagh anidim, a mati gumazim dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi an arazir aghuim zurazurara ikiavira iti." ¹⁰ God dagher oviziba gumazibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumaziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumamazizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangvira ikiam, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. ¹¹ God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

¹² Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumamazizbar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir

kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham. ¹³ Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anakagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin akar aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. ¹⁴ Egh me kamaghin foghham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, egh God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangisham. ¹⁵ Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minabagham!

Gumazir maba akar kuramin Polin mikeme, egha Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri.

10

(Sapta 10-13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

¹ Gumazir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, egha akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsis. ^{*} ² Ki kamagh ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Ki, gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. ³ Guizbangira e nguazir kamin iti, egha e nguazir kamin itir gumazibar min misozir puvati. ⁴ Ezi inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e da suighiva apanibar divinir gavgavim abighrarigham. ⁵ Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumazamiziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar nighniziba ikiaghariki, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangasa. ⁶ Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazir akaba batoziba, mizazim me daningam.

⁷ Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, egh a bar deravira nighnigh egh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin ananaba. ⁸ Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akueghiva, egh uan ziaba tong ada fegh, egh akar mikemezir kamin aghumsighan kogham. ⁹ Ia kamaghin na ginighnigham ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da

9:15: Je 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 ^{*} **10:1:** (10:1) Sapta 10-13in itir migirigiba, ada 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong adar mirara ghuzir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10-13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghirama gumaziba virara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:4:** 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10

osira egha atiatim ia ganidim. ¹⁰ Gumazir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughlaba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. ¹¹ Gumazir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh egh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da adar mirara ghu.

¹² E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazir uarira uan ziaba feba ko, e virara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. ¹³ Ezi e uari uari gisivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, egh God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamın ababanım, ia Korinba uaghan aven iti. ¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kamın ababanım, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamın ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinın iza akar aghuir kam ia bagha a inigha ize. ¹⁵ E uan ababanım gafirazir puvatigha, egha gumazir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, egha uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangrama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighi, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham. ¹⁶ Eghti e akar aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumaziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.† ¹⁷ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam bar akueghsi, egh Ekiam bagh bar akongegh.” ¹⁸ E fo, gumazim bar akuegha uabira uan ziam fe, gumazir kam Godin damazimin ziaba puvati. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazimin ziam fiti, gumazir kam guizbangira ziam iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara ghuzir puvati

¹ Ia nan amamangatighi, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? ² God gumamaziziba anarirama apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ki uaghan ia Kraisra gin mangasa, ki ifonge. Ki ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati ki amizir igiar bar zuezim a inigh, an par a ko poroghamim, mangi a daningam. ³ Ia kuruzim fomira Eva gifarazir eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiatingi, bizir Eva batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Kraisi baghavira itir guizin arazim ategham. ⁴ Ki fo, gumazir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamın ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar akar aghuir ia faragha inimiz puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isava men migirigiabar gin mangasava ami.

10:11: 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:15:** Ro 15:20 † **10:16:** (10:16) Pol, Korinın girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinın aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningin migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ia gumazir “Aposelin ekiaba” ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. ⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amibar, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakasi, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki Godin akar aghuim ia mikini, egha ingangarir kamın izevitam inizir puvati. Arazir kamın, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati.

⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, ezi siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kamın mati, ki men biziba okemegha egha ian akura. ⁹ Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar otevegha, egha da bagha ian tavin azangisir puvati. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provisin ikegha iza bizir ki otevegha ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghua, egha nighnizir kam suiraghavira iti. ¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima, ezi ki guizin kamagh migia ghaze, Akaian Provisin nguibar bar, dar gumazitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham.

¹¹ Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifongezir.

¹² Gumazir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buri, egha gumazibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar manmaghira ikiam.

¹³ Gumazir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifara uan araziba otavkiri, eghti gumazamiziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti. ¹⁴ Eghti ia men arazir kurabar gan, egh digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, egha angazangarimin enselin min oto. ¹⁵ Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumaziba uaghan uan araziba otevkigh, egh Godin arazir aghuimin ingangarir gumazibar miraram otogham, eghti e kamaghin ganigh digavir kuram damuan markiam. Me gin me amir arazir kurar kam baghivira izevim guizbangiram a iniam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

¹⁶ Ki faragha mikemegha gifa, egha datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh egh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onanim. Egh ia gumazir onanimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatighima, ki uan ziam tong a feka. ¹⁷ Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onanimin min migia, uabi uan ziam fe. ¹⁸ Gumazir aviriba nguazimin bizibar gin ghua, egha uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamın gin mangi, egh uan ziam fam.

¹⁹ Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onaniba migirigiar onaniba ia daningasa, ia bar ifonge. ²⁰ Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumazibar min ikiam, o a ian biziba bar da givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh egh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, mati a an guam apezegham, eghti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighi, me uari ifongezir moghin ia damuam. ²¹ Iavzika,

e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ia arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Eghti gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimam, eghti ki uaghan gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. ²² Me ti Hibrun gumaziba? Ki uaghan, ki Hibrun gumazir mam. Me ti Israelin gumaziba? Ki uaghan Israelin gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav. ²³ Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amizir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghrasi. ²⁴ Ezi Judaba benim isa, 39 plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5 plan dughiar bar na bato.* ²⁵ Dughiar 3 plan, me aghorim na misoke. Egha dughiar mamin me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3 plan, ki kuribar aven itima da ongarim ghiraghu. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti. ²⁶ Dughiar aviribar ki saghuibar ghua, egha dipabar ovengasava ami, egha okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarasi Judabar dafaribar atam ovia, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei. ²⁷ Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara egha deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. ²⁸ Ezi osimtizir avirir igharazir na batoziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiar bar, ki siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. ²⁹ Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatigham, eghti ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irigham, eghti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

³⁰ Tuaviba bar puvatighti, eghti ki uabira uan ziam fam, egh ki bizir otivigha nan gavgaviba puvatizir arazimin akaziba, ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. ³¹ God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifari puvati. E an ziam zurazuraram a fam. ³² Ki Damaskusin nguibar ekiamin ifima, Atrivim Aretas nan suiragh egh na kalabus darighasa, kamaghin a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiarakabar tuivigha na bagha gari. ³³ Ezi Kraisin adarazir marazi, na isa akirar ekiam garugha, egha akiram isa, divazir torimin azenan nimira na ataghrazima, ki izaghirava egha azenan nguazimin otogha tu. Egha arazir kam in ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

11:23: Ap 16:23, 1 Ko 15:10 **11:24:** Lo 25:3 * **11:24:** (11:24) Lo 25:1-3, a kamaghin migei, Israelba gumazitam fofozim a daningsiva benimin a ifozorogh, egh me mengvira a ifozorogh mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:28:** Ap 20:18-21, 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23

God irebamin min amir bizim, akar aviribar Polin mikeme

¹ Ezi tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangrama en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. ² Ki Kraisin adarazir mav gifozi, God fomira, 14 plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan nivafizim sara ghu, o a uan nivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.* ³⁻⁴ Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan nivafizim ikiavira iti, o uan nivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kam in ikia akar gumazibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. ⁵ Ki gumazir kam in ziam fasa ifonge, egh ki uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghivirama uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangin uan ziam fisi, ki gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi egh ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, egh arazir kam in me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh egh ki uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh egh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.† ⁸ Ki dughiar 3 plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gakaghone. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, “Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti ni bizitam oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi.” Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham. ¹⁰ Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumaziba pazavira na gami, ezi osimtizir aviriba na batifi, ezi gumaziba arazir kurabar na gami, ezi gumaziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa ifonge

¹¹ Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuiba dar, gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvati, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian “Aposelin Ekiaba” bar men apengan itir puvati. ¹² Ki ian tongin ikia egha bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba ateri, egha mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir

* **12:2:** (12:2) Akar kam “Kraisin adarazir mav,” kar ti Pol uabi. **Ves 7in gan.** **12:5:** 2 Ko 11:30
12:6: 2 Ko 10:8, 11:16 **12:7:** Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 † **12:7:** (12:7) Pol ghaze,
dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti
osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim migei. **12:8:** Mt 26:44 **12:9:**
2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:12:** Ro 15:19

ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami. ¹³ Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

¹⁴ Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniassa puvati, ki iarara iniassa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buriva dar pozim mikinamin ingangarim iti. ¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. ¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati." Ezi marazi ghaze, "An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara egha en bizir aviriba pura dagh ekua da isi." ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha egha ian biziba okeme, o? Puvati. ¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, ezi a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. ¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar kirasa, egha da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. ²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otogham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, egha naviba uarir ikuva, egha adarir migirigiabagh amua, egha uan biziba baghavira nighnigha, egha akar kurabar igharaz daraziv gia, egha girakirangin uariv gia, egha uan ziaba fava, egha ingangaribagh amima da pazaviram otifi. ²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangam, eghti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, gumazamizir arazir kurar me fomira amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari ko akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamagh migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramim tuavim iti." ² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, egh gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. ³ Ia kamaghin

foghasa, Kraiss nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamın ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraiss ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. ⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimın a gafu. Ezi datirighın Godın gavgavimın an angamra iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godın gavgavimın, e angamra a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongın anekaghti, ia an ganam.

⁵ Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgafi, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghın fozir puvati, Kraiss Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghın fogh, e guizbangira Kraissın ingangarim gami. ⁷ E ia bagha Godın ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghın nighnizir puvati, ia kamaghın e ginighnigh suam, e Kraissın ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara amuasa, e ifonge. ⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari. ⁹ Eghti ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. Ezi e zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. ¹⁰ Ekiam uan ingangarimın ganasava na misefe, egha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan kogham, kamaghın a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghın aghua, ki ia bagh iziva, egh gavgavir kam gisın, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghın, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹ Nan adarasi, ki datirighın uan akam agivasa. Ia uan araziba

akirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva egh navir amirizimın iki. Eghti Godın ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹³ Eghti ia bar moghira vaghvagh uarira uan agharibar suigh, mati e Godın gumazamiziba ami moghın. Ezi Godın gumazamizir na ko itiba, uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godın azangsigha ghaze, Ekiam Kraiss Iesusın apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godın Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

Akinafarir Pol Galesian Provinsin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami moghin. Egha me Kraisin gin zuima, azangisizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amutu me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar aghor, egh Mosesin arazir mabar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnzir gavgavim Kraiss Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazir aghuibar otivigha egha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghue, egha me Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangsava ami. Pol bizir otozir kam baregha, egha ua Galesiabar nighnzir gavgaviba ko arazibar kirasa, egha a akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kam in faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, egha gumazitam akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kam in, Pol ghua kamaghin migei, gumazamizir nighnzir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kam in akar abuananaba kamakin, Kraiss e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1-2:4)

¹ Ki Pol. Nguazir kam in gumazitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarim kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Kraiss Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. ² Ki, na ko itir darazi, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kam in itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraiss Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghassava areme. En Afeziam God ko Ekiam Kraiss Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha aning kamaghin ami. Eghti zurazurara gumazamiziba bar Godin ziam fi. Guizbangira.

Ki gari, ia God ataghrazi, ezi kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin akar aghuim in ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kam in digavir kuram gami. ⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazir

maba Kraisin akar aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. ⁸ Eghti e uari, o Godin nguibamin enselin tam akar aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinighiva, egh gumazir kam, a helin mangi zurara iki! ⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazitam akar igharazitam ia mikinighi, eghti an akar aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazir kam helin mangiva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazitam akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitamin akam ia mikinisi ia anetegha akar igharazimin gin zui, ezi ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazitam akar aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazitam akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Iesus uabi akar aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, akar aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazitamin akamin otozir puvatizim.

¹³⁻¹⁴ Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judabar araziba bar dar gin ghua, egha kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judabar arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin akar aghuimin itir puvatigha, egha arazir kabagh ami.) ¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin akar aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumazibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Egha ki maghira akar aghuim gumazibav kinasa egha ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalem in nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arebian kantrin ghugha egha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹⁸ Egha gin azenir pumuning ko mizezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalem in nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15 plan dughiaabar a ko ike. ¹⁹ Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati. ²⁰ Ia oregh fogh suam nguazimin gumazitam akar aghuir ki ia mikinizir kam in mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo. ²¹⁻²³ Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silian Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, ezi Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin akar aghuim gumazamizibav kira egha ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. ²⁴ Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazi, ezi me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

¹⁻³ Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumaziba gin Judabar araziba me iklarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazir kaba Judabar arazibar gin mangiti, ehti ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem ghuavanabozi, ezi 14 pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uam ategha Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha ki, Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, akar aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumazibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki akar aghuir Kantrin Igharazibar Gumazibav geir kamra gumazir dapanibav geima, ezi me oregha Taitusin mikarzir mogomem aghorasa a gahorir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomem aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firighiri. Ezi gumazir kaba Krai e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judabar arazibar apengan ikiti da uam e iklarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomem aghorasa, e migei. ⁵ Ezi e ghaze, akar aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. ⁷⁻⁹ God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha akar aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mikezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiba baregha, egha fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, egha bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingar. ¹⁰ Gua me ko ingariva egh gumazamizir onganarazir Jerusalem itiba, gua men akurvaghamin nighnizim gin amangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoroke

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumaziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir

Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghın ize. Me izezi, Pita kamaghın nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba ko ikiva damiti, Judaba nan ataram, kar mikarzir mogomebar aghorir gumaziba. A kamaghın atiatigha, ategha Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumaziba koma uam apir puvati. Egha a Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, ezi Judan Antioghın itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba ko iki daman aghua. Egha me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghın amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me akar aghuimin guizbangira nigirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghın men arazir kurabar ganigha egha, Pita men damazimin kamaghın a migei, “Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, egha ni Judabar araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ezi ni kantrin igharazibar gumazibar araziba ategha, manmagh sua ua Judabar arazibagh ami? Ni kamaghın amuava, egha manmagh sua Judabar arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazibav gia, me abiri?”

Gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15-4:30)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, eghti God suam, ia nan damazimin dera

¹⁵ Egha Pol migia ghua kamaghın Pita migei, “Guizbangira, e Judan gumazibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibara, me arazir kurabagh ami. ¹⁶ Ezi e fo, gumazim Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghın a migeir puvati, ni nan damazimin dera. Bar puvati. Egh gumazim nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, anarira God kamaghın a migei, ni nan damazimin dera. Kamaghın e Kraisi Iesus nighnizir gavgavimin an ti. E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghın a mikemeghan kogh suam, ni nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ni nan damazimin dera. Egha tuavir Moses Osirizir Arazibar gin zuim puvati. E, God kamaghın e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamagh sua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁷⁻²⁰ “E nighnizir gavgavim Kraisi ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimin dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghın mikimam, Kraisi uabi arazir kurabar amuasa, gumaziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, egh kamaghın e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzir gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamın amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Kraisi ko ter ighuvimin aremegha, egha ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Kraisi angamra nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghın Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da gifa. Egh gin ua dar amuva kamaghın

mati ki arazir kurabagh amir gumazim.* ²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, eghti Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizer kinimin min otivan, ki aghua.”

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

¹ O Galesiaba, ia bar ongani. E Kraiss Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki. ²⁻⁴ Ki bizer vamira foghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia akar aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghua, egha datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim a ghvasa. Ia ti bar onganighama? Bizer faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Araziba gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an akar aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami? ⁶⁻⁹ Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim akar aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira akar aghuim Abraham mikini, egha kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir kamin itir kantriba bar deravira me damuam.” Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumazimiziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

¹⁰⁻¹² Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin bizim puvati, a bizer igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, “Gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangi, egh dughiaba bar kamaghira damu.”† Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam akinafarimin aven itir araziba bar deravira dar gin mangan koghti, eghti God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deragham, kamaghin amir gumaziba, God me gasighasigham. ¹³ Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumaziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba.” Ezi kamaghin Kraiss en akurvaghaza ziar kam ini, “gumazir kuram.” Egha ziar kam bangin a

* **2:17-20:** (2:18) Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazimiziba Kraissin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraissin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan me arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 * **3:2-4:** (3:4) Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizer aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” † **3:10-12:** (3:10-12) Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5

uam e ini. ¹⁴ God Abraham deravira a gamigha egha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krai Iesusin ingangarimin tuavimin Kantrin Igharazibar Gumaziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiaba

¹⁵⁻¹⁸ Fomira God bizir aghuir gin otivamin gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, "Nin ovaviba." An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira migia ghaze, "Nin ovavim." Kar a Iesus migei. E God e bagha inabazir biziba inisiva Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh akar dikirizimin tuavimin da inian kogham. Ezi e fo, God fomira akar dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki gumaziba e zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighi, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin migeir puvati, "E akar dikirizir kam in mangan kogham." Nan migirigiar mangarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko akar dikirizim gami. Ezi 430 plan azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egha da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin akar dikirizir kam angarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghin manmagh sua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mangarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvagh. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi. ²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko akar gavgavir dikirizim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, eghti abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan akar gavgavir dikirizim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

²¹ Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamima e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati.

²² Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itir darazi. God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kam in gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. ²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezi puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam. ²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim

akar aghuimín ikiti, eghti a suam, ia nan damazimín dera. Egha, a uaghan kamaghín ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Kraisin bagh mangam. Egha kamaghín a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimín mín oto. ²⁵ Ezi datirighín nighnizir gavgavim azenimín otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumazamizir dipamín rueziba, ia Kraisin puegha, egha Kraisin mín otifi. Egha datirighín Kraisin Iesusin aven ia ikizir vamira. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba puvati, ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, o gumazamiziba puvati. Ia nighnizir gavgavim Kraisin Iesusin ikia, kamaghín ia bar Godín boriba. Kamaghín amizima, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighín ia Godín boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

²⁹ Kraisin an Abrahamín ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimín ikíva, egh ia uaghan Abrahamín ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamín ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

¹ Ezi datirighín ki akar isin zuimín bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikíva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamín ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. ² Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba koma an bizibar gariba, an garava egha an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamín, a uabi uan biziba inigha dar gari. ³ Ezi e uaghan kamaghín ami, e borir aghiritamín itir dughiam, e nguazim ko overiamín bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazir kinibagh ava. ⁴⁻⁵ Ezi God kamaghín ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighín otozi, ezi a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimín mín oto. Ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini. ⁶ Ezi ia datirighín Godín boribagh ava. Ezima God uan Otarimín Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghín dei, “Nan afeziam.” ⁷ Kamaghín, ni ua pura ingangarir gumazir kinimín itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamín biziba ua ia ikiagharisi?

⁸ Fomira ia God gifozir puvatigha, egha bizir guizbangira God puvatiziba dagh amuava, egha dar ingangarir gumazir kinibar mín iti. ⁹⁻¹⁰ Ezi datirighín ia Godín boroghín zui. O ki kamaghín mikimam, God ian boroghín zui. Ia kamaghín nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmagh sua ia ua nguazim ko overiamín bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? ¹¹ Ki ian arazir kam

ginighnigha, egha ki kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

¹²⁻¹⁵ Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha egha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghori. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, egha nguibar igharazitamin mangasava amuava egha arimariam ini. Egha dughiar kamra akar aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha egha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvatigha, egha ia na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Kraiss Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inighiva bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Egha ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghassa bar ifonge. Egh ia uan damaziba na bagha da asiassa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti? ¹⁶ Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, kamaghin ki ti ian apanim gava?

¹⁷ Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, egha me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. ¹⁸ Tina gumazir igharaziba baghivira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati.* ¹⁹⁻²⁰ Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha egha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghamin. Ki ia ko itir puvati, lavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avagh, egh Kraissin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

²¹⁻²³ Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. ²⁴⁻²⁵ Amizir kamning akar gavgavir dikirizir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain mighsiamin akar gavgavir dikirizimin min iti. Sainain mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan iti, egha ingangarir gumamazir kinibar min ami. ²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham,
egh amizir pam itimin boribagh afiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.

Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim,
nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.”

4:16: Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14

* **4:18:** (4:18) Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir

puvati.

Ezi kamaghin Jerusalem in igharazim a God in Nguibam in iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti.[†] ²⁸ Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. God in akar dikirizim mirara, ia an boriba. ²⁹ Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a God in Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumaziba, e tina God in Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. ³⁰ Ezi God in Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abraham in amuim in borim ko afeziam in bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ia ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

God in gumazamiziba firiaghire

(Sapta 4:31-6:18)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

³¹ Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abraham in amuim in

5

¹ boriba. Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, egha kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivighe gavgavigh. Ia gumazitamin ganti, a ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomeba aghoreghtima, eghti Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati. ³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomem atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. ⁴ Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kam in ia ghaze, e God in damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia God in apangkuvimin tuavim ategha gifa. ⁵⁻⁶ Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, eghti arazir gumazir mikarzir mogomem aghorim, a pura bizim, egh arazir gumazir mikarzir mogomem aghorir puvatizim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, ezi kar guizbangin bizim. God in Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim God in iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, e a mizuai.

⁷ Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? ⁸ Nighnizir ia datirighin gin tizim, a God in ian diazimin izezir puvati. ⁹ Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. ¹⁰ Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuraghan. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazir kam arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. ¹¹ Nan adarasi, ia oraki, gumazir maba ghaze,

[†] **4:26-27:** (4:26) Ves 22in, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abraham in amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara God in akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan. **4:28:** Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:7:** 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 **5:9:** 1 Ko 5:6, 15:33 **5:10:** 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 **5:11:** 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17

Pol gumaziba uan mikarzir mogomeba aghorir akam dughiabar anekuravira iti. Egha me guizbangira kamaghin nighniva, egha me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akuri, ezi akar kam gumazibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomem aghorir akam akuniva, egh ter ighuvimin akam akunan koghti, eghti ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min otogham, a ua gumazibar nighnizibagh asighisighan kogham. ¹² Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomeba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, egh magh suegh bar dar ghoregh.

¹³⁻¹⁵ Nan adarasi, ia firighrasa, God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham, egh ia kamaghin nighnighan marki, "E Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizir arazir kaba ategha e firighire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti. "Ni uabi gifongezir moghin uan akar gumazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazibar min ikivi, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh ia deravira nighnigh. Ia uarigh asighasisgham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

¹⁶⁻¹⁸ Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezima Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Egh ia Godin Duamin gin mangiva, egh ia Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

¹⁹ Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua egha arazir mizirzibagh amuava, egha afiar arazibagh ami. ²⁰ Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvighava da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazir igharazibar aghua, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. ²¹ Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazir arazir kabagham amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

²²⁻²³ Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, navir amirazim ko bar akongezim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha, egha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anegoroghezir puvati. ²⁴ Gumazamizir Kraisi Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter

ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. ²⁵ Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin amizima, anarira e ko daruva en akurvagh. ²⁶ Kamaghin e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghra, an otogham

¹ Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, egh an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. ²⁻³ Ezi gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, ia guizbangira Kraisin arazibar gin mangam. ⁴⁻⁵ Gumaziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumaziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazim kamaghin damuva, a uabi uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh a uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

⁶ Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

⁷⁻⁸ Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghra, an otogham. Gumazitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kam in dagher kuraba otivtima a bar kuvigham. Egh gumazitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifari, egh ia kamaghin damuan marki. ⁹ Egh e ingangarim damusi amiraghan kogh, egh dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amiraghan kogham. ¹⁰ Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira itima, e arazir aghuibar gumazir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazimizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

¹¹ Ki osirizir osirizir ekiar kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me paziv e damuam." Kamaghin amizima me ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomeba aghorasa, me damightima, me ian mikarzir mogomeba aghorezir bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarziba aghorezir kabanagh, me uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me kamagh sua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniassa. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi mikarzir mogomem aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomem

5:25: Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **6:1:** Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19

6:6: Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1

Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 * **6:11:** (6:11) Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan.

aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazimizir igiabar otifi, ka bizir ekiam. En Ekiam Kraiss Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham.¹⁶ Nighnizir kamin suiraghava an gin tiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazimizir kaba, me guizbangira Godin Israel.

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, ezi men duar kuriba nan mikarzimn iti. Ezi ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ka aghua. ¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamin akar mingarim a kamakin, God kamaghin nighnisi, an overiam ko nguazimin ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Kraisi biziba bar dar dapanimin ikiam (1:10). Ezi God kamaghin ifonge, a uan gumamaziziba gaghuvkinti, eghti me bar Kraisi ko poroghiv ikiva egh me navir vamira ikiam.

Ezi akinafarimin aven faragha itir akaba, Pol Godin apangkuvimin migirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumamazizibagh amima, me bar nighnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, egha ikizir vamiran gumamazizibar otifi. Iesusin ingangarimin, God ua gumamaziziba inigha, egha Godin Duam me ganingi. Ezi tuavir kamin me bar fo, me Godin akar dikirizimin bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimin itir namba 2in akar otevimin, Pol kamaghin miyia ghaze, Kraisin adarasi me Kraisi ko poroghav iti. Kamaghin, me bar navir vamira ikiva, egh Godin arazibar gin mangi.

Ezi akinafarir kamin Pol akar isin zuibar miyia, egh kamaghin men akakaghti me kamaghin fogh suam, me Kraisi ko poroghav ikia egha ikizir vamiran gumamazizibar oto. A kamaghin mikeme, Godin gumamaziziba, me nivafizir vamiran min oto, ezi Kraisi mati nivafizir vamiran kamin dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godin gumamaziziba mati dipenir mam, ezi Kraisi, a mati dipenir kamin guarir akinim (2:19-22). Egha Godin gumamaziziba mati amizir mam, ezi Kraisi mati amizir kamin pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamin aven e bar deravira bizir aghuir God uan gumamazizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumamazizir igiabar otifi

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Kraisi Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Kraisi ko poroghava ikia deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi. ² Ki kamagh sua, God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aning apangkuvim ko navir amirizim ia daningam.

E Kraisi Iesusin poroghav itima, God uan Nguibamin itir bizir aghuiba bar da isava e ganidi

³ E Kraisi Iesusin poroghav itima, ezi tuavir kamin God deravira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin amizi, e God minabagham, a en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam ko an God. ⁴⁻⁵ Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramim, a kamaghin ifonge, e a baghivira itir gumamazizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Kraisi ko poroghav iki, egh tuavir kamin e an gumamazizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha egha e ginabagha ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin e damighiti,

e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami. ⁶ A ifongezir Otarimin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apangkuvim isa e ganingi. Kamaghin e apangkuvir bar ekiar kam ginighnighiva, egh Godin ziam fam.

⁷⁻⁸ E fo, Kraisin ovevem in God uam e ini, egha en arazir kuraba gin amada. Godin apangkuvim guizbangira bar ekevegha izifa. Kamaghin a uan apangkuvim e gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. ⁹ God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarimin tuvimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi a datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto. ¹⁰ Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimira a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Krais biziba bar dar dapanimin ikiam.

¹¹ God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Krais ko porogh egh an gumamazibar min ikiasa, an e amisefe. ¹² E Judaba, e faraghavira Krais mizuava an gin zuir gumamaziba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

¹³ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumamazibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumamazibara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim. ¹⁴ E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumamazibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kam in e fo, God uan gumamaziba damighi me ko guizbangira firhregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efesusin sios daningam

¹⁵ Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orasi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumamaziba bar me gifonge, ¹⁶ kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti. ¹⁷ Egha ki Godin azangsis, en Ekiam Krais Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsiha ghaze, a uan Duam ia danighi a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham. ¹⁸ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizim kuighrighti ia Godin angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima ia bizir aghuir ia fogha iniamiba da bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham, bizir aghuir God uan gumamazibar aningamiba, da bar ekevegha pin ko. ¹⁹⁻²⁰ Egh ia kamaghin fogham, Godin gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi, e nighnizir gavgavim an itiba. Gavgavir kam, guizbangira bar ekefe, e guizbangira an gavgavim tuisiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krais ovengezimin, God gavgavir kam in Krais gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa. ²¹ Kamaghin Krais Godin Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatifa.

1:6: Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9
1:15: Kl 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12
1:21: Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4

Egha Ziar Kraiss uan ingangarim bagha inimiz a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kamın ziaba ko dughiar tıghar izamimın ziaba bar. ²² God biziba bar dagh amizima da Kraissin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimın oto. ²³ Sios mati Kraissin namnam. Ezi Kraiss biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Kraiss uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

E gumazamizir ariaghreziba, God e gamizi e Kraiss ko angamra iti

¹ Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghın ian duaba guizbangira aremezi moghın iti, mati gumazamizir ariaghreziba. ² Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamın arazir kurabar gin zui. Egha ia duar kurar overiamın itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumazamizir Godin akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari. ³ Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamın gin zui. E uan nivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamın e nguazimın itir gumazamizibar min amima, kamaghın God bar en arazir kuraba bagh izevir kuram e daningasa nighnizim gami. ⁴⁻⁵ Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghın iti, mati gumazamizir ariaghreziba. Ezi God bar e gifongezi, an apanguvir dafam bar e avara. Kamaghın an e gamizi e Kraiss ko angamra iti. God uan apanguvimın tuavimra, a en akura. ⁶ A kamagh sua, e Kraiss Iesus ko Godin Nguibamin atrivimın ikiam. Kamaghın an e gamizi e Kraiss ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. ⁷ A kamagh sua, a uan apanguvir bar dafam, tıghar izamin dughiabar gumazamiziba bar men akaghasa. Eghti me fogh suam, a Kraiss Iesusin ingangarimın tuavimın a bar me gifonge. Kamaghın an arazir aghuir kamın e gami. ⁸⁻⁹ Ia nighnizir gavgam Godin itima, ezi a uan apanguvimın tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarimın izevim puvati. Kamaghın bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki. ¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamagh sua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghın an e gamizi, e Kraiss Iesus ko poroghav ikia datirighın gumazamizir igiabar otifi.

Kraiss apanim gamir arazim a givazi, ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ikizir vamira iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghın fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar aghori. Egha me kamaghın ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazibar min ike. ¹² Dughiar kam ia Kraissin saghon iti. Ia Israelin gumazamizibar azenan iti, kamaghın ia nguibar igharazibar gumazibar min iti. God uan adarası ko akam akirigha, egha uan gumazamiziba akar gavgavir dikirizim me ganingi. Ezi ia akar gavgavir dikirizir kamın aven itir puvati. Ia nguazir kamın ikiava God gifozir

1:22: Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21
1:21: **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3
2:4-5: Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12
2:7: Ef 1:7 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13

puvatigha, egha ia bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati. ¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha egha ian akua izezi, ezi ia Kraisi Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

¹⁴ Kraisi uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazim m n men tongin ikia me abiki. Ezi Kraisi uan ovevem m tuavim m divazir kam anekariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ikizir vamiram oto. ¹⁵ Kraisi, Moses Osirizir Araziba, ko akar gavgaviba, ko arazir me anogorogheziba sara bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva egh ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kam m an e gamizi e navir vamira iti. ¹⁶ Kraisi ter ighuvim m aremegha egha tuavir kam m ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. ¹⁷ Kamaghin Kraisi izeghava akar aghuim gumazamiziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin boroghin itiba bar, akar aghuim me mikiri. ¹⁸ Kamaghin Kraisi ingangarim m tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi.

E Kraisi adarasi, e mati Godin Dipenimra

¹⁹ Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia ua kamaghin nighnighan marki egh suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarasi ko uaghara ghu, egha uaghan Godin gumazamizibar tongin itir marasi. ²⁰ Ia uaghan mati God ingarizir dipenim m m n iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumaziba me amisevezi me an tuivigha ingangarim gami. Ezi Kraisi Iesus, a uabi dipenir guarim m m n iti. ²¹ Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Kraisi bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenim m oto. ²² Ia uaghan Kraisi ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenim m m n oto. Ezi Godin Duam dipenir kam m aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin akar aghuim akunamin ingangarim gami

¹ God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Kraisi Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumaziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei. ² Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi. ³ Egha God uan nighnizir mogomem azenan aneka, egha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, ⁴ eghti ia migirigiar ki osirizibar ganiva fogh suam, ki Kraisi

2:13: Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14
2:15: 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14
2:17: Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:19:**
 Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:21:** 1 Ko
 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:22:** 1 Pi 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:2:** Kl 1:25
3:3: Ef 1:9-10, Kl 1:26

amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo. ⁵ Faragha zuir dughiaba, God gumazamiziba nighnizir mogomer kamın me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri. ⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati nivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Kraıs İesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki akar aghuimin ingangariz gumazimin oto. ⁸ Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gumazim, ki bar an gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim akunasa ingangariz ekıar kam na ganingi. Akar aghuir kam, a Kraısın bizir aghuıbar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumaziba dagh nighnigh da tuisighıva avegham. ⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangariz kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. ¹⁰ God kamagh sua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, eghti sios, enselba ko duar gavgavir overiamın itıbar amuti, eghti da an fofozir aghuimin tuavir aviriba dagh fogham. ¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighniki egha datirighin en Ekiam Kraıs İesusin ingangarimin an a gamizi an oto. ¹² E Kraıs ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an iti, egha tuavir kamın e Godin boroghın mangasa gavgavıgha, atıatır puvati. ¹³ Ki pamtem ia gakaghori, ia osımtızir ki ia bagha aterir kam, ia a sinıghnıgh osıman markı. Guızbangira ki ian dabırabır aghuarım bagha osımtızir kam aterı.

Pol Efesusin nguıbamın itir sios bagha God ko migei

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, egha an damazimin uan tevımmıng apırı. ¹⁵ A uan Nguıbamın itir ikızıba ko nguazımın itir ikızıba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me garıki. ¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godın azangsiğha ghaze, God bizir aghuir an Nguıbamın otıvir taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavıgham. ¹⁷ Ki kamaghın Godın azangsiı, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Kraıs zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti ıgharaz darazıgh ifongezir arazım, a ian navir averiabar aven iki gavgavıgh ia damuti, eghti ia tuıvıgh gavgavıgh, mati nguazım temer bıbar suırazi temem tughı gavgavıgha aghui. ¹⁸ Egh ia Godın gumazamizir ıgharazıba ko, gavgavim inıva deravıra fogham, Kraıs gumazamizıbagh ifongezir arazım bar ekevegha, bar pın ghuavanaga, bar ruarvagha, egha bar vın uaghiri. ¹⁹ Guızbangira God gumazamizıbagh ifongezir arazım a gumazıbar fofozım bar a gafıra. Eghti ia guızbangıra arazır kam gıfogham. Eghti bizir aghuir God gıızıvazıba, uaghan bar ia gıızıvaghıam.

²⁰ Godın gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizıbagh afıra. Bizir God damuasa e an azangsiızıba, o bizir e God damuasa e nighnizıba, da mati pura bizıba, an gavgavim bar dagh afıra.

3:6: Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12
3:12: Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29

²¹ Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumazamiziba Kraiss Iesus ko poroghiv iki, zurazurara Godin ziam fam! Bar guizbangira.

E mati Kraissin nivafizimin min iti, kamaghin e Godin arazibar gin mangam

4

(Sapta 4-6)

E Kraissin adarasi, e Kraissin nivafizimin min iti

¹ Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin amizi, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. ² Ia igharaz darazir apengan iki, egh men asughasugh, egh dughorir amirizimin iki, egh osimtizir me ia gariziba, da ateriva, egh tuavir kamın bar me gifongegh. ³ Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamın arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimın min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi ia arazir kam an suiragh gavgafigh. ⁴ E fo, e uari inigha nivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, a bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghvira mizuamam. ⁵ Ezi en Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti. ⁶ Ezima Godin vamira iti. A bar moghram en Afeziam. A gumazamiziba bar me gatifa, egha a men tongin ingara egha men aven iti.

⁷ E fo, Kraiss vaghvagha bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvagha e ganingi. ⁸ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar bar avirim inigha uabin gin ghu.
Egha bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.”

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Kraiss a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu.* ¹⁰ Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo. ¹¹ Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Egha marazi, Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Egha marazi, Godin akar aghuim akunamin ingangarim me ganingi, egha marazi, Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marazi, gumazamizibar God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi. ¹² Kraiss kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraissin nivafizimin otogh gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi. ¹³ Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighiti bizir kam

3:21: Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **4:1:** Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11
4:8: Sng 68:18, Kl 2:15 **4:9:** Jo 3:13 * **4:9:** (4:9) Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.” **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2

e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim inigh, egh e Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighti e Kraisin gin zuir darorir kamin aven, e tugh gavgavighiva aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva egh e guizbangira Kraisin min otogham.

¹⁴ E ua boribar min ikiam kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumazibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai. ¹⁵ E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva egh guizin akabar me mikimam. Eghiva e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti an en dapanimin ikiam. ¹⁶ A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko nivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e nivafizimin aven bar uari isavsuiru. Ezi mati nivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsughizi moghin, an e gamima e uari isavsuike, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvaghva uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin nivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

¹⁷ Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. ¹⁸ Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti. ¹⁹ Me arazir kurabagh amuavira ikiava egha datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh aningi, egha me arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suuraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. ²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikava, egha ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. ²³ Egh ian nighniziba ko navibagh iragha bar igiabar otifigh. ²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumaziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha egha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin nivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia vaghvagh Kraisin adarazi guizin akabara me mikim.

²⁶ Egh ia atar, ia uaribagh ganigh, egh ia arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki. ²⁷ Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

4:14: Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:16:** Kl 2:19
4:17: Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13,
Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:24:** Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10
4:25: Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9

²⁸ Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingan-garir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizir taba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara ia dav kim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, dar ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvaghham.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighregham. ³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghadozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara. ³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarasi me damu, egh men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. ² Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krais bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim. ³ Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva dagh ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan ia arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. ⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuaminra kara, ia God minabi. ⁵ Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (Arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krais Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham.

⁶ Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. ⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki.

⁸ Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, egha angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru. ⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) ¹⁰ Ia, arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh

4:28: 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:29:** Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3

fogh dar amu. ¹¹ Ia arazir mitatemın itibagh amir gumamazizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumamazizibar akurvazir puvati. Eghti ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi. ¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki. ¹³ Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim girighti, gumamaziziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin. ¹⁴ Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimın min otogham. Kamaghın, marazi ghaze,

“Ni aremezir gumazim,
ni ua dikafigh, mozim ategh
egh uam azenan izi.
Eghti Kraisin angazangarim ni gisiragham.”

¹⁵ Kamaghın, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumamazizir onganibar min daruan marki. Ia fofoziba itir gumamazizibar min daru. ¹⁶ Datirighın ia Godin arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighın itir dughiam, a gumamaziziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghın amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughia vaghvagh ia arazir aghuibar amu. ¹⁷ Kamaghın ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹⁸ Ia wainın dipar avirim ramıva onganın marki, arazir kam ia gasighasıgham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizıfagh.

¹⁹ Egh ia uariv kimsi, Ighiabar Akınafarimın aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamın ziam fıva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning. ²⁰ Egh ia zurara, en Ekiam Kraıs İesusın ziamın, bizir otivıba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamıav geı

²¹ Ia Kraısın apengan iti, kamaghın ia uarira uarir apengan ikıva uari baragh.

²² Ia amızir paba itıba, ia Kraısın apengan ikıava a barazi moghin, ia uan pabar apengan ikıva me baragh. ²³ E fo, Kraıs uan sıosın dapanımın iti moghin, paba uan amuıbar dapanıbar iti. Ezi Kraıs uabi sıosın Akurvazir Gumazim, ezi sıos Kraısın nivafızımın min iti. ²⁴ Sıos Kraısın apengan iti moghin, ia amuıba uaghan zurara uan pabar apengan iki.

²⁵ Paba, ia uan amuıba bar me gifongegh, mati Kraıs uan sıos gifongegha a bagha uabi ısava a ganıgha a bagha areme. ²⁶ Kraıs kamaghın ifonge, an akamın tuavımın, a uan sıos isi dipamın a rueghti a Godin damazımın zuegham. ²⁷ A kamagh sua, a sıos damıghti an an damazımın bar aghungıgh, egh bar zueghıva, arazir kuratam puvatıgh, egh duar kurıba ko seghsarıba puvatıghıva, egh bizir kurar maba sara uaghan puvatıgham. Kamaghın Kraıs a bagha uabi isa a ganıngi. ²⁸ Ezi kamaghıra ia gumazıba uan nivafızıbagh ifongezı moghin, ia uan amuıbagh ifongegh. Gumazir uan amuım gifongezim mati a uabi gifonge.

5:11: Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:13:** Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:14:** Aıs 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Aıs 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:19:** Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 **5:20:** Sng 34:1, Aıs 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22

²⁹ E fo, tav uabi uan nivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraisin siosin akurvasi. ³⁰ E fo, erara, e Kraisin nivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. ³¹ Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei,

“Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi,
uan amuimin porogh egh
aning nivafizir vamiram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarier ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Kraisin uan sios ko aning geghari. ³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezim moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan pabar apengan iki me baragh.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh egh uan ameboghfeziabar akaba da baragh. ² Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar gavgavir kam, an akar gavgavibar tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. ³ Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

⁵ Ia ingangarir gumazir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, egh navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim gami. ⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egha ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughibara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezim moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. ⁷ Kamaghin ia ingangarir gumazir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvasi, e Ekiam bagha ingangarim gami. ⁸ Ia ingangarir gumazir kinibar min iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir puvasiziba, ia kamaghin fogh, gumamazir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam.

⁹ Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazir kiniba me damu. Ia atiatir araziba me damuan marki. Ia zurara bizer kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tughu gumamaziziba bar me tuisisi.

Kraisin adarasi mati midorozir gumaziba

5:30: Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:8:** 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1

¹⁰ Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. ¹¹ God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munasam. ¹² Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamın garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamın aven ingarima e da ko uariv sosi. ¹³ Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam benimin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. ¹⁵ Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara bar ifongegh, ezi arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. ¹⁶ Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, eghti ia orar kamın amodoghın barir avir kaba mungam. ¹⁷ Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam mati ia dapanir asuar gavgavimın min anerughiti a ian dapaniba avegham. Eghti Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. ¹⁸ Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inviti, ia God ko mikim. Egh angamra iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim.

¹⁹ Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, eghti ki anekunsi, ki atiatingan koghiva, egh bighvira mikimam. Egh Akar Aghuimın nighnizir mogomem aghuram. ²⁰ Ezi ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimsa, ki Kraisi Iesusin abuir gumazimın iti, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimın gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighvira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangsisi

²¹ Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti. ²² Ki kamaghin sua, an en ikirimirir e itimin gun ia mikimiva gavgavim ian navibar aningam. Kamaghin, ki ia bagha anemadi. ²³ Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning. ²⁴ Eghtima, gumazamizir en Ekiam Kraisi Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apanguvim bar me ko iki.

6:10: 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:16:** 1 Jo 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 **6:19:** Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:24:** 1 Pi 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamın itir Sios bagha Osirizim

Akar faragh zuim

Pol fomira kurimın ongarimın ghua faragha Yuropın danganimın otogha, egha a Mesedonian Provinsın aven itir nguibam Filipain ghua, akar aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimın itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusın ikia orazima gumazir maba Kraısın adarazir Filipain itibar nighnızir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir puvati. Puvati. A nighnızir gavgavim İesusın ika, egha a bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghın, Pol akinafarir kamın Filipaiba me a gamızir bizim bagha me minabi. A uaghan men nighnızir gavgavıba, gavgavım dar anıngasa. Me Pol mikım suam, a kalabusın ikıama, egh me nighnızir avırıbar amuva egh osımam.

Pol bizir aghuir God me ganıngızimın me mıgei, kar ikırmırır ıgıar me Kraıs İesus ko porogha inızim. A ghaze, me Moses Osırızir Arazıbar gın ghua bizir aghuir kam inızir puvati. Me nighnızir gavgavımra İesusın ikia egha a inı Pol kamagh sua, Filipaıba Kraısın arazıbar gın mangam. Kraıs kamaghın nighnızir puvati, a uabi gumazir ekıam, egha a uabi uan ifongıamın gın zuir puvati. A uabi dikabırıgha egha God a ganıngızir ingangarır kam a gamı. Pol kamaghın mıgei, gumazamızır bar Kraıs ko poroghav itıba, me Godın navır amırızim isi, egha me bar akueghavıra iti.

E akinafarir kamın gara fo, Pol Filipain nguıbamın itir siosın gumazamızıba bar me gifonge.

Filipain gumazamızıba bar deravıra Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1-4)

¹ Pol ko Timoti, Kraıs İesusın ingangarır gumazımning, ga, ia Godın gumazamızır Filipain nguıbamın itıba bagha akinafarır kam osiri, ia Kraıs İesusın poroghav itıba. İa ko ian tongın itir gumazır dapanıba ko ian tongın itir akurvazır gumazıba, bar ia bagha osiri. ² E ghaze, God en Afezıam, ko Ekıam Kraıs İesus, anıng ian apangkuvıghıva, egh ia damutı ia navır amırızımın iki.

Pol God ko mıgiava a minabi

³ Dughıabar kı ia gınıghnıgha, egha ia bagha uan God minabi. ⁴⁻⁵ Dughıar faragha zuımın ghua iza datırıkın, ia nan akurvagha na ko akar aghuımın ingangarım gamı. Kamaghın amızı, dughıar kı ia bagha God ko mıgeıba, kı zurara bar akonge. ⁶ Ezi kı kamaghın fo, God uabi ingangarır kam ia ganıga, egha ian navır averıabar aven ingar mangı, Kraıs İesus Ua İzamın Dughıamın ingangarır kam a gıvaghıam.

⁷ Kı uan navır averıamın aven bar ia gifuegha ia gınıghnıghavıra iti. Datırıghın dughıar kı kalabusın itım, ko dughıar faragha kı pura itım, kı akar aghuım deragha a mıgiıa gumazamızıbagh amıma me fo, akar aghuım a bar

guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti. ⁸ God kamaghin fo, Krai Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharazir darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekeveghiva mangvira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, egh ian nighniziba bar dikirimigham. ¹⁰ Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da asavsuihiva arazir aghuubar gin mangi. Eghti Krai Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham. ¹¹ Eghti arazir aghuir Krai Iesus amizir otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam akar aghuimin akurvasi

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da akar aghuimin anogorozir puvati. An akar aghuim gamima a ghuavira iti. ¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamizi, bizir kam bagha me na isa kalabus gati. ¹⁴ Ezi en aveghbuar aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghragha egha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumazibar garima, me ziar ekiam na ganidima, ezi men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. ¹⁶ Gumazir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an akar aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kamin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi me bar na gifonge, egha akam akuri. ¹⁷ Ezi gumazir igharaziba, ki faragha migeir gumaziba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizn nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. ¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamra ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krai Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan akurvagham, eghti ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh ki bar akueghiva mamaghira ikiam. ²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin ki atiatingan koghiva tugh gavgavighiva arazir aghuibara damuam, ki zurara ami moghin. Ezi ki angamra ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krai daningam. ²¹ Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikirimirimin iki, Krai baghavira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham. ²² Egh ki angamra nguazir kamin ikivira ikiva, kamaghin ki gumazamizir aviribar akuragham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. ²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krai ko ikiam. Nighnizir

1:8: Ro 1:9, 2 Ko 1:23 **1:9:** 1 Te 3:12, Fm 6 **1:10:** Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14
1:12: 2 Ti 2:9 **1:13:** Ap 28:30, Ef 3:1 **1:19:** 2 Ko 1:11 **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16
1:21: Ga 2:20 **1:22:** Ro 1:13 **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6

kam a bar dera. ²⁴ Egh ki ia baghava nighnigha, ian akuraghosa, kamaghin ki angamra ikiam. ²⁵⁻²⁶ Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiam, eghti ia Kraisin Iesusin poroghiv ikiva egh ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki ikiva ia ko ingariva, egh ian akurvaghtima ia nighnzir gavgavim ikiva egh bar akuegham.

Filipain gumamaziziba, God deravira me gamima ezi me uaghan mizaziba isi

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin akar aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnzir vamiran ingarava, gumamazizibar nighnziba fema me nighnzir gavgavimin akar aghuimin iti. Kamagh sua, ki ghaze, ia deravira daru iki. ²⁸ Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnzir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagh. ²⁹ Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnzir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba iniam. ³⁰ Fomira ia nan garima ki midorozir kamın aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamın aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva egh igharaz darazi deravira me damuam

¹⁻² Kraisin ti ian navira gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangkuvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amu, eghti nan agorogem bar izivagh. Ia bar nighnzir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. ³ Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, egh kamagh mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. ⁴ Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumamazizir igharazibar bizibar ganiva egh men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

⁵ Ia, nighnzir Kraisin Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnzir kamra suiraghtima a ian iki. ⁶ A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnzir puvasi. Bar puvasi. ⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, egha pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamın gumazimin otoi gumamaziziba an garima, a guizin gumazimin iti. ⁸ Egha a uabi dikabiragha egha Godin akam baragha bar an gin ghua dughiar an aremezim. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, a ter ighuvimin areme. ⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingi, ezi ziar kam a bar ziabagh afira.

1:27: 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 **1:29:** Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 **2:3:** Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4

¹⁰ God kamaghin ifonge, Godin nguibamin itiba ko nguazir kamın itiba ko nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar pirighiva egh an apengan ikiva an ziam fam. ¹¹ Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Eghiva tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagh sua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ezi ki ia ko itir dughiamin ia orasi, dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin amizi, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva egh puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamra itimin suiraghiva, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtasi moghin nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Kamagh sua bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kimiva egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damigham, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia isa God ganidi. Ki fogham kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inighiva ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. ¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Timoti amadaghtima a Filipain mangasa migei

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. ²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. ²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir puvati. ²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an akar aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. ²³ Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Eghti ki foghiva ki zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham. ²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimın ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Epafroditus Filipain anemangasa migei

²⁵ Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, egha uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. ²⁶ A bar ian apangkuvigha egha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki,

ezi bizir kam a gamima a bar oseme. ²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, God osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anarira apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. ²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. ²⁹⁻³⁰ Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava egha atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam aduegha egha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizima, ia ziar ekiam a daningiva uaghan an miraram amir gumaziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam a givasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav ikia, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham. ^{*} ³ Erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi. Me pu. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha egha Kraisi Jesus ko poroghav ikia egha bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuragham kogham, egh e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi. [†]

⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, eghti kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivizir biziba bagh nighnighiva nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimasa, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. ⁵ Nan amebam na bate, ezi ⁷ plan dughiaaba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomem atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Bejaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Egha ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Arazibar bar deravira dar gin zui. ⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha egha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnighava, egha nan arazibar tuisighava, me fo, ki osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomira uan amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh

3:1: 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15

^{*} **3:2:** (3:2) Gumazir maba ti gumazimizibav migia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabbar migirigiar kamin aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganing. **3:3:** Ro 2:29 [†] **3:3:** (3:3) Fomira Israelba mikarzir mogomeba dar ghorir, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46

nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. ⁸ Ki Judan bizibara miġeir pu. Puvati. Ki Krai Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamın biziba bar pura mineziba. Ki Kraisra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategha, egh ki Kraisin suiraghiva, ⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimın otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimın ghua Godın damazimın derazir gumazimın otogham, nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimın dera. ¹⁰ Ezi ki Krai bar a gifoghasa. Krai mozimın ua dikafi, egh a gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimın aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa. ¹¹ Egha kamaghın ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimın ua dikavighiva angamra ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹² Ki kamaghın nighnizir puvasi, ki Krai Iesusin arazim inigha gifa, egha ki gumazir aghuimın otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamın suisi, mati Krai nan suirazi moghin. ¹³ Nan adarasi, ki nighnisi, ki arazir kam tighar a iniam. Ezi ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighın ingaram.

¹⁴ Kamaghın ki ivemarin givaz naghın otoghiva egh ivezir aghuim iniasa, egha ki ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Krai Iesusin ingangarimın tuavimın, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamın gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvasizir kam, ian akagham. ¹⁶ Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemın dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi. ¹⁸ Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimın apanimın iti. Ki dughiar aviriba men arazibar gun ia mikeme, egha datirighın ua ia miġei, egha teriba nan damaziba azui. ¹⁹ Me uan mikarzirbar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godın min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akonge, egha zurara nguazir kamın bizibara nighnisi. Kamaghın, gumazir kaba helin mangiti God me gasigasigham. ²⁰ Ezi eia, e Godın Nguibamin gumazamiziba. E, Ekiam Krai Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai. ²¹ Krai uan gavgavimın a bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh gavgavir kamra an en mikarzir apengtizir oveavira itir kaba dar amighti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazangarimın itimın miraram otogham.

3:8: Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4

4

E bar akueghiva navir vamira ikiva egh nighnizir aghuiba iniam

¹ Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz darasiv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir vamira ikiasa, kamagh sua ki gua gakaghori. ³ Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh. Aning na ko, e akar aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumazamizir kabar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵ Ia gumazamiziba bar men asughasugh, eghti me ian arazir aghuir kamin ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. ⁶ Ia bizitam bagh nighnighiv osiman marki. Ia zurara uan osimtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabiva, egh a ian akurvaghisi ia an azang. ⁷ Eghti kamaghin God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia Krai Jesus ko poroghiv deragh ikiam, eghti tuavir kamin Godin navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fofozim bar a gafira.

⁸ Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimin derazir araziba, arazir zuruziba, gumaziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. ⁹ Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagha da amadazima a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginighnighavira ikiava, egha ia nan akurvaghamin tuaviba puvati. ¹¹ Ki bizitam in otevezir puvatigha egha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan koghām. Ki bizitam uam a iniamin nighnizim ategha, egha nimira ikia bar akongezir arazim gifos. ¹² Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimin fofozim a ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. ¹³ Krai zurara gavgavim na ganidi, ezi ia akurvazimin ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti.

4:1: 1 Te 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 * **4:3:** (4:3) Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumazamizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumazamizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17

¹⁴ Ezi ia na ko nan osimtizim aterasana nighnisi, egha ia arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. ¹⁵ Ezi ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha akar aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamın siosın igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. ¹⁶ Dughiar ki Teselonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. ¹⁷ Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsi. Puvati. Ki ian arazir aghuim mangvira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam. ¹⁸ Ezi akınafarir kamın aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusın dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kamın gara a gifuegha bar akonge. ¹⁹ Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Kraıs İesusın ingangarir amizimın tuavimın, a uan bizir aghuibar avirimın amodoghın, a biziba isi ia daningam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e an ziam zurara a fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira!

Pol Filipain gumazamizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki.

²¹ Eghti, Godın gumazamizir Kraıs İesus ko poroghav itiba, ia me vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²² Kagh itir Godın gumazamiziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atirivim Sisarin dipenimın aven ingarir darazi, me akar kam ia daningasa mighigha na migel.

²³ En Ekiam Kraıs İesusın apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamın itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Kolosi, a nguibar ekıar mam, Esian Provinsın itı. Egha a Efesusın nguıbam mong an boroghın itı. Pol uabi Kolosın nguıbamın sios gamızı an otozir puvati. Pol Efesusın ikiava egha gumazıba amadazi, me ghua provinsın kamın nguıbar mabar siosın ingangarım gamua, egha uaghan Kolosın ghu.

Pol kamaghın oraki, gumazır maba Kolosıbar nıghnızır gavgavıbagh asıghasıghasa. Kamaghın, a men nıghnızır gavgavıba gavgavım dar anıngasa, kamaghın an akınafarım osırıgha me bagha anemada. A kamaghın mıgeı, Kraıs bızıba bar dar dapanım. Kraıs uabıra uam e inıam, eghtı tuavır ıgharazıba en akurveghan kogham. Tuavır kaba e inıgh Kraısın saghuıamın mangam. Kraısrama, God bar bızıbar ingarızı da otıfı. Egh Kraısın ingangarımın God ua bızıba bar da inıasa. Kraıs en aven itı, ezi e gumazamızır ıgıabar otıvıgha egha Kraısın arazıbara gın zui.

Egha Pol akınafarır kam osırıgha gumazır pumunıng ganıngı, ezi anıng a inıgha Kolosın ghu. Gumazır faragha itım, a Tikikus. An gırara itır gumazım, a Onesımus, gumazır kam Pol Filemon bagh osırızır akınafarımın an gun mıgırıgıar avırıbagha amı.

Kraıs a bızıba bar dar dapanım, ezi Godın ikırımırır aghuım ko an arazır aghuıba bar a gızıfa

(Sapta 1:2-3:4)

1-2 Kı Pol, God uan ifongıamın gın ghua Kraıs İesusın aposelın ikıasa na mısefe. Ezi kı ko en aveghbuam Timotı, ga ia bagha akınafarır kam osırı. Ia Godın gumazamızır Kolosın nguıbar ekıamın itıba, ia gan adarası, nıghnızır gavgavım Kraısın ikıa a ko poroghav itır darası. Ga, e uan Afezıam God ko mıgıa ghaze, a ian apangkuvıgh egh ian navıbar amutı ia navır amırızımın ikı.

Ga ia bagha nıghnıgha God mınavırıra itı

3-4 Ga ian arazır aghuım baragha kamaghın fo, ia nıghnızır gavgavım Kraıs İesusın ikiava egha ia Godın gumazamızıba bar, me gıfonge. Kamaghın amızı, dughıaba bar ga ia bagha God ko mıgıava, ia gınıghnıgha God mınavırıra itı. A en Ekıam Kraıs İesusın Afezıam. ⁵ E fo, guızın akam, an akar aghuım, a faragha ia bagha ghuzıma ia kamaghın oraki, bızır aghuır God ia danıngamıba da An Nguıbamın itı, egh ia da bagh mızuamıva egh da inıam. Egha ia nıghnızır gavgavım bızır kamın itı. Kamaghın, ia guızbangıra nıghnızır gavgavım Kraıs İesusın ikiava egha Godın gumazamızıba bar, me gıfonge. ⁶ Ezi nguazır kamın danganıba bar, me akar aghuır kamın akurazı gumazamızır avırıba nıghnızır gavgavım an ikiava an gın zuıma akar aghuımın dagher aghuıba otıva ghuavıra itı. Ezi ia uaghan, arazır kamra ian tongın oto. Ia dughıar faragha Godın apangkuvımın eghaghanım baregha ia bar guızbangıra a gıfozım, dughıar kam ıza datırıghın arazır kamra ian tongın otogha, ian ingaravıra itı. ⁷ Epafras akar aghuır kam ian sure gamı, ezi ia a gıfo. Epafras, a ingangarır gumazır bar aghuır ga bar fıfongezım, a ga ko ingarır mav. A ga gısın ian akurvagha, egha bar deravıra

Kraisin ingangarim gami. ⁸ Egha Epafras ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko migei

⁹ Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirikin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangssi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, eghti nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kam in ia Godin ifongiam bar a gifogham. ¹⁰ Kamaghin ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham. ¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningam, eghti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ateram, egh nimira ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, egh en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh ia bizir aghuir a ia bagha miseveziba da iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. ¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, ezi God en akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e firaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba da gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun migei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Krais an mirara gari. Krais an Otarir ivariam, a God ingarizir bizir kaba a bar dar dapanim. ¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatizir biziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, bizir gavgaviba itiba. God Krais ko, aning bizir kaba bar dagh ami, ezi da bar Krais baghavira iti. ¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Krais fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari. ¹⁸ Krais, a siosin dapanim, ezi sios an nivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Krais Godin Otarir ivariam, egha a faragha ovevem in ua dikafi. God ghaze, Krais uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamagh sua, a Krais gamizi, a ua dikafi, ¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Krais Godin mirara gari.

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da ua a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Ezi kamagh sua a Krais ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kam in an apanir araziba a da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin biziba uakan.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami.

1:9: Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te

4:1, Hi 13:21 * **1:13-14:** (1:13-14) Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16

²² Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh uabida izam. Eghti ia an gumazamizibar min ikiva, egh an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamagh sua datirighin Godin Otarim angamra gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kamın God uam e ko navir vamira iniz. ²³ Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia akar aghuim bareghava dughiar kam ia fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghraghan marki. Ezi ki Pol, ki akar aghuir kamın ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimin itiba bar me bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴ Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krais siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin nivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. ²⁵ God uabi, ian akurvaghasa na misefe, egha ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti. ²⁶ Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin a Godin gumazamizibar damazibar azenim giri. ²⁷ Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi akar aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krais ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba iniam, egha ia bizir kam bagha mizuai. ²⁸ Ezi e Kraisin akar aghuim bar vaghvagh gumazamizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krais ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan koghiva, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamagh sua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi. ²⁹ Kamaghin ki, Krais na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, ezi tuavir kamın ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikiva egh akar ifavariba batogham

¹ Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara. ² Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiam, egh me fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krais, a uabi akar modozir kamın mingarim. Kamagh sua ki ingangarir kam gami. ³ Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krais gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krais uabira fofozir aghuir kam en aka.

1:22: Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:28:** Ef 4:13, 5:27 **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:3:** Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19

⁴ Ezi ki ghaze, tav ia gifariva egh akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamagh sua, ki akar kam ia migei. ⁵ Ki uabi uan mikarzim'in ia ko itir puvati, egha ki ia ginighnighavira iti. Kamagh'in ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivighav ikiava deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kam'in ki bar akonge.

E Kraisin porogh egh an tuivigh gavgavigham

⁶ Ezi ia Kraiss Iesus en Ekiam ia a inigha gifa, egh kamagh'in ia a ko daruva an poroghiv iki. ⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazim'in tughav gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim akar aghuir Epafras ian sure gamizir kam'in iti, egh kamagh'in ian nighnizir gavgavim aghung mangvira iki. Egh zurara God minavira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Kraiss a en mirara gumazim'in oto, ezi God'in ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. ¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ezi ia Kraisin poroghav itima, kamagh'in God ia gamima ia guizbangira angamra ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraisin poroghav ikia, egha mati uan mikarzir mogomebar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarim'in a gamizima an otozir pu. Puvati. Kraiss uabi mikarzir mogomebar aghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kam'in e, navir ghurim'in gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha a gin amadagha, egha firighari. Kar guizbangira mikarzibar aghorir arazim. ¹² Ezi dughiar e ruezim'in e Kraiss ko poroghav itima, God Kraiss ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiam'in amodogh'in ingarava Kraiss mozim'in a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kam'in itima, ezi dughiar e ruezim'in, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bagha gumazir aremezibar moghin iti. Ia navir ghurim'in arazibar gin ghua, eghti Kraiss ian navir ghurim'in araziba tighar da atughvkinighiva da gin amadagham, kamagh'in ia gumazir aremezibar min ami. Ezi datirighin God ia gamima ia Kraiss ko angamra iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gati, egha e gamima e an akam ko an gavgavim'in apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter ighuvim'in a gafu, egha tuavir kam'in Moses Osirizir Arazibar gavgavim a gifa. ¹⁵ Ezi Kraiss ter ighuvim'in duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba deghavkinigha da gifa. God ter ighuvim'in, kamagh'in gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha da ikegha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Kraiss koma areme, ezi nguazir kam'in araziba en akuraghan kogham

2:4: Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:9:** Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:11:** Ro 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:13:** Ef 2:1-5 **2:14:** Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:15:** Kl 1:13

¹⁶ Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar dar gin zuir puvati. ¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krais a uabi guizbangin bizim. ¹⁸ Eghti gumazitam bizitam irebamın mın bizimın ganigh, egh kamaghin a uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimın arazibar gin ghua, egha pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamagh amitam ateghti a ia dikabiragh, ian izezir aghuim okiman kogham. ¹⁹ Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krais en dapanim, e an nivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa egha a ko nivafizir agiribar mın uari isasuiragha iti. Nivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezi moghin aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Krais ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizim sua ia nguazir kamın itir gumazibar mın aruavira iti? Egha tizim sua ia nguazir kamın arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin, ²¹ “Ia bizir kabar suighan marki,” egh “Dagher kabar aman marki,” egh uaghan “Bizir igharazir maba sara suighan marki.” ²² Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazibara uari dagh amuava da arigha egha en sure gami. ²³ E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamın gin mangiva mighighvira lotun arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mızazir kuram a daning. Egha arazir kaba da en mikarzibar akuragh navir ghurimın araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamın iti

¹ God ia gamizima ia Krais ko ua dikavigha ikirimirir igiamın iti. Egha bizir kam bagha, ia Godin Nguibamın pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Krais itir naghin iti. Krais, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabirabimın aperaghav iti. ² Ezi ia bizir pin itiba baghivira nighnigh, egh nguazimın itir bizibagh nighnighan marki. ³ Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamra itim Krais ko ikiava egha Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimın otivam. ⁴ Ezi Kraisra, a guizbangira ian ikirimirir angamra itimın mingarim. Eghti Krais uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamın aven otivam.

Krais en aven itima ezi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5-4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

2:16: Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16 **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9 **2:21:** 1 Ti 4:3 **2:22:** Ais 29:13, Mt 15:9 **3:1:** Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:2:** Mt 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2

⁵ Kamaghin ami, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. ⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazir Godin akam iriaghriazibar ivezir kuram. A izam. ⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, ⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategha ¹⁰ egha gumazir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazir igiabar otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia damuti ia bar deraviram a gifogham. Kamagh sua a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti. ¹¹ Kamaghin amizi, datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, o e mikarzir mogomeba aghore, o daghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumaziba, o e pura ingangarir gumazibar iti o e firiaghrezir gumaziba. E kamaghin nighnighan kogham. E fo, Kraiis uabira iti, egha Kraiis uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavira ia misevezi, ia an gumazamizibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh arazir aghuubar gumazir igharazibar amu, egh ia uari dikabiragh, egh gumazibar asughasugh, egh dighorim amirazir arazim damu. ¹³ Egh ian tongin tav arazir kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva, egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan arazir kuraba gin amang. ¹⁴ Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari. ¹⁵ Kraiis navir amirizim ia ganingi, egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia gativaghiva nighnizir aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha God ian diazima ia bar uari inigha navifazir vamiran min oto. Egh zurara God minabi. ¹⁶ Egh Kraiisin akam ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva egh akurvazir akam uari daning. Egh Ighiabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, egh Iesusin ziam fer ighiabar amuva, egh Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God minabi. ¹⁷ Ezi bizir manaba ia dagh ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi.

3:5: Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24
3:11: Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15

Pol, Kraisin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei.

¹⁸ Ia amuiba vaghvagh, ia uan pabar akaba baragh egh men apengan iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. ¹⁹ Ezi ia paba vaghvagh, ia uan amuiba bar deraghvira me damuva egh bar me gifongegh. Egh pura ingangarir amizir kinimin min me damuan marki.

²⁰ Ia boriba, ia zurara uan amebaba ko afeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. ²¹ Ia afeziaba uan boriba nighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemeghiva kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

²² Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, ia uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, "E suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham." Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu.

²³ Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. ²⁴ Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. ²⁵ Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiabar deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

¹ Ia ingangarir gumazibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumaziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damuva egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, ia deraghvira ganiva nighnighiva God ko mikim, egh God minabivira iki. ³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh kamaghin azangsigh, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. ⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. ⁶ Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumaziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin ia bar deravira foghiva gumaziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A

3:18: Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:22:** 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:24:** 1 Ko 7:22 **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **4:1:** Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12

nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. ⁸ Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamagh sua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin iti, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ki ia Mak iniasa, ia bagha akar kam amadagha gifa.) ¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir kabara, me na ko ikia God Gumamazibagh Ativir Ingangarim gamuava egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafras uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Kraisi Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. ¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darasi ko Hierapolisin nguibamin itir darasi, me bagha a gami. ¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁵ Eghti ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. ¹⁶ Egh ia akinafarir kam uari tongin a dipon, egh gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam. ¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipusin mikemegh, “Ni, Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar aneghifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.‡

4:9: Fm 10-12 * **4:9:** (4:9) Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 † **4:14:** (4:14) Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 ‡ **4:18:** (4:18) Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamın itir Sios baghava an Osiri

Akinafarir Faragh Zuim

Tesalonikan nguibam, a Mesedonian Provinsın nguibar ekıar mam. Dughıar Pol Filipai ataghızım, a Tesalonikan ghugha nguibar kamın siosın mam okore (Ap 17:1-9). Egha Judabar garıma, gumazamızır avırım Polın akam gın ghua egha Kraısın adarazır otıfı, ezi Judaba navır kuramın Polın ikiava a gamızı, a Tesalonikan nguıbam atakı. Egha gın Pol ghua Korının nguıbamın itıma, a ko ingarır gumazım Timoti iza bızır Tesalonikan Kraısın adarazır otıvızıbar gun Pol mıgeı.

Ezi Pol Timotin akam baregha, egha Tesalonikan sios nıghnızır gavgavıba gavgavım me danıngasa, a ko Sailas ko Timoti akınafarır kam an osırıgha me bagha anemada. Fofozır gumazır avırım ghaze, akınafarır kam tı Pol osırızır akınafarır Godın Akınafarımın aven itıbar faragha zuım. Ezi akınafarır kam Pol Tesalonıkabar nıghnızır gavgavıba ko arazır aghuıba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamızır kaba, Kraıs manmaghın ua ızamın bızım, me tı deravıra fozır puvatı. Me kamaghın foghasa, gumazır Kraıs tıghar ua ızamın dughıamın ovengezıba, me uaghan zurara itır ikırırır aghuım inıam, o puvatıgham? Eghtı Kraıs dughıar manamra ızam? Pol men azangsızıba ikıarvagha kamaghın mıgeı, me arazır aghuıbar gın mangıva, Ekıam ızamın dughıam bagh uarı akır ikı.

Pol a ko ingarır darazı, me Tesalonikan itır sios gınıghnısı

(Sapta 1-3)

¹ Kı Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itır sios bagha akınafarır kam osırı, me God Afezıam ko Ekıam Kraıs İesusın poroghav itır gumazamızıba: Godın apangkuvım ko navır amırızım ıa ko ikı.

Pol Tesalonikan itır siosın nıghnızır gavgavım bagha bar akonge

² E zurazurara God minabaghava ıa bagha God ko mıgeı. ³ E ıan arazıbagh nıghnıgha e fo, ıa nıghnızır gavgavım Godın itıma, bızır kam ıa gamıma ıa ingangarır aghuıbagh amı. Egha ıa ıgharazıbagh ıfuegha, ezi bızır kam ıa gamıma, ıa pamtem ingarı. Egha ıa en Ekıam Kraıs İesusın mızua itı, egha ıa uan navıba gavgavım dagh anıghavıra itı. E ıan arazır kaba Godın damazımın dagh nıghnısı. Kamaghın amızı bızır kaba bagha e God minabavıra itı.

⁴ En adarası, e kamaghın fo, God bar moghıra ıa gıfongegha, egha ua baghavıra ıa amısevegha gıfa. ⁵ Akar aghuır e inıgha ıa bagha ızezım, an akar kınımın mın ıa bagha ızezır puvatı. A Godın Duam ko gavgavım sara ıze, kamaghın amızı, ıa guızbangıra fo, akar kam a bar guızın akam. E ıan tongın ikiava ıan akuraghasava amızır arazım, ıa uarı a gıfo. ⁶ Egha ıa Godın akam ınızı, ezi osımızır avırıba ıa batıfı, ezi ıa Ekıamın arazıba ko en arazıbar gın zuıma, Godın Duam ıan navıbagh amıma ıa bar akonge. ⁷ Kamaghın ıa arazır aghuım Masedonia ko Akıaian Provınsın itır Kraısın adarazı, bar

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:6:** Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3

men aka. Eghti me ian arazimîn ganîva an gîn mangam. ⁸ Ezi Ekiamîn akar ia kunizim, a dibiarimîn araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara ghuzi puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamîn eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. ⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizir gun e geghari. Egha ia godin ifavariba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. ¹⁰ Ezi ia an Otaramin mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarrir kam aremezîma God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzi puvati. ² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isi, ezi me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizîma, ezi e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tugh gavgavigha Godin akar aghuim ia mikiri. ³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezi puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati. ⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, egha a uabi ifongegha akar aghuim akunamin ingangarim e ganingi. E gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamagh sua, a uabira e amir ingangarim gifongegh. ⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozîma e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha egha ia apezepera migeir puvati. ⁶ E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingangarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, egha uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar nimira ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghariba asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. ⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizîma, e guizbangira bar ia gifonge, egha Godin akar aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin akar aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia fo, ezi God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumazamiziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. ¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia gami. ¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigibagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirim aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam

1:8: Ro 1:8 **1:9:** Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11
2:5: Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10

oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamın aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamın a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osımtiziba atera tughavavim

¹³ Ia en akam baregha Godın akam inıgha egha gumazıbar akamın mın a inızir puvati, ia guızbangıra Godın akamra inı. Ezi akar kam bar pamten ia gumazamızir nighnizir gavgavim Kraisin itıbar navir averıabar ingari. Kamaghın amızıma e bızır kam bagha zurara God mınabi. ¹⁴ En adarasi, Godın sıosin Judian Provınsın itıba, me Krais İesusın adarasi, bızır me batozıbara, da uaghan ia batıfi. İan nguıbamın gumazıbara osımtızır ekiaba ia ganıdı moghıra, Judian itır sıosıba, Judaba osımtızıba me garısı. ¹⁵ Judaba, Ekıam İesus koma Godın akam inıgha izır gumazıbav soghezıma me ariaghıre, egha uaghan e batosi. Egha God ifongezır arazıbar aghuaghava, me gumazamızıba bar, men apanımın itı. ¹⁶ Egha me God ua gumazamızır kaba inıan me aghuagha, egha kamaghın e Kantrin İgharazıbar Gumazıba akam e me mıkıman me aghuagha, egha en tuavıba apırı. Kamaghıra me zurara arazır kurabagh amıma, da ghua bar ekefe, ezi datırıghın Godın anıngazım men ızegha gıfa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

¹⁷ En adarasi, Judaba kaghıra e arızıma, e dughiar bar otevimın ia ataki, egha e ian garır puvati, ezi en nighnızıba ia ko itı. Ezi e ua mangı ian ganasa bar ifuegha egha tuavıba burıavıra itı. ¹⁸ E ia bagh ızasa; kı Pol guızbangıra dughiar avırıbar ızasa ingari, ezi Satan en tuavıba apırı. ¹⁹ Eghti en Ekıam İesus uamateghamın dughıam, bızır tızım e damıghtı e an damatuzımın bar akuegh egh a mızıuam ikı tugh gavgavıgham? E bızır tızım inıgh mangı an akagh suam e ingangarır aghuım gamı? E ghaze, iarara. E ia baghavıra bar akuegham. ²⁰ Guızbangıra, e ia baghavıra bar akuegham. Ezi iarara e gamıma e bar akueghavıra itı.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me danıngasa Timoti amada

¹ E ia bagha nıghnıghavıra ikıa ghua, gın e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam mısuegha ghaze, ga Atensın ikıam. ² Egha Timoti amadazıma a ia bagha izı. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godın ingangarır gumazır Kraisın akar aghuım akurım. Ga gavgavım ia danıngıva, egha ian nıghnızır gavgavımın akurvaghasa ga anemada. ³ E kamaghın aghua, osımtızıba ko mızazır ia ısır kaba ia damutı ia nıghnızır avırıbar amuam. İa uarı fo, God uabı osımtızır kamagh garıba aterasa e amısefe. ⁴ E faragha ia ko ikıa egha kamagh ia mıgıavıra itı, osımtızıtaba e batıvam. Ezi ia datırıghın deragha kamaghın fo, dughiar kurar kam e bato. ⁵ Bızır kam baghava, kı sughsughan aghuagha, egha kı Timoti ian nıghnızır gavgavım gıfoghasa ia bagha anemadazı a izı. Kı kamagh atıatı, gumazır kuram Satan ian nıghnızır gavgavıbar amutı, da ireghti, en ingangarım pura mangıgham.

Timoti mıgırıgıar aghuım inıgha ızezıma Pol bar akonge.

2:13: Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:15:** Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 **2:16:** Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 **2:17:** 1 Te 3:10 **2:19:** Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4 **2:20:** 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7 **3:1:** Ap 17:15 **3:2:** Ap 16:1-3 **3:3:** Ef 3:13, 2 Ti 3:12 **3:4:** Ap 14:22, 20:24 **3:5:** Fl 2:16

⁶ Ezi Timoti ia ategha egha datirighira iza e batogha, akar aghuim e migia ghaze, ia nighnzir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha egha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. ⁷ Kamaghin amizima, en adarasi, dughiar e osimtiziba aterima nighnzir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnzir gavgavim Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. ⁸ E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tughavizima, ezi e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. ⁹ E ia ginighnigha egha e uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God bar minabavira iti. ¹⁰ Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem migiavira ika ghaze, God en amamangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnzir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnzir gavgavim damutima, a gavgavigham.

Pol God ko migei

¹¹ E kamagh sua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. ¹² E kamagh sua, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizifagh egh fasfagham. E bar ia gifongezim moghira, ia vaghvagh Godin gumamaziziba ko gumamazizir igharaziba bar me gifongegh. ¹³ Eghti God gavgavim ia daningti, gumamazizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh egh gavgafigh

4

(Sapta 4-5)

E gumamaziziba uari bakia uari ko akuir arazim damuam kogham

¹ Kamaghin, en adarazi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. ² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh egh an damazimin zuegh. Egh gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham. ⁴ Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.* ⁵ Ia uan mikarzimin ifongiabara, dar gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumaziba amir araziba. ⁶ Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh egh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabanagh gamiba, God gin ivezir kuram me daningam. ⁷ E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en

3:6: Ap 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 * **4:4:** (4:4) Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnzir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16

diagha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuezibara damu. ⁸ Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

⁹ Ki Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazimin ki ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. ¹⁰ Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, e ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangsi.

¹¹⁻¹² Ki kamagh sua, ia bizitamin oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva egh kamaghin mikim suam, Kraisin adarasi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagham, kamaghira e fomira ia mikemes.

Ekiam uamategh iziva e akuvagham

¹³ En adarasi, e kamagh sua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvati. ¹⁴ E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamaghin, God gumazir nighnizir gavgavim an ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

¹⁵ Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghtima e gumazamizir angamra itiba, gumazir ariaghrezibar faragh mangan kogham. Puvati. ¹⁶ Ekiam pamten mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, eghti Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima gumazamizir Iesusin poroghav ikiava ariaghreziba faragh ua dikavigham. ¹⁷ Dughiar kamın gin e gumazamizir angamra ikiavira itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. ¹⁸ Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

¹ En adarasi, e bizir otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham. ² Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham. ³ Gumazamiziba kamaghin mikimam, "Datirighin dughiar amirizim e batodzi, e deravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

⁴ Kamaghin amizi en adarasi, ia mitatemın itir puvati, egh ia, dughiar kam okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan kogham. ⁵ Ia fo, ia bar aruem ko angangarimin gumazamiziba. E

4:8: Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:13:** Ef 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23
4:16: Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12
5:1: Mt 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:4:** Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9

dimagarim ko mitatemın adarasi puvati. ⁶ Kamaghın amizi, e gumazir igharazibar mın daku ikian kogham. En damaziba kuighreghtima e deraghvira nighnigham. ⁷ E fo, gumazir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api. ⁸ Ezi e aruemın adarazi, kamaghın e deraghvira nighnigham. E nighnızir gavgavim Godın itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim nigham. Egh bizir kamning inighıva midorozir korotiamın mın uan evariba ikeghti da e apazagham. Egh Godın mizuam iki an akurvazir arazim inigh, e midorozir dapanir asuamın mın anerughti an e apazagham. ⁹ God, uan aningagharimın aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Kraıs İesusın ingangarimın en akurvaghasa e amisefe. ¹⁰ İesus en akurvaghasava e bagha areme. Kamaghın amizi, e ovenge, o e angamra iti, e a ko angamra ikiam. ¹¹ Kamaghın amizi, ia uari vaghvagh akar aghuıbar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighın ami moghin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuıbar amuam

¹² En adarasi, e kamaghın ian azangsisı, ia gumazir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramın migirigiabar amuam. ¹³ İa men ingangarir me amir kam ginighnigh, egh navıba bar men deraghıva me gifongeghıva egh men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amırızimın iki.

¹⁴ En adarasi, e kamaghın ian azangsighasa, ia gumazamizir amırızibar arazıba akırıva, egh gumazamizir atıatiabar navıba gavgavim me daningıva, egh gumazamizir gavgavıba puvatızıba akurvagh, egh ia gumazamizıba bar dughorir amırızim men iki.

¹⁵ İa deravıra gan, gumazıtam arazir kurabar ia damutıma, ia an arazir kuraba ikaravaghan markı. İa zurara arazir aghuıbar Godın gumazamizıbar amusi gavgavıgh, egh uaghan gumazamizir igharazıba sara.

¹⁶ Egh ia zurara bar akongegh, ¹⁷ egh ia God ko zurara mikımvıra iki. ¹⁸ Bizir tızim ia bato, God mınabıvıra iki. God kamagh sua, ia gumazamizir Kraıs İesusın poroghav itıba ia arazir kaba bar, dar amu.

¹⁹ Eghti Godın Duam bizıtam damusi ia mikımtıma, ia an anogoroghan markı. ²⁰ Eghti ia Godın akam inıgha ızir gumazıbar akam me ia mikımtıma ia navir kuram men ikian markı. ²¹ Egh ia bar deravıra arazıba ko akaba bar, da tuisıgh. Egh arazir aghuıbara, ia dar suıgh. ²² Egh arazir kuraba ia bar da atakıgh.

²³ God uabi navir amırızimın mıngarım, a ia damıghtıma ia uari isi bar a daning, egh an damazımın bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarızıba ko, ikirimırıba bar moghıra deraghvıra dar ganti, da deraghvıra ikıva en Ekiam Kraıs İesus ızamın dughıamın ia arazir kuratam Godın damazımın bar puvatıgham. ²⁴ Godın ian diazım, a uan akabar gın ghua bizıbagh amıma da guızın otıfi. Kamaghın e fo, a guızbangıra bizir kabar amuam.

²⁵ En adarasi, ia e bagh God ko mikımtı, a en akuraka.

5:6: Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 5:7: Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 5:8: Ais 59:17, Ef 6:13-17
 5:9: Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 5:10: Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 5:11: Ju 20
 5:12: 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 5:14: Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15,
 Hi 12:12 5:15: Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 5:16: 2 Ko 6:10, Fl 4:4 5:17: Lu
 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 5:18: Ef 5:20, Kl 3:17 5:19: Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 5:20: 1 Ko
 14:1, 14:39 5:21: 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 5:22: Jop 1:1, 1:8, 2:3 5:23: Ro 15:33, 1 Ko 1:8,
 Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 5:24: 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 5:25: Kl 4:3, 2 Te 3:1

²⁶ Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷ Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghori.

²⁸ En Ekiam Kraisin Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamın itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Gumamazizir Tesalonikan nguibamın itiba, me ti nighnızir aviribagha amua ghaze, bizir manamra Kraıs ua izamin dughiamın otivam. Marazi ghaze, Ekiamın Dughiam otogha gıfa. Kamaghın amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighnıziba akırasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghın mıgei, dughiar kam tıghar otivam. Gumamaziziba faragh Godın akaba batoghıva egh akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavıghıvıra ikiam. Eghti gın Godın araziba adoghadozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraısın apanim damuam.

Pol gumamazizibav gia ghaze, me nighnızir gavgavımın tugh gavgavıgh egh osımtıziba ater. Pol kamaghı sua, me uarira uarir akurvaghı pamtem ingar, mati a uabi a ko ingarı darası me ami moghın. Me ingangaribar amusi amırvaghan markı. Egh me ıgharazi darazir akurvaghı amırvaghan markı.

Ekiam Izamin Dughiam gın otogham

(Sapta 1-2)

¹ Kı Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusın poroghav itir gumamaziziba.

² God en Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusın apangkuvim ia damıghtıma, ia navir amırizim iki.

Tesalonikaba osımtıziba ko mızazıbar dughiamın tuıvıgha gavgafi

³ En adarasi, e zurara ian ziaba diponıva ia bagh God mınabıva egh God ko mıkimam. E fo, ian nighnızir gavgavım bar moghıra gavgafi, ezi ia bar moghıra vaghvagha bar uarıgh ifonge, ezi arazir kam ekıva ghuavıra iti. Kamaghın bar derazi, e ia bagha God mınabi. ⁴ Kamaghın amızıma, e tintinıbar Godın siosbar ghuegha egha ian ziaba fe. E arazir kurar apanıba ia gamıba bar dar gun me mıgiava, egha osımtıziba sara me mıgei. Egha e kamaghın mıgei, “Godın gumamaziziba me uan nighnızir gavgavımın tugh gavgavıgha, osımtıziba ko mızazıba aterı.”

God arazir aghuımın e tuısisi

⁵ Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghın en aka, an arazir aghuım gamua egha en arazıba tuısisi. Ia kamaghın ifonge, God Bizıbagh Atıvamin Dughiam otogham. Kamaghın amıma, ia mızazıba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inıgh dughiar kamın aven mangam. ⁶ Godın arazir aghuım a kamaghın damuam, gumazir osımtıziba ia garızıba, a ua men osımtıziba ikarvaghı. ⁷ Egh ian osımtızir datırıghın ia aterıba God da gıvaghı, egh avughıazım ia danıngıva egh uaghan e danıngam. Dughiar kamın Ekiam İesus uan enselin bar gavgavım itıba ko Godın Nguıbam ategh azenara otogham, eghti e avughısam. An avir bar gavgavım mızariaba sara izam.

⁸ Egh God gıfozir puvatızıba ko en Ekiam İesusın akar aghuımın gın zuir puvatızıba, İesus ivezir kuram me ikarvaghı. ⁹ Kamaghın amir gumazıba

ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, egh uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam. ¹⁰ Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, egh ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamın uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvaghām. E kamagh sua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam. ¹² Ezi arazir kamın ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Krais Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangan otivam.

2

Godin araziba adoghadozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Krais Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvaghām. E kamagh sua, ia bar deravira akar kam baragh. ² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamin nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akura akar kam gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva egh okam nighnighan marki. ³ Ia gumazitamin ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otogham kogham. Puvati. Faragh gumazir avirim Godin akaba batoghiva egh akirim God gasaraghām. Eghti Godin araziba adoghadozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasighām. ⁴ Bizir gumaziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiraghām. Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, “Ki uabira God.”

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? ⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamın tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. ⁷ Ia fo, datirighin Godin araziba adoghadozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham. ⁸ Egh Godin araziba adoghadozir gumazir kam dughiar kamın azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, egh uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasighām. ⁹ Godin araziba adoghadozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimın, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin

1:10: Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 **1:11:** Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:12:** Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20

ifavarir igharagha gariba, dar amuam. ¹⁰ An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemîn tuavimîn gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghîn amizîma, gumamazîmir kaba bar arîghregham. ¹¹⁻¹² God kamagh sua, gumazîr nîghnîzir gavgavim guizîn akamîn itir puvatîgha arazîr kurabagh amua bar akongezîba, me nîghnîzir gavgavim akar ifarimîn ikîva, Godîn kotîn ivezir kuram inîam. Kamaghîn amizîma, God men nîghnîzîbagh amizîma, me paza nîghnîsi.

God ua ia iniasa ia mîsefe

¹³ En darasi, ia Ekiam bar ifongezîba, God faragha inîzir gumamazîzibar tongîn ikîasa ia mîsefe. God uan Duamîn gavgavimîn ian navir averiamîn ingarîma, ia a baghavîra itir gumamazîzîba, egha ia guizîn akam nîghnîzir gavgavim an itî. Ezi tuavîr kamîn God ian akurvaghâsa. Kamaghîn amizî, e zurara God ia bagh a mînabaghâ. ¹⁴ God kamagh sua, ia uan Ekiam Kraîs Iesusîn angazangarîr ekiamîn aven a ko ikîasa a ifonge. Egha a uan akar aghuir e ia mîkemezîr kamîn ian dia. ¹⁵ Kamaghîn amî, en adarasi, ia bar tuivigîh gavgafîgh. Egîti Godîn akar e ia mîkemezîba, o akar ian sure damuasa osîrizîba, ia dar gîn mangî.

¹⁶ E kamaghîn God ko mîgia ghaze, en Ekiam Kraîs Iesus ko God en Afezîam bar e gifonge. Egha en apangkuvîgha en navîbagh amîma, da dera, egh mamaghîra ikîam. Egha en akurvazîma en nîghnîzir gavgavim ikîava Godîn mîzual, egîti an arazîr aghuimîn e damuam. ¹⁷ Egh a gavgavim ian navîbar anîng, egh ian akurvagîti ia arazîr aghuîba bar, dar gîn mangîva egh akar aghuîbav kîmam.

Tesalonikaba gumazîr ingangarîbar amîrazîbar arazîbar kîrîgh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mîkîmtî, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakîn. Ia God ko mîkîmtîma, an en akuragham, egîti Ekiamîn akam zuamîra nguîbaba bar a dar mangîti gumamazîzîba a inîva an gîn mangî, nîghnîzir gavgavim an ikîam, matî ia faragha a inîzi moghîn. ² Ia God ko mîkîmtîma a gumazîr kurabar dafarîbar e inîgh, kar arazîr kurabagh amîr gumazîba. Ia fo, gumazîr maba nîghnîzir gavgavim Ekiamîn itir puvatî.

³ Ezi Ekiam guizîn arazîbagh amî, egîti ia bar nîghnîzir gavgavimra an ikî. A gavgavim ia danîngîva, egh ia geghuvîti, Satan paza ia damîghan kogham. ⁴ Ezi Ekiam e gamîzîma e bar deravîra kamaghîn fo, ia arazîr e ia mîkemezîba, bar dagh amuavîra itî. Egh gîn ia kamaghîra damuam.

⁵ E kamagh sua, Ekiam ian faragh mangî, ian navîbar amutî, ia fogh suam, God guîzbangîra ia gifonge. A ian navîbar amutî, ia Kraîsîn arazîmîn gîn mangîva osîmtîzîba aterîva tugh gavgavîgham.

Gumamazîzîba bar; ingangarîbar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Kraîs Iesusîn zîamîn e akar gavgavim mîgia ka-

2:10: 2 Ko 2:15, 4:3 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10 **3:1:** Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:6:** Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10

magħin ia miġei, en marazi pura amirvagħa ikia, akar e ia ganingizimin ġin zuir puvati. Ia me vaghvagh men sagħon iki. ⁷ Ia fo, ia en arazibar ġin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. ⁸ E pura ian dafaribar dagħer taba inizir puvati. E dagħ ivesi. E kamagh sua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira ingari, arueba ko dimagariba. ⁹ God ghaze, e dagħeba bagħ ian azaragħtima, ia en akurvaghām. Ezi e ian azarazir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akagħtima ia an ġin mangam. Ezi e kamaghin ian azangsizir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazim ingangaribar amuan aghuagħti, ia dagħeba a daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. ¹² Ezi datirighin Ekiam Kraiss Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira daperaghiva, egh ingariva, egh me dagħebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvagħan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam akar e akinafarir kamın osirizibar ġin mangan kogħtima, ia deraviram an gan. Ia kamagh sua, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva egh aghumsigh, kamaghin ia an sagħon iki. ¹⁵ Ia apanimin a ġinighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶ Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar ikiam. Ekiam bar mogħira ia ko ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸ En Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim bar mogħira ia ko ikiam.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan). Egha Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumamazibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamın itir biziba da derazir puvati. Kamaghin, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekar akinafarim migeir mam, a siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazir dapaniba ko siosin ingangarir gumaziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumamazibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar ganiva, egh siosin gumamaziba uaghan men gan

(Sapta 1-6)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, egha mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim koma kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³ Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, egha dughiar kamın ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva egh gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumaziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. ⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintiniba uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham. ⁵ Nan akar gavgavir kamın mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham. ⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. ⁷ Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men

migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham. ⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumamazizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumamazizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumamazizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumamazizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazir Godin aghuaziba, ko gumazir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazir igharaz darazi misozima me ariaghreziba, ¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumaziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazibar otiviba, ko gumazir ifariba, ko gumazir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba da aningi. Egha uaghan gumamazizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba da aningi. ¹¹ Ezi guizin akar kam, a God an gun mikimasa na ganingizir akam, an akar aghuir kamin mirara ghu. Ezi akar aghuir kam e migia ghaze, God angazangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumaziba ko amiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Kraiss Iesus ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi kamagh sua, ki a minaba. ¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha ki an apanim gamuava, egha akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima a nan apangkufi. ¹⁴ Ezi Kraiss Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivazima, egha a na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava egha gumamazizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Kraiss Iesus, gumamazizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamin ize. Ezi men tongin, kon arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumaziba a baregh nighnizir gavgavim an iki. ¹⁶ Ezi Kraiss Iesus kamagh sua ifonge, gumamaziziba bar kamaghin fogh, a gumazir arazir kurabagh amiba a men asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizima a faragha nan apangkufi, ezi ki an abanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, egha ikirimirim ikia mamaghira itim iniam. ¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumamaziziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurara bar an ziam fiva a mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, egha bizir ni damuamiba

1:8: Ro 7:12, 7:16, 7:22 **1:9:** Ga 3:19, 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12

bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki kamagh sua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamın ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimın aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, egha arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamın me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki. ²⁰Ezi men tongin Himeneus ko Aleksanda kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumamazibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

¹ Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumamaziziba bagh God ko mikimiva a minabiva egh an azangsighiva, egh a gumamaziziba bar men akurvaghsi a gakaghon. ² Egh uaghan atriviva ko gavmanba da bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, egh God baghavira itir arazibar amuva God ifongezir araziba bar dar gin mangam. ³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimın bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, arazir kam gifonge. ⁴ A kamagh sua, a bar gumamaziziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham. ⁵ E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Kraisi Iesus. ⁶ Dughiar God inabazimın, Kraisi Iesus gumamaziziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha egha ua me givese. Ezi arazir kamın God kamaghin en aka, a uan gumamaziziba bar moghira ua me iniam. ⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimın ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva egh guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghin ifonge, nguazir kamın gumamaziziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamagh sua, me bar uari isiva God daningiva zuegh ikiva, egh aningagharir arazim ko adoghadozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tugh tigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighivira da asingar marki, egh uan mikariziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki. ¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amiziba bar uari dikabiragh egh nimira ikiva Godin akam baragh. ¹² Ki kamaghin amizibar amamangatizir puvati, me uari uari fiva gumazibar faraghfaragh mangi, egh Godin akamin men sure damuan kogham. Amiziba uan akaba dukuaghiva nimira iki akaba baragh. ¹³ Ia oragh! God faragha

1:20: 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9
2:5: Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3
2:7: Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:9:** 1 Pi 3:3-5
2:10: 1 Ti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9

Adamın ingari, egha gin Evan ingari. ¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami. ¹⁵ Amiziba boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva egh uari isiva a daningiva egh zuegh iki, egh me igharaz darazigh ifongegh, egh me arazir aghuibar gin mangiti, God men akuragham.*

3

Siosin gumazir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, gumazitam siosin gumazir dapanitamın ikisi a ingangarir aghuim gifonge. ² Siosin gumazir dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimın araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, egh a gumazir igharaziba isi dipenimin mangiva, egh deravira gumazibar sure damu. ³ A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumaziba adoghan marki, egh a dagiaba baghivira ikian marki. ⁴ Egh deravira uan dipenimin itir darasi men gan, egh boribav kimtima me deravira an akaba baragh dar gin mangi. ⁵ (Gumazim uan amuiroghboriba deraghvira men ganan kogh, manmaghin a Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati.) ⁶ Gumazir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itim, a Godin siosin ganan kogham. A kamaghin nighnigh suam, a gumazir aghuim, egh uan ziam fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin a ivezir kuram a daningam. ⁷ Siosin gumazir dapanim, siosin azenan itir gumaziba a mikim suam, a ziar aghuim iti. A ziar aghuim ikian koghtima, gumaziba akar kurabar a mikimti, an aghumsighiva, egh Satanın azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumaziba arazir aghuibar gin mangi

⁸ Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. ⁹ Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia faragh me isi ingangaritam datigh, ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

¹¹ Kamaghira, amiziba uaghan, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarim me inizar amu.

¹² Eghti siosin ingangarir gumazim an amuir vamira iki. Egh a uan boriba ko an dipenimin itir darazi deragh men gan. ¹³ Egh gumazir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Kraisi Iesusin itimin gun mikimam.

Godin arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

¹⁴ Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri. ¹⁵ Egh kamaghin, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva egh

2:14: Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 * **2:15:** (2:15) Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 **3:7:** Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 **3:11:** Ta 2:3 **3:15:** Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20

ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. ¹⁶ E guizbangira fo, Godin arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin,

A guizin gumazimin oto, ezi gumazamiziba an gani.

Ezi Godin Duam kamaghin en aka, an araziba bar dera,
Ezi enselba an gani.

Ezi gumaziba ghua an akamin gun bar gumazibav kiri.

Ezi nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an iti.

Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

¹ Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazir taba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh men gin mangam. ² Eghti ifavarir gumaziba, me gumaziba akar ifavaribar men sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isi, egha me uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. ³ Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha me, dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Egh dagheba iniva dar amiva God minabagh. ⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganan kogham. Puvati. E Godin minabagh da iniam. ⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamın daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, egh ni Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inizir nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamın ni gavgavir ekiam iniam. ⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh a dagh asaragh. Egh ni deravira Godin arazibar sure damuam. ⁸ Ni fo, e uan mikarizibar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikariziba gavgavigham. Eghti e Godin arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumaziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.* ¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, egha an nighnizir ekiam kamakin, a gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba men akura. E nighnizir gavgavim an ikia, egha

3:16: Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **4:1:** 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 * **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4

bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva egh men sure damuti me dar gin mangi. ¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, egh nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. ¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. ¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumazir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kam Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. ¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, egh uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, eghti tuavir kamin God nin akuragham, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuragham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh ni gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. ² Egh ni amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh ni amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu. ⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamin, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge. ⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamiba mizua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko miagiava, egha uabin akurvaghasa an azangsis. ⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamra ikiava, egha navir averiamin aven, a mati aremegha gifa. ⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daning, eghti me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham. ⁸ Ni oragh. Gumazitam uan

anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir ganan koghiva, gumazir kam guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ezi ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60 plan azeniba tugha ghuavanadiba, ko amizir deravira pamin ikezim,* ¹⁰ ko amizir ingangarir aghuiba bagha ziar ekiam itim. Ingangarir aghuibar akara, uan boriba deravira dar garava, dagheba nguibar gumazibagh anidi, Godin adarazir dagariba ruava, egh gumazir osimtiziba itibar akurvagha, egh uaghan ingangarir aghuir igharaziba dagh ami. Kamaghin amir amizibara, men ziaba osir.†

¹¹ Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti eghti men arazir kam, a men arazir Kraiss baghavira itim gafiragham. ¹² Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, egh me fogham, Godin damazimin men arazim ikufi. ¹³ Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifuava, egh aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei. ¹⁴ Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva egh boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, egh akar kurabar e mikiman kogham. ¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, egh Satanin gin zui.

¹⁶ Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraissin ititam, an nguibamin amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin gumazamiziba men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh siosin gumazamiziba, me amizir bar uarira itibar ganam.

E siosin gumazir dapanir ingangarir aghuim gamiba, e deravira men ganam

¹⁷ Ia, siosin gumazir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumazir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumazamizibar sure gami. ¹⁸ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, “Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki.” Ezi e fo, “Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam.” ¹⁹ Eghti gumazitam kamaghin mikim suam, gumazir dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim, an ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh. ²⁰ Eghti gumazi dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumaziba bar men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz darazi me uaghan atiatingam.

* **5:9:** (5:9) E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraissin adarasi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 † **5:10:** (5:10) Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamin, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:17:** 1 Ko 16:18 **5:18:** Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13

Timoti deragh uan arazibar gan

²¹ Ezi ki Godin damazim ko Kraisi Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumaziba bar, me damu.

²² Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amsiva dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumazir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh ni Godin damazimin bar zuegh ikiam.

²³ Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimin akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham.

²⁴ Gumazir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumazir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. ²⁵ Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otifi, ezi me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumazir kiniba arazir aghuibara damu

¹ Gumazir igharazibar apengan itir ingangarir gumaziba, me bar uan gumazir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva egh men apengan iki. Eghti gumazir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. ² Eghti ingangarir gumazitamın garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an inganganir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³ Gumazitam akar igharizitam ian sure damuva, egh kamaghin mikim suam, En Ekiam Kraisi Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba pu, ⁴ gumazir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, egha pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghadosi. Akar kamaghin amiba, da gumazibagh amima men naviba gumazir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, egha gumazibar ziabagh asighasigha, egha nighnizir kurabar igharaz darazigh amuava, ⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvati, ezi me bar ongani, egha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, egh an arazibar gin mangiti, eghti God bar bizir aghuir aviriba e daningam. ⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitam suiragh mangan kogham. ⁸ Kamaghin e dagheba ko iniba ikiva, egh suam, “Kabanang, en tughati.” ⁹ Ezi gumazir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu egh me gasighasighiti me bar ikuvigham. ¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba atagharsi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoreghava vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, egh guizin Godin araziba iniva, egh nighnizir gavgavim ikiva, egh igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, egh arazir tugh gavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. ¹² Gumazir Kraiss nighnizir gavgavim an itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafi. Kamaghin ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavighiva, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraissin itimin gun gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamin God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamin suigham. ¹³ Godin biziba bar dagh amizi da angamra itim, ko Kraiss Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki aningin damazimin akar gavgavim ni migei. ¹⁴ Ni akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamin gin mangiva en Ekiam Kraiss Iesus ua izamin dughiamin tugham. ¹⁵ A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. An Atriviba bar men Atrivir Ekiam, egha a Gumazir Ekiaba Bar men Gumazir Ekiam. ¹⁶ A uabiram oveghan kogham. An angazangarir ekiamin aven iti, ezi e an boroghin mangihan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam an ganighan kogham. Kamaghin amizima, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

¹⁷ Gumazir dagiar aviriba ikia nguazir kamin itiba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba me nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongehasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi. ¹⁸ Ni kamaghin

6:6: Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15
6:8: Snd 30:8, Hi 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 **6:10:** Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:12:** 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:13:** Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 **6:14:** Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16
6:16: Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5

me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva egh igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatiziba aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir maba isiva igharaz darazir akurvagh. ¹⁹ Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagha bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagh anerkir, egh ikirimirir guizbangira itum iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

²⁰ Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamın gan. Egh pura akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumazir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim ikiava, egha men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumazir kaba bar men saghon iki. ²¹ Gumazir maba fofozir kamın gin ghuava, egha me nighnizir gavgavimın tuavim ataki.

Godin apangkuvim ni ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti baghava an Osiri

Akinafarir Faragha Zuim

Timoti, Pol ko ingangarir gumazim, egha Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim in amirvaghan marki. Egh Krai Iesusin akar aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumaziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi.

Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva egh darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itim, ko bar igharaz darazigh ifongezim, ko osimtizir aviriba aterim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, ni mighi ingar

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Krai Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krai Iesus ko poroghiv ikiva, egh ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kam in gun mikimamin ingangarim na ganingi. ² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni akar aghuim akunsi aghumsighan marki

³ Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zul. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar ki God ko migia zurara ni ginighnisi, egha God minabi. ⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia uan nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. ⁵ Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamin, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. ⁶ Egha ki uan nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgafigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. ⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganidi, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari.

⁸ Kamaghin amizima, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim.

Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko akar aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. ⁹ God en akuragha egha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Kraiss Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumaziba ko amizibar otifi. ¹⁰ Ezi datirighin Kraiss Iesus, a Gumazir ua en Akurvazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Kraiss Iesus, ovevemim gavgavim gasighasiki. Ezi an akar aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. ¹¹ Ezi God kamaghin ifonge, ki akar aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha, a na misefe. ¹² Ezi kamaghin amizima ki osimtizir kaba ateri, egha ki aghumsizir puvati. Ki, gumazir ki nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, a ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Kraiss otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

¹³ Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumaziba ko amizibar sure damu. Egh Kraiss Iesus ko porogh ikiva, egh bar nighnizir gavgavim an ikivira ikiva, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamim, ni an gun me mikim. ¹⁴ Eghti akar aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

¹⁵ Ni kamaghin fo, Esian Provin sin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. ¹⁷ A Romim nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato. ¹⁸ Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2

Timoti bar deragh Kraiss Iesusin midorozir gumazimin iki

¹ Nan otarim Timoti, ni zurara Kraiss Iesusin apangkuvimin amaman-gatightima a nin akuraghti ni bar gavgavigham. ² Ni fo, ki fomira gumazir aviribar damazimin akar mavav kemezi, ni da baraki. Egh akar kabara ni da isiva gumazir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumazir kaba, uaghan gumazir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³ Ni, Kraiss Iesusin midorozir gumazir aghuir mamim min, ni e ko osimtizim ateram. ⁴ Ni midorozir gumazimin arazim a gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir puvati. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. ⁵ Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva

1:9: Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20 **1:11:** 1 Ti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:13:** 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23 **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20 **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19 **1:18:** Ju 21 **2:3:** 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5 **2:4:** 1 Ko 9:25 **2:5:** 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8

egh me gafiragh faragh otivsi, egh a ivemarimîn arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimîn arazibar gin mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan koghham. ⁶ Eghti gumazitam puvira uan azenimîn ingariva an opariva an ganiva, egh a faragh gumazir mabagh itaghiva uan daghebar amam. ⁷ Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Kraiss Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi akar aghuir kamra, ki an gun migei. ⁹ Ezi akar aghuir kam bangin gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garisi, egha na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan koghham. ¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumamazir God ua bagha miseveziba, uaghan Kraiss Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava egha me bagha osimtizir kaba bar ada ateri. ¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Kraiss ko aremeghiva, egh a ko ikirimirir kamin ikiam.

¹² Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimîn ikiam.

E akirim ragh a gasaraghti, a uaghan akirim ragh e gasaragham.

¹³ Eghti e an gin angisi a ko akam akirigh,
egh gin uan akar kamin gin mangan koghti,
a uan akar an amizimîn gin mangvira ikiam.

A uabi uan akam giraghan koghham.

Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

¹⁴ Ni gumamazibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimîn mighivira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghadoghan marki. Arazir kam gumazitam akuraghan koghham. Egha a gumazir orazibagh asighasisi. ¹⁵ God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarim gumazir aghumsizir puvatizimîn min ikiva, egh deravira guizin akam bighvirama a mikim. ¹⁶ Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimîn gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiamîn iti. ¹⁷ Gumazir kabanang uan akar kamin gumazibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimîn namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus. ¹⁸ Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan koghham.” Ezi me akar kamin gumamazir mabar nighnizir gavgaviba dagh asighasisi. ¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimîn ingari moghin, a uan siosin ingarasa egha dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumamazibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumamazir Ekiamin ziam itiba, me bar arazir kuraba akirim ragh a dagh asaragh.”

2:6: 1 Ko 9:7, 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15
2:12: Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:14:** 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:19:** Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Ko 8:3, 1 Jo 2:19

²⁰ E fo, dipenir ekiar mamın averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememın dar ingari, egha maba me nguazimın dar ingari. Maba, ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kıniba bagha dar ingari. ²¹ Kamaghın amizi, gumazitam uan arazir kuraba ateghıva, egh Godın damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimın mın otogham. A God baghavıra itir gumazimın ikiam, egh guizbangıra uan Ekiamın akurvaghām. Egh a ingangarir aghuir guar avıribar amusi ikiam.

²² Kamaghın amizi, ni ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akırım ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnızir gavgavim, ko igharazir darazir ifongezir arazim, ko navir amirizimın arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Ni, gumazir Godın damazimın zueziba, me Ekiamın ziam fer gumamazıba, ni me ko ikıva arazir kabar amu. ²³ Marazi akar onganıba ko akar kıniba gamua uari adoghadosi. Ezi ni akar kabanang akırım ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazıbagh amıma me akaba uari adosi. ²⁴ Godın ingangarir gumazim igharaz darası ko uari adoghan kogham. Puvatı, a bar men asughasugh deravıra me damuam. Egh men tisan aghuımın ikiam. Eghtı me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. ²⁵ Egh a gumazir akaba batozıba men asughasugh me akırvaghsi mangvıra ikiam. Egh a kamaghın damuti, God men akuraghti me ti uan navıbagh iraghıva, egh guızın akam gifogham. ²⁶ Satan fomıra me gifara me gamızı me an azuazimın aven ikıa egha an ifongıamın gin zui. Egh me guızın akam gifogh, men nighnızir aghuarıba uamategham, egh Satanın azuazim ategh ua fırioghregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumazıba arazir kurabar amuam

¹ Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osımtızir bar kuraba otıvam. ² Gumazıba vaghvagh uari baghvıra nighnıgham, egh me dagıaba baghıva bar kuvıgham. Egh me uari uan zıaba fıva, egh igharaz darazir gan suam me pura bizıba, egh igharaz darazir zıaba gasıghasıghıva, egh me uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamızir arazir aghuıbar me gamıba, me me mınabaghan kogham. Me Godın aghuaghām. ³ Egh me namakabagh ifongezir arazim gifogham kogham. Egh igharaz darası ko uarır atarıva, egh me adarıba gıvan tuavıba puvatıgham. Me akar kurabav kımıva igharaz darazı girakırangın me mıkımam. Egh me uan navır ghurımın arazıba dıkabınıva avegham, egh pura gumazıbav soghıva me gasıghasıgham. Egh me arazir aghuıbar apanımın ikiam. ⁴ Egh me uan namakaba paz me damuam. Egh me deraghvıra nighnıghan kogh, egh atamra uan nighnızir kurabar gin mangam. Egh me uarıra uarıgh nighnıgh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pın iti. Egh me uan nıvafızir agorogebar gin mangısi, egh God gifueghan kogham. ⁵ Egh me pura ifar mıkım suam, me Godın gin zui. Egha guızbangıra me Godın gavgavım akırım ragha a gasara. Ni gumazir kamaghın amıbar saghon iki. ⁶ Ezi men marazı tuavıba burıa dipenıbar aven ghua amızır nighnızir aghuıba puvatızıbar me apezepera, egh kalabuzıabar mın me gamıma me men apengan iti. Amızır onganır

2:20: Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15 2:21: 2 Ti 3:17, Ta 3:1 2:22: Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11
 2:23: 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 2:24: 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 2:25: Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1
 Pi 3:15 3:1: 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 3:2: Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 3:3:
 Ta 2:3, 2 Pi 3:3 3:4: Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 3:5: Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5,
 Ta 1:16 3:6: Mt 23:14, Ta 1:11

kaba me arazir kurar avirim gami, egha dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. ⁷ Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifonge, egha me guizin akam gifoghan kogham. ⁸ Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimn iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatiziba me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.* ⁹ Eghti men arazir kam bar ekevegham kogham. Gumaziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambres aningn arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti mighivira Godin akamin suiragh

¹⁰ Ezi ni na ko ikiava, egha nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Ni nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, egha tugha gavgavigha osimtiziba ateri. ¹¹ Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. ¹² Bar guizbangira, gumazir Kraiss Iesus ko iki Godin arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumaziba pazi me damuam. ¹³ Eghti gumazir kuraba ko ifavarir gumaziba, gumazamizibagh ifar mangvira iki. Eghti Satan uaghan me gifaram, eghti men araziba bar kuvigham.

¹⁴ Ezi nirara, ni mighivira guizin akar kamn suiragh, akar ni a inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deravira e gifo, e gumazamizir akar kamn nin sure gamiziba. ¹⁵ Egha ni fo, dughiar ni aghirimira itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin ikiva, ni Godin Akurvazim iniam. ¹⁶ E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akaba dagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, egha gumazamizir nighniziba derazir puvatizibar akirava, egha en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. ¹⁷ Kamaghin, akar kaba e Godin gumazamiziba, da e gamima e arazir aghuiba bar da inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgafigh

¹ Kraiss Iesus uamategh izi avrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumaziba ko amizir ikiavira itiba ko ariaghreziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Kraiss Iesusin damazimin mighighavira kamaghin ni migia ghaze, ² ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumaziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraissin akam akunsi pamteh ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar

3:8: Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 * **3:8:** (3:8) Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Kisim Bek 7:22 ko 9:11in gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:13:** 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:17:** 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15

gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, egh me Godin arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva egh deravira God ifongezir arazibar men sure damu. ³ E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. ⁴ Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham. ⁵ Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh akar aghuim akurir ingangarim damu. God gumaziba ko amizabar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin ni ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

⁶ Ezi ki uabi, nan ovevemim dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainin dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha gifa. ⁷ Ki pamtem ingara akar aghuim deraviram anakuri, mati ivemarrir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarrir gumazim uan ivemarrim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti. ⁸ Ezima ivezir aghuim a na mizuai iti, mati ivemarrir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumaziba ko amiziba kotiamin aven men araziba tuisigham. Egh Dughiar Kraisi Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

⁹ Ni damu, zuamira na bagh izi. ¹⁰ Ni oragh! Demas, a nguazir kamin biziba bagha bar ifuegha, kamaghin a na ategha gifa, egha a Tesalonikan nguibamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu. ¹¹ Luk uabira na ko iti. Kamaghin amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim. ¹² Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesesis nguibamin ghu. ¹³ Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba da inigh izi.

¹⁴ Aleksander, gumazir ainin bizabar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin an arazir kurar an amizir kam ikaragham. ¹⁵ Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami.

¹⁶ Ki faragha Kotin tugh akaba ikarvazima gumazitam na ko tugh na akamin akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtiva, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham. ¹⁷ Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizima ki akar aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima

4:3: 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3
4:6: Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:8:** 1 Ko 9:24-25, 2 Ti
1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:9:** 2 Ti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo
2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8
4:13: Ap 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:16:** Ap
7:60, 2 Ti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9

God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini. ¹⁸ Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin mangam. Eghti e an ziam fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

¹⁹ Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki. ²⁰ Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti. ²¹ Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimin dughiam otogham.

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²² Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Pol Taitus bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Taitas a Judan gumazim puvati. Ezi a Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitas Kritin arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamin faragha zuir akam kamaghin miġei, Kritin araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim siosin gumazir dapanimin otivisi, a bar arazir aghuubar gin mangi. Egha Pol gin gumazamizir okoroaba vaghvagh men sure damuasa Taitas miġei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar aboanana kamaghin miġei, Taitas gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, egh arazir aghuubar igharazibar amu. Eghti me akam adariba ko akaba uariv misoghan kogham.

Taitus Kritin arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krai Iesusin aposel. Ki, God ua bagha misevezir gumazir nighnizir gavgavir an itiba, gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin arazim gin mangam. ² Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiam, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. ³ Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amiseveghe akar gavgavim na ganiga egha kamaghin uan akam akurir ingangarim na ganingi.

⁴ Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, kamaghin ni guizbangira nan otarimin min iti. Ki kamaghin Afeziamin azai, Afeziar Ekiam God ko Krai Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni Godin ingangarir gumazir aruaba amisefegh

⁵ Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba a givagh, egh ki ni mikemezir moghin ni vaghvagh nguubar ekiabar siosbar gumazir dapaniba amisiv. Egha kamagh sua, Kritin arighatizimin ni ataki.

⁶ Siosin gumazir dapaniba, me gumazamizibar damazibar deraghvira ikiam. Egh me amuir vabara iki. Egh men boriba nighnizir gavgavim Kraisin iki, egh gumazamizibar damazimin arazir kurabar amu mangvira ikian markiam. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham.

⁷ E fo, Kraisin adarazir garir gumazir dapanim, a Godin ingangaribar garir gumazim. Kamaghin amizi a deraghvira daru, a gumazamizibar damazimin deraghvira iki, a kamaghin nighnighan marki suam, a ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh a zuamram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh a tintinibar gumazibav soghan marki, egh a ua baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. ⁸ A uan dipenimin izir gumazamiziba deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, egh navir ghurimin araziba dikabiragh. An arazir aghuubar amuva, Godin

damazimin zuezir arazibara gin tigh. Egh a uan ikirimirim deraviram an gan. ⁹ Egh a gumamazibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh a uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. A kamaghin damusi, a guizin akar e an sure gamizim, an an suiragh gavgafigh.

Kritin arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazir maba nighnizir gavgavibagh asighisisi

¹⁰ E fo, Kritin arighatizimin itir darasi, gumazir akar aghuiba munasir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazibar nighnizibagh ifari. Gumazir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorasa gavgafi. Kamaghin amizi ni Godin ingangarir gumazir aruaba amisefegh. ¹¹ Gumazir kurar kaba arazir kuram damuva gumamazibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumamazimir mabar men adarasi sara, men nighnizir gavgavibagh asighisisi. Kamaghin amizi ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki. ¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, “Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me puv damasavira nighnigha ikiava, bar ingangaribar amira. Me mati asizir atiaba.” ¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan Judabar eghaghanir aviriba baraghan koghiva, egh guizin akamin munasir gumazibar migeir akar gavgaviba, da baraghan koghsi, kamaghin ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim. ¹⁵ Gumamazimir Godin damazimin zueziba, me ghaze, dagheba ko biziba bar uaghan zuegham, eghti me da iniam. Egh gumamaziziba Godin damazimin zuezir puvatizir arazibar gin tigh, egh me nighnizir gavgavim Iesusin ikian koghti, bizitam zuegham kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar zuezir puvati, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. ¹⁶ Men akaba kamaghin migia ghaze, “Ki God gifo.” Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumaziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

¹ Ezi no, ni gumamazibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. ² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onanir aviribar ami onangan marki. Egh me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Eghti me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, egh tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ateram.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me dipar onanir aviriba amiti da me ikirarighan kogham. Me igharaz darasi arazir aghuibar amusi, men sure damu. ⁴ Kamaghin me amizir igiaba kamaghin me mikimiva tuavir uan paba ko boribagh ifongezir

arazim men akakagh. ⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh ikiam. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh vaghvagh uan pabar apengan iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

⁶ Kamaghira ni uaghan gumazir igiabav kim, men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam. ⁷ Arazir tizir ni amiba, ni uabi ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gin tigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav mikim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam kun. ⁸ En apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, me uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kintima, gumaziba akar ikuvtizitam an apighan kogham.

Ingangarir gumaziba me men garir gumazir ekiabar akaba deravira dar gin mangi

⁹ Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu suam, me men garir gumaziba bar men apengan iki, egh me ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvagham marki. ¹⁰ Egh me men garir gumazibar biziba okiman marki. Bizir me bar moghira amiba, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamın ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamın ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuimra men akagh.

E Godin arazimin gin tigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

¹¹ E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamın en akurvasi. ¹² God uan apangkuvir kamın en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghraghiva egh nguazir kamın arazir ifongeziba ataghragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamın gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimın tuavimın a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. ¹³ Dughiar e nguazir kamın itim, e bizir e damightima e bar akueghamim bagha mizuai. A kamakin, e Kraisi Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. An en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. ¹⁴ Kraisi kamaghin ifonge, a uam e iniva egh a en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghin akar kabara ni zurara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batoziba men arazir kuraba akirsi, me mikim. Akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

¹ Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. ² Egh me akar kuratamin gumazitamin girakrangin a mikiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizim uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvatigha, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. Kamaghin ami, e nivafizir kam ifongezir arazibar gin tigha nguazir kamin arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumaziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. ⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifonge, egha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi dughiar an arazir kam azenim girizi, ⁵ an en akura. An en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamin a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, ezi an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi.

⁶ Kraiss Jesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. ⁷ God kamaghin ifonge, Kraiss en apangkuvigha e gamima e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. ⁸ E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darazi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasas ki ifonge. Bizir kaba da bar deragha gumazamiziba bar men akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazir onganir adariba ko adoghadoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en akuraghan kogham. ¹⁰ Gumazitam, a Kraissin adarazir navir vamiran itir arazim, a bibizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. ¹¹ Ni fo, gumazir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, ni bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtuzimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningin tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gavgafigh. ¹³ Ni Senas, a gavman osirizir arazibar fofozir gumazim, ko Apolos deraviram aningin gan. Ni aning inigh daruamin bizibar, aningin akurvagh.

3:1: Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12

Eghti aning tuavimın daruamin dughiamın bizitamın oteveghan kogham.
¹⁴ Ki kamaghın ifonge, en gumazamiziba biziba bar puvatızibar akurvagh, egh me pıra uan ikirimirim ko dughiaaba makunan marki. Kamaghın amizima, me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimın fofozim inighiva an suiragh gavgafigh.

¹⁵ Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ezi ni, nighnızir gavgavim Iesusın ikia e gifongezir darazi, ni kamaghın me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godın apangkuvim bar ia ko iki.

Pol Filemon bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamın Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamın Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a uan gumazir aruam bagha ghu. Pol akinafarir kam kamaghin Filemonin mikeme, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Krai Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam ni Filemon bagha an osiri.

Ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. ² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko Arkipus, e ko Godin ingangarimin midorozir gumazir mam, ga aning bagha osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir gumazamizir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri. ³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. ⁵ Me zurara kamaghin na migei, ki orasi, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi. ⁶ E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, an e nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krai ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. ⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifonge, ezi arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha nan navim gavgavim a ganadi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ezi bizir ki ifongezir mam iti, ni a damigh. Ki Kraisin ziamin ni mikemeghtima ni a damuamin gavgavim iti. Ezi kamaghin ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, eghti ki akar gavgavim ni danigan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krai Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. ¹⁰ Ki kamagh sua nin azangsis, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a

nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan otarimin oto.*
 11 A fomira ingangarir aghuir tam gamima a nin akurazir pu. Egha datirighin ingangarir aghuim damuti a virara gan akuragham.†

12 Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. 13 Dughiar kam ki Kraisin akar aghuim bangin kalabusin ikia, ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamagh sua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. 14 Ezi ki ghaze, ni faragh bizir kam gifuegh mikimiva an amamangatighan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki a migeir puvati. Ezi bizir tizim ni a damuasa, ki mighivira ni gakaghoran aghua. Ki nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi na damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

15 Ezi guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin nin saghon iti. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamagh sua a dughiar otevimin saghuim iti. 16 Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh. 18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizir tam ini, kamaghin nan ziam atighti ki dagh ikarvaghham. 19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvaghham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) 20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kamin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham! 21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham. 22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregham, egh na ateghtima ki ua ia bagh izegham. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

23 Epafras ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krai Iesus bangin kalabuziar gumazimning. 24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

25 En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

* **1:10:** (10) Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav mikemeghti, me ingangarir gumazir kam isi temer ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** (11) Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami."

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba bagha Zuim

Akar Faragha Zuim

Judabar marazi faragha uan naviba iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, or Apolos men tav ti an osiri. Gumazir maba me dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi a ingangarir ekiar God Kraisi Iesus gamizim me mikimasa. Kraisa guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi Akinafarir kam bizir ekiar pumuming ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba inis. Ezi arazir kamın God Iesus gamizi a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazim (2:10). Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikam, egh a Judan Godin ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin ofa gamir gumazir dapanir ekiamin iti, egha gumazir nighnizir gavgavir an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba dar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamın nedaziba. Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, an Israelin gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavim suuraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan egh an arazibar gin mangi, egh me osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1-2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. ² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam a misefe. Otarir kamın agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. ³ Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim a givagha, egha gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanaboghava Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziam gafira. Ezi kamaghin an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti. ⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a

mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziam.” O a enselin tamın mikemezir puvati, “Ki an Afeziam, ezi a nan Otarim.” Bar puvati.
⁶Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa egha uaghan ghaze,

“Godin enselba bar an apengan ikiva egh an ziam fam.”

⁷Egha God kamaghin enselbav keme, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

⁸Egha Otarim bagha kamaghin migei,

“God, ni Atrivimin iki mamaghira iki!

Ni uan gumazamizibagh ativagha egha arazir aghuibar me gami.

⁹Ni arazir aghuibagh ifonge, egha arazir kuraba bar dar aghua.

Ezi bizir kam bagha, nin God uabi, borem ni gingegha ni amisefe, mati gumazir ziar ekiam itim.

Ezi ni ko Godin Nguibamin itir darasi, nin ziar ekiam men ziaba bar dagh afira.

Ezi bizir kam ni gamima ni bar akonge.

Kamaghin nin bar akongezir arazim

men bar akongezir arazim gafira.”

¹⁰Egha God uan Otarim kamaghin a migei,

“Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari.

Egha ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.

¹¹Bizir kaba bar givagham, eghti ni ikivira ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar kuvigham, mati inim ghurigha bar biaghire.

¹²Ni aning righam, mati gumazim atuim riki.

Ni aning damighti aning igharagh otogham, mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.

Nin dughiam givaghan kogham.”

¹³Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir guvimin daperagh, eghti ki nin apaniba isi nin apengan dar atika.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴Ezi guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazir a ua iniamibar akurvaghasa me amadima, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

¹Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighiviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam. ²Fomira God en inazir afeziaba mikimasa, uan

akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamın a kamaghın men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazitam akar kamın gin zuir puvatigha a batogha, egha a ivezir kuram ini. Egha an ivezir kuram, an arazir kurar an amizbar mirara a inis.* ³ Ezi datirighın, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. Egh e akirim ragh Godın akurazir arazim gasaraghıva, e manmaghın arazir kuramın ivezim gitagham. E bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghısa mikeme, ezi gumaziba an akam baraki. Ezi me kamaghın miġia en aka, akar kamnagh a guizbangira. ⁴ Dughiar kamın, God mirakelın igharagha garıba ko digavir kuram gamir arazıbagh amua uan ifongiamın gin ghua Godın Duamın bizir aghuıba tuiragha gumazamizıba ganıdı. Ezi arazir kamın a kamaghın en aka, an Otarımın akar kam a bar guizbangıra ghu.

Iesus, a uabi en akurvaghamin gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damuti izamim ginighnigh, egh fo, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezır puvatı. Bar puvatı. ⁶ Ezi Godın Akinafarımın aven akar mam kamaghın iti,

“O God! E gumazamizıba e tızıba, ezi nı e ginighnısi?
E purá bizıba.

Ezi manmagh sua nı bar deraghavıra en gari?

⁷ Nı en ingarızı, dughiar otevimra e enselbar apengan iti;
ezi nı e fegha egha zıar ekiam e ganıngı.

⁸ Egha nı gavgavım e ganıngızı,
kamaghın bizir nı ingarızıba bar en apengan ikitıma
e bar dagh atıvaghám.”

Godın akar kamnagh ghaze, God gumazamizıba gamızı, bizıba bar men apengan ikıti me dagh atıvaghám. Akar kamın mıngarım a kamakın, God bizir a ingarızıba bar da isa en apengan darıki. Ezi e fo, datirighın e garıma, bizıba bar en apengan itir puvatı.† ⁹ Ezi e Iesus gıfo, a zıar ekiam ini. God kamagh sua, a bar en apangkuvıghtı, tuavir kamın Iesus gumazamizıba bagh aremegham. Egha kamaghın bar dughiar otevimın an enselbar apengan ike. Egha mızzazır dafam inıgha areme, ezi bizir kam bagha God zıar ekiam a ganıga a ghufe. ¹⁰ E fo, God a bizıba bar dar mıngarım, egha a bizıba bar dar ingarı. Egha kamaghın ifonge, Iesus uan borır avırıba me inıgh egh men aku Godın Nguıbamın mangam, eghtı me Iesus ko zıar ekiam inıam. God kamaghın ifonge, Iesus gumazamizıbar akurvaghámın ingangarım damuam, kamaghın amızı a Iesus ataghızıma a mızzazım isi. Ezi mızzazır kam Iesus gamıma a gumazamizıbar akurvaghámın gumazır bar faragha zuımın otogha, egha tuavım men aka. Arazır God a gamır kam, a bar dera.

* **2:2:** (2:2) Me akar dikırızır gavgavır God Moses ganıngızım mıgeı. Nı Uam E İnı (Kısım Bek) 19-20ın gan. Uam E İnıamın Akinafarımın akam, enselin mıgırıgıaba puvatı, ezi Judaba kamaghın nıghnızır gavgavım itı, God akar gavgavır dikırızım enselbar dafarımın God ganıngı. İa Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19ın gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hı 10:28-29, 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:5:** Hı 6:5, 2 Pı 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 † **2:8:** (2:8) Akar İghıabar Akinafarımın aven itım, a gumazamizıba bar me mıgeı. Ezi gumazır Hıbrun Akinafarımın Osırızım, a İesus ginıghnıgha ghaze, a gumazımın mıın otogha egha gumazamizıba bar men danganıım ini. Ezi kamaghın İghıabar Akinafarımın, a bizır guızın İesus batozıbav geı. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Tı 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hı 5:9, 10:10

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumamaziziba gamizi me Godin gumamaziziba min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi a kamaghin an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, "Nan aveghbuaba ko buaramiziba." ¹² Egha a kamaghin God miği,

"Ki nin ziamin gun uan adaraziv kemegham.

Eghti me uari akuvti

ki ighiabar amu nin ziam men tongin a fam."

¹³ Egha a ua ghaze, "Ki ni baghivira iki orarkitima God damuasa amir biziba mikemezi moghin damuam." Egha ua ghaze, "Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti."[†]

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira gumamazizibara. Kamaghin Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamagh sua, an aremegh egh arazir kamin a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumamazizibagh amima me ariaghiri gavgavim itim. Gumamaziziba nguazir kamin ikiava ovevemini atiati. Ezi men atiati kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme. ¹⁶ Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamin boriba akurvaghasa a gami. ¹⁷ Kamaghin, a uan doziba ko buaramizibar mirara oto. A kamagh sua, a men ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangiva apangkuvim gumamazizibar ikiva Godin ingangarim damuva, egh ingangarir kamin gumamazizibar arazir kurabar gin amangam. Kamaghin a gumamazizibar min oto. ¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghoru, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, dughiar Satan gumamazizibagh ifaramibar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1-4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

¹ Kamaghin ami, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim. ² God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumamaziziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumamaziziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari. ³ E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira. ⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari. ⁵ Moses a Godin ingangarir

2:11: Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26,, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:12:** Sng 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 † **2:13:** (2:13) Ezi Iesusin akar Aisaia 8:17, 18in izezim. Gumazir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e foghham, Iesus gumazir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumamazizir Godin mizuaiaba bizibagh amima, ezi Iesus uaghan orarti. **2:16:** Ais 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18 **3:4:** Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 **3:5:** Nam 12:7

gumazimîn iti, egha Godin akamîn gin ghua Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba. ⁶Ezi Kraisa a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamîn gin ghua egha ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

⁷⁻⁸E Godin gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin ami, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin mikeme,

“Eghti datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki,

mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.

Me gumaziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi.

⁹God ghaze, Me danganir kamîn ikia na damuti ki irasava me nan akam batoghavira iti.

Me garima, ki 40 plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

¹⁰Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghe, egha ghaze, ‘Me nan gin mangan aghua, egha uaghan nan akam baraghan aghua.’

¹¹Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze, ‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!’”

¹²Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam a navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, egh kamaghin akirim ragh Godin ikia mamaghira itim gasaraghan markiam. ¹³Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” ezi e fo, e datirighin ingangarir kam damuam. ¹⁴Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Kraisa ko poroghiv iki a ko ingar ikiam. ¹⁵E fo, Godin Akinafarim kamaghin miagei,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.”

¹⁶Fomira te Godin tiarim baregha, egha an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghuziba. Merara arazir kam gami. ¹⁷Ezi God 40 plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me danganir gumaziba puvatizimin ariaghrezir gumaziba, merara, a men aningaghe. ¹⁸God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me

baghivira miġei. ¹⁹ Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

¹ Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kam in aven mangighan kogham. ² E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelba a baraki. Egha Israelba me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha akar aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. ³ Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itim, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira,

“Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven iziva
na ko aghuvsazim inian kogham.’”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam miġei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kam in ingarizim, a nguazir kam in ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.* ⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba sevenin dughiam miġei, “Dughiar namba seven, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kam in avughse.” ⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.” ⁶ E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumazamizir taba an aven mangam. Ezi gumazamizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi me aven ghuezir puvati. ⁷ Ezi gumazir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kam in gun mikemegha gifa. A ghaze,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumazamiziba an aghuvsazir danganir kam in aven mangam. ⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai. ⁹ Kamaghin amizi e fo, Godin gumazamizibar aghuvsazim a ikiavira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. ¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim a givagha aghuvs, mati fomira God uan ingangarim a givaghava aghuvs moghin.

3:19: Hi 4:6 **4:1:** Hi 12:15 **4:3:** Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 * **4:3:** (4:3) Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangira an avughsizir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama nguibar kam in aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4

¹¹ E kamaghin aghua, gumazitam uam akaba batozir arazimin gin mangam, me fomira amizi moghin, egh a uan aghuvsazir danganimin aven mangighan koghiva, egh arighiregham. Kamaghin ami e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamra ikia, egha a pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, egha a midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasurazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averibar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi. ¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuighrighiva egh Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti

(Sapta 4:14-10:38)

Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamin suiragh gavgavigham. ¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuraghham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumazamiziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. ² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, a gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. ³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangsi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha egha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabira an diazima a ingangarir kam ini. God fomira Aronin diazi moghin. ⁵ Ezi tuavir kamra, Kraisa a uaghan kamaghin ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin otozir puvati. Puvati. God uabi ingangarir kam

4:11: Hi 3:12, 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15
4:13: Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8

damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, “Ni nan Otarim; datirighin, ki nin Afeziam.” ⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, “Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam.” ⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin ami a uabi uan ifongiam dikabiragha egha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdian a barasi.* ⁸ Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo. ⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, “Ni Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam.” Ezi a gumazamizir an akam baragha egha an gin zuiba, a men akurvazir gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamın iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamın mingarim ia mikiman ibura.† ¹² Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba otevehavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba iniam firin, ia otem apavira iti. ¹³ Ezi tina otem apavira iti, a borir aghirimira iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati. ¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh Godin mizuamti, a deravira e damuam

¹⁻² E datirighin gumazir aruabar min akaba baragh egh da bagh mangam, egh Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghragham. E kamaghin damu, mati kar dipenir akiniba dughiar aviribar da kunvira ikiam, egh e kamaghin damuvira iki dipenim okoreghan kogham. Kamaghin amizi, migirigiar arazir oveghamiba ategh naviba igheghamiba ko, migirigiar nighnizir gavgavim Godin ikiamiba ko, rurir migirigiaba ko dafariba gumazibagh isin arizir migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavizibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighiti an akar kam zurara

5:6: Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 * **5:7:** (5:7) Ezi Iesus Getsemanin azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimin dikavizi, a ziar ekiam a ganigha egha a gamizi an Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 † **5:11:** (5:11) Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **6:1-2:** Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14

ikivira ikiamin miġirigiaba, e miġirigiar kaba da ateghti da ikiam.* ³ God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha egha akurvazir aghuarir Godin Nguibamin izezim inġha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Egha Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kamnagh dughiar aghuir gin izamimin a misevegh azenimin otogham. Egh kamaghin amizir gumazim, akirim ragh God gasaragh man tuavitamin iziva navim uam agiragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati a uan navir averiamin aven a Godin Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a uam a gurazi gumaziba ua dibovibar a miġei. Kamaghin gumazir uan niġhnizir gavgaviba ataghrzir kaba, me ua naviba giraghamin tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvaghm. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. ⁸ Eghti ogheba ko ikarizir ataghatarir kuraba an ikiti, kamaghin a nguazir kuram. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e miġirigiar gavgavir kaba ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ia an akurazim. ¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakiniġhnighan kogham.

¹¹ E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamiba mizuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givaghm. ¹² Ia amiraghamiragham marki. Ia gumazir niġhnizir gavgavim ikia egha zuamira amirazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E niġhnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

¹³ God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁴ Egha ghaze, "Ki guizbangira ni miġei, ki deragh ni damuva ni damighti nin ovaviba bar avirasemegham." ¹⁵ Abraham a mizuava zuamira amirazir pu, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam daningsi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham. ¹⁷ God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, niġhnizir kam uam an otevkiniġhan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁸ Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, koma Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkiniġhan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin e

* **6:1-2:** (6:1-2) Ezi rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin niġhnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim miġeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua ruasa Godin damazimin zuezir akar miġei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1

gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. ¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimim suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima a ghua me inir ekiam Godin Dipenimin gurazimin girakirangin ghua Bar Anogoroghezir Danganimin aven oto. ²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Egha Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin otogha, egh a zurara ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kannang, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Kozimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir pumuning ko pumuning ko misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha egha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. ² Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10 plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kam in mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.) ³ Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovegezir dughiam me aning osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham, a bizir bar aghuir a midorozimin iniziba bar da tuirazi, pozir 10 plan otozi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. ⁵ E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelin gumaziba, me uan biziba tuiraghiva pozir 10 plan otoghti Livain gumaziba pozitam me dam a iniam. Livaiba me uaghan Israelbar marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelba uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. ⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuiragha 10 plan pozibar otozi a Melkisedek pozir mam a dam a ini. Egha Melkisedek, a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. ⁷ E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir

6:19: Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 † **6:20:** (6:20) Ezi azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazir ekiabar dapanin ingangarir ekiar mam iti. Ana asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangsi Godin Averpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam God uabi an aven iti. Ofan Ingangarimin Akinafarim 16 ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. Ezi datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:3:** Sng 110:4 * **7:3:** (7:3) Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:5:** Nam 18:21

bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. ⁸ Ezi Livaiba me Israelin bizir akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inimiz, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. ⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelin bizir akuaba inimiz, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamın uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. ¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzimın aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹ Fomira Israelin gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghtima Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmagh sua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiam. Egh Aronin min puvatigham. ¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. ¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim an gun mikemezim, a anabar igharazimin mav. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati. ¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim miġia, anabar kamın adarazi mikemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. ¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto; me nguazir kamın arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto. ¹⁷ E fo, Godin Akinafarim kamaghin miġia ghaze,

“Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godin boroghira mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amiseveghasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati. ²¹ God uabi guizbangira mikemezima, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimin oto. God kamaghin mikeme,

“Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze,

‘Ni ofa gamir gumazimîn iki mamaghîra ikiam,’
egh uan nighnizim giraghan kogham.”

²² Godîn akar dikirizir kam kamaghîn en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganîva a damighti, a guizbangîra otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, egha Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

²³ Fomîra, gumazir avirim Godîn ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghîri, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi. ²⁴ Ezi Iesus angamra ikia mamaghîra ikiavîra iti. Kamaghîn a Godîn ofa gamir ingangarim gamua mamaghîra ikiavîra iti. Eghti tav an mîn ofa gamir gumazimîn otogham kogham. ²⁵ An angamra ikia mamaghîra ikia egha gumamazîba bagha Godîn azangsisî. An ingangarimîn tuavimîn a me ingha Godîn boroghîra zui. Kamaghîn, datirighîn ko zurara, a men akurvaghâ.

²⁶ Guizbangîra, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam e bagha ingara bar deravîra en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godîn damazimîn bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumamazîbar saghon iti. ²⁷ Fomîra ofa gamir gumazir ekiabar dapanir igharazîba, me dughîabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumamazîbar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghîn amir puvati. Bar puvati. A dughîar bar vamîran, e bagha uan mikarzim isa ofan mîn God ganîgha egha aremegha gîfa. ²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgavîba puvatîzîba amîsevîma me ofa gamir gumazir ekiabar dapanîbar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangîra, egha uan Otarim amîsefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughîamîn gin otogha dagh afîra. Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha a en akurvaghâmîn gumazir bar faraghavîra zuimîn oto. Egh a iki mamaghîra ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, a Godîn Nguibamîn iti

¹ Ezi migirigîar e amîzir kamnagh an mîngarim kamakîn, e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam itî, a Godîn Nguibamîn ikia Godîn atrivîr dabîrabîmîn agharîr guvîm gaperaghav itî. ² Egha an Anogorogezir Danganîmîn ikia Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanîmîn ingangarîm a gamî, danganîr kam a guizbangîra Godîn Averpenîm, dipenîr gumazîba an ingarîzîr puvatîzîm, Ekiam uabî an ingarî.

³ E fo, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanîba bar, me asîzîba ko bizîba isî ofa damuasa me me amîsefe. Kamaghîn en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanîr kam, a uaghan bizîtam isî ofan mîn God danîngam. ⁴ Nguazîr kamîn ofa gamîr gumazîba, me Moses Osirîzîr Arazîbar gin ghua bizîba isava ofan mîn God ganîdî. Kamaghîn Iesus tî nguazîmîn ikiava egha ofa gamîr gumazîmîn ikian koghai. Ezi puvati, a Godîn Nguibamîn itî. ⁵ Ezi me nguazîmîn ikia ofa gamîr ingangarîm gamîma ingangarîr kam guizbangîra

Godin Nguibamın itir ingangarımın nedazim ko ababanım gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Averpenimın ingarasava amıma, God kamaghın a mıgei, “Ni Averpenimın ingarsi, ni mighsiamın ikia ganızir ababanımra, an gın mangıva deragh an ingar.” ⁶ Ezi İesus ofa gamir ingangarım inızima, ezi an ingangarım nguazımın itir ofa gamir gumazıbar ingangarıbagh afıra. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım, İsrailbagh anıgha akar mabar akiri. Egha gın Akar Dikirizir Gavgavir ıgharazım gamua egha akar bar aghuıbar akiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım bar a gafıra. Kamaghın amızı İesus God ko gumazamızıbar abuir gumazımın ikıava Akar Dikirizir Gavgavir İgiam gavgavım a ganıngi. Ezi a Akar Dikirizir Gavgavir Ghurım gafıra.

Akar Dikirizir Gavgavir İgiam akar gavgavir dikirizir ghurım bar a gafıra

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir İgiam gamıghan koghai.

⁸ Egha God uan gumazamızıbar arazir kuraba apıgha kamaghın mıgei,

“Ki ian Ekiam, egha kamaghın ia mıgei.

Dughiar ki mısevezım otoghti, ki Akar Dikirizir Gavgavir İgiamın ingar egh İsrail ko Judan gumazamızıba, me ko a damuam.

⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir İgiam, ki fomıra men ovavıba ko amızir Akar Dikirizir Gavgavım, an an mın mangan kogham.

Dughiar kamın, ki kantri İsipın me inıgha deravıra men akuava azenan ize.

Ezi me ua nan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın zuir puvati. Ezi ki akirim ragha me gasara.

¹⁰ Ki ian Ekiam, egha kamaghın ia mıgei, gın izamın dughiam otoghti, ki İsrail ko Akar Dikirizir Gavgavım damıghti, eghti a kamaghın mangam:

Ki uan arazıba men nıghnızıbar arıgh, egh da ısıva men navir averıabar dar osıram.

Egh ki men Godın ikıtıma me nan gumazamızıbar ikiam.

¹¹ Me bar na gifogham, gumazir zıaba puvatızıba ko gumazir ziar ekiaba itıba.

Kamaghın dughiar kamın, tav uan adarası ko uan namakaba sure damuan kogh suam, ‘Ni Ekiam gifogh.’

¹² Eghti ki men arazir kuraba gın amadagh, egh ua dagh nıghnıghan kogham.”

¹³ Akar Dikirizir Gavgavir İgiar kam, God an gun mıgia egha maghıra Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım gamızıma a ghurıgha bar gıfa. E fo, bizıtam ghurıghıva a bar dughiar otevimın ikegh bar gıvaghham.

9

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanıba fomıra asızıbar ghuzıbara ofabagh amı

¹ E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itım, İsrailbagh anıga Godın zıam fer arazıba sara me ganıngi. Egha ghaze, me Godın Dıpenir gumazıba ingarızımın aven an zıam fam. ² Me Godın Averpenir mam ingarızıma danganıir pumuning itı. Averpenir kamın aven itir danganıir me faragha

aven mangamim, a lamın mam ko bret itir dakozir Godın damazimın itimın iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.” ³ Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimın girakirangin anegura. Ezi inir kamın girakirangin danganir igharazir mam uam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.” ⁴ Ezi danganir kamın aven bizir maba iti, dara kara: Altan pauran aghuim dapongtım a mughuriar aghuim mangamim, me golin anevara, ko Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam. Me Boksiam kam golin bar anevara. Egha Boksiamın aven me golin minner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suiragha aruir aghorim a gati, aghorir kam biam uam an oto. Egha me Dagiar Godın Akar Dikirizir Gavgavir Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiam kam gati.* ⁵ Ezi Boksiam kamın asuam, a danganir gumazamizibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ika, egha aningın aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godın danganimın ababanım gamua ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godın Averpenimın azenan itir danganimın aven ghua egha uan ingan-garibagh ami. ⁷ Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim uabıra Bar Anogoroghezir Danganim, bar aven itir danganimın aven zui. An azenibar dughiar vabarama aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. A asizibar ghuzim inigha egha aven zui. Egha ghuzir kamın a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha nighnızir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. ⁸ Ezi kamaghın, Godın Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godın Averpenimın azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangamim an en piri.† ⁹ Godın Averpenimın eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanım gami. Averpenir kamın aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganıga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godın ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghın fogh suam, me arazir kuraba puvati. Bar puvati. ¹⁰ Bizir Godın ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibara amuti me zueghamin arazimra. Da nivafizimın bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh anıngi, ezi me dar gin zui, eghti God gin bar moghira baziba akirighi bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighin Krais otogha gıfa, egha bizir aghuir otivigha gıvazibar Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimın iti. An Averpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Averpenir kam Averpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati. ¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isava ofa gamigha egha dughiar vamırama danganir kamın aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir

9:3: Kis 26:31-33 9:4: Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 * 9:4: (9:4) Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. (Ni Uam E Iniamin Akinafarım 16 ko Ighiabar Akinafarım 78:24ın gan.) 9:5: Kis 25:18 9:6: Nam 18:2-6 9:7: Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 9:8: Jo 14:6, Hi 10:19-20 † 9:8: (9:8) Grighın akam deragha bizir kaba abigha dar gun mikemezir puvati. 9:9: Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 9:10: Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 9:11: Hi 3:1, 8:2, 10:1 9:12: Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19

zurara itim ini. ¹³ E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizegħtima, eħti ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, eħ gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighi, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueħti gumazamiziba ua zuegham. ¹⁴ Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krai arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurazurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en niyafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba a givazima, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamra itir puvatizir kabar ġin mangan kogham, eħ e Godin zurara angamra itimin ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikiziriz Gavgavir Iġiam gavgavim a ganingi

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Eħha an aremegħa gumazamizibagh ivezegħa men arazir kurar me Akar Dikiziriz Gavgavir faragħa ikezinim dughiamin amiziba, da ġin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikiziriz Gavgavir Iġiar kam gavgavim a ganiga eħha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dindiam baregha an ġin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a ġin aremegħam, eħ suam gumazir manam an biziba iniam, eħ an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikiziriz Gavgavim. Eħti borim Akar Dikiziriz Gavgavir kamın ġin mangi, eħ afeziam a ġinabazir biziba iniam. Eħti gumaziba deragh fogħ suam, afeziam aremegħa gifa, eħ me biziba bar an borimin tegħam. ¹⁷ E fo, gumazir akam akiziriz kam angamra ikivira ikitima, an Akar Dikiziriz Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eħti gumazir kam aremegħam, eħti Akar Dikiziriz Gavgavir kam gavgavim iki dagħem otogħam. ¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misogħezi an aremezi me an ghuzim ingegħa, eħha tuavir kamra Akar Dikiziriz Gavgavir faragħa ikezinim gamizima, a gavgafi. ¹⁹ Dughiar kamın, Moses faragħa Godin akar gavgaviba bar, gumazamiziba bar dar ġun me mikeme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Eħha a ġin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebur ghuzim inigha eħha dipam sarama da ivere. Eħha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezinim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha eħha ghuzim gati. Ezi an anesigha eħha temer agharir kamın ghuzir muziarim inigha eħha akar gavgavimin itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me ġisin akavamadi. ²⁰ Eħha a kamaghin migei, "Kar ghuzir Akar Dikiziriz Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikiziriz Gavgavir kamın ġin mangi." ²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Averpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin akavamadi. ²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighi, da Godin damazimin bar zuegham. Eħti me bizitam misueħ an ghuzim inigh a ingegħan kogħti, God gumazamizibar arazir kuraba ġin amadagħan kogħam.

Krais arazir kuraba ġin amangasa, uabira uabin ofa gami

9:13: Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:17:** Ga 3:15 **9:18:** Kis 24:6
9:19: Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 **9:20:** Kis 24:8, Mt 26:28 **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7

²³ Ezi bizir Godin Averpenimin itir kaba, ada pura Godin Nguibamin itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuzibar isa a dagh amima da zuegha Godin damazimin zue. Eghti Godin Nguibamin itir guizin bizibar amightima ada zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragh. ²⁴ E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimin ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamin aven ghu. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en akurvasi. ²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin Nguibamin ghugha egha ofan min uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati. ²⁶ A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kam ingarizi iza datirikin. Kamaghin puvati. Datirighin dughiar abuananamin dughiam, Krais dughiar bar vamiran nguazimin ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godin kotiamin otivam. ²⁸ Kamaghira, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar namba zin ua izam, egh dughiar kamin an arazir kuraba gin amangsi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

10

Ofan fomira me amiba, da arazir kuraba da gin amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amigh, eghti ofan kaba me akirighi me deraghviram otoghan kogham. Puvati. ² Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, egha me uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, egha me uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. ³ Ezi puvati. Zurara azeniba bar asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. ⁴ Bizir kamin mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizir kam bagha, Krais nguazir kamin izasava amir dughiamin a kamaghin Godin migia ghaze,

“Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶ Asizir me tuazi bar isiziba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba,

9:23: Hi 8:5, 10:1 **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:26:** 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 **9:27:** Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13
9:28: Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 **10:1:** Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4
10:3: Wkp 16:21, Hi 9:7 **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22

da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghin miġei, ‘God, kira kara. Fomira Moses nan gun Akinafarimin aven osirizir moghin.

Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.’ ”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin miġei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, asizir altan tuezzi da bar isiziba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.” ⁹ Egha a gin kamaghin miġei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” Kamaghin amizima God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatighava, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari. ¹⁰ Kraiss Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kam in an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadir puvati. ¹² Ezi Kraiss arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kam in gavgavim ikivira iki ingar mangvira ikiam. A kamaghin amigha givagha, egha a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti. ¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam, mizua iti. ¹⁴ An ofan vamira gamua egha tuavir kam in gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram otogha, egh iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ezi Godin Duam uaghan bizir kam gun e mikeme. A faragha ghaze,

¹⁶ “Ekiam kamaghin miġia ghaze, ‘Gin izamin dughiam otoghti, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam.
Ki uan araziba isiva men navir averiabar atigh, egh da men nighnizibar da osiram.’

¹⁷ Egha gin a ua ghaze, ‘Ki men arazir kuraba gin amadagh egh ua dagh nighnighan kogham.’ ”

¹⁸ E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin ua arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

¹⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba da gin amadagha gifa. Egh tuavir kam in e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiangan kogham. ²⁰ Iesus aremegha egha ua angamra iti, egha kamaghira e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kam in inir ekiar kam in girakirangin ghua danganir kam in aven ghu, inir kam a danganir kam in tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a

10:10: Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:11:** Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3
10:13: Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:19:**
Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8

mati an mikarzimın ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

²¹ E Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim iti, ezi a Godın gumamaziziba bar men gara me gatifa. ²² A uan ghuzim isa en navir averiaba kavkinigha dar akirizi, e kamaghın fo, e arazir kuraba puvatigha Godın damazimın bar zue. Egha a dipar bar dikiriamın en mikarziba rue. Kamaghın amizima e ifavarir arazir en navir averiabar itiba e bar da ateghiva, egh okam nighnighan koghiva nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghın mangam. ²³ E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghın amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha muza iti. Egh e uan nighnizir gavgavimın suiragh bar gavgavigham. ²⁴ E vaghvagh Godin gumamazir igharazibagh nighnighiva egh me damuti men naviba dikav, egh me igharazigh ifuegh arazir aghuivar me damuam. ²⁵ Ezi e Godın gumamaziziba, e uari akuvir arazim ataghraghan kogham, mati gumazir maba ami moghin. Kamaghın marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumamaziziba Tuisighamim, a roghira izasava ami. Kamaghın ami, e vaghvagh pamtem ingariva, egh igharaz darazir akuravagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

²⁶ Ia oragh. E guizir akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghın ua ofa damuamin tuavir igharaziba pu. Puvati. ²⁷ Ezi bizir e damuamir mam kamaghın iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamın Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isiva egh me gasighasigham. ²⁸ E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuaghham, eghti gumazir 2 pla o 3 pla an ganigh egh an gum mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh. ²⁹ Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osımtızir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimın ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimın oto. Egha datirighın gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi. ³⁰ Ezi e fo, God kamaghın mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin inganarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam." Egha ua kamaghın migei, "Ekiam uabi uan gumamazizibar araziba tuisigham." ³¹ Kamaghın, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangira an atiatigham.

E nighnizir gavgavimın suiragh gavgavigham

* **10:20:** (10:20) Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimra danganir kamın an an aven zui. Ezi datirighin Iesus amizir ingangarimın, e bar moghira Godin boroghın mangam. Kamaghın amizi me Iesusin mikarzim abighizi a ter ighuvimin ovegezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimın itim tongira bighiaghriha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:31:** Lu 12:5

³² Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamın me osımtızir ekiaba ia garizima, ezi ia mızazir avırıba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osımtızir kaba ia dikabırızir puvati. ³³ Ezi dughiar maba me gumazamizıbar damazıbar ia afıma ia tuıvav iti, ezi me dibovir akabar ia mıgıa egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osımtızir kamagh garıba aterir gumazıba, ia men puegha me ko iti. ³⁴ Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatzim, ia men kuarkuvigha egha deravıra me gami. Ezi dughiar me ian bızıba suiragha inigha ghuzim, ia pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghın guızbangıra fo, ian bizir ia gin inıamıba Godın Nguıbamın ia mızua ikıa mamaghıra iti.

³⁵ Kamaghın, ia arızir aghuir ia faragha amızıbagh nighnigh, egh ia uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh egh bizir kınımın mın pura a makunan markı. Egh ia kamaghın damuva ıvezir aghuir ekıam inıam. ³⁶ Ia Godın ifongıamın gin mangıva, egh bizir aghuir a fomıra ia danıngasa akam akırızıba, ia da inisi, egh ia tuıvıgh gavgafıgh ikı. ³⁷ Guızbangıra, Godın Akınafarım kamaghın mıkeme,

“Dughiar bar oveghevezımın gumazir izamım, a izam.

A bar zuamıra izegham.

³⁸ Ezi nan damazımın derızir gumazıba, me nighnizir gavgavım nan ikı, kamaghın me angamıra ikıvıra ikıam.

Eghı men tav uan nighnizir gavgavım ategh akırım ragh

na gasaraghtı,
eghtı kı a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumazamızir akırım ragh God gasaragh ovengamıba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavım Godın ikı egh ikırımırır aghuarır zurara itım inıamıba.

E nighnizir gavgavım Godın ikıva tugh gavgavıgham

11

(*Sapta 11-13*)

Nighnizir gavgavımın mıngarım

¹ Nighnizir gavgavımın arızim a kamakın. E guızbangıra kamaghın fo, bizir aghuir God e danıngasa mıkemezi e dav zuai itıba, e guızbangıra da inıam. Egha e bar fo, bizir en damazıba ganızir puvatızıba, da guızbangıra gin otıvam. ² Gumazir fomıra itıba, me nighnizir gavgavım Godın iti, ezi God me gakuegha, egha gumazir aghuıba me garisi.

³ E nighnizir gavgavım ikıa, egha e fo, God uan akamın overıam ko nguazım ingarızı da otıfi. Ezi kamaghın, e garir bızıba, God bizir e ganıghan koghamımın, bar dar ingarı.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavım Godın iti

⁴ Abel nighnizir gavgavım Godın ikıa, egha bizir kam bagha God bagha ofa gamı. An ofa Godın damazım bar deragha, egha Kenın bızar gafıra. Abel nighnizir gavgavım Godın iti, ezi bizir kam bagha God Abelin ofızir aghuir an

10:32: Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2
10:35: Mt 5:12, 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12

a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a miġia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an niġnizir gavgavir kam in datirighin akamin gun e miġiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan niġnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumaziba a buria, egha me an apizir pu. Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge. ⁶ Ezi gumazir niġnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a niġnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egha a niġnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira niġnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a niġnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mam in ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuzi bizitam me gasighasizir pu, ezi me deravira iti. Ezi Noan niġnizir gavgavir kam, a nguazimin itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa niġnizir gavgavim Godin itima, God bizir kam in a miġia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir niġnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghin me gami.

Abraham ko Sara niġnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham niġnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a niġnizir gavgavim ikia egha a zui. ⁹ A niġnizir gavgavim ikia ghua nguazir kam in apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. An AVerpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan averpenibagh aperaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anakiri. ¹⁰ Abraham zurara niġnizir gavgavim ikia egha nguibar ekjar gavgavigha itir kam in ganasa egha muza iti. Nguibar ekjar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh niġnigha egha a uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan niġnizir gavgavim Godin iti. A guizbangan bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a niġnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin niġnisi, "God na miġia ghaze, 'Ni boritam batam,' egh akam akiri. Ki fo, God guizbangira mikeme." ¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha a ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me niġnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir

11:5: Stt 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:10:** Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10

* **11:10:** (11:10) Nguibar ekjar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11

men saghuiamın itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsızir puvatigha kamaghın migei, “E nguazir kamın ikia, mati kantrin igharazımın gumazamiziba, egha iza dughiar otevimın nguazir kamın iti.”

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghın migeiba, me guizbangıra kamaghın miğia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. ¹⁵ Egha me nguazir me ategha izezir kamra ginıghnıghavıra ikia, egha me uam an ghueghai. ¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim gıghnızir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha egha nguazir me ataghızim bar a gafıra. A Godın Nguibamıra. God me bagha nguibar kam akırızı a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghın God miğia ghaze, “Ni en God.” Ezi, God men akar mikemezir kamın aghumsıghızir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghın Abraham ko akam akıra ghaze, “Aisakın aven, nın ovavir boriba otivam.” Egha dughiar God Abrahamın niğhnızir gavgavım tuisıghamımın, a kamaghın Abraham migei, “Ni uan otarir vamıra misueghıva egh ofan mın a isi God danıngıgh.” Ezi Abraham niğhnızir gavgavım Godın ikia, egha Aisak isa God danıngasava ami. ¹⁹ Abraham kamaghın niğhnısı, “Aisak aremeghti, God uan a damıghtı a ua dıkavıgham.” Ezi bar guizbangıra, e bizir otozır kam, akar ısın zuımın kamaghın a mikımam, Abraham Aisak ua mozımın a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep niğhnızir gavgavım Godın iti

²⁰ Kamaghıra Aisak niğhnızir gavgavım Godın ikia egha Jekop ko Iso akam akıra ghaze, God gin izamın dughıamın, deravıra gua damuam.

²¹ Ezi kamaghıra Jekop a niğhnızir gavgavım Godın ikia, egha an aremeghasava amir dughıamın, a Josepın otarınning miğia ghaze, God deravıra gua damu. Egha a uan fidızir zurara suıagha aruım gısın avıragha Godın zıam fe.

²² Ezi kamaghıra Josep niğhnızir gavgavım God ikia, egha dughiar an ovengamımın a kamaghın miğia ghaze, Israelba gin kantri Isip ategh egh mangam. Egha me miğia ghaze, me manmaghın an kuam damuam.

Moses niğhnızir gavgavım Godın iti

²³ Ezi Mosesın afezıam ko amebam anıng niğhnızir gavgavım Godın ikia, egha dughiar amebam Moses batezımın, anıng an garıma a borır bar dirim. Anıng atrıvımın akam batoghan atıatingızir puvati, kamaghın amızı anıng iakinır 3 plan a modo.

²⁴ Ezi kamaghıra Moses niğhnızir gavgavım Godın ikia, egha dughiar a gumazımın otozımın, a me kamaghın a dıponan aghua, Isıpın Atrıvımın guıvımın borım. Puvati. ²⁵ A kamaghın niğhnısı, a dughiar otevimın agorogem bagh arazır kurabar arazımın gin mangan aghua. Egha a Godın gumazamiziba ko, osımtıziba ko mızazıba iniasa ifonge. ²⁶ A ghaze, a Kraıs, God Ua E Iniasa Mısevezır Gumazımın zıam bangın, me paza a damutı an aghumsızım inıam. Bizır kam a bar bizır ekıam, egha a Isıpın dagıaba

ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a izevir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†

²⁷ Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamın atiatir puvati. Guizbangira, e gumaziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha bar gavgavigha a ghu.

²⁸ Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apırsi, a Israelba akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar dar aghefegh. Dughiar kamın Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamın God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹ Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevım abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

³⁰ Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7 plan aruebar Jerikon nguıbamın dagiar divazir ekiamın azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

³¹ Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha a gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimın ghu. Kamaghın amizi, God gumamazir an akam batogheziba misoghezi, a me ko aremezir puvati.

³² Ki nighnizir gavgavimın eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighın akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gidion ko Barak ko Samson ko Jepta ko Devit ko Samuel, ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanimın mikimamin dughıaba puvati. ³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me kantrin igharaziba ko misogha egha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuım gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me Laionbar akaba dikumi. ³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me me misoghasa amuava avenge, me men ara ghue. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim isi. Egha me midorozir gumazir gavgavıbar otivigha, egha igharaz darazir modorozir gumaziba gintigha me misogha me abini. ³⁵ Ezi gumazir aremezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, egha men mikarzbıbagh asighasigha ghuav itima, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghtıma me me ateghti me mangam. Ezi me men apanıbar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimın dikavigh egh me ikirimirir aghuım iniam. Eghtı ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamın ikirimirim bar a gafiragham. Kamaghın amizi, apaniba me misoghezi,

† **11:26:** (11:26) Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarım kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hıbrun Akinafarım osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazım kamakin, Israelin gumamazıbziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsızim ini, egha God ingangarım damu, egh Israelbar akurvagham, God gumamazıbzir kaba me amısevezi, me Kraisın min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesın dughiamın, Krais İesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarır kam, mati a Kraisın zıamrama aghumsızim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hı 11:1, 11:13

11:28: Kis 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25

me ariaghire. ³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha egha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki. ³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Egha maba, apaniba soba inigha egha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. ³⁸ Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamın gumaziba arazir aghuubar me damuan firin, egha men ikufi. Kamaghın amizi me tintinbar ghua, gumaziba puvatizir danganibar ko mighsiaba puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumamazir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. ⁴⁰ Me tizim bagha da inizir pu? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghın nighnigha ghaze, gumamazir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan, an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganıva egh nighnizir gavgavimın an ikiam

¹ Ezi gumamazir fomira itiba, me ghuariamın min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghın amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiraziba sara, e bar ada ataghragh. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekıar God e bagha atizir kamın ivemarm. ² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mangarim, egh an en nighnizir gavgavim damighi, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikıva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha egha gavgavigha ikia egha osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumamaziba kamaghın nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighın a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti.

God e akırmıghasa egha osimtiziba e ganıdı

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amıba fomira bar puvıra Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugh gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amırvaghın marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghraghın marki. ⁴ Guızbangıra, ia arazir kuram abınasava midorozim gami, ezi midorozir kamın ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. ⁵⁻⁶ Ia ti God ian navıba gavgavim dar anıngasa ia ganıngizir migirıgiaba da bakınighnıghız, o? A ia dibora ghaze, ia an borıbara, egha ghaze, "Nan borıba, ia fo, Ekıam gumazir a ifongezıba a me akırmısi.

Egh a gumazıtım inıgh egh uan borımın min a diponıva,
egh uaghan a fozorogham.

11:36: 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:3:** Jo 15:20, Ga 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12

Kamaghin, Ekiam ni akirsi bizitam ni damightima,
eghti ni kamaghin nighnighan marki, kar pura bizim.
Egh uaghan osiman marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam anekirimizir pu? Puvati. ⁸ God uan boriba bar da akirmisi. Eghti a ia akirmighan koghti, ia datirighin fogh, ia guizbangrama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba. ⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamra ikivira ikiam. ¹⁰ En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar otevirar me ifongezi moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin a en akurvaghasa, e akirmisi. ¹¹ Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingi, ezi e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme. Eghti an e akirmigh givaghtima, an dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibara amuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh pura guighiv ikitima, ia da feghiva egh ingangarim damu. Eghti ian suem aremegh pura ikiti, ¹³ eghti ia a feghiva tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damighti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati. Ada ua deragham.

¹⁴ Ia, gumazimiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningsi, egh Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham. ¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ateghan kogham. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan kogham. ¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizir arazimin min, God akirim ragh a gasaraghan marki. A uan afeziam Aisakin otarir ivariamra, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, egha dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati. ¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniassa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniassa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalem otogha gifa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israela fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko ¹⁹ sigham in arem baragha egha gumazir mamin tiarim barasi. Gumazimiziba tiarir kam baragha egha bar atiatigha kamaghin Moses migei, “E uam oraghan aghua.” ²⁰ Ia fo, God akar gavgavim me ganingizi ezi me bar

12:7: Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5
12:10: Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:12:** Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1
12:14: Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12
12:16: Stt 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:20:** Kis 19:12-13

an atiatigha baraghan aghua. Akar kam kamaghin migei, “Gumazitam o asizitam mighsiar kamın mangi puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh.” ²¹ Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi.”

²² Ia bizir kamaghin garitamın otozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zurara itimın nguibar ekiamın otogha gifa, kar Jerusalemın nguibar Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti. ²³ Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimın ziaba osirigha givazi darasi. Ia Godin kam batogha gifa, a gumazamiziba bar araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira Godin damazimın deragha egha aremegha, egha bar deraviram otiviziba, ia men duaba batifi. ^{*} ²⁴ Ia Iesusra bato, abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egha ia Iesusin ghuzimın otifi, a fomira akar gavgavir dikirizir igiar kam gavgavim a daningasa akavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, egha fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin amir pu. Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimın akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Kamaghin, ia deragh gan, egh ia uan kuaribav konegh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamın God akar gavgavim gumazamizibagh aningi. Ezima me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. Egha God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati. ²⁶ Fomira itir dughiamın, Godin akam nguazim gamizima mikimkizim an otos. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam virara kamaghira aning damigham.” ²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam damuti mikimkizim aning batoghtima aning akongtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongiva givaghan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamagh amizi e danganir kam bagh an minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin ami, e an atiatingiva an apengan iki, egh an minabagh a uabi ifongezir arazimın gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

12:21: Kis 19:16, Lo 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 ^{*} **12:23:** (12:23) E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarir kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, “Me Godin borir ivariaba.” **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezi moghin. ² Ia nighnighiva, egh nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi. Ia fo, fomira gumamazir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. ³ Ia Godin gumamazir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuan.

⁴ Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaning ikia poroghaminning otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumamazir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumamaziziba, me daningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ezi ia kamaghin nighnigh, bizir ia suiragha givazim, a ian tughtizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa,

“Ki ia ateghti bizitam paza ia damuan kogham. Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam,

“Ekiam nan akurvazir gumazim, eghti ki atiatighan kogham.
Gumaziba bizitamın na damighan kogham.”

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazir apanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi. ⁸ Krai Iesusin arazim a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam. ⁹ Ia akar aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, eghti ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghraghan marki. Kamaghin deragh, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Ezi dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Ezi arazir kam gumamazizibar darorimin akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir danganir mam iti. Ezi Judabar Averpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God me anogroghezima, me ofa gamir danganir kamin dagheba aman kogham. ¹¹ Ofa gamir gumazir ekiabar dapanir, an asizibar ghuzim inigha Bar Anogroghezir Danganir kamin aven ghua, egha arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumamaziziba itir naghin azenan ghua saghon a da tuezi da migiri. ¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumamazizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh

13:1: Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8
13:6: Sng 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:8:** Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58

Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.* ¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.† ¹⁴ E fo, nguazir kamin e nguibar zurara ikia ititam itir puvati. Egha e nguibar gin otivamim bagha mizuai. ¹⁵ Kamaghin, e Iesusin ingangarinim tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akar toriba zurara an ziam fi suam, an en Ekiam. ¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Egh me bizir taba oteveghti ia bizir taba men akurvaghsi me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnghan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvasa egha zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia kamaghin damuti, eghti me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham. ¹⁸ Ia e baghiva God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati. ¹⁹ Ki mighira ia gakaghoru, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingizima, eghti a iki mamaghira ikiam. ²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin azangsi, a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuiba bar dar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Kraisi Iesusin ingangarinim tuavimin, a en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin, ia nimira iki, egh akar ki ia naviba gavgaviba a dar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh. ²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firi, ezi a ua kalabusin itir puvati. Egh a zuamira na bagh izegh, egh ga uaghara mangi ian ganam.

* **13:12:** (13:12) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangsi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Wok Pris 6:24 ko 24:30 ko 16:27in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7, 14in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 † **13:13:** (13:13) Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarinim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darazi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnghan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, egh anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarasi uaghan akam ia bagha anemadagha ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Jemsin Akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems Godin gumazamiziba arazir aghuubar gin mangasa, egha men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fozozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itim, a pura ikian kogham. Puvati. An arazir aghuubar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin men akagham, a nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavighiva egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Kraiss Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12 plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar iti. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater mangvira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. ⁴ Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghiva, egh ia Godin arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham.

Gumazir nighnizir aghuubar otevegh, a God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuubar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumaziba bar me ganidi, an atarir puvasi. Kar Godin bizibar anogorozir puvasizim, me an azangsigtima a me daningasa bar ifonge. ⁶ Eghti gumazim God ko mikimiva, a nighnizir gavgavim iki, a nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigam, o puvasigham?" E fo, gumazim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. ⁷ Gumazir kam kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a daningam. Puvati. ⁸ Gumazir kamin nighnizim bar tuiraghrizi, an arazir an amiba, da tuavar vamiran itir puvasi.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, onganarazibagh amua iti, a Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, a bar akuegh iki. ¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, bizir aviriba iti, a fo, God gin a dikabiraghti an akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, a uaghan bar akuegh iki. ¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazir bizir aviriba itim, a uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 * **1:1:** (1:1) 12 plan Israelin anabar kaba, da Godin gumazamizir nguazir kamin bar an tibar ababanim gami. **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:9:** Je 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham. ¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvaghera arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghori. ¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati borimin min a bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. ¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. ¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghrarizir puvati. A bizitam in nedazimin min aruem a gisirazi an oteveghe ruarazir puvati. A kamaghira iti. ¹⁸ God kamagh sua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar dar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin ikiva, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19-5:6)

E akar aghuim baragh, egh uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuariba arigh akaba baragh, egh ia zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. ²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati. ²¹ Kamaghin amizi ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otivira, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh akar God ian navir averiamin dikarazim inigh. Eghti akar kam ian akuragh. ²² Egh akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari. ²³ Gumazitam pura Godin akam baregh, egh an gin zuir puvati, a mati gumazim ganganimin uan guamin gari. ²⁴ Egha a deravira uan guamin ganigha, egha ua ghugha okinighniki, an guam manmaghira gari. ²⁵ Ezi Godin akar bar deravira itim e gamima e friaghiri. Eghti gumazitam deravira akar kam ginighnigh, egh pura akam baragh zuamira okinighinighan kogh, egh bar an akamin gin mangiti, gumazir kam, God an ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Ezi gumazitam kamaghin nighnigh suam, "Ki Godin gumazir bar aghuim, egha guizbangira an ziam fe," egha migirigiar aghuibar uan mizemin dav geir puvati, kamaghin a uabira uabi gifari. Ezi kamaghin an

1:12: Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10

nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim. ²⁷ Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba pu-
vatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghiva,
amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, egh men osimtiziba
ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam,
eghti nguazir kamın araziba e damuti e Godin damazimin nizeghan
kogham.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazibar amuam

¹ Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Krais Iesusin iti, a bizir
aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazir ziaba itiba deravira me
damu egh gumazir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir
arazir vamiran bar me damu. ² Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim
damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, egh God ko migeir dipenimin
aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh
egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam, ³ eghti kurukazir bar
aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, “Aruam,
ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,” egh ia onganarazibagh amir gu-
mazim kamaghin a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning
boroghin magh vazim daperagh,” ⁴ ia arazir kam kamaghin a gami. Mati
ia uan nighnizibar aven igharazi darazi abigha men araziba tuisisi. Egha
ia deravira nighnigha gumazibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu.
Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumaziba tuisisi.

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazibar damazibar itir gu-
mazir onganaraziba, gumazir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir
gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha
akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazir
onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin
aven ikiam. ⁶ Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh!
Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagha kotiabar zui?
Kar gumazir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami. ⁷ Ezi God Iesusin
ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagi aririba itir
gumazir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiar mam e ganiga
ghaze, “Ni uabi uabi gifongezim moghin, ni igharaz darazigh ifongegh.” Egh ia
akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim
damuam. ⁹ Ezi ia arazir aghuim gumazir mam gamua egha igharazim
akirim a gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba
kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati. ¹⁰ Eghti gumazitam Moses
Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin
an arazir kuram gami. A mati gumazir Moses Osirizir Araziba bar da
bighizim. ¹¹ E fo, God kamaghin migei, “Ia poroghamiba uari bakeir arazim
damuan marki.” Egha a uaghan kamaghin migei, “Ia gumazibav soghtima
me arimighiran marki.” Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan
koghiva, egh ia gumazir mam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses
Osirizir Araziba abizir gumazibar otifi.

1:27: Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34,
Je 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6
2:8: Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10
2:11: Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9

¹² Ia fo, Godin arazim en arazir kuramin gavgavim a givaghham, eghiva e damuti e firighrigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. ¹³ E fo, gumazitam igharaz darazir apangkuvir puvati, eghti God kotiamin a tuisighamin dughiamin God uaghan an apangkuvighan kogham. Ezi gumazim igharaz darazir apangkufi, Godin kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. Kamaghin nighnizir gavgavir kam an akuraghham, o puvati? Bar puvati. ¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, ¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuraghham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. ¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaraghham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akaghham.” ¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazir onganim! Ni nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin nin nighnizir gavgavim a pura bizim. Ni ti akar kamın mingarim gifoghasa, o? Ia oragh. ²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir danganimin anetigha egha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamın God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. ²³ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham, a nighnizir gavgavim Godin itima, God an ganigha a dibora ghaze, a nan damazimin derazir gumazim.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamın mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto. ²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim” a diborir puvati. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha an nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni

nan damazimîn dera. ²⁶ E fo, gumazimîn duam an mikarzimîn averiamîn itir puvati, an aremegha gifa. Ezi kamaghîra, gumazim pura nighnîzir gavgavim itî, egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghîn gumazir kamîn nighnîzir gavgavim an aremezi moghin itî.

3

E uan migirîgîaba deravîra dar ganam

¹ Nan adarasi, dughiar God gumazamizibar araziba tuisighamîn, e gumazir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravîra en ingangariba tuisigham. Kamaghîn amizima, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham.

² Dughiar avîribar e bizir vabara damuasa nighnîgha, egha e paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Ezi gumazitam dughiatamîn paza mîgeir puvati, a bar gumazir aghuimra, egha a uan mikarzim bar deravîra an gari.

³ E ainîn otevim isava hozîn akam gîghufa, eghti ainîn otevir kam a damuti a en akam baraghîva deravîra mangam. Ezi arazir kamîn e bar deravîra men ganti, me en gîn mangam. ⁴ Ezi ia kuribagh nighnîgh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminîr ekiar gavgavîba dagh ivaima, da ongarim gîsîn ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumazim managh mangîsî ifongegha, egha a stia gîghavkîrima kurim tuavîr kepten ifongezimîn zui.

⁵ Ezi kamaghîra, mîzem uaghan bar suvîgha en mikarzimîn aven itî. Egha a zurara bar puvîra ifaghati, egha uabî uan ziam puv a fe. E fo, avîr muzarimra avîr ekiam damîghtî a bar ekeveghîva egh ruarimîn isitîma temeba bar isîgham! ⁶ Ezi mîzem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarîr mam. Egha a uaghan arazir kurar avîribagh ami da otifi. A en mikarzîbagh amîma da mîze, egha arazîr kurar avîribagh amîma da en îkîrîmîrîbar otifi, mati avîr mîzîarîr ekiaba. Avîr kam a uabî helîn avim.

⁷ E fo, gumaziba asîzir atiaba bar moghîra da isava dar dai, kuaraziba ko asîzir davaragharuiba ko ongarimîn aven itîr bizîba bar. Egha me bizîr kabar dava egha me dar gari da men apengan itî. ⁸ Gumazitam uabî uan mîzem damîghtîma an an apengan îkeghan kogham. Bar puvati. En mîzeba zurara akar kurabav geî. Mati imezîr kuraba gumazîbagh amîma da ariaghîri, da en akabagh îzîfa.

⁹ E uan mîzebar Ekiamîn ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarîzîma me an mîrara otifi, ezi e uan mîzebar e akar kurabav giava gumazamîzîr îgharazîbagh asîghasîsî. ¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, anîng vîrara mîzer vamîram otifi. Nan adarasi, arazîr kam a îkîan kogham.

¹¹ Mozîr dipatam, dipar aghuim ko ongarîr pam, uanîng veregh îkîam tî? Puvati! ¹² Nan adarasi, fîghîn temem olivîn tememîn mîn bam, o? Puvati! O wainîn temem a fîghîn temem mîn bam, o? Puvati! Kamaghîra dipar apîr aghuim ongarîr dipam ko îkîva otivan kogham.

Gumazim Godîn izezîr fofozîm îkîva, an arazîr aghuîbar amuam

¹³ Ezi gumazitam ian tongîn fofozîr aghuim ko nighnîzîr aghuim itî, o? Kamaghîn amir gumazitam îkîva, an dabîrabîm bar deragh. A fofozîr aghuimîn arazîbar gîn mangîva gumazîbar asughasughîva egh uabî uan ziam fan kogham. Eghti gumazîba an arazîr aghuîr an amîbar ganam.

¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh egh uan arazibar guizin akam dikabiraghan marki. ¹⁵ Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamın bizim. A navir ghurimın oto. Ezi Satan, an afeziam. ¹⁶ Ia oragh. Gumaziba navir kuraba gumazir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir kuraba bar dagh ami.

¹⁷ Ezi gumazir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazibar asughasusi. Egha me gumazir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apanguva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumaziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. ¹⁸ Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4

Gumazir nguazimin arazibagh ifongezim, a Godin apanim

¹ Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimın agorogemın araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzarbar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizima arazir kamın da akam adariba ko midorozibagh amima da otifi. Ti kamaghin puvati, o? ² Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizima ia gumazibav sozima da ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoava, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa ia God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. ³ Egha ia biziba iniasa God ko migei, egha ia da isir puvati. Ian nighniziba derazir puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzimın agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati.

⁴ Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Gumazim nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim nguazimin arazibar namakam gami, a Godin apanimın oto. ⁵ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge." Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. ⁶ God en apanguvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei,

"God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri,
egha gumazir uan ziaba dikabiriba God men apangukuva
egha bar deravira me gami."

⁷ Kamaghin amizima ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti, eghti a ia ategh arimangigham. ⁸ Eghti ia Godin boroghira mangiti, God ian boroghira izam. Ia gumazir kuraba, ian naviba bar zuegh

3:14: Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3

iki, mati gumazim uan dafariba ruezi da bar zue. Ezi ia gumazir nighnizir pumuning itiba, ia nighnizir kurar ian navimin itiba da atakigh. ⁹ Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumazir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. ¹⁰ Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan koghām

¹¹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Gumazim akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia mati jasin min oto.* ¹² God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvaghām, o me gasighasighām. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

¹³ Ia oragh, ian tina suam, “Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamın mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damighām. Egh arazir kamin e dagiar aviriba iniam.” ¹⁴ Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvasi, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati nigharim, a dughiar otevimra ikegh egh bar givaghām. ¹⁵ Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, “Ekiam ifueghtima, e angamra ikiva, egh bizir e nighnizibar amuam.” ¹⁶ Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. ¹⁷ Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan koghiva, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

¹ Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumaziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, egh ia pamtem dimiva arang iki. ² Ian bizir aghuiba da bar kuvighām. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoreghām. ³ Eghti ian gol ko silvaba bar mighoveghām, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighiti da azenim gireghām. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarzaribar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.* ⁴ Ia deravira oragh, ingangarir gumaziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha egha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazir kaba me uan ivezibagh nighnigha egha Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvaghām. Ezi ingangarir

4:10: Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 * **4:11:** (4:11) Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamin a giniri. Kar akar Wok Pris 19:18 ko Jems 2:8in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 * **5:3:** (5:3) God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuubar ganiva da tuisighan koghām. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisighām. Gumazir kaba, bizir bar kuvighām dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvasi. Ezi avir kamin akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5

gumazibar dımdiam, Ekiar Bar Gavgavim Itim, a baraki. ⁵ Ezi dughiar ia nguazir kamın itim, ia bizir aghuir aviriba isava egha ia bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apava bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa. ⁶ Ia gumazir aghuibar kotim gamigha egha me misoghezima me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvati, egha ia ikarvaghā ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva egh God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva egh osimtiziba ateriva egh Ekiam mizuamti a izam

⁷ Kamaghın amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva egh Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuaı. Egha a gavgavim uan navim ganiga egha aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam. ⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva egh aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghın amizima ia tuivigh gavgavigh iki. ⁹ Nan adarasi, ia Godın gumazamizir igharazibar ateriva egh akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghın damutima, God jasin mın toghıva ian arazir kuraba tuisıgham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamın tughav iti! ¹⁰ Nan adarasi, ia fomira Godın akam inıgha izir gumazir Ekiamın ziamın akam akuniziba, ia me ginıghnıgh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam aterı. Ia men arazir kam inıgh, egh men gin mangi. ¹¹ Ia oragh. E ghaze, “Gumazir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha egha deravira iti.” Ia Jopin eghaghanım gifo, a tughā gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da aterı. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuımın a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

E guizbangira pin darıgh mikiman kogham

¹² Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuım, a kamakın. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godın Nguıbamın ziam diponan marki, egh guizbangira darıgh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia pura suam, “Ki guizbangira bizir kam damuam.” Egh suam, “Ki guizbangira bizir kam damuan kogham.” Egh ia uan akamın gin mangi. Ia mikimıva guizbangira pin diboroghti, eghti God ivezir kuram ia danıgham.

Godın damazımın derazir gumazim, a God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti

¹³ Ezi ian tav ti osimtizim aterı? Kamaghın a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamın ziam fer ıghıabar amu. ¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraısın adarazir gumazir dapanıbar diaghtima, me izi, a bagh God ko mikimıva, egh Ekiamın ziamın me borem an mikarzim gıngegh. ¹⁵ Egh me nıghnızir gavgavim Godın ikiva God ko mikimtıma, eghti azangsizir kaba an akurvagh a damıghtima, a ghuamaghegham. Ekiam arımarıar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amızir arazir kuraba, Ekiam da gin

5:5: Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11
5:10: Mt 5:12, Hi 11:35 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11
5:12: Mt 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18

amadagham. ¹⁶ Kamaghin amizima, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimtima, eghti God ia damightima ia ua deragham. Ezi gumazir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagham.

¹⁷ Elaija en min garir gumazim. Egħa a pamtem God ko mikemegħa ghaze, amozimin izan kogham. Ezi God amozim tivazima amozim azenir 3 pla ko iakinir 6 plan nguazimin izezir pu.† ¹⁸ Egħa a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a zagħiri, ezi dagħeba uam azenibar aghui.

Gumazim guizin tuavim ategħti, e uam a inigh izam

¹⁹⁻²⁰ Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategħ pura akar igharazimin gin mangam, egħti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, gumazir kam arazir bar aghuim gami. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazir arazir kurabagh amimin akuragħtima a tuavir kuram ategħ ua God bagħ izegħam, gumazir kam, an arazir kurabagh amir gumazimin duamin akuragħtima an aremegħan kogħam. Egħti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.‡

5:16: Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 † **5:17:** (5:17) Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45
‡ **5:19-20:** (5:20) Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darazi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Pita Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarasi ua Kraisi Iesusin akar aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarasi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamın, God men nighnizir gavgavibar ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Kraisi ua izam. Eghti dughiar kamın me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1-2:10)

¹ Ki Pita, Kraisi Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia nguibar igharazibar gumazamizir pura guraghav itibar min, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia koma Bitinian Provinsba itiba. ² God kamaghin ifonge, ia Kraisi Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. Egha fomira God Afeziam ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamın a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha egha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikiava e mizuai

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikiava Kraisi Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, e bizir aghuir e fo e iniaba, e da baghavira mizuai. E God e bagha inabazir biziba bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti. ⁴ Ezi God, ikirimirir kam uan Nguibamin e daningasa, egha e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira ikiva, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ia bagha a da ariki. ⁵ Ezi ia Kraisi nighnizir gavgavim an iti, kamaghin amizima God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia, God damuamin bizir kam a bagh bar akongegh. Ezi datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. ⁷ Arazir kamın God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Ezi gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim gol bar a gafira. Kamaghin amizima arazaraziba ia bativtima, ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Kraisi

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:7:** Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3

Iesus ua izamim, a bar ia gakuueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. ⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamın bizir maba bar dagh afira, a mikimamin akabagh asa. ⁹ Ezi ian nighnizir gavgavimın mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomira Godın akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvighiva ian akurvaghm. Egha me akar kamın mingarim baghava pamtem ingarava bar deravirama a buri. ¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a manadozoghın otogham, egh a manmaghın izam. Kraisin Duam men aven ikiava me miğia ghaze, Krais faragh mizazim inighiva, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. ¹² God kamaghın men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazima a izaghiri, ezi Godın Duamın gavgavimın gumazir akar aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia miğei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

¹³ Kamaghın amizima ia ingarsivira uan nighniziba akir ikiva, egh uan navir ghurimın araziba dikabın. Krais Iesus uamategh izamın dughiamın God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghivira mizuum iki. ¹⁴ Ia borir akaba barazibar mın iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimın arazir kurabar gin zui, egh datirighin ia ua dar gin mangan marki. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godın akinafarimın osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue, eghti ia uaghan nan mın arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki.” Godın ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Eghti kamaghın ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamın ua e iniasa a gami

¹⁷ Ia zurara, God ko miğiava a diborava ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en ziabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvaghera e tuisisi. Eghti ia datirighın nguazir kamın itir dughiamın ia pura gughav itir gumazamizibar mın an iki. Egh ia bar Godın apengan iki. ¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavabar arazir kuraba isava egha dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba da dagheba Puvati. Ezi God ia givezegha egha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezezir dughiamın, a nguazir kamın bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. ¹⁹ A Kraisin ghuzimın ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krais a sipsipin nguzir mamın mın ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzirbar puvati, ezi Krais mati sipsipin nguzir mam, an arazir kuraba an itir puvati.* ²⁰ Fomira God tighar nguazimın ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Krais

1:8: Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:9:** Ro 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 * **1:19:** (1:19) Ezi Israelba ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Wok Pris 22:17-25in gan) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha miğei, Krais mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26

amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa Kraiss bar azenara ian aka. ²¹ A ian akurazima ia God nighnizir gavgavim an iti. God a gamizima a uam ovevem in dikafi, ezima God bar Kraiss isa bar pin aneti. Ezi kamaghin ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba baghivira mizuam iki.

Ia bar gumazamizibagh ifongegh

²² Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kam in ia Godin damazimin zue. Egha ia uaghan Godin gumazamiziba guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningigh. ²³ Egha ia datirighin gumazamizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam. ²⁴⁻²⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Gumazamiziba dadabar min ami, me dughiar ruarimin nguazimin itir puvati.

Egha men ziaba mati akimariba, me atamra gefi.

Dadaba midii, ezi akimariba iri.

Ezi Godin akam zurara ikia kamaghira iti.”

Akar kam Godin akar aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamra itim

¹ Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba bar, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh. ²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghin ia Godin Duamin daghem amiva aghungiva egh Godin Duamin aven gumazir aruabar min ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dagiar aghuir angamra itimin min iti. Gumazamiziba an aghua, ezi God a ginabagha egha an garima a bar pin ko. ⁵ Ezi ia uaghan, dagiar angamra itibar min. God ia gami, eghti ia dipenimin min otoghti, an Duam dipenir kam in aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazibar min ikiam. Egh ia Kraiss Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze,

“Ia gan.

Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko.

Ezi ki datirighin Sionin mighsiamin dagiar kam anerisi.

Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto.

Ezi gumazir nighnizir gavgavim an itim, an aghumsizim inian kogham.”

1:21: Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **2:1:** Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20

⁷ Ezi ia niġhnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo Kraisi mati dagiar bar aghuim. Ezi niġhnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze,

“Dagiar kam, dipenimin ingarir gumaziba, an aghuagha a batoke, ezi datirighin a dipenim aterir dagiamin oto.”

⁸ Ezi Godin Akinafarim uaghan ghaze,

“Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpora daighiri.”

Me akam barazir puvatigha kamaghin, me daighiri. Fomira God fo, bizir kam me bativam.

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumazibar otifi. Ia guizbangira Godin gumazamizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva egh an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati. ¹⁰ Fomira ia pura gumazamizir kinibar min iti, egha datirighin ia Godin gumazamiziba. Egha fomira ia Godin apangkuvim inizir puvati, egha datirighin ia an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11-3:22)

E Godin ingangarir gumazibar min ikiam

¹¹ Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kam in ikia mati gumazamizir pura guighav itiba, ko gumazir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia bar navir ghurimin arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi. ¹² Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumazibar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh me God izamin Dughiamin, an ziam fam.

¹³ Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh. ¹⁴ Gavmanin gumazir dapaniba, a me amisevegha ingangarir kam me ganingi, me gumazir arazir kurabagh amiba me ivezir kuraba me daningam. Egh gumazir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin ia uaghan gavman gumazir dapaniba akabar gin mangi. ¹⁵ Gumazir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi God arazir aghuiba ia dar amuasa a ifonge, eghti tuavir kam in ia men akaba minivagham, eghti me mikiman kogham. ¹⁶ Ia bar firiahrizir gumazibar min iki. Egh kamaghin niġhnighan marki, “E datirighin firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam.” Puvati. Ia Godin ingangarir gumazamizibar min iki. ¹⁷ Egh ia arazir aghuibar gumaziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

2:7: Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22

¹⁸ Ia pura ingangarir gumaziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh men akaba baragh, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki. ¹⁹ E fo, gumazitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugh gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. ²⁰ Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavigham, ian arazir kurar kamın izevir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavigham, eghti God arazir aghuim ia damuam.

²¹ Kraıs mizazim inigha ian akura, kamaghın God Kraısın arazir kamın gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

²² “Kraıs arazir kuratam gamizir puvati,
egha uaghan akar ifavaritam mikemezir puvati.”

²³ Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganıngı, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira bizibar tuisizim. ²⁴ Ezi Kraıs en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamagh sua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamra ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghın an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamima, ia ua dera.

²⁵ Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighın ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

¹⁻² Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan ikiva egh men akaba baragh. Ki kamagh sua, gumazir katiba me nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvatighi, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, men akaba baraghiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi navibagh iragham. Kamaghın, amiziba uan pabar apengan iki. ³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. ⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera. ⁵⁻⁶ E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kaba uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamın akam baragha “gumazir ekiam” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, egh bizitamın atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷ Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuivar gin mangiva egh uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir

2:18: Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **3:3:** 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:5-6:** Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4

puvati. Egh ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Bizitam ia God ko migeir tuavim apiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira ikiva, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarasi ifuegh ikiva, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu. ⁹ Eghti gumazitam arazir kuratam ia damighi, ia arazir kuramin a ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazir igharaziba arazir aghuim me damu. ¹⁰⁻¹² Godin Akinafarim ghaze,

“Ekiam gumazir arazir aghuibagh amibar garava, egha men azangsiziba barasi.

Egha gumazir arazir kurabagh amiba, Ekiam me gifongezir puvati.
Kamaghin tina ikirimirir aghuim iniva, dughiar aghuibar gansiva,
egh akar kurabav kiman koghiva, ifavarir akaba atakigh.

An arazir kuraba ategh, arazir aghuibar amu;

egh gumazir igharaziba navir amirizimin me ko ikisi, gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

¹³ Eghti ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, eghti tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham. ¹⁴ Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! “Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki.” ¹⁵ Egh ian navir averiabar, ia Kraisi uabira ia uan Ekiamin min faraghvira anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghsi nighnigh iki. ¹⁶ Ia arazir aghuibagh amuava Kraisin gin ghuava, ezi me akar kuraba ia migiava, egh gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemezimin aghumsizim iniam. Ia me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, egh arazir aghuim me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. ¹⁷ Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

¹⁸ E kamaghin fo, Kraisi uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar danganim inighava areme. A gumazamiziba bar men arazir kuraba batueghiva egh me inigh God bagh mangasava, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamin a gumazir nivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamra iti. ¹⁹ Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba,

3:8: Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23

3:9: Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15

3:10-12: Sng 34:12-16

3:13: Snd 16:7, Ro 8:28

3:14: Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14

3:15: Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25

3:16: Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12

3:17: 1 Pi 2:20

3:18: Ro 5:6,

6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22

akar aghuim me mikiri.* ²⁰ Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghriasi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi ezi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumamazir 8 plara an itima, ezi aperiar dipar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti. ²¹ Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzaribar miziriziba agevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Kraiss Iesus ovevem in ua dikafi, ezi tuavir kamin God ian akurvasi.† ²² Ezi Kraiss Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osintzir bar ekiam Kraissin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4-5)

E navir ghurimin araziba ataghragham

¹ Kamaghin Kraissin mikarzim mizazim inizi, eghti e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzim mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.* ² Kamaghin datirighin tugh mangi, ian nivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi. ³ Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezir moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba, dara kara: me afiar arazibagh amuasa; arazir mizirizibar amuasa bar kufi; egha dipar onganiba apava onganigha; isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumamaziziba isa pura pantemin diava ighiar kurabar arazibagh ami; egha nguazir kamin biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kam gamua aghumsiziba puvati. ⁴ Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba ko arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamin digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei. ⁵ Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumamaziziba bar men araziba tuisighasa iti, gumamazir ovengeziba ko angamra itiba. ⁶ Bizir kam bagha, Iesus gumazir ovengeziba uaghan akar aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God

* **3:19:** (3:19) Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 † **3:21:** (3:21) Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 * **4:1:** (4:1) Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22 **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:3:** Ap 17:30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5

me tuisighizi, ezi me ariaghire, mati gumaziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba angamra ikiasa, Iesus akar aghuim me mikiri.†

E, God puram e ganingizir bizir aghuiba, deraghvira dar an ingangarim damuam

⁷ Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin ia God ko mikimsi, ia bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin. ⁸ Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarazi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. ⁹ Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki. ¹⁰ God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvaga ia ganidi. Kamaghin ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumazir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, ia Godin gumazamizibar akurvagh. ¹¹ Ia kamaghin ifongegh, gumaziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Kraisi Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina akar aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Kraisi Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osimtizir mam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha gariba e batifi. ¹³ Ia osimtizir kabar aven Kraisi mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin ia a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. ¹⁴ Godin Duar angangarim itim ia avara. Kamaghin me Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, eghti ia bar akuegham. ¹⁵ Ia uari uan osimtiziba bagh mizazim iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumazir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darightima, kamaghin derazir puvati. ¹⁶ Ia Kraisin adarazi, eghiva Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin ia Godin ziam fi. ¹⁷ Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin akar aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar kuvigham. ¹⁸ Godin Akinafarim ghaze,

“Godin damazimin derazir gumaziba osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.

† **4:6:** (4:6) Grighin akam vezin kamin bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, “Bizir kam bagha Kraisi akar aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an akar aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi.” **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31

Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹ Kamaghin Godin ifongiamin, gumazir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuubar amuvira iki God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5

Godin ingangarir gumazir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibargan

¹ Ki akar mam Godin ingangarir gumazir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Godin ingangarir gumazir aruar mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Kraisin uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kam in ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Ezi kamaghin ki ingarasa Godin ingangarir gumazir dapaniba ia migei. ² Ia Godin gumazamiziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia bintima, ia ingaran marki. God ingangarir kam ia a damuasa a ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamizibar akurvaghisi bar ifongegh. ³ Ia gumazir aruabar min ikian marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuubar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. ⁴ Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighiti, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

⁵ Ezi kamaghira ia gumazir igiaba ia gumazir dapanibar akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamiziba men apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei, “God, gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri, egha a gumazir uari abiriba, a men apanguva, deraghavira me gami.” ⁶ Kamaghin, ia uan ifongiaba abiniva egh Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. ⁷ God ia ginighnisi, ezi kamaghin osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

⁸ Ia angamra iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazibar amasa, me buriagharui. ⁹ Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kam in itiba, me uaghan mizazir ia isir kam isi. Kamaghin ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰ God, an apanguvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighiti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuvigh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹¹ Ezi God uabira gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

4:19: Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:2:** Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:4:** 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha akınafarir otevir kam osiri. Ezi ki an garima, a Kraıs baghavıra itir aveghbuar aghuım. Ezi akınafarir kam, ki God a uan apangkuvım ian akazir arazım ia mikımasa. Ki uabi ki fo, kar guızbangıra Godın apangkuvım, ezi ki deravıra an gun ia mıgei. Egha ki akar gavgavım ia ganıdi, ia nıghnızır gavgavım Godın apangkuvımın ikıva tugh gavgafıgh.

¹³ Godın gumazamızır Babilonın* itiba, God me ko ia mısevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan otarım, Mak, uaghan ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.† ¹⁴ Ia ıgharaz darazıgh ifongezır arazım akaghsı, egh uarı uan agharibar suıgh. Ia Kraısın adarasi, ia navır amırızımın iki.

5:12: Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 * **5:13:** (5:13a) Babilon arazır kurabagh amırı nguıbam. Ezi Pita Romın itir dughıam, Rom tintınımın arazır kurabar Godın gumazamızıbagh amı, matı Babilon fomıra me gamızır arazım moghın. Kamaghın Pita akar ısın zuımın Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** (5:13b) Mak guızın Polın otarım puvati. A gumazır ıghıar an akurvagha an gın aruım. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akar mıngarımra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nıghnızir gavgavıba ko arazir aghuıbagh asıghası. Ezi Pita akinafarir kamın aven mıgıa ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan markı. Me, akar aposelba men sure gamızıbar suıragh gavgafıgh. Eghtı arazir kamın me God ko Ekıam Kraıs İesus deravıra anıng fıfoghıam. Aposelba uarı uan damazıbar İesusın ganıgha egha uaghan an gara a barazı, a men sure gamı.

Gumazır maba kamaghın mıgeı İesus ua ızan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a ızam. Guızbangıra a zuamıra ızeghan koghamın mıngarım kamakın: God gumazıtam ovengan aghua. A kamagh sua, gumazıba bar navıbagh ıragh. Kamaghın amızı a gumazamızıba dughıam me ganıga, egha me mızua ıkıavıra ıtı (3:9).

E arazir aghuıbar amutı da en navır averıabar ıkı gavgavıgham, eghtı e gumazır kurabar akaba batogham

(Sapta 1-3)

¹ Kı Saimon Pita, kı Kraıs İesusın ıngangarır gumazım ko an aposel. Kı, ıa gumazamızır nıghnızır gavgavır aghuımın ıtıba, akar kam ıa bagha an osırı. Kraıs İesus en God, a en Akurvazır Gumazım. Egha a uan arazır aghuımın God nıghnızır gavgavır aghuım ıa ganıngızıma, ezi ıan nıghnızır gavgavır kam, an enanam ko voroghıra ghu. ² Ezi datırıghın ıa God ko en Ekıam İesus, anıngın fıfozır aghuım ınıs. Ezi kamaghın apangkuvır arazım ko navır amırızım ıan ekevegh ıkı.

God ua baghavıra e amısefe

³ Kraıs İesus a God, an gavgavım a bıızıba bar e ganıngı, da gavgavım e danıngıtıma, e ıkırımırır aghuım ınıva e God fıfongezır arazıbar amu ıkıam. E Kraıs gıfo, ezi fıfozır kam e gamıma e God fıfongezır arazıbagh amı. Ezi a ko ıtır arazım ko an arazır aghuımın, an en dıa. ⁴ Egha bıızır bar aghuıba e ganıngı, da bar ekefe. Ezi kar bıızır a fıomıra e danıngasa akam akırızıba. E nguazır kamın ıtır gumazamızıba, e navır ghurımın arazıba bagha puv aguema, ezi da bar pazav e gamı. Ezi Kraıs bıızır aghuır kaba bar e ganıngı, ezi tuavır kamın, a ıan akuraghtı, ıa arazır kurar kabagh ıtıaghıra, egh Godın ıkırımırım ınıghıra egh an arazıbar amuam.

⁵ Bızır kabanang bagh, ıa Godın mın ıkırımırım ıkısı pamten ıngar. ıa datırıghın nıghnızır gavgavım Kraısın ıtı. Egh uaghan arazır aghuıbar gumazamızır ıgharazıbar amu, egh uaghan Godın fıfozır arazım deravıra a ınıgh. ⁶ Egh uaghan navır ghurımın arazıba da dıkabın, egh uaghan tugh gavgavıgh osımtızıba ater, egh uaghan God fıfongezır arazıbar gın mangı. ⁷ Egh uaghan, uan adarazır mın, Kraısın adarazır apangkuvıgh men akurvagh. Egh uaghan ıgharaz darazıgh fıfongezır arazım damu.

⁸ Ezi ia Kraiss Iesus gifo, en Ekiam. Egh ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighti, eghti ian fozozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam. ⁹ Ezi gumazitam arazir kaba puvatigham, a bizir saghuiamin tibar ganan kogham, a mati gumazir okavirizim moghin ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. ¹⁰ Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginabas, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Egh kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akaghsiva, ia bar pamtem ingar. Egh ia kamaghin damuva, ia arazir kuratamin irighan koghiva, egh God ateghan kogham. ¹¹ Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kam in iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Kraiss Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹² Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha ia guizin akam inigha gifa, egha an tugh gavgafi. ¹³⁻¹⁴ Ki fo, dughiar bar otevim, ki uan mikarzim suevkinigham. En Ekiam Kraiss Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki aven nivafizir kam in ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. ¹⁵ Kamaghin amizima, ki bar deragh ia mikimasa. Eghti ki gin oveghti, ia dughiar zurara ia bizir ki ia mikemezir kabagh ua dagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraissin iti

¹⁶ Ezi dughiar e Kraissin akar kam in ia mikemezim, e pura gumazitam in eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Kraiss Iesus in gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. Ezi e faragha uan damazibara Godin angazangarim ko gavgavim in garima da Kraiss Iesus in iti, kamaghin amizima e migei.* ¹⁷ Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekiar kam in aven ikiava egha kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge." ¹⁸ Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha zaghiri. ¹⁹ Kamaghin amizima e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatem in ikia isi. Egha ghua Kraissin angazangarim ian navir averiabar aven ikia isi, mati amin in itir mikovezim overiam in ikia isima mitatem zuima angazangarim oto.†

²⁰⁻²¹ Fomira Godin akam inigha izir gumazimin akatam, pura gumazitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuvkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin bizir ekiam, ia a gifogh a kamakin, Godin akam inigha izir gumaziba, me Godin Akinafarimin osira me uan nighnizibar osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraissin adarazir nighnizibagh asighasighasa

1:8: Jo 15:2, Ta 3:14 **1:9:** Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 **1:10:** 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 * **1:16:** (1:16) Akar otevir kam a dughiar Iesus in mikarzim igharagha gara otozir bizibav migei. (Mt 17.1-3 ko Mk 9.2-13 ko Lk 9.28-36.)
1:17: Mt 3:17 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 † **1:19:** (1:19) Mizarazimin mikovezir kam, kar Kraiss Iesus. Ni gansi Akar Mogomem 22.16 in gan.

¹ Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelin gumazibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizir taba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavarir amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me inis, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Ezi me kamaghin damuva, eghti zuamira God me gasighasigham. ² Eghti gumazir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam. ³ Ezi ifavarir tisan kaba dagiar aviriba bagha, kamaghin me eghaghanir ifavarir avirubar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam ati, a ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezir moghin egha me gasighasighasa me bagha gara iti.

⁴ Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senba me kegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Egha me kalabusin ikiavira iti, me Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. ⁵ Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7 plan gumazamiziba bar deragha men garima me deravira iti.

⁶ Ezi God Sodomn nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozi aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. ⁷ Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. ⁸ Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughiaabar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi. ⁹ Ezi kamaghin e bizir Ekiam amizibagh nighnigha, egha e fo, osimtizitam gumazir Godin arazibar gin zui tam batogham, God osimtizir kam uam ada a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham. ¹⁰ Egh gumazir taba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazir kurar kaba ian tongin iti, gumazir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. ¹¹ Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

¹² Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarzirar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumaziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvaghäm. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. ¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumazir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, egha dagh ifongezir arazimin bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! ¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim Balamın tuavimin gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamin ivezim iniäsa. ¹⁶ Ezi donkiba migeir puvati. Egha donkin mam gumazimin min migei, egha Balamın arazir kuraba bagh an atari. Ezi arazir kam donki Godın akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan onganir arazir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷ Gumazir kaba, mati mozir dipaba dakezir moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. Ezi God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam. ¹⁸ Ezi gumazir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumazamiziba apezeperava me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko nivafizimin arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamin, me gumazamizir datirighira navibagh iragha egha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima me gumazir kurar kabar gin zui. ¹⁹ Ezi gumazir kurar kaba kamaghın migei, “Kamaghın ia en gin mangiva, egh ia firighregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam.” Ezi men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumaziba. E fo, gumazitam bizitam a ikirarighi, a bizir kamin pura ingangarir gumazimin min ikiam. ²⁰ Guizbangira, me en Ekiam Kraıs İesus da fofozim inis, en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itiba bar adagh ita. Egh kamaghın me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham. ²¹ Kamaghın me arazir aghuimin tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighın me tuavir kam gifo, egha Godın akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham. ²² Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamın aven kamagh migei, “Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.” Ezi uam akar otevir igharazir mam kamaghın migei, “Dam dipam guregha gifa, egha ua ghua beghneazim gipoghposi.” Aningın arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

¹ Nan roroaba, kar nan namba 2in akınafarim ki datirighın ia bagha an osiri. Ki kamaghın ifonge, akınafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da fe, eghti ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam. ² Ia ua Godın akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir

akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³ Ezi ia faragh bizir ekiam kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin, gumaziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia mikimam. ⁴ Me kamaghin ia dipovam, "Jesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin."

⁵ Me bizir kam gifogha, egha a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari. ⁶ Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. ⁷ Kamaghira God fomira mikemezir moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizua, avim otoghiva bar aning kuvaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizua. Dughiar kam in gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar kuvigham.

⁸ Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. ⁹ Gumazir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira arazibagh amir puvati. God gumazitam ovengan aghua. Gumaziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

¹⁰ Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi moghin. Eghti dughiar kam in overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimin itiba sara bar isigh ameregh givagham. Ezi nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham. * ¹¹ E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin arazibar gin mangi.

¹² Ezi ia Godin Dughiar Otivamim mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kam in aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da bar isiva ameregham. † ¹³ Ezi God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

Euari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

¹⁴ Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar. ¹⁵ Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fozozir aghuim en aveghbuam Pol

3:3: 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 3:4: Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45
 3:5: Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 3:6: Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 3:7: Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10
 3:8: Sng 90:4 3:9: Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 3:10: Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 * 3:10: (3:10) Grighin akam deragha a migeir puvati. 3:12: Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 † 3:12: (3:12) 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumazamizibar anighti me navibagh ingar. Ezi kamaghin, gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar izamin aghozagham. Gansi Ap 3:19-21 in gan. 3:13: Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 3:14: 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 3:15: Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9

ganingi, ezi a uaghan kamaghira miğirigiar kabara ia bagha da osiri. ¹⁶ Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun miğei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deravira bigha miğeir puvati. Ezi e akar kabar mingarim gifoghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazir fofozir muziariba ko niğniğzir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava a miğei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar iğharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

¹⁷ Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumazir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, eghti ia niğniğzir gavgavim ia datirighin itim ategh egh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh. ¹⁸ Krai Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravira a gifo. Egh an fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krai ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira.

Jonin Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamin, Jon akar mingarir pumuningin migei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamagh sua, me, mitatemin itir darasi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemin itir darasi” kamaghin migei, bizir nguazimin kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godin Otarim, kamaghin amizima a nguazir kamin gumazimin min otoghan kogh, egh a nguazimin biziba ko poroghan kogham, e gumazamiziba ami mokin. Me kamaghin migei, gumazim deravira God ko ikisi, a nguazimin bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimin biziba. Ezi arazir kabar gin mangisi nighnighan marki.

Jon kamagh sua, Kraisin adarsi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimin oto, ezi gumazamiziba nighnizir gavgavim an iti. Egh me God bar a gifueghiva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimin aven daruti, eghti mitatemin aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1-3:10)

Angamra Itir Akam, datirighin azenan oto

¹ Gumazir me kamaghin diborim, Angamra Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam nguazir kam tighar otivamin dughiam a bar faragha ike, ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. ² God angamra itir ikirimirir e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egha gumazir ikirimirir angamra itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighin God en akazi e an gani. ³ E an ganigha oregha givagha, e ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, egha uaghan ia migei. Egh ia ko, eia navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam. ⁴ E uari inigh ikiva, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimin aven daruam

⁵ E Krai Iesus barazima an akar kam kunizima, ezi e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezima mitarmetam anepazazir puvati. ⁶ Eghiva e kamaghin mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egha e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati. ⁷ Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva egh uari ko navir vamira ikiam. Eghiti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. ⁹ E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima,

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7

a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. ¹⁰ E suam, "E arazir kurabagh amir puvati," kamaghin e Godin mikim suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en akurvazir gumazim

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. Eghti tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera. ² A uabira en arazir kuraba baghava aremezi God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamin gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumazim, a Godin akabar gin zui

³ E Godin akabar gin mangiva, egh fogh suam e guizbangira a gifo. ⁴ Gumazitam suam, ki God gifo, egha Godin akabar gin zuir puvati, gumazir kam a ifavarir gumazim. Ezi guizin akam a ko itir puvati. ⁵ Egh gumazitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazir igharazibagh ifueghiva, arazir ifongezir kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Egha e tuavir kamin fo, e bar Godin pueghav iti. ⁶ Gumazitam suam, ki Godin poroghav iti, egh gumazir kam Krais arui moghin daru.

⁷ Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an akar igiam puvati. Akar ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.* ⁸ Mitatem in dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki akar kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amir arazibar gara fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

⁹ Gumazitam suam, ki Godin angazangarimin aven iti, egha a uan adarazir aghua, gumazir kam mitatem in aven ikiavira iti. ¹⁰ Gumazitam uan adarazigh ifongegh, gumazir kam angazangarimin aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham. ¹¹ Egh gumazitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatem in aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui.

¹² Ia nan boriba, Iesusin ziamin God ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹³ Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

1:10: 1 Jo 1:8 * **1:10:** (1:10) Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Ighiaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 * **2:7:** (2:7) Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimin akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir ighiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1

Ia nan boriba, ia Afeziar Ekiam gifozi, kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. ¹⁴ Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. Ia gumazir igiaba, ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi. Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nguazir kamin arazibagh ifongan marki

¹⁵ Ia nguazir kamin araziba ko an biziba, ia dagh ifongan marki. Gumazitam nguazir kamin arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham. ¹⁶ E fo, nguazir kamin itir gumazibar arazibar kara: navir ghurimin araziba bagha puv aguava, damazimin bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir kamin araziba. ¹⁷ Nguazir kam ko an itir gumazibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti Godin akamin gin zuir gumaziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

¹⁸ Nan boriba, dughiar kam dughiar abuananam. Ezi ia oraki, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizir moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa. Kamaghin e fo, kar dughiar abuananam. ¹⁹ Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, egha e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Kamaghin me ategha ghuezi, e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo. ²¹ Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri. ²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha aning gasara.† ²³ Gumazitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam nighnizir gavgavim Otarimin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiravira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. ²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziar ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazir kaba ia gifarasa. ²⁷ Ezi ia, Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraisin ko iki.

Godin boriba

2:14: Ef 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7
2:19: Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 † **2:22:** (2:22) Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Bizir kam bagh, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

²⁹ Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3

¹ Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamın gumamaziziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. ² Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmagnin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Kraıs uamategh nguazir kamın iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an min otogham. ³ Gumazir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. ⁵ Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin a mangasa, nguazir kamın ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. ⁶ E kamaghin fo, gumazitam Kraıs ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraısın ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Kraıs gifozir puvati, Kraıs a tina.

⁷ Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amim, a, Iesus Godin damazimin derazi moghin, a Godin damazimin dera. ⁸ Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin ingangarim gasighasighasa nguazir kamın ize. ⁹ Gumazitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamra ikiti, eghti an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham. ¹⁰ Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11-5:21)

Iesus igharazibagh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹² Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuega. E Kenin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme. ¹³ Nan adarasi, nguazir kamın itir gumamaziziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki. ¹⁴ E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghırir tuavim ategha, ariaghrezir gumaziba puvati, e angamra itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghırir tuavimin zui. ¹⁵ Tina gumazir igharazitam gifongeghan

2:28: 1 Jo 3:2, 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8

kogh mati gumazir gumazibav sozim. Ia fo gumazir gumazibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶ Iesus e gifongegha, egha e bagha uabi makunighava aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam. ¹⁷ Gumazitam nguazir kamın biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighi, an an ganıva, egh an apanguvan koghıva, egh an akurvazir puvati, gumazir kam Godin ifofer arazim an itir puvati. ¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. Egh guizbangira uan naviba me daningıva, egh arazir aghuiba me damuam.

Godin boriba an damazimin tughıva atiatingan marki

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamın itir biziba bar dagh fo, egha an apanguvir en itim bar ekevegha, egha e uarira uarir apanguvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamın e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹ Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin mikıman koghan suam, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham. ²² E Godin arazibar gin mangıva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam. ²³ Kar an akar ekiam: e nighnızir gavgavım an Otarım Kraıs Iesusın iki. Egh an e mikemezır moghin, e uari uarigh ifuegham. ²⁴ Tina an akamin gin mangıva a Godin poroghıv ikiti, God an poroghıv ikiam. God uan Duam e ganingizi, ezi an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsıugh

¹ Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir avırıba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingı. Kamaghin ia nighnızir gavgavım men ikian marki. Egh deravıra men arazıba ko migirigiaba asavsıugh fogham, da Godin Duam o duar kuraba. ² Tuavir ia Godin Duam gifoghamımra kara: Gumazitam suam, Kraıs Iesus, a gumazir nivafizimin nguazir kamın ize, gumazir kam Godin Duam an iti. ³ Gumazitam suam, Kraıs Iesus a guizin gumazim puvati, gumazir kam a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Kraıs Iesusın apanımın duam. Ia fomıra Kraısın apanım ızamın migirigiam baraghizi, a datirighin izegha gıvagha nguazir kamın iti.

⁴ Nan adarasi, ia guizbangıra Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavım bar ekevegha Satanın gavgavım gafira. Satan, a nguazir kamın gavgavımın gumazir dapanım. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afıra. ⁵ Gumazir kaba, me nguazir kamın gumazıba. Ezi men migirigiaba nguazir kamın migirigiaba. Ezi nguazir kamın gumazamizıba

3:16: Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14

me barasi. ⁶ Ezi e, Godin gumazamiziba. Ezi gumazamizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumazamiziba me en akaba barazir puvati. Egh tuavir kamın e guizbangira miğeir Duam ko miğirigiari ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumazim God gifueghıva, egh uaghan gumazir igharazibagh ifongegh

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en akazi. Kamaghın, e uari uarigh ifueka. Gumazir igharazibagh ifongezim, a Godin borim, egha a guizbangira God gıfo. ⁸ Kar Godin arazim, a dughıaba zurara gumazamizibagh ifonge. Ezi e fo, gumazir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim, a bar God gifozir puvati. ⁹ God borir vamıra ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamın anemada. Tuavir kamın God en akazi, e fo, God guizbangira gumazamizibagh ifonge. ¹⁰ Igharazibagh ifongezir arazimra kara. E kamaghın nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gın amangasa nguazir kamın izegha areme. ¹¹ Nan adarasi, God arazir kam en aka, a bar e gifonge. Kamaghın, e uaghan bar igharazibagh ifuegham. ¹² Gumazitam dughıatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamra en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghtima an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganingizima, a vaghvagha en itima, ezi e kamaghın fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. ¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimin gani. A nguazimin itir gumazamizibar akurvaghasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamın ganigha an gun miğei. ¹⁵ Gumazitam an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumazir kamın poroghıv ikiti, a Godin poroghıv ikiam.* ¹⁶ E kamaghın fo, God e gifuegha, egha an e gifongezir arazim bagha nighnzir gavgavim an iti.

Kar Godin arazim, a dughıaba zurara gumazamizibagh ifonge. Gumazitam gumazir igharazibagh ifueghıva, Godin poroghıv ikiti, God an poroghıv ikiam. ¹⁷ Tuavir kamın, e fo, God e gifongezı, e God ko gumazir igharazibagh ifongezı, ezi ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghın gumaziba bar Godin kotiamın tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamın itir dughiam e Iesusin min ikiam, kamaghın e gın Godin atiatingan kogham. ¹⁸ Gumazir igharazibagh ifongezir gumazim, a Godin atiatir puvati. Atiatir gumazim, a fo, a ivezir kuram iniam, ezi nighnzir kam a gamima, an atiatı. Eghti gumazim igharazibagh ifongezir arazim a gizivagh daghem otivti, kamaghın a Godin atiatingan kogham. Gumazim atiatingti, e fo, a God a gifongezir arazim deravira a gifozir puvatizi, kamaghın igharazibagh ifongezir arazir an itimin dagheba puvati.

¹⁹ God faragha e gifongezı, ezi e gın a gifonge. Kamaghın e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. ²⁰ Gumazitam Godin ganizir puvati. Gumazitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghıva, egh a manmaghın Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghın fo, gumazitam suam, Ki God gifonge, egh Godin

4:6: Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16
4:9: Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24
4:14: Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 * **4:15:** (4:15) Ni akar 1 Jon 4:2in itimın gan.
4:16: 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12

borir igharazim gifueghan koghti, e fo, a gumazir ifarim. ²¹ God akar gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazim gifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti

¹ Gumaziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamin arazim: Gumaziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge.*

² E God gifuegh an akar gavgavibar gin mangiva, kamaghin e fo, e Godin boribagh ifonge. ³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. E God bar a gifueghiva, kamaghin e an akar gavgavibar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghin amizima an akar gavgavibar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha en nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

⁵ Tinara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumazir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim. Gumazir kamra.†

⁶ Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi.‡ ⁷ Ezi God tuavir pumuning ko mizezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. ⁸ Tuavir pumuning ko mizezir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. ⁹ Gumaziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi gumaziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira.

¹⁰ Gumazitam uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh a bar fogh suam, God a mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumazitam nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baragham aghuaghiva, egha kamaghin mati a Godin migia ghaze, God ifari. ¹¹ God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, ezi e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti. ¹² Gumazir Godin Otarimin poroghav itim, a ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumazir Godin Otarimin poroghav itir puvatizim, a ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

¹³ Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri.

4:21: Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15

* **5:1:** (5:1) Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimin gan. **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 † **5:5:** (5:5) Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 ‡ **5:6:** (5:6) Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2

¹⁴ E fo, e God ifongezir moghin, e biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham. ¹⁵ E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa.

¹⁶ Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, eghti tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumazir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghasa ki ia migeir puvati. § ¹⁷ Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumazibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumazibagh amima me helin ghuahirir puvati.

¹⁸ E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan, bizitam me damighan kogham. ¹⁹ E fo, e Godin boriba. Egha uaghan fo, nguazimin itir gumazamizir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavvimin apengan iti. ²⁰ Ezi e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamin izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Krai Iesus ko, aningin poroghav iti. Krai Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir aghuir zurara itim e ganingi. ²¹ Kamaghin nan boriba, ia deravira uari bagh gan, godin ifariba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganim inian marki.

5:14: Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 § **5:16:** (5:16) Akar kamin mingarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in migirigiam. Ni Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam "ovevem" a girazi a kamakin, "helin ovenge." **5:18:** Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9
5:19: Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14

Jonin Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazir aviriba ghaze, a siosin mamın itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamagh sua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan. Kar gumazir Godın akam gasighasiziba.

E Godın guizin akam mighivira an suiragh, egh gumazir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.*
² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. ³ Guizin akamın arazim ko arazir igharazibagh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghın Afeziam God koma Krai Iesus, Godın Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimın arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimın gin mangam

⁴ Afeziamın akar gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamın gin zui. Ezi ki kamaghın oregha bar akonge. ⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghın nin azangsisı, ia bar uarigh ifongegh. Kar arazir igiam puvati. Arazir kam fomira e ko ikia iza datirikin. ⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godın akar gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an akar gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimın gin mangvira iki.

Ia Kraisin akamın suiragh gavgafigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghın migeir puvati, Krai Iesus a gumazir nivafizimın min oto. Gumazir kamaghın amim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.† ⁸ Kamaghın ia uari bagh ganigh, ia bizir iniasava amiba ia da ataghraghan marki. Kamaghın derazi puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. ⁹ Egh gumazitam Kraisin suren migirigiamın suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazir Kraisin suren migirigiamın suiragha gavgavigha mamaghira itim, Afeziam uan Otarim ko aning a ko iti. ¹⁰ Gumazitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimın aven mangan marki. Egh ia kamaghın a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati. ¹¹ Ia fo, gumazitam dughiam gumazir kamaghın amim ganidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramın akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghın ki ia bagh izam. Kamaghın ki ia bagha akinafarimın da osiran aghua.

* **1:1:** (1) Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kamın aven itir gumazamiziba. † **1:7:** (7) Ni akar 1 Jon 4:2in itimın gan.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.[‡]

[‡] **1:13:** (13) Ni akar 2 Jon 1 in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri. An ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazibar akurvagham

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagh akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. ² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. ³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. ⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeta bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni, Kraisin adarazir ni fozir puvatiziba, ni uaghan arazir aghuibar me gami. ⁶ Gumazir kaba nin arazir gumazibagh ifongezimin gun kagh itir siosin migei. Ni God ifongezir moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangvira iki, kamaghin dera. ⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Kraisin gifozi puvatizir gumaziba, me men dafaribar biziba isir puvati. ⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiris. Ezi Diotrefes uan ziam fava men gumazir dapanimin ikiasava, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. ¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar en gun me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, ezi a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazir arazir aghuibagh amim, a Godin borim. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a God gifozir puvati.

¹² Gumaziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviriba ni mikimasa, egha ki da osiran aghua. ¹⁴ Ki ghaze, ki gorumra izi ni batogh ga uaningin gan uaningin mikimam. ¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti

ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Akinafarim kamın akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godın gumazamizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimın apanibar akaba baragh dar gın mangan markiam. Akinafarim kamaghın migei, “E Godın gumazamiziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumazitam en nighnizir gavgavım batueghıva, akar igiatam atıghan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgavıba bagh gan

¹ Ki Jut, ki İesusın ingangarır gumazım; egha ki Jemsın dozım. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarır kam osiri. God Afezıam bar ia gifonge, ezi Krais İesus uabi ian gari.

² Eghti apangkuvımın arazım ko navır amırızım ko ıgharaz darazi gifongezır arazım bar ia gizıfagh.

Godın akar aghuımın apanıba, me Kraisın adarazır aven ize

(2 Pita 2:1-18)

³ Nan namakar aghuıba, ki faragh ingangarır God ua bar e inızır kamın, akinafarım osırıgha ia mıkimasa bar ifonge. Ezi ki datırıghın kamaghın nıghnısi, ki akinafarır ıgharazım osıram. Ia uan nıghnızır gavgavıba bagh bar gavgafıgh. Egh ia Godın akar aghuımın apanıbar akaba batogh. E Godın gumazamiziba, a nıghnızır gavgavımın arazır vamıram e ganıngi. Eghti gumazıtım en nıghnızır gavgavım batueghıva, akar igiatam atıghan kogham. Bar puvati. ⁴ Gumazır maba muega Kraisın adarazır aven ize. Fomıra fomıra God kamaghın mıgıa ghaze, gumazır kamaghın amıba me an damazımın mıtıvıgh ovengam. Me akırıba ragha God gası. Egha me Godın apangkuvımın akabagh ıragha dagh amıma, da afıar arazıbar akabar mın oto. Gumazır kaba akırım ragha Atrıvır vamıran kam gasara. An en Ekıam Krais İesus.

⁵ Ia bızır kabagh fogha gıfa, ezi ki ua ian nıghnızıba fasa. Ia fo, Ekıam fomıra İspın uan gumazamızıbar akurazıma me İspı atakı. Egha gın gumazamızır nıghnızır gavgavım an ıtır puvatızıbagh asıghasıki.* ⁶ Ia enselın kurar maba, ia dagh nıghnıgh. God me ganıngızır ingangarıba me dar amuan aghua. Egha me uan danganıba atakı. Kamaghın amızıma, Ekıam zurara ıkı mamaghıra ıkıamın senbar me ıke. Egha me ısava kalabuzıar danganıbar bar mıtarıngızımın me atı. Ezi me Kotıam Damuamın Dughıar Ekıam mızuai. ⁷ Kamaghıra, fomıra Sodoma ko Gomoran gumazıba ko ngıubar ekıar anıngın boroghıra ıtıbar gumazıba, me uaghan enselba amızır arazımın mırarıa amı. Me uarı isa arazır kurabagh anıga, egha me arazır bar kurar gumazıba ko gumazıba uarı ısava akıubagh amı. Kamaghın amızı God me ısava avır zurara ısıa mamaghıra ıtım, me akunızı, me ıvezır kuram ını. Bızır otıvızır kabanagh, ia dagh nıghnıghıva arazır kurabar gın mangan kogham.

⁸ Kamaghıra gumazır kaba ian nıghnızıbagh asıghasıghasa me arazır kurar kabar gın tısı. Me irebar kurabar garıma da men nıghnızıba fema me arazır bar kurar mıızırızıbar uan mıkarızıbagh amı. Me Ekıamın akaba barazır puvatıghava, Godın Ngıubamın ıtır enselın ekıaba uaghan akar

* **1:5:** (5) Grıghın akinafarır avırır fomıra ıtıba, me zıar kam, “Ekıam,” osırızır puvati. Me zıar kam, “İesus,” an osırı.

kurabar dav gei. ⁹ Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Ezi dughiar kamın enselbar faragha zuim Maikel, Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghadogha Maikel akar kuratam Satanın mikemezir puvati. A kamaghın miġia ghaze, “Ekiam uabi nın atar nı mikemeghtima nı uan akam dikuagh.” ¹⁰ Gumazir kaba biziba me dar mınġaribagh fozir puvati, me puram akar kurabar dav gei. Me mati asıziba nıġnıziba men puvati. Egha me uan nivafızibar ifongezir arazibar ġin zui. Ezi men arazir kabara me gasıghası. ¹¹ Me bar ikuvıgham! Me Kein aruizi moghın arui. Me ivezim baghavıra nıġnısi, Balam amizi moghın ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran mın Godın akabar ġin tızir puvati, egha arazir kam bangın me bar ovegha ikuvıgha ġifa.

¹² Ia uari ifongezir isar dughiabar, gumazir kaba izava Godın damazımın arazir mızırızır kurabagh ami. Me damasa aghumsızır puvatıgha, kamaghın nıġnızır puvati, e isar ekiamın iti. Egha me uarıra uarıġh nıġnısi. Me mati amozim puvatızır ġhuarıabar mın ġari, ezi amınım dagh vaima, da tintınıbar zui. Egha me mati temem uan dughiamın ber puvati. Egha me mati temem mısıġa ġıvazı ġumazıba an povım asiaghati. Me ġumazır bar oveġgezıba.

¹³ Me mati onġarır fıfızır ekiaba dıpiragħiri. Egha me arazır kurabar amuasa aġhumsızır puvatıgha, mati onġarım dıpıra izıma an puvpuvır mızırızıba pın otıvı moghın men arazır kuraba azenım ġiri. Egha me mati mıkovezıba pın overıamın uan tuavıbar ġin tızır puvati. Kamaghın amızı, God me bagha danganıır mıtarmer bar pıġhatomezım atı, eġhtı me mangı an ikı mamagħıra ikıam.

¹⁴ Enok, an Adamın namba sıksın ovavımın borım, a Godın akam inıġha ızır ġumazır mamın mın ġumazır kabav ġıa ghaze, “Kı Ekıamın ġarım a uan tausen enselin bar avıravırım ko ızı. ¹⁵ A ġumazamızıba bar men arazıba tuısıġham. ġumazır an ġın zuır puvatızıba, a me damutı, me bar uan arazır kurar me amızıbar osımtızıba ateram. ġumazır arazır kurabagh amıba, me akırım ragħa God ġasa ġhuavıra iti. Kamaghın amızı akar bar kurar ıġharazır me God ġamızıba, God da bagħ me damutı me bar ivezır kuram inıam.” ¹⁶ ġumazır kaba, me batıvır bızıba me da bagħa navıba ikufı, egha me puv mıġei. Me uan navıbar arazır kurabar ġin zui. Me pamtemın dıava puv uan zıaba fe. Egha me ġumazıba apezeperıma me me ifongezır arazıbar ġin zui.

Ian nıġnızır ġavġavım ġavġavım ian navıbar anıġ

¹⁷ Nan namakar bar aġhuıba, ia ġin otıvamın bızım ġınıġnıġh, en Ekıam Kraıs İesusın aposelba an ġun mıkeme. ¹⁸ Me kamaghın ia mıġıa ghaze, “Dughiar abuananabar, ġumazır dıbovıbagħ amıba otıvam, eġh me Godın arazıbar aġhuagħıva uan nivafızıba ifongezır arazıbar ġın mangam.”

¹⁹ ġumazır kaba Kraısın adarazı abısı. Me nġuarız kamın ġumazıbar nıġnızıbar ġin zui, ezi Godın Duam men itır puvati. ²⁰ Ezi ia ġuızın nan adarası, ia dughiabar zurara uan nıġnızır ġavġavımın ġavġavım uan navıbar anıġ. Nıġnızır ġavġavır kam, God uabı ia ġanıġı. Eġh ia Godın Duamın ġavġavımın zurara God ko mıkım. ²¹ God bar ia ġıfonge. Eġhtı ia an borogħın ikıtı a zurara ia ġıfueġham. Eġh ia zurara e uan Ekıam Kraıs İesusın mızıuam, eġhtı a uan apangkuvım azenım datıġhtıma, ia ikırımırır aġhuarır zurara itım inıam.

²² Ia, ġumazır nıġnızır ġavġavım otevezıba, ia men apangkuf. ²³ Marazı avımın iti moghın iti, kamaghın amızı, ia zuamram avımın me inıġ. Ezi marazı bar navır ġhurımın arazıbagħ amı, egha me bar mıze, ezi men korotıaba uagħan bar mıze. Eġhtı dughiar ia men apangkuvıba, ia uarı bagħ ġan. Ia Godın damazımın mızezır bızır kaba bar dar sagħon ikı.

E Godin ziam fam

²⁴ God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. ²⁵ Kar Godin vamira ikiava, egha a Krai Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin ikiam. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Krais Akar Mogomem a Isa Azenim Gati

Akar Faragha Zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarsi kamaghin miġia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh me osimtizir ekiaba ateghti da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a ġin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamın itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarmin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim a ġivamim, God gumazamizir ikia gavgavigha uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, a ivezir aghuim me daningam.

God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko itiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1-3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumaziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam anemadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazir igharazibav kimam. ² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa, egha Godin akam, a Krais Iesusin gun miġeir akam, ki aneghurigha an gun miġei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize, eghti tina akar kam dipontima igharaz darazi oraghti, gumazir kam bar akongegh. Eghti gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin ġin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava amima, God damuasa mikemezir biziba an adar amuam. Kamaghin, gumaziba akar kam diponam.

Jon nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akam osiri

⁴ Ki Jon, ki ia gumazamizir 7 plan siosin Esian Provinsin itiba, ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh ġin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7 plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh egh navir amirizim ia daning. ⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemın ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimın a en arazir kuraba ağıvazi e firiaghire. ⁶ An e gamizima e atrivimın ofa gamir gumazibar itima, ezi God e gativazi e Godın ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Kraiss iar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Guizbangira.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami, eghti gumaziba bar uari uan damazibar an ganam. Gumazir a giniviziba, me bar uaghan an ganam. Eghti nguazir kamın kantriba bar, dar gumazamiziba a ginighnigh egh azi naviba bar me basemegham. Are, bizir kam otivam. Guizbangira.

⁸ Gavgaviba bar itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kirara ki faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko porogha, mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugh gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimın na ati.* ¹⁰ Ekiamın dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamın mın pamten kamaghin dei. ¹¹ Tiarir kam kamaghin migei, “Bizir ni garir kaba bar, ni akınafarimın da osirigh, egh 7 plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamın itim, ko Smernan nguibamın itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamın itiba.”

¹² Ezi ki gumazir na migeimın ganasa egha ragha gari, lamın golin 7 pla iti. ¹³ Ezi ki gumazir mamın garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumazibar Borimın mın gari. A korotir ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. ¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arızimın mın gara, egha mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimın mın pamtem isi. ¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamın a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. ¹⁶ A 7 plan mikoveziba uan agharir guvimın dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamın ikegha azenimın ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimın mın pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganigha an suemningin boroghın irigha, gumazir ovengezimin mın iti. Ezi a uan agharir guvimın na gisin atigha, egha kamagh migei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh bar gin ikiva, egh abuan

1:6: Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:7:** Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 * **1:9:** (1:9) Dughiar gumaziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:17:** Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13

ikivira ikiam. ¹⁸ Egha ki gumazir angamra itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamra ikivira ikiam. Ki Ovevemın ki, koma Gumaziba Ovia Ghua Itir Nguibamın ki, ki aningın suiragha aningın ganamin gavgavim iti.

¹⁹ “Kamaghın amizi, ni bizir ni ganizir kabar akaba osirigh, bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba. ²⁰ Ni 7 plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7 plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi an mingarim kamakin: 7 plan mikoveziba, da siosin 7 plan garir enselba. Ezi 7 plan lamba, da uari siosin 7 pla.”

2

Efesusun nguibamın itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghın migei, “Ni Efesusin itir siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki uan agharir guvimin 7 plan mikovezibar suigha, egha 7 plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.* ² Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, egha tugha gavgafi. Egha gumazir kurabar aghua. Gumazir kaba ia migia ghaze, “E uaghan aposelba.” Puvati, me aposelba pu. Ezi ia men migirigiba tuisigha givagha, egha men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazir ifavariba. ³ Gumaziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghın ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

⁴ Ezi ki adarir akamin kamaghın ia mikimasa, ia igiamra nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, egha datirighin puvati. ⁵ Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghın amizi, ia uam arazir ia faragha amizim ginighnigh, egh ia uan navibagh iragh, egh arazir mati ia faragha amizibar amu. Ia kamaghın damuan koghti, eghti ki ia bagh iziva egh ian itir lam batuegham. ⁶ Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷ Eghti tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazir midorozim gamua apanim abirim, ki an amaman-gatighiti, a ikirimirir aghuim anidir tememin dagheba iniva dar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir dagher azenimin iti.”

Smernan nguibamın itir siosin zuir akam

⁸ Gumazir kam ua kamaghın migei, “Ni Smernan nguibamın itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki fomirar areme, egha datirighin ki angamra iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. ⁹ Ki osimtiziba ko mizazir ia bativizibagh fo. Egha kamaghın fo, ia biziba bar puvati. Egha ia guizbangira bizir bar aviriba

1:18: Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 * **2:1:** (2:1) Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumamazimiba amir araziba, me migei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:6:** Sng 139:21
2:7: Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9

iti. Ezi ki fo, gumazir maba akar kurabar girakirangin ia miġei. Gumazir kaba ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi pu. Puvati. Me guizın Satanın adarasi.[†] ¹⁰ Ia kiranoveghang mizazitaba iniam, egh bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia orakigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghın, Satan ia damuti me ian tongın tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10 plan dughiahar osımtiziba ko mızaziba ateram. Eghti ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgafigh, mamaghıra iki mangi, ia aremeghamin dughiam, eghti ki ikirimirir aghuarim ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

¹¹ Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazitam midorozim damuva uan apanim abiraghti ovever namba 2 a gasighasighan kogham. Bar puvati.”

Pergamumın nguibamın itir siosın zuir akam

¹² Gumazir kam kamaghın ua na miġei, “Egh ni Pergamumın siosın garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itim iti, a bar ghumi. Ki akar kam ia bagha anemadazi a izi. ¹³ Ki nguibar ia itir kam bar deragha a gifo, Satanın atrivir dabirabim nguibar kamın iti. Ezi ia nan ziamın tugha gavgavigha, egha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir kam Antipas, a gumazir nan akam kurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamın ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

¹⁴ Ezi ki adarir akar maba ia mikimasa. Ia Pergamumın gumazir maba iti, me Balamın sure gamir akabar suiragha gavgavighavıra iti. E fo, Balam kamaghın Balakin sure gami, eghti a Israelba tuavir kuramin men akagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelbar nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami. ¹⁵ Kamaghıra, gumazir maba ia ko ikia, egha Nikolasın adarazir akabar gin zui. ¹⁶ Kamaghın amizi ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiranoveghang ia bagh izi, egh gumazir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

¹⁷ Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Eghti gumazitam midorozim damuva apanim abiraghtima, ki manan dagher datirighın meugav itir taba a daningam. Egh ki dagiar ghurghuritam a daningam. Egh dagiar kamın ki ziar igiar mam osirigham, eghti gumazitam ziar kam gifoghan kogham. Gumazir dagiam inizim, anarira a gifogham.’”[‡]

Taiatairan nguibamın itir siosın zuir akam

¹⁸ Gumazir kam kamaghın ua miġei, “Ni Taiatairan nguibamın siosın garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

[†] **2:9:** (2:9) Smernan siosin gumamaziba, me nguazir kamın biziba bar otevegħa, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:13:** MAA 3:8 **2:14:** Nam 22:24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:16:** Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:17:** Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 [‡] **2:17:** (2:17) Manan dagħem, Israelba gumaziba puvatzir danganimin aruima, God a isa me ganingi. Ni Kisim Bek 16, ko Ighiam 78:24ın gan. **2:18:** MAA 1:14-15

‘Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimın min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravıra a ruezi moghin isia angazangarim ekefe. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ¹⁹ Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifonge, egha nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akur vazir arazibagh ami. Ki fo, osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

²⁰ Ezi ki adarir akar kam ian iti. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamagh miġia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Bar puvati, a ifari. Egha nan ingangarir gumazibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. ²¹ A navim ġiraghasa ki ifonge, egha kamaghin ki anetaghizima a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagh navim ġiraghan aghua. ²² Ia oragh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam. ²³ An boriba uaghan, ki me misueghti me arimighregham. Eghti siosba bar fogham, gumaziba bar ki men naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir araziba bagh ivezim vaghvagh ia daningam.

²⁴ Egha ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamın akabar ġin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, “Satanin akar mogomeba,” ia an fozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia datighan kogham. ²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh miġhiġhvıra iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ Gumazim midorozim damu apanim dikabıragh, egh nan arazibar ġin mangiti, biziba bar ġivaghamin dughiam otoghti, ki gumazir kam gumazamizibar gumazir dapanimın ikiamın gavgavim a daningam. ²⁷ Eghti an atrivimın gavgavim sara men ganiva egh me abighrarigham, mati gumazim nguazir miner mam abiagharisi.

Ingangarir ki a ganingizir kam, mati ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizir ingangarimın mirara ghu. ²⁸ Egh uaghan, ki mikovezir bar mizaragharam otivir kam a daningam.

²⁹ Tina kuarimning iti, egh akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.”

3

Sardisin nguibamın itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin miġei, “Ni datirighin Sardisin nguibamın itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

2:20: 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 **§ 2:20:** (2:20) Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelbar atrivir amizimın ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 King 18:4, ko 19:1-2, ko 2 King 9:3-37in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar ġin zui. Ezi bizir kamin, me ti ziar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:25:** MAA 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **3:1:** MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6

'Ki Godin duar 7 plan gari, egha ki 7 pla mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fogha gifa. Me ia migia ghaze, "Sardisin itir sios, an angamra iti." Ezi puvati, ia ariaghregha gifa. ² Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning. ³ Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, egh bar deraviram an gin mangi. Egh ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki izamim a gifoghan kogham.

⁴ Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazir kabar araziba da derazi, ki me uabin toro, kamaghin me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. ⁵ Gumazitam midorozim damuva apanim abiragh, egh korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti ki an ziam akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki an ziam angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kamın gun mikim suam, a konanam. ⁶ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.' "

Filadelfian nguibamin itir siosin zuir akam

⁷ Gumazir kam ua kamaghin migei, "Egh ni Filadelfian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

'Ki dughiba bar God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kughti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ⁸ Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha nan ziam akirim ragha a gasarazir puvati. ⁹ Ia Satanin adarazigh fos, me kamagh migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumaziba. Ia orakigh. Ki gumazir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge. ¹⁰ Ia nan akamra gin ghuava egha osimtizir ia bativiba ia dar aven tugh gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafiz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otogham. Eghti dughiar kamın ki ian ganti ia deragham.

¹¹ Ki bar zuamira ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim oke-meghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh.

¹² Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki gumazir kam damighti a nan Godin Dipenimin dipenir akinimin min tughuv ikiam. Eghti a Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki an

3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2
3:9: Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2

uan Godin ziam osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalem in igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazir kam in uaghan an osirigham. ¹³ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Laodisian nguibamin itir siosin zuir akam

¹⁴ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki gumazir “guizbangira” migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. ¹⁵ Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ia orangigh iki o ia feng ikiasa, ki ifonge. ¹⁶ Ezi puvati. Ia mong, ganadamira fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akar torimin ian mighasa.

¹⁷ Ia kamagh migia ghaze, “E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitam in otevir puvati.” Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumaziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha egha damaziba okavigha egha bibiagara iti. Egha ia uari bizir kam gifoziir puvati.*

¹⁸ Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, egha dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumaziba ian ganti ia bibiagara ikiva, egh aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

¹⁹ Gumazir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi ia uan araziba akirsi gavgavigh egh uan navibagh iragh.

²⁰ Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Gumazitam nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi a ko ikiam. Egh ki a ko damiti, eghti a na ko damam.

²¹ Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki an amaman-gatighti a na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, egha ki uan afeziam ko an atrivir dabirabim gaper. ²² Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimin gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4-11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

3:14: Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 * **3:17:** (3:17) Me uari uan damazibar gari, Laodisiaba bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27

¹ Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghrigha iti. Gumazir ki fomira oraghizim, a faragha pamten sighamın min nan dei, egha datirighin ua kamaghın na migei, "Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham." ² Ezi Godin Duam zuamira maghira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki gari, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaper.*

³ Gumazir kamin guam dagiar jasper ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi akianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki akianir kamin gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi. ⁴ Ezi 24 plan atrivir dabirabiba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24 plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghui, egha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. ⁵ Ki gari, onimariba atrivir dabirabimin ikiava otivaghira tintinibar sığha taghtasi, ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7 pla adeniba isia iti. Egha 7 plan adenir kaba da 7 pla Godin duaba. ⁶ Atrivir dabirabimin guamin bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasın an ingarizi, a bar zuegha ikia taghtasi.

Ezi bizir angamra itir 4 pla, da atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Egha 4 plan bizir angamra itir kaba, da damazir aviriba itima da men mikarriba bar da ave, men akiraghariba uakan. ⁷ Bizir angamra faragha itim, a mati laion. Ezi bizir angamra an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamra ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamra men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui. ⁸ Bizir 4 plan angamra itir kaba, me 6 plan aviziba bar vaghvagha men iti. Ezi men mikarriba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghın migei,

"Ekiam a God, a gavgavir bar ekiam iti,
egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia
a bar zue. A bar zue, a bar zue.

A fomira ikia, egha datirighin ikia,
egh gin uamategh izam."

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avugh saziba puvati.

⁹ Bizir angamra itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamra itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4 plan angamra itir kaba zurara dughibar kamagh amuvira itima, ¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin tevir akuriba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimin guamin boroghın da akuri. Egha kamaghın ighiam gami,

¹¹ "Ni en Ekiam, en God. Ni biziba bar dar ingari. Egha ni uan ifongiamın, biziba bar dar ingarizima da otifi, ezi datirighın biziba bar iti.

4:1: MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 * **4:2:** (4:2) Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamin Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, Sapta 7:10in akam kamagh mezia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Jon kamagh mikemezir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghrigha igharagha otivizibar ganigha, egha a dagh isin akar isin zuimin Godin migei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6

Kamaghin, nîrara e uari nin itorogha nin ziam bar pin aneti. Gumaziba bar ni bagh bar akuegh, egh nin ziam fiva nin gavgavimîn apengan ikiam.”

5

Akinafarir rîghizir mam, Jon an gari

¹ Gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, an agharir guvimîn ki akinafarir mamîn gari, a iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me rîgha mîghîrîzim, ezi akinafarir kam osîzirim an vuem ko vuem sara iti. Egha me a rîgha egha 7 plan danganibar me kandelin grîsîn pamten da mîghîni. ² Ezi ki enselin gavgavir mamîn gari a pamten kamaghin diava azangsisî, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimîn itir kandelin grîsba adeghîva, egh akinafarir kam onegham?” ³ Overiamîn itir gumazitam, o nguazimîn itir gumazitam, o nguazimîn apengan itir gumazitam, akinafarir kam onegh, egh an aven ganam koghîm. ⁴ Ki gari, gumazitam akinafarir kam onegh an aven ganamîn gavgavîba puvati. Ezi kamaghin ki puvîrama aravîra iti. ⁵ Ezi gumazir dapanîba men mav kamaghin na mîgei, “Nî arangan markî. Nî orakîgh. Laionîn kam Judan adarazir atrivimîn oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitîn ovavim, egha a mîdorozim gamua uan apanim abîragha gîfa. Kamagh amîzî a 7 plan kandelin grîsîn akinafarim mîghîrîzîba adegh, egh akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipin Nguzimîn gari

⁶ Ezi ki gari, sipsipin nguzir mam tughav iti. Me a misoghezi an aremezi moghîn gari. An atrivir dabirabim ko 4 plan angamra itir bizibar tongîn tughav itî, ezi gumazir dapanîbar dabirabîba an okarîgha itî. A 7 plan komba ko 7 plan damatuzîba itî, kar Godîn duar 7 pla. God me amadazîma me nguazir kam bar a garui.* ⁷ Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimîn agharir guvimîn, akinafarir kam ini. ⁸ An akinafarir kam inîgha gîvazîma, ezi 4 plan bizir angamra itir kaba ko 24 plan gumazir dapanîr kaba Sipsipin Nguzimîn boroghîn tevîr akurîbar apîrî. Gumazir dapanîba vaghvaghâ gitan mîn garîr bizîba ko golîn itarîbar suîki. Itarîr kaba, mîgharîr mughurîar aghuim zuim, bar dagh îzîfa. Bizir kam kamakîn, Godîn gumazamîzîba God ko mîgeîr arazim. ⁹⁻¹⁰ Egha me îghiar îgiar mam kamaghin a gamî,

“Me nî misoghezi nî areme, egha nin ghuzimîn nî gumazamîzîba God bagha me gîvese.

Nî, anababa bar dar gumazamîzir maba, ko nguîbabar akaba bar, ko mîkarzîr îgharagha garîba bar, ko kantrîba bar dar gumazamîzîba, men marazî, nî me gîvese.

Egha nî me gamîzîma me atrivimîn adarazîr otivîgha, egha ofa gamîr gumazîbar mîn îkia, en God bagha îngarî.

Egh me atrivimîn îki, egh nguazimîn gumazamîzîbar ganam.

Kamaghin, God ua bagha nin torozî, nî akinafarim inîgh egh kandelin grîsba adegham.”

Me Sipsipin Nguzimîn ziam fe

5:1: Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 **5:5:** Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16

5:6: Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 * **5:6:** (6:6) Vezin kamîn mîngarîm kamaghin mîgei, Dagheba bar otevegham eghtî daghebar îvezim bar pin ghuavanabogham. **5:7:**

MAA 4:2, 4:10 **5:8:** Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2

¹¹ Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti. ¹² Me pamten dia kamaghin ighiam gami,

“Sipsipin Nguzir kam me misoghezi aremezim, e an uari torogha an ziam bar pin aneti.

A ziar ekiam ko bizir aghuir aviriba ko fozozir aghuiba ko gavgavir ekiam iti. E an ziam fiva egh a bagh bar akongegh egh a minabam.”

¹³ Ezi ki God ingarizir gumaziba ko biziba bar men ighiam barasi, bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba. Ki orazi da kamagh migei,

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapiagherim, ko sipsipin nguzim uaghan, e zurazurara aning minabivira ikiam.

Egh aningin ziar ekianning fiva, aning bagh bar akongegh egh aningin gavgavir ekiamin apengan iki zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ezi 4 plan bizir angamra itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba tevir akuriba apirigha aningin ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

¹ Ki Sipsipin Nguzimin gari, a 7 plan kandelin grisin itir akinafarir kam in suiragha egha a kandel grisin namba wan adangi. Ezi ki orazi, 4 plan bizir angamra itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagaravagha, a kamaghin migei, “Ni izi!” ² Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mam in gari, gumazim barirpimin suiragha a gaperu. Me atrivim dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

³ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamra itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!” ⁴ Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumazamizibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

⁵ Ezi sipsipin nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamra itir namba 3 kamagh migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira. ⁶ Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamra itir 4 plan kabar tongin migia, egha migirigiar kam kamaghin migei, “Ia mangi uan ingangarim damuti, eghti dagheba bar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vavira o balin miner muziarir 3 plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainin beniba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.”

⁷ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamra itir namba 4 kamagh migei, “Ni izi!” ⁸ Ezi ki ua gara

hoziar iangurimîn gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Nguibar Gumaziba Ovia Ghua Itim, an Ovevemîn girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimîn itir gumamaziziba 4 plan oku-ruabar me tuiragh, egh okurur kabar aven aning okurur sabara, aning a misueghti an aremegham. Aning gumamaziziba midorozir sabamin me misueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimîn itir asizir atiaba amangti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimîn kandelin grisin namba 5 adangizima, ki gari, gumamazizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir danganim apengan iti. Gumamazizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, ezi bizir kamîn apaniba me misoghezi me ariaghire. ¹⁰Duar kaba dia kamaghin migei, “Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni nizua iti, ni zuamira nguazimîn itir gumamazizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimîn ivezim ikarvagh!” ¹¹Egha me gumamazizir kaba vaghvagha korotiar ghurghur ruariba me ganingi, egha kamagh me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. God, gumamazizir apaniba me misueghti arimighiramibar namba gifogha gifa, eghti apaniba gumamazizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimîn ivezim ikarvagham.”

¹²Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimîn kandelin grisin namba 6 adangizima, ezi ki ua gari, mikimkizir dafam nguazimîn oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimîn min gari. ¹³Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givai, ezi fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. ¹⁴Overiam mati, akinafarir bar dafam me a riga anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, egha sivagha ghue.

¹⁵Ezi nguazimîn atriviba ko gumazir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumaziba ko gumazir gavgaviba ko pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiahreziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge. ¹⁶Egha me mighsiaba ko dagiar ekiaba kamaghin dar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimîn guamin e modogh, egh ia uaghan Sipsipin Nguzimîn aningagharimîn e modogh!” ¹⁷E fo, aningîn aningagharimîn dughiar ekiam datirighin otozi aning gumamazizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningîn aningagharim iriagh, angamra ikian kogham!”

7

144,000 plan Israelin gumamaziziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garsi

¹Bizir kaba givazima, ezi ki gari, enselin 4 pla nguazimîn 4 plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimîn 4 plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim

6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5

mangî ongarim ko nguazim ko temeşa bar dagh ivangan kogham. ² Ezi ki enselin igharazimin gari, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin zurazurara itimin inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4 plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei. ³ A kamaghin migei, "Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temeşa asighasighan marki. God uan ingangarir gumazibagh inabas. E faragh uan Godin ingangarir gumaziba, inabazir osizirim e men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh."

⁴ Ezi ki orazi, me gumazamizir inabazir osizirim isibar dibobonim dibori. Me 144,000 plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisî, me Israelin kantrin aven itir 12 plan anababa, vaghvaghâ men varazira, osizirim ini. *

⁵ Ezi 12,000 plan Judan anabamin aven itir darasi, me inabazir osizirim ini,

ezi 12,000 plan Rubenin anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Gatin anabamin adarasi,

⁶ ezi 12,000 plan Aserin anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Natalin anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Manasen anabamin adarasi,

⁷ ezi 12,000 plan Simeonin anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Livain anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Isakarın anabamin adarasi,

⁸ ezi 12,000 plan Sebulunin anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Josepin anabamin adarasi,

ezi 12,000 plan Benjaminin anabamin adarasi.

Gumazamizir kaba me God me ginabazir osizirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

⁹ Egha ki gin uan gari, gumazamizir avirim uari akuvaghâ iti. Gumazitam men avirim menghan iburaghâ. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharaghâ gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izeghâ iti. Me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghui, egha uan agharibar okavir aghuabar suiki. ¹⁰ Me pamten kamaghin dei,

"En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim,
ko Sipsipin Nguzim, aningra en akuraghâ en apanim abira.
Ezi e aningın ziamning fe."

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me me okarighâ tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava tevır akuriba apira egha uan guaba nguazim misueghâ, egha Godin ziam fe. ¹² Me kamaghin migei,

"Guizbangira!
E uan God ziar ekiam a daning, egh a bagh bar akongegham,
egh kamagh mikim suam, an fofozim bar pin iti.

7:3: Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:4:** MAA 9:16, 14:1-3 * **7:4:** (7:4) Osizirir kamnagh "Israelin kantrin aven itir 12 plan anababar" gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelba me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui. **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17

Egh a minabıva, egh an ziam fam.

A gavgavir ekiam iti, eghti e an gavgavimin apengan ikiam.

Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba.

Bar guizbangira!”

Kraisin adarasi, men osımtızim gıfa

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav kamagh nan azara, “Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhıra ikegha ize?”

¹⁴ Ezi ki an akam kamagh a ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagh na miği,

“Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osımtıziba ko mızazir eki-
aba ini.

Ezi osımtızir dughiam datirighın gıfa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha,

dagh amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamaghın amizi me atrivir dabirabimin guamin tuifi.

Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim, a uabi me ko iki egh me geghuvam.

¹⁶ Eghti mitiriaba ua men aghan kogham, eghti kuariba ua men piran kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba puvıra dagh aboim, ua men mikarzibar isian kogham.

¹⁷ Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongıra ikia, egha me geghufi.

Egha a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam, kar dipar ikirimirir zurara itim anıdim.

Egh God men temeriba bar men damazibar da dizighti da misigam, eghti me uam azian kogham.”

8

Sipsipin Nguzim akinafarir rıghızimin kandelin grisin abuananam adangi

¹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kandelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir pu, ezi miğirigiatam otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarim kamaghın tu. ² Ezi gin ki 7 plan enselin gari, me Godin guamin tuifi, egha 7 pla sighaba ini.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa gamir danganim boroghın tughav iti. A golin miner mamın suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia miğharir mughuriar aghuim oto. Ezi me paura avirir maba a ganıngi, eghti a Godin gumazamizibar azangsizibar sara isafuragh, egh atrivir dabirabimin guamin mangıva golin ofa gamir danganimin God bagh ofa damuam.

⁴ Ezi paura isir miğharir mughuriar aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamın dafarim ategha ghuavanadi. ⁵ Ezi ensel miner miğharir mughuriar aghuim itim suiragha ghua ofa gamir danganimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anekunigha gıvazima, arariba

7:13: MAA 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:16:** Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:17:** Sng 231:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 **8:1:** Hab 2:20, MAA 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:4:** Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 **8:5:** Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18

dagarvazima maburan niġinim oto, ezi overiamin onımariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4 pla sġhabagh ivi

⁶Ezi enselin 7 plan, sġhar 7 plan suġhizir kaba, me dagh iviasava ami.

⁷Namba 1 ensel uan sġham givi, ezi amozir ofizir ekiar dagiabar mın gariba ko avim, aning ġhuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3 plan okuruaba da tuira, dar okuruar mam avim bar an isi. Ezi bizir nguazimın aġhuıba bar, da uaghan avim a dar isi.

⁸Ezi namba 2 ensel uan sġham givi, ezi me, bizir mam mati miġhsiar ekiamin mın avim an isima, me anekunizi a ġhua ongarim ġiraghu. Ezi ongarim 3 plan okuruaba uabi tuirazi, ezi ongarimın okuruar mam ġhuzimın oto. ⁹Bizir ongarimın angamra itiba, da uaghan me okuruar 3 plan da tuira, ezi dar okuruar kabar mam, da bar ariagħire. Ezi kuriba uaghan, me okuruar 3 plan da tuira, ezi kurir okuruar kabar mam, bar mogħira ikufi.

¹⁰Ezi namba 3 ensel uan sġham givi, ezi mikovezir ekiar mam adenimın mın puvıra isia, overiam ategha iri. Ezi me faner dipaba okuruar 3 plan da tuira, ezi mikovezir kam dipar okuruar kabar mam ġira, eġha uaghan dipar atuıbagħ iri. ¹¹Mikovezir kamın ziam kamakin, Marasinın Bar Puvıra Misozim. A dipar okuruar kabar mam ġirizi, dipar kaba Marasinın Bar Puvıra Misozimın oto. Ezi ġumazamizir avırıba dipar kam apima a men navıbar isizi me ariagħire.

¹²Ezi enselin namba 4 uan sġham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikovezıba 3 plan okuruaba da tuira. Eġha me aruemın okuruar mam ġasġhasıġha, eġha iakinimın okuruar mam ġasġhasıġha, eġha mikovezıbar okuruar mam ġasġhasıki. Kamagħın amizi arueba bar, dugħiar mabar aruem isir puvatıġha mıtatangı, ezi dımagarıba bar, dımagarır maba iakinim ko mikovezıba isir puvatıġha angazangarıba puvati.

¹³Ezi ki ġarima, kuarazır bagar mam overiamın pin miġħagħa arui. Ezi ki a barazi, a kamagħın pamten dia miġei, "Iavzika! Nguazimın itir ġumazamizıba, Iavzika! Enselin iġharazır 3 pla ua uan sġhabagħ iviam, eġhti osimtizır bar ekiaba ġumazamizıba me batıvam. Iavzika!"

9

Namba 5 ensel uan sġham givi

¹Ezi enselin namba 5 uan sġham givi, ezi ki ġarima, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozır torır bar konezimın akamın ki a ġanıġi. ²Ezi mikovezir kam, mozır torır bar konezimın akam kuizi, ezi miġharım torır akamın azenan otıva, eġha avır bar ekiamın miġharımın mın anadı. Eġha miġharım torır kamın anaga aruem ko overiam avarazi, aning mıtatangı. ³Ezi odezir bar avırım miġharır kam ategħa zagħira, nguazim tintinibar an zui. ġod tuıġħakabar ġavgavımın mın ġavgavım dagħ anıġi, nguazimın itir ġumazamizıbagħ asġhasıġħamın ġavgavım. ⁴ġod odezir kaba kamagħ dav ġei, "Ia zuravarıba ko nguazimın aġhuır bizıba ko temer tabagħ asġhasıġħan markı. Ia, ġumazamizır ġod inabazır osızırım men ġuabar itir puvatızıba, me ġasġhasıġħ. ⁵Ki ian amamangati, ia ġumazamizır

8:7: Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:8:** Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14
9:1: Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7

kaba iakinir 5 plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki." Ezi odezir kaba, mizazir da gumazamizibagh anidiba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. ⁶ Dughiar kamın gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, eghti ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapanibar, biziba mati golin dapanir asuabar mın dar dapanibar iti. Ezi dar guaba mati gumazibar guaba. ⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar mın ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar mın, ruarigha bar ghumi. ⁹ Bizir maba, siot kapabar mın gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi. ¹⁰ Odezir kaba tuighakabar ipebar mın ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Ezi mizazir gavgavir gumazamiziba 5 plan iakinibar me daningamim, a dar ipebar iti. ¹¹ Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamın ziam dibora ghaze, "Abadon." Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, "Apoliyon." An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar punuming ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givi, ezi ki gumazir mamın tiarim barasi, A, Godin guamin itir golin ofa gamir danganir mamın iti, danganir kam, a mikebar 4 pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4 plan tongin otivima, ki a barasi. ¹⁴ A namba 6 enselin sighamın suirazim kamaghin a migei, "Enselin 4 plan Yufretisin faner ekiamın kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi." ¹⁵ Ezi a 4 plan enselin kaba ataki, eghti me 3 plan okuruabar gumazamiziba tuiragham, egh okuruatam bar a misueghti an arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamın enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kamın mizua iti. ¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egha ki irebamin mın bizimin gari, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaziba, men gananim kamakin. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar gananim aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar mın gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, da hoziabar akabar otivava tintinibar zui. ¹⁸ Egha me gumazamiziba 3 plan okuruabar me taira, ezi 3 plan bizir bar kuraba, me okuruar mam bar a misoghezima an ariaghire. Bizir 3 plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3 plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. ¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar mın gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar gumazamiziba mizazir kuram me ganidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghrezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha egha, akirim ragha marvir guar me uari in-garizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati.

Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. ²¹ Egha me, gumazir igharazibav sozima me ariaghilir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir arazim, me da bagh navibagh iragh arazir kurar kaba ataghraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi ananepi

¹ Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi akianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi. ² Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneaghrigha iti. Egha a uan suer guvim ongarim gasara, egha suer kiriam nguazim gasara. ³ Egha a bar pamten laonin min itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7 plan arariba dagarvagha egha an akam ikara. ⁴ Egha 7 plan ararir kaba dagarvegha givazima, ezi ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi Godin Nguibamin ki gumazir mamın dımdiam barazima, a kamaghın migei, “7 plan ararir dagarvaghizibar akam, ni uan nighnizimin anetightima a iki. Ni an osiran marki.”

⁵ Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim overiamin pin a fe. ⁶ Egha ghaze, “Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha egha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghın migei, dughiam datirighın gıvasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati. ⁷ Bizir God damuasava amin an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, akar aghuir a fomira uan ingangarir gumazibagh aningizim, me an akam inigha izir gumaziba.”

⁸ Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghın na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.”

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghın a migei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamaghın na migei, “Ni a inighıva, aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin an hanin min bar singigham.” ¹⁰ A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim an dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi. ¹¹ Ezi me kamaghın na migei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamın, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimîn min gari, egha me kamagh na migei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir danganimîn apan. Egh ni dipenir kamîn Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon. ² Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamîn aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumaziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem dikî mangî 42 plan iakinibar tugham. Kamaghin, ni anetakigh.* ³ Eghti kî uan akamîn gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning izi nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260 plan dughiabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamîn pumuning nguazir kamîn Ekiamin guamin tughav iti.† ⁵ Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi, damuti, avim aningîn akamningin otogh egh aningîn apaniba, bar men isigh me gasighasigham. Kamaghin, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, egh an ovegham. ⁶ Aning gavgavir overiamîn aneghoroghamim iti, eghti aning Godin akamîn gun migeir dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamîn izan kogham. Eghti aning gavgavir dipabar amuti da bar ghuzimîn otivamim iti. Egha uaghan gavgavir nguazimîn gumazamiziba bizir kurar igharazibar amuti da me gasighasighamim iti. Dughiar kamîn, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam.

⁷ Aning Godin akamîn gun migeir ingangarim givaghti mozir torir bar konezimîn itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghiva, egh aning abiragh aning misueghti aning aremegham. ⁸ Eghti aningîn kuamning nguibar ekiar kamîn tuavir ekiamîn irighiv ikiam. E akar isin zuimîn a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningin Ekiam tememîn a gafugha a misoghezi an ovenge. ⁹ Gumazamizir mikarizir igharagha gariba, men marazi, ko anababar dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar dar gumazamizir maba ko kantriba bar dar gumazamiziba, men marazi, me dughiar 3 pla ko akuamin aningîn kuamningin ganam. Egh aningîn kuamning mozim daghuan anogoregham. ¹⁰ Nguazimîn gumazamiziba kamaghin mikim suam, Godin akam inigha izir gumazir kamning nguazimîn gumazamiziba mizazir bar kuram me ganingi. Kamaghin, me aningîn ovevem bar a gifuegham, egh bar ighiabar amu, egh damiva egh uan namakaba bizir aghuiba me daningam.

¹¹ Ezi 3 plan dughiaba ko dughiar akuar kam givazi, God uam aning gamizima, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazir aning ganiziba bar atiatingi. ¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godin Nguibamin kamaghin aning migei, “Gua kagh anang.” Ezi aningîn apaniba garavira itima, aning Godin Nguibamin ghuavanabo.

11:1: Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 * **11:2:** (11:2) Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42 plan iakiniba, da 1,260 plan dughiaba, o 3 plan azeniba givazima uam akuam. Da 42 plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem dikabirazimin gansiva Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 † **11:4:** (11:4) Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar ekiamin dipeniba 10 plan okuruabar tuiragha, okuruar mam bar ikufi. Ezi 7,000 plan gumazamiziba ariaghire, ezi ariaghezir puvatiziba ikiava bar atiatigha Godin uan Nguibamin itimin ziam fe.

¹⁴ Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiar namba 3, an otivasa bar roghira izi.

Enselin namba 7 uan sigham givi

¹⁵ Ezi enselin namba 7 uan sigham givima, Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara ghaze,

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, aning datirighin nguazir kam gativagha an gari. Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam.”[‡]

¹⁶ Ezi 24 plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me tevir akuriba apirigha uan guaba nguazim misuegha Godin ziam fe. ¹⁷ Egha migei,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni bar fomira ikia egha iza datirighin uaghan iti.

Ni uan gavgavir ekiam inigha egha datirighin atrivimin iti.

Kamagh amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazibar Gumaziba bar puviram atari, ezi nin aningagharim otogha gifa.

God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam, otogha gifa.

Kar dughiar nin ingangarir gumazir nin akam inigha izeziba, me uan ivezir aghuim iniamim.

Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.

Eghiti gumazamizir nguazimin itir gumazibagh asighasiziba, God uaghan me gasighasigham.”

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an nguibamin itim kuiaghrizima, me garima Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12-20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

¹ Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12 pla itim, an dapanimin iti.

² Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

11:13: MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 **‡ 11:15:** (11:15) Grighin akamin, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamagh a dibora ghaze, Kraiss. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:18:** Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir agheviri mam, a dapanir 7 pla ikia, egha 10 plan komba ikia, egha 7 plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti. ⁴ Kuruzir kam overiamin itir mikovezibar 3 plan okuruabar da tuira, egha okuruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti. ⁵ Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba mighivira me gativaghham. Ezi an otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha ghuavanabo. ⁶ Ezi amizir kam ara gumaziba puvatizi naghin ghu. Danganir kam God a bagha anakiri, eghti a kagh 1,260 plan dughiaabar iki akurvazim ini ikiam. ⁷ Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi. ⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha egha me Godin Nguibamin uan danganim ataki. ⁹ Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garisi egha uaghan an ziar mam, "Gumazir Akam Gumazamizibagh asim." A gumazir nguazimin itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.

¹⁰ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiam mam barazi a kamaghin migei,

"Gumazir Godin guamin tughha dimagariba ko aruebar en adarazi akam me gasim,

me a isa anakunizi a irigha nguazimin iraghu.

Kamaghin, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim girizi,

A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!

Ezi an Gumazir A Gumazamiziba Uam Me Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi,
me an apengan iti!

¹¹ Kraisin adarazi, dughiar gumaziba me misozima me ariaghirim,
dughiar kam in me uan mikarizibagh
nighnizir pu. Puvati. Me ghaze, pura bizim.

Kamaghin, me sipsipin nguuzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin,
me Satanin misuegha anebira.

¹² Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darasi bar,
ia bar akongegh!

Ezi gua nguazim ko ongarim guavzika,
gua bar ikuvigham.

Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
kamagh amizi a guan aningaghi gua gasighasighasa gua bagha izaghiri.
Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
lavzika."

¹³ Ezi kuruzim fo, me anakunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kam in agira. ¹⁴ God kamagh sua, amizim azenir 3 pla ko akuamin gumaziba puvatizi naghin ikiva egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin,

12:3: Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:6:** MAA 11:2-3, 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1
12:11: Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:14:** Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3

a mighagh danganir God a bagha dikirizir kamın mangasa, God kuarazir anebar ekiamın avizimning a ganingi. ¹⁵ Kuruzim kamagh sua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghın uan akamın dipar ekiamın miki, ezi dipar kam aperiar ekiamın mın ivegha amizimın gin zui. ¹⁶ Ezi nguazim amizimın akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui. ¹⁷ Kamagh amizi, kuruzim amizim puvıram an atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, me Godın akabar gin zuiba ko İesusın akamın gun migeiba. ¹⁸ Egha kuruzim ongarir dadarımın tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

¹ Ezi ki gari, asizir atiar mam ongarımın otogha anadi. A dapanir 7 pla iti, ezi komın 10 pla an dapanibar iti. Ezi 10 plan atrivimın dapanir asuaba vaghvagha an 10 plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godın ziamın tiraghtirazir ziaba dar iti. ² Asizir atiar ki datirighın garir kam, a kaziar atiar ekiar me kamaghın diborim lepat, an a mın gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghın diborim bea, an an suebar mın gari. Egha an akam laionın akamın mın gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamın gavgavir ekiam, a ganingi. ³ Nan ganganımın asizir atiar kamın dapanir mam, me a birazi a duam atıgha atam aremeghai, egha an duam ua ikiri. Ezi nguazimın itir gumazamiziba bar digavir kuram gamıgha asizir atiar kamın gin zui. ⁴ Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghın me kuruzimın ziam fe. Egha uagha asizir atiamın ziam fa ghaze, “Gumazım asizir atiar kamın mın gavgavim itir puvati! Gumazıtam a ko misoghan kogham!”

⁵ God asizir atiamın amamangatizi, an akam God gasava egha Godın ziamın tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42 plan iakinibar tu. ⁶ Egha uan akamın God ko Godın ziam ko Godın Nguıbam, ko an Nguıbamın itir darazi sara, men tira. ⁷ Ezi God an amamangatizima, a Godın gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me misuegha me abıra. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha garıba bar, ko vaghvagha nguıbabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamın gavgavim iti. ⁸ Eghti nguazimın itir gumazamiziba asizir atiar kamın ziam fam. Fomıra, nguazir kam tıghar otivamın dughiamın, God gumazamizir ikirimir zırrara itim iniamın ziaba akınafarımın aven da osiri. Akınafarir kam, kar me fomıra misoghezi aremezir sipsipın nguzimın akınafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamın ziam fan kogham.

⁹ “Tina kuarımning iti, an oragh.

¹⁰ Eghti God gumazıtam kalabusın mangisi an amamangatıghti,
a kalabusın mangi.

Eghti God gumazıtam midorozir sabamın ovengsi an amamangatıghti,
a midorozir sabamın ovengam.

Bizir kaba otivtima,

Godin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki tugh gavgavigh mam-aghira iki.”

¹¹ Egha ki asizir atiar igharazir mamın garima, a nguazimın anagav oto. Egha an dapanimın komın pumuning sipsipin nguzimın komın mın gari. Egha kuruzir ekiam miğei moghira miğei. ¹² Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimın gavgavimın biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimın ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. ¹³ Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazubar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi an overiam ategha izaghira gumazibar damazibar nguazim giri. ¹⁴ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimın guamın otifi. Ezi an amir arazarazir kabar a nguazimın itir gumazamizibagh ifara me miğei, “Ia asizir atiar faragha zuimın marvir guamın ingarigh, an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamın duam a gatizi, ezi a uam angamra iti. ¹⁵ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi an asizir atiar faragha zuimın marvir guar kam gamizi, an angamra ikia bizibav gei. Kamaghın gumazitaba marvir guar kamın ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. ¹⁶ Ezi a uaghan gumazamiziba bar uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gaghori. Me, gumazamizir kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitamın apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini. ¹⁷ Kamaghın, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amangi egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamın ziam, o an ziamın aven itir mogomer namba. ¹⁸ Gumazim Godin fofozim ikiva, egh deravira bizir kam gifogham. Egh gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamın namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir mamın ziamın namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipin nguzimın gumazamiziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, sipsipin nguzim Sionin Mighsiamın tughav iti. Ezi 144,000in gumazamiziba a ko tuivighav iti. Ezi sipsipin nguzimın ziam ko an afeziamın ziamın osizirim men guabar iti. ² Ezi ki orazi, tiarir mam Godin Nguibamın miğei, an migirigiaba, dipar ekiaba puvira nidi moghin niga, egha arariba dagarvazi moghin dagarvasi, gumaziba uan gitabav sozi moghin, pamten miğei. ³ Egha 144,000in gumazamiziba, me ikia Godin atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me men guamın tuivighav

13:13: Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:18:** MAA 15:2, 17:9, 21:17 * **13:18:** (13:18) Me fomira, Hibrun akam ko Grighin akamın osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta 'a', a mati namba 1, ezi leta 'b' mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamin letabar gan, egh namban ababanir an ziamın mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze. Jon ti Sisar Neron miğei. A Romın atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3

ikia ighiar igiar mam gami. Me gumazamizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Eghti gumazir igharazitam ua ighiar igiar kam gifoghan kogham. ⁴ Ezi gumazamizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godin damazimin mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me sipsipin nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimin gumamazibar tongin 144,000 plan gumazamizir kabanagh ua me givese. Ezi me, God ko sipsipin nguzim uari bagha faraghavira inabazir gumamazibara. Eghti me aningin adarazir min ikiam.* ⁵ Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumazitam akatam me gasir puvati.

Enselin 3 pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimin garima an overiamin pin mighegha zui. A nguazimin itir gumamaziziba bar, gumazamizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, me bagha zurara itir akar aghuim akunasa mighegha zui. ⁷ Egha a pamten kamaghin migei, “God gumamazizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi.”

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, “Babilonin Nguibar Ekiam bar ikufi. Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar kamra gumamazizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme.”†

⁹ Ezi enselin mikezim aningin gin iza egha pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningin ziam fa, egha an namba uan guam o agharimin a iniva, ¹⁰ egh a uaghan wainin igharagha garim aneremam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. Eghti God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir itarim gin-geghitima gumazamizir kaba aneremam. Egha sipsipin nguzimin damazim ko Godin enselbar damazimin, gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam. ¹¹ Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.”

¹² Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumamaziziba tugh gavgafigh. Me gumazamizir Godin akabar gin zuiba ko nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

^{14:4:} 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 * ^{14:4:} (14:4) Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumamaziziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumamazizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. ^{14:5:} Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 ^{14:6:} Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 ^{14:7:} Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 ^{14:8:} Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 † ^{14:8:} (14:8) Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabav gei, egh kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Kraisin sios ko an apanim gamiba. ^{14:9:} MAA 13:12-17 ^{14:10:} Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 ^{14:11:} Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 ^{14:12:} MAA 12:17, 13:10

¹³ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazi, a kamagh migei, “Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin iki mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godin Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh.”

God abuan gumazamiziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

¹⁴ Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam gumazibar otarimin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.† ¹⁵ Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, egha gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi ni uan sabar ikizirizim inigh, egh daghebar aghor.” ¹⁶ Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

¹⁷ Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan iza egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

¹⁸ Ezi enselin igharazir mam ofa gamir danganim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin dia ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.” ¹⁹ Ezi enselin kam uan sabam inigha egha nguazimin a ighengezima nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar minner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin ovizibar mirmiram minner ekiar kam, a God gumazamizibar aningaghamin arazim aka. ²⁰ Ezi me dagiar minner ekiar kam wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, egha aperiamin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu. §

15

Enselin 7 pla bizir bar kurar 7 plan suiki

¹ Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7 plan enselbar gari, me ikia egha 7 plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7 plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamagh amizi, bizir kurar 7 plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.

² Ezi ki bizir ekiar mam in gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sarama an ingari. Gumazamiziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin

14:13: 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 † **14:14:** (14:14) Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:18:** Jol 3:13, MAA 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 § **14:20:** (14:20) Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E derivira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim. **15:1:** Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18

ongarir glasın min garir kamın miriamın tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.* ³ Egha me Godın ingangarir gumazim, Moses ko sipsipin nguzim, me aningın ighiam gamua kamaghın migei,

“Ekiam God, ni gavgaviba bar iti!

Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,
ezi e dar gara egha digavir kurabagh ami!

Ni gumazamiziba bar men atrivim!

Nin araziba, da bar deragha egha bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.

Eghı gumazamiziba bar nin atiatigh egh ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,

kamaghın amizi kantriba bar dar gumazamiziba bar izi

ni bagh teviba apir nin ziam fam.”

⁵ Ezi bizir kamın gin ki ua gari, Godın Dıpenim, a Godın Nguibamın Averpenim, a kuiaghiri. Kar Godın Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Averpenim.† ⁶ Ezi enselin 7 plan kaba, bizir bar kurar 7 plan gumazamizibagh asighasighamibar suigha Godın Dıpenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba da ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. ⁷ Ezi 4 plan bizir angamra itibar mav, 7 plan golin itariba inigha enselin 7 pla ganingi. Golin itarir 7 plan kabanagh, zurara itir Godın aningagharir arazim, dagh izifa. ⁸ Ezi Godın Dıpenim, an angazangarim ko an gavgavimın mıgharim, bar a gizifa. Kamaghın gumazitam dıpenimın aven mangan kogham. Kamaghira iki mangı 7 plan enselba, 7 plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasighamın ingangarim givaghām.

16

Enselba Godın aningagharir 7 plan itaribar itiba nguazim ginge

¹ Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godın Dıpenimın otogha kamaghın 7 plan enselbav gei, “İa mangı, Godın aningagharir arazir 7 plan itaribar itiba inigh mangı nguazimın da ingi.”

² Ezi namba 1 ensel uan itarir Godın aningagharim izivazim inigha ghua nguazimın a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamın namba itiba ko an marvir guamın ziam febar, men mikarzaribar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarimın a inge, ezi ongarimın dipam gumazir aremezir kuamın ghuzimın min oto. Ezi bizir angamra an itiba, da bar ariaghire.

* **15:2:** (15:2) Saptan kamın migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. İsrailba ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimın tuivaghavira ikia, egha Moses İsrailba ko me ighiar mam gamua egha ekiamın ziam fe. (Ni Kisim Bek 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:4:** Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:5:** Kis 38:21 † **15:5:** (15:5) Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimın gun migei. Godın Akar Gavgavir Dikirizimın Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimın aven ikia, egha Godın Averpenimın aven iti. **15:6:** MAA 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **16:1:** Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim faner dipaba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto. ⁵ Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei,

“God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni bar guizbangira God.

Nin araziba bar derazi arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba da tuisigha
da ikarvagha ivezir kuram me ganingi,
ezi nin arazir kam a guizin arazim.

⁶ Gumazir kaba nin akam inigha izir gumaziba ko nin gumazamizibav
soghezi
men ghuziba irezi me ariaghire.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,
eghti me aneremam.

Ghuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvagham.”

⁷ Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir danganimin aven otogha pamten
diagha ghaze,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni gumazamizibar araziba kotin bar guizbangira da tuisisi,
ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.”

⁸ Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruem an ama-
mangatizi an avim pamten isia puvira gumazamizibar isi. ⁹ Aruemin avir
gavgavir kam bar puvira isia, egha gumazir kabar mikarziba puvira men isi.
Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar
garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge.
Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me
uan duaba ko mizazir men mikarzibar otiviba bagha nighnigha, Godin uan
Nguibamin itimin ziam gasighasigha a migei. Ezi mizazir me isim a bar men
ikufi, kamaghin me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba
bagha uan navibagh irazir puvati.

¹² Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin faner ekiam ginge. Ezi an
dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tu-
avim ati. ¹³ Ezi ki gari, duar kurar 3 plan mitivibar min gariba, da asizir atiam
ko, kuruzir ekiam ko akar ifavaribagh amir gumazimin, da vaghvagha men
akatoribar otifi.* ¹⁴ Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami
da otifi, egha nguazimin itir kantriba bar dar atrivira bagha, tintinibar zui.
Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti
Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me
midorozim damuam.

16:4: Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:6:** Sng
79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2

16:8: MAA 8:12, 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:12:** Ais 11:15,
41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:13:** 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 * **16:13:** (16:13)

Akar ifavarim akurir gumazim an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar
ifavarim akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir faragh itimin marvir guamin ziam fe.

16:14: 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20

15 “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimîn min izam, a izir dughiam ia a gifoziir puvatizir moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, egha uan korotiaba uabin boroghin da arisi, egh a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamîn me akufa, me Hibrun akamîn kamagh danganir kam dibori, Armagedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin otogha egha kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.” 18 Ezi overiamin onimariba taghtagha zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar katam fomira otozir puvati. 19 Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghregha 3 plan okuruabar otifi, ezi gumazibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin itarim bar aneme, kar Godin aningagharir arazimîn wainin itarim. 20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. 21 Ezi maburan amozir ofiziba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagha, dar osimtiziba 50 kilogramin iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me gasighasisi. Bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasisgha migei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

1 Ezi 7 plan enselin itarir 7 plan suighizir kabanaghin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamin, nin akakaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar aviribagh isin aperaghav itir amizim, a nguibar bar ekiar me dipar aviribar mairiabar ingarizim. 2 Nguazimîn atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimîn gumazamiziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, egha gumazim wainin avirim amezi moghin ongani.”*

3 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamîn min bizimîn gari, ensel na inigha gumaziba puvatizir danganimîn ghu. Ezi danganir kamîn ki amizir mamîn garima an asizir atiar aghevir mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamîn mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7 pla dapaniba iti, ezi 10 pla komba

16:15: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 † 16:15: (16:15) Ves 15in kam, kar Krai Iesus uabi mikemezir akam. 16:16: Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 ‡ 16:16:

(16:16) Ziar kam Armagedon kamakin, “Megidonin Mighsiam.” Fomira apaniba Israelba ko uariv sogha egha atrivim Josuan misoghezi an areme. Me Megidonin nguibar ekiamin boroghira. (Ni 2 King 23:29-30 ko 2 Stori 35:20-21in gan.) Kamaghin amizi, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimîn midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. 16:17: MAA 16:1 16:18: Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 16:19: Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 16:20: MAA 6:14 16:21: Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 17:1: Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 17:2: Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8,

18:3 * 17:2: (17:2) Gumazamiziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamîn akam, a gumazir God ataghizir arazimîn ababanim, egha Godin ifavariba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godin damazimîn, a mati gumazim uabi uan amuim ategha, ghua gumazamiziba uari isava akua amir arazim gami. 17:3: MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12

an dapanibar iti. ⁴ Amizir kam korotiar aghuibarama aghui, dar ganganim aghevim ko pighaghevim. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuubar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir kamın mikarzim gizifa. Egha a uan dafarimın golin itarir mam suirazi, itarir kamın aven bar kurigha mughazir araziba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa. ⁵ Ezi amizir kamın guamin me ziar mam osiri, ziar kamın mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakın,

“Babilonın nguibar ekiar gavgavim itim,
ni nguazimın itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua
arazir mizirizibagh amiba,
ni men amebam.”

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghın ongani. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamın ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi. ⁷ Ezi ensel kamaghın na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7 plan dapaniba ko 10 plan komba an iti, aningın akar mogomemın mingarim, ki nın akagham. ⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighın ua itir puvati. Egh mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimın ingaramın dughiam, a gumazamizir maba men ziaba akinafarir zurara itimın aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamın ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighın itir puvati, egh a gın uamategh otivam.

⁹ “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7 plan dapanir kaba, kar mighsiar 7 pla, ezi amizim 7 plan mighsiabagh isin aperaghav iti.† ¹⁰ Egha ada uaghan 7 plan atrivibar ababanim gami. 5 pla ariaghregha gifa, ezi vamira atrivimın ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam. ¹¹ Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighın itir puvati, a namba 8 atrivimın ababanim. Egha a 7 plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

¹² “Ezi 10 plan komın ni ganiziba da 10 plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham. ¹³ Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. ¹⁴ Egh me midorozim sipsipin nguzim koma a damuam, eghti sipsipin nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazir sipsipin nguzim ko itiba, God me amisevegha, egha men diazima me guizin akamın gın ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin nguzim, a guizbangira Gumazir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghın amizi a me abiragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghın na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: ada mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar

17:4: Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 † **17:9:** (17:9) Gumaziba Romin nguibar ekiam, 7 plan mighsiabagh isin an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7

gumazamiziba ko, vaghvagha akabav geir gumazamiziba. ¹⁶ Asizir atiam ko 10 pla komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh egh an korotiaba bar da suegh, egh me an mikarzimın tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. ¹⁷ God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghın me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghın damu mangiti Godın akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. ¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamın atriviba bar dar garir nguibar ekiamın ababanim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

¹ Bizir kamın gin ki enselin igharazimın garima a Godın Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira. ² A pamten diagha kamaghın miği,

“Babilonın nguibar ekiam ikuvigha giği! A ikufi!

Ezi datirighın duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti.

³ Nguazimın nguibaba bar, me an wainın itarim uari okia akuava amir arazir kuraba izivazim aneme.

Ezi nguazimın atriviba a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghın dagiar aviriba uari bagha da isi.

Kamaghın amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴ Ezi ki tiarir igharazir mam Godın Nguibamın a barazi, a kamaghın miği, “Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam, ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti, da ghuavanaga Godın Nguibamın oto.

Ezi God an amizir arazir kurabagh nighnighavira iti.

⁶ Egh ia amizir kam gumazamizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme,

kamaghira ia an arazir kurabar ivezim a isafuraghıva bar a daningigh.

Egh dipar onganir gavgavimın itarim isa a gumazamiziba bagha a ingegh,

kamaghira ia dipar gavgavir onganım uam a isafuragh a bagh itarım ginegh a daningigh.

⁷ A uabira kamagh uabın miği ghaze,

‘Ki atrivir amizim, egha atrivir dabirabım gaperaghav iti.

Ki amizir odıarımın mın itir puvati,

17:16: Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8
18:3: Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:4:** Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19

eghti osimtıziba na bativan koghti, ki azian kogham!

A uabi uan ziar gavgavim fa egha arazir mızırızir avırıbagh amua,
egha arazir kurar igharaziba saram ami.

Kamaghın amizi, ia mızazir kurar ekiam ko osimtızir bar ekiam a daningigh,
mangi an amir arazir ikegh mangi tuzi nagham, a daning.

⁸ Amızir kam Babilon, uan ziar gavgavim kamaghın a fe,
kamaghın amizi dughiar bar otevir vamıran, bizir bar kuraba bar a
bativam.

Bizir kaba, arımarıar ekiaba ko osimtızir ekiaba a bativti
an azıtıma, mıtıriar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.

Ekiam God an araziba tuisigha gıvagha ghaze,
'A ikuvigham.'

Godın kam gavgavir ekiam iti.

Kamagh amizi, bizir ikurar avırıba dughiar vamıra bar moghiram a
bativam."

⁹ "Nguazımın atrıvıba a ko arazir mızırızıbagh amua, egha uaghan a ko
arazir ikurar igharagha garıbagh ami. Eghti atrıvir kabanagh an ganti avır
mıgharım an otoghtıma, me a bagh navıba osemeğh egh a bagh azıam.

¹⁰ Egha me mızazir ekiar a isir kamın ganıgh, egh atıatıgh saghon tuıvıgh iki,
kamaghın mıkımam,

'Noka, Babilon noka,

ni nguıbar ekiar gavgavim itım!

Nın arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimıra
ni bagha ize.'

¹¹ "Eghti bizıba amaga dagh ivezir gumazir nguazımın itıba, me Babilon
gıngıghıgh egh a bagh azıva, egh navıba bar osemeğham. Me gari, gumazir
men dagıaba bagh amadıır bizıbagh ivezamıba ua itır puvati, kamaghın me
oseme. ¹² Me dagıaba bagha amadıır bizıbar kara, gol ko silva ko, dagıar
aghuıba ko manmanıar ivezıba bar pın kozıba; ko inır gıhurhurır aghuıba
ko inır pıghaghevir aghuıba ko inır sıka ko inır aghevıba, ko men temer
mıghurıar aghuır ıgharagha garıba ko bizır me elefanın atarıbar ingarızıba
ko, bizır me temer ivezıba bar pın itıbar ingarızıba ko, bras ko ain ko, dagıar
aghuır dıgırıba itıba. ¹³ Bizır me amaga dagıaba isır ıgharazıba uaghan itı,
adar kara, sınamon ko, apırırızıba ko, pauran mıgharır mıghurıar aghuım
gamım ko, grısın ıgharagha garır mıghurıar aghuım zulba ko, sandan
aghuım ko, wain ko, wel ko, plauan aghuım ko wıba; men bulmakauba ko,
sıpsıpa ko hoziaba ko dar karıba ko, pura ingangarır gumazır kınıba—
me dagıaba bagha men ikırımırıba amadı. Bizır kaba bar, gumazır dagh
ivezamıba puvati.

¹⁴ "Gumazır bizıba amaga dagh ivezir kaba kamaghın a mıkımam, 'Bizır
aghuır ni inıasa navım dıkavım, datırıghın da bar nın saghuıamın ikıam.
Bizır bar aghuır avırır ivezıba bar pın kozıba ko ni asıngızır bizır ganganıır
aghuıba, da bar ovengeghti ni ua dar ganan kogham!' ¹⁵ Eghti gumazır
nguıbar ekiar kamın uan bizır kaba amaga dagıar avırıba ısıba, tuıvıgh a
ısır mızazır ekiar kamın ganam. Egh bar atıatıgh azi, navıba bar osemeğh
saghon tuıvıgh, egh kamagh mıkımam,

18:8: Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3

18:10: Aıs 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:15:**

Ese 27:31, 27:36

16 ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka!

A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviba ko inir aghevur aghuiba aghua,
egha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin kozibar anedi!

17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba dughiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam. 18 Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan egh, kamaghin diagh mikimam, ‘Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekiam kam in min gari? Bar puvati!’ 19 Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir mineminiaba inigh uan dapanibagh isin da kun, egh naviba bar osemegh egh aziva, egh kamaghin dim mikimam,

‘Noka, Babilonin nguibar ekiam, noka!

Ongarim garuir kuribar afeziaba, me nguibar ekiam kam in dagiabar, dagiar gumazir ekiabar otifi.

Mevzika! A dughiar otevimrama bar ikufi!’

20 ‘Ia Godin Nguibamin itir darasi, ia bar akongegh!

Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumaziba,
ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,

God a tuisigha givagha, egha uam an arazir kuram ikarvasi.

Kamaghin amizi ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.”

21 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha egha kamaghin migei,

“Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh zuamira pamtem anekunighti

a bar magirigh bar ikuvighti,
eghti me uam a ganan kogham.

22 O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighbaba ko, ararer aghuir igharazir maba ua nin aven otivan kogham.

Eghti fofozir gumazir ingangarir guar igharagha garibagh amiba, me ua nin ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimin ararem ua nin aven otivan kogham!

23 Eghti lam in angazangariba ua nin aven isian kogham.

Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir migirigiaba, da ua nin aven otivan kogham.

Nin gumazir fomira dagiaba bagha biziba amadiba, gumazamizir igharazibar damatuzibar gumazir bar ekiabar otifis.

Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumazamizibagh ifara imezir igharagha garir aviribar ingari.

²⁴ God nguibar kamin gari, me an aven Godin akam inigha izir gumaziba ko an gumazamizibav sozi me ariaghire, ezi a men ariaghrezibar osimtizim ateri.

Ezi nguazimin gumazamiziba, men apaniba me misoghezi me ariaghire, osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.

Kamaghin amizi God an osimtizir kaba ikarvagha a gasighasisi."

19

Babilon bar ikuvizima, Godin gumazamiziba bar akonge

¹ Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimin min Godin Nguibamin kamaghin dia migei,

"E Godin ziam feka!

En Godin gavgavim ko ziam itim,

a uabira en Akurvazir Gumazim!*

² God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,

a guizbangira ghua bar dera!

Amizir gumaziba okia me ko akuim, a nguazimin gumazamizibagh amizi me arazir miziriziba a ko dagh ami,

ezi God a isa kot gatigha ghaze, an aremegham.

Amizir kam Godin ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire,

ezi God an osimtizir kam ikarvagha osimtizir ekiam a ganingi."

³ Ezi me ua kamaghin dia ghaze,

"E Godin ziam feka!

Nguibar ekiar kamin isir avimin migharim ghuavanang

zurara mamaghira ikiam!"

⁴ Ezi 24 plan gumazir dapaniba ko 4 plan bizir angamra itir kaba tevir akuriba apirigha egha Godin uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin migei,

"Bar guizbangira!

E an ziam fe!"

⁵ Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei,

"Ia Godin ingangarir gumazamizir an atiativa an apengan itiba,

ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,

ia bar Godin ziam fi!"

Sipsipin nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

⁶ Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghin migei,

18:24: Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 * **19:1:** (19:1) Jon akinafarir kam Grighin akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, "Haleluya." Akar kamin mingarim a kamakin, "E Godin ziam feka!" **19:2:** Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12

19:6: Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2

“En Ekiam God, Gavgavir Bar Ekiam Itim,
datirighin an atrivimin iti.

Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!

⁷ Sipsipin nguzim amuimin ikiamin dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.

Kamaghin amizi e datirighin naviba deragh egh bar akongegh, egh an ziam
fam![†]

⁸ God amizir kam korotiar ghurghurir bar aghuim a ganangi,
korotiar kam bar zuegha egha an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumamazibar arazir aghuir me Godin
damazimin amiba, dar ababanim gami.)

⁹ Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar kam kamaghin an osir: God
sipsipin nguzim amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumamaziziba,
me bar akongegh!” Egha kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin
akaba.”

¹⁰ Ezi ki an suemningin tevir akurimning apirigha an ziam fasa. Ezi a
kamaghin na migei, “Ni kamaghin damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar
nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram
ami. God uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazibar nighniziba fema me Godin akam
inigha izi.[‡]

Jon hozin ghurghurim gaperazir gumazimin gari

¹¹ Ki gari, Godin Nguibam kuiaghrizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gu-
mazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir
dughiaba bar God baghavira itim,” ko “Gumazir uan akar dikiriziba migeima
da otivim.” A gumamazibar araziba deravira da tuisigha midorozim
fora arazir aghuimra gin ghua a gami. ¹² Ezi an damazimning mati avir
mizariar gavgavimin min pamtem isi, ezi atrivimin dapanir asuar aviriba
an dapanimin iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumazir igharaziba
a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo. ¹³ Ezi korotiar ruarir an arazim,
ghuzim a gizifa, ezi me ziar kam in a dibori, “Godin akam.” ¹⁴ Ezi Godin
Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha
hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui. ¹⁵ Ezi midorozir sabar ghumtizir
mam gumazir men faragha zuir kam in akamin ikegha, egha azenan izi. A
midorozir sabar kam in nguibar igharaziba me misogh me abinan. Egh
a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumamazibagh ativamin
gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba
mirmiri moghin, gavgavim itir Godin aningagharir arazir ekiam akagham.
¹⁶ Ezi an korotiar ruarim ko an suemin, me ziar kam osiri,

19:7: Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 † **19:7:** (19:7) Sipsipin nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraistra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Kraisa ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumamaziziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Kraisa ko deraghivira iki mamaghira ikiam. **19:8:** Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 ‡ **19:10:** (19:10) Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiaa an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi.” E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazibar, Godin akam kunasa men naviba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazibar akurvasi. **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷ Ezi ki enselin mamın garima an aruem gisın tughav iti. Egha overiamın pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam. ¹⁸ Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumaziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, ko pura gumaziba ko gumazir ziaba itiba!”

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimın atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. ²⁰ Ezi a, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamın damazimın dagh ami. Egha kamaghın a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamın osizirim inigha egha an marvir guamın ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamra ikiavira itima, ezi me aning isa aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu. ²¹ Ezi aningın midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamın itimın me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000 plan azenibar kalabusın ikiam

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godın Nguibam ategha zaghira, egha mozir bar konezimın kin suira. Egha senin ekiam uaghan an suira. ² Egha a kuruzir ekiar kamın suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir gumazamiziba bar akam me gasim. Ensel, a Satan 1,000 plan azenibar kalabusın ikiasa, an a isa senin a ike. ³ Egha ensel a isa anekunizi a mozir bar konezim giraghu. Ezi a mozir torimın akam anepirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimın itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangi 1,000 plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar gari, ezi gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganangi. Ezi ki gumazamizir ariaghrezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesus ikia egha an akam akura egha Godın akam bar pamten an suira, ezi bizir kabanangin men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Egha gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamın ziam fer puvatigha an namba uan guaba ko uan agharibar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamra ikia Kraıs Iesus ko atrivibar mın 1,000 plan azenibar ikiam. ⁵ Eghti gumazamizir igharazir ariaghreziba dughiar kamın bar ua dikavigh angamra ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000 plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumaziba ua dikavamim. ⁶ Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godın

19:19: Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **20:1:** MAA 1:18, 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9

20:3: Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:6:** 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4

gumamazibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumamazibar ikiam. Egh Krai ko 1,000 plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷ Eghti 1,000 plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighti, Satan uan kalabus ategham. ⁸ Egh azenan izi nguazir kamın bar an itir gumamazibara bar me gifarasa, Gok ko Magokin adarazi bar moghira. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gighimin min otogham. ⁹ Me nguazir kam tintinibar an mangi Godin gumamazibara uari akuva itir danganim anekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuvaremegham. ¹⁰ Satan me gifarazi, madaghin God anekunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamın magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamın iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹ Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningın ganan kogham. ¹² Ezi ki gumamazir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimın guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumamazibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumamazir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim akar akinafarir kabar itibar gara gumamazir ovengezibar araziba tuisisi. ¹³ Ezi ongarimin ariaghrezir gumaziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim, aning ua ovengezir gumamazir aningın itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumamazibara amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi. ¹⁴ Egha gin an Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem. ¹⁵ Eghti gumamazibar ziaba, akinafarir God gumamazir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar ofifi

21

(Sapta 21-22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamin gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. ² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemın igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin

20:8: Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20
21:1: Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10

Nguibam ategha egha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamın ikiasa kuruke. ³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimın iza pamtem migei,

“Ia orakigh. Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti!
Egh men tongin ikiti eghti me an gumazamizibar ikiam.
God uabi me ko iki egh men Godin ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanagh da bar gifa.

Eghti gumazamiziba uam ovengan kogham,
egh me ua naviba osimiva egh uam azian kogham,
egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamagh migia ghaze, “Ni akar kabanagh osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nihnizir gavgavimın dar ikiam.”

⁶ Ezi a kamaghın na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar dagefi. Eghti gumazim kuarim an pırti, ki dipar ikirimirir zurara itim anıdim a danıngti, an anere-mam. Dipar kam nguazimın aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam. ⁷ Eghti gumazitam midorozim damuva uan apanim abıraghti, ki bizir kaba a danıngam. Egh ki an Godin ikiti, a nan borimın ikiam. ⁸ Eghti gumazir atiatia ua girakirangın zuiba ko, nihnizir gavgavim ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mızirizibagh amiba ko, gumazir gumazibav sozi me ariaghırıba ko, gumazamiziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumazir ifavarıba, me bar uan nguıbamın mangam. Kar dangarir avim ko salfan dagiar avir bar puvıra isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalemın igiamın gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7 pla, me itarir 7 plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin anıngagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghın na migei, “Ni iziti, ki sipsipın nguzimın amuir a datirighin ikiamim nın akagham.” ¹⁰ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamın ghuavanabo. Egha Nguıbar Ekiar God Baghavıra Itim, Jerusalem nan aka. Nguıbar kam a Godin damazimın ikegha Godin Nguıbam ategha izaghiri. ¹¹ Ezi Godin angazangarir ekiam nguıbar kam gısira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pın kozimın mın gari. A jasper dagiar angazangarimın mın gara egha glasin mın taghtasi. ¹² Nguıbar kamın divazim bar ekevegha bar pın mar iti, ezi tiar akar 12 pla divazir ekiar kamın iti. Ezi 12 plan enselba tiar akar kabar boroghın tuivighav iti, ezi Israelin 12 plan anababar ziaba tiar kabagh isın iti. ¹³ Ezi aruem anadi naghın itir divazir miriam, tiar akar 3 pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itım, tiar

21:3: Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:7:** 2 Sm 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5

akar 3 pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3 pla an iti. ¹⁴ Nguibar kamin divazim, 12 plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi sipsipin nguzim in aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. ¹⁶ Nguibar ekiar kamin 4 plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibamin abarima an ababanim ghua 2200 kilomitan tu. Ezi nguibamin 4 plan miriaba ko an ruarimin ababanim bar voroghira ghue, egha boksiar dafamin min gari. ^{*} ¹⁷ Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimin tuirivimin ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumaziba bizibar abarir ababanimin mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamin abara a medi. ¹⁸ Nguibamin divazim God dagiar jaspian an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi. ¹⁹ Ezi nguibamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagha garir bar pin kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, men iveziba bar pin ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jaspia, a divazir mingarimin faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim. ²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha egha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim. ²¹ Ezi tiar akar 12 plan kaba, da 12 plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin koziba. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha adar ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi.

²² Ezi ki gari, nguibar ekiar kamin aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, God gavgavim itim, ko sipsipin nguzim, aning uaning Godin Dipenimin danganim ini. ²³ Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi sipsipin nguzim uabi nguibar kamin lamin min iti. Ezi kamaghin nguibar kam angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham. ²⁴ Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar kamin angazangarimin daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam. ²⁵ Eghti aruemin me nguibar kamin divazimin tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar kamin puvatigham. Kamaghin tiar akaba kuighregh mamaghira ikiam. ²⁶ Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. ²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazir arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gumazir ifavariba me nguibar ekiar kamin aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziar akinafarir zurara itimin aven itiba, akinafarir kam a sipsipin nguzimin akinafarim, merara nguibar ekiar kamin aven mangam.

21:14: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1 **21:16:** (21:16) Grighin akam kamaghin migei, nguibar kamin ababanim "12,000 stadia." Ezi en dibobonim e kamaghin a diponam 2200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizin 2200 kilomitan ababanim migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnizimin aven, namba 12, a mingarir ekiam an iti. **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:26:** Ais 66:12, MAA 21:24 **21:27:** Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15

22

Jon, temer ikirimir zurazurara itim anidim ko dipar faner ikirimir zurazurara itim anidim, aningn gari

¹ Ezi ensel faner dafar mam nan aka, faner dipar kam a ikirimir zurara itim anidi, an angazangarim glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabimin apengan ikegha ivemara ghua, ² nguibar ekiar kamin tuavir torimin uaghiri. Ezi faner kamin miriamningin temer ikirimir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12 plan iakinibar azeniba vaghvaghera zurara dagheba be. Eghti temer kabar dafariba kantriba bar dar gumamazibar amuti me ua ghuamagham. ³ Eghti bizir God bar aghuagha egha otogheziba, uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar kamin ikiam. Eghti an ingangarir gumaziba an ingangarim damuam. ⁴ Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. ⁵ God, Ekiam angazangarim gumamazibar aningti, eghti kamaghin dimagarim uam otivan kogham eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumamaziziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

⁶ Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, "Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim adar ikiam. God Ekiam uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egh a uan ensel amadazi, a izava an ingangarir gumaziba bar bizir bar zuamirama otivamiba men akagh."

⁷ Ezi Iesus kamagh migei,

"Ia orakigh, Ki bar zuamira ia batogham.

Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, da an aven iti.

Eghti gumamazizir akar kabar gin zuiba, me bar akongegh!"

⁸ Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin teviba apirigha an ziam fasa. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, "Ni kamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumaziba, me nin aveghbuaba, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazir akinafarir kamin akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!"

¹⁰ Egha a kamaghin na migei, "God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamin itim, ni dar ghuangsighan marki. ¹¹ Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumamazizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumamazizir God baghavira itiba, me Godin gumamazizibar ikivira iki."

22:1: Ese 47:1, Sek 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19

22:3: Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5

22:7: MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:8:** MAA 19:10 **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4

22:11: Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13

¹² Ezi İesus kamaghın miġei, “İa orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ıvezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh ıveziba ua me ikarvagh. ¹³ Kirara ki bar faraghavira ikia egh bar ġin ikıva abuan ikıvira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi.

¹⁴ “Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimir zurara itim anidir kamın daghebar amıva, egha uaghan nguıbar ekiar kamın tiar akabar aven mangam. Kamaghın me bar akongegh.

¹⁵ Eghti gumazamizir arazir bar ikurar mızirizibagh amiba ko, akuzibagh amıa egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari okia akuıba ko, gumazıba v sozi me ariaghırir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir ifavarir arazim bar a gifongegha a gamıba, gumazamizir kaba bar moghıra Godın nguıbar kamın azenan ikiam.

¹⁶ “Ki İesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha sıosba bagha akar kamın ġun me mikeme. Ki Atrıvım Devitın ovavım. Kirara, ki mikovezir amınım tiasava amir bar puvira isim.”

¹⁷ Ezi Godın Duam ko Sipsipin Nguzımın amuım aning ghaze, “Ekiam İesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghın mikınam, “Ni izi!” Eghti gumazıtam kuarım an apırti, a izi. Egh dipam amısi, egh dipar ikirimir zurara itim anidir kam, puram a inıgham, ıveziba puvati.

Jon akar bar gavgavım gumazamizir akınafarir kamın itir akaba baraghizıbagh anidi

¹⁸ Ki Jon, ki gumazamizir akar akınafarir kamın aven itim baraghizıba v kımasa, akar kam a datırighın ko ġin otıvamin bizıbar eghaghanım. Ki gumazamizir kaba vaghvagha pamtem me miġei, “Gumazıtam akar ıgharazıtam uam akar kam ġısın a ġıvıraghti, eghti God a ikarvaghıva, arazir bar kurar akınafarir kamın aven itim, God gumazir kamın ıvezir kuram ua dagh ıvıragh. ¹⁹ Eghti gumazıtam datırighın ko ġin otıvamin bizıbar akar akınafarir kamın itıbar tam adeghti, eghti God an bizir aghııba a dam ada adeggham. Eghti a temer ikirimir zurara itim anidımın daghetam raman kogham, egh God baghavıra itir nguıbamın ikian kogham. Nguıbar kam, akınafarir kam an ġun miġei.”

²⁰ Ezi Gumazir Bizir Kabar ġun Miġeir Kam, datırighın kamaghın miġei, “Bar ġuızbangıra, ki zuamira ia batogham.”

ġuızbangıra! Ekiam İesus, ni izi!

²¹ Eghti İesusın apangkuvım Godın gumazamiziba bar moghıra me ko iki. ġuızbangıra!